

TONY CLIFF
LENİN

Cilt **1** Partinin
İnşası

2. BASKI

Lenin I

1893- 1914

Partinin inşası

Tony Cliff

Çeviren:

Tarık Kaya

Uluslararası Tanıtım ve Yayıncılık Ltd. Şti.

YAYINLARI

Sakızgölü Sokak, Göynük Apt, No:24/4, Kadıköy-İstanbul Tel: (0216) 418 53 40 Faks:(0216) 449 05 04

Lenin: Partinin inşası

Özgün adı: Lenin: Building the Party İngilizce basımı, Bookmarks 1986

Türkçe birinci basım:

Yeni Gün Yayınları, Temmuz 1987 ISBN I 870379 10 I

Z Yayınları'nda birinci basım: Ekim 1994 Z Yayınları'nda ikinci basım: Nisan 2002 ISBN 975 7972 04 5

Bütün Türkçe yayın hakları Uluslararası Tanıtım ve Yayıncılık Limited Şirketi'ne aittir.

Çeviren: **Tarık Kaya** Yayına hazırlayan: **Özden Dönmez**

Dizgi: Uluslararası Tanıtım ve Yayıncılık Bask. yön MATBAACILIK

İçindekiler

Türkçe birinci baskıya önsöz 7 Çevirenin noru 15

1

Lenin marksist oluyor 17

2

Teoriden pratiğe 56

3

Partinin inşası yolunda 83

4

‘Ne yapmalı’ 95

5

1903 Kongresi; Bolşevizmin doğuşu 114

6

Liberallere karşı mücadele 156

7

1905 devrimi 166

8

‘Partinin kapıları açılsın 186

9

Silahlı ayaklanma üzerine 202

10

Geçici devrimci hükümce **tartışması** 216 I I

‘Mujik isyan ediyor’ 227 12

1905’in önemi 248

13

Yenilgi dönemi 256

14

Strateji ve taktikler 274

15

Menşeviklerle varı birlik 294

16

l.enin aşırı solcuları ihraç ediyor 302

17

Menşevizm ile son ayrışma 315

18

Yükselen devrimci dalga 340

19

Pravda 361

20

Bolşevik Partisi kitle partisi oluyor 376

Notlar 390

Türkçe baskıya önsöz

Türkiyeli bir grup sosyalistin, devrimci parti konusunda sürdürdükleri tartışmaların bir parçası olarak elinizdeki bu eseri Türkçe yayınlamak istediklerini söylemeleri ve buna bir önsöz istemeleri beklenmedik bir sürpriz oldu. Çünkü bu kitap egemen resmi sosyalizm geleneğinin, Lenin ve Bolşevik Partisi hakkındaki çarpıtmalarıyla hesaplaşmak üzere yazılmış bir incelemedir ve Türkiye solu hakkında söylenebilecek ilk şeylerden biri, aynı stalinist geleneğin bu ülkede oldukça yerleşik ve güçlü bir akım olduğudur.

Türkiye'de kuşkusuz böylesi geleneklerden koptuğunu iddia eden sosyalistler de var. Ancak bunların çoğunluğu, ya işçi sınıfı yerine 'hah kı' ikame eden (ve 1970'lerin İkinci varışında anti-faşist mücadelede olduğu gibi, sonunda halkı örgütlemek yeteneğini de yitirip salt kendi güçlerine ve silahlarına dayanan) popülistler, ya da daha acıklısı, sosyalizm mücadelesinde, sözde, İşçi sınıfının merkezi rolünden bahsederken pratikte herşeye rağmen öğrenci ve küçük burjuva unsurlara ağırlık vermeyi daha kolay bulan sosyalistlerdir.

Bunların her ikisi de sosyalist devrimin gerçek özünü yani devrimin ancak işçi sınıfının kendi eylemi olacağını- görmezlikten gelen seçkinci akımlardır. Oysa devrimci partinin rolü, kendini işçi sınıfının yerine ikame etmek değil, işçi sınıfının mücadeleciliğini pekiştirmek ve buna yön vermektir. Bir benzetme yapmak gerekirse, işçi siniri lokomotifin buhan, parti ise pistonudur.

İkameci akımlar dünyanın hiçbir yerinde gerçek bir devrimci parti kuramamışlardır. Bu, Türkiye için de aynen geçerli dir. 1970lerdeki bir dizi sol örgütün hemen hemen tümünün, onca zamandır kumdan kale kurmaya çalışıyor olduklanmn 12 Eylül 1980 günü ortaya çıktığını gözlemlemek için Türkiye solu üzerine uzman olmak gerekmez. Böylece, sadece bir nesil devrimci, askeri diktatörlüğün

işkence-hançerinde kaybedilmekle kalmadı, aynı zamanda 1960'ların ortalarından bu yana yükselen İşçi simfi militanlığı da israf edilmiş oldu.

Daha adil bir dünya kurmak için kendi bildiklerince savaşılan çeşitli sol grupların kadrolarının büyük çoğunluğunun, hayadan da dahil olmak üzere pek çok özveride bulunmakta tereddüt etmeyen, kendini adanmış, yiğit savaşçılar olduğu kuşkusuz. Fakat, örnekleri dünyanın başka yerlerinde de olduğu gibi, darbe öncesi Türkiye solunun sorunu, kendini adanmışlıkta kusur veya samimiyetsizlik etmesi değil, işçi sınıfı içinde yer edinme perspektifinden yoksun olmasıydı.

Dolayısıyla, eğer bu hatalardan İleride sakınılmak isteniyorsa, o dönemin eleştirisini şimdi yapmak son derece önemli. Kuşkusuz, bu ülkede devrimci işçi partisini kurmaya kararlı tüm sosyalistler o zamanlardaki uğraşlarının değerlendirmesine çoktan başladılar. Bunu yaparken, salt kendi geçmişlerinden değil, benzer şartlar altında mücadele vermiş diğer marksistlerin deneyimlerinden de yararlanmak gerek.

Tabii ki, bu konuda en iyi örnek, sonunda İşçi sınıfının iktidara gelmesine başarıyla öncülük etmiş olan Bolşevik Partisi'nin tarihidir.

Elinizdeki kitap, Lenin ve yoldaşlarının Çarlık Rusyası'nın zorlu koşulları altında devrimci partiyi kurmakta izledikleri yolu incelemeyi amaçlıyor. Kuşkusuz onların deneyimi İle başka ülkelerdeki marksist-lerin koşulları arasında benzerlikler olduğu kadar farklılıklar da olacaktır, dolayısıyla bu deneyi kopya edilmeye hazır bir şey olarak düşünmek yanlış olur. Kaldı ki Lenin, komünist partilerin örgütlenme biçimleri hakkında Komintern'in kabul ettiği bir karar üzerine, bu kararın Rus deneyimini kopya edilmeye hazır bir şey gibi sunmasının yanlış olduğunu söylemiştir.

Önemli olan Bolşeviklerin deneyimini harfiyen uygulamaya çalışmak değil, onun özünü kavramaktır. Çünkü Lenin için daima önde gelen şey, o an için geçerli olan koşulların çerçevesinde sınıf güçlerinin gerçekçi bir değerlendirmesini yapmak, bu değerlendirmeden işçi sınıfı ve devrimci parti için sonuçlar çıkarmak olmuştur.

8 -PARTİNİN İNŞASI

Merkeziyetçi ve profesyonel örgüt konusu buna bir örnektir. Bazılarına göre Lenin, siyasi polise karşı dayanabilmek için, çoğunluğu devrimci faaliyeti profesyonel bir biçimde sürdüren kimselerden oluşan merkeziyetçi ve istikrarlı bir örgüt gerektiğini söylemekle, iktidar düşkünü birisi olduğunu göstermiştir Bazılarına göre ise bu öneri, partinin tüm iplerini liderliğin eline vererek hepten felakete yol açacak bir öneriydi.

Bu acele yorumların hiçbirisinin Lenin'in o an karşı karşıya bulunduğu gerçekle ilgisi yoktur Lenin'in o an için önündeki sorun, Rusya'nın her bir köşesindeki çeşitli dağınık marksist grupların eşgüdümünü sağlayabilecek bir örgütlenme yaratabilmektir. Zorlu otokrasi koşulları altında, işçiler arasında etkinliğini yayabilme şansına sahip olmak için, bu örgütün esasen, polis takiplerine karşı dayanıklı ve nasıl olursa olsun yaşamını sürdürebilecek devrimcilerden oluşması gerekiyordu. Üstelik bu örgüt yeterince merkezileşmiş ve disiplinli olmalı, tüm üyeler tek bir vücut halinde davranabilmeliydi. Nesnel koşulların dayattığı örgütlenme biçimi o an için buydu.

Buna karşılık, 1905 Devrimi'yle sınıflar dengesi işçi sınıfı lebine tamamen değiştiği an, parti bu defa kendini bu yeni koşullara uyarlamak durumunda kaldı. Bu yeni dönemde parti, devrim sürecinde polirize olmuş yeni İşçi militanları saflarına kazanmak zorundaydı.

Stalinist efsanelerde partinin faaliyet ve örgütlenme biçiminde böyle sorunlara rastlamak mümkün değildir. Resmi tarihe göre Bolşevik Partisi tarihin her dönemecinde körü körüne Lenin'in iradesinin peşinden gitmiştir. Bu efsaneye göre Lenin herşeyi genç yaşlarından beri bilir. Her zaman ne yapılması gerektiğini bilir ve hep haklıdır. Partiye İse onun peşine takılmak düşmüştür.

Halbuki gerçek bambaşkadır. Lenin'i herşeyi bilen bir peygamber gibi göstermek onun entelektüel gelişimine ve işçi sınıfı mücadelesinin koşullarındaki değişikliklerden öğrenme yeteneğine hakaret etmektir. Lenin herşeyden önce, gençliğinde Rusya'da tamamen egemen olan narodnizm geleneğinden kendini kurtarmak için çok uğraşmış, çok düşünmüştür. Marksizme karar kıldıktan sonra bile, her an mücadeleyi yönlendirebilmek ve bunun taleplerine teorik-siyasal ifadeler kazandırabilecek anlayışları geliştirebilmek üzere sınıf mücadelesinin her an değişen koşullarını çok iyi gözlemlemek ve bunlardan öğrenmek zorunda kalmıştır. Çoğu zaman sonu belirsiz olaylar İçinde ve sınıf mücadelesinin o inişli-çtkışı yolunda pratik marksist tavırlar üretebilmenin hiçbir otomatik yanı olamaz.

Lenin ile partinin diğer kadroları arasındaki ilişkiye gelince; partinin geri kalanının onu körü körüne takip ettiğini varsayan efsanenin aksine, Lenin parti kadrolarını kendi görüşlerine kazanabilmek için çok uğraş vermiştir. Sık sık kendini azınlıkta, hatta bazen tek başına bulmuştur. 1905 öncesi dönemde profesyonel örgüt konusunda uzun bir mücadele sonucunda tartışmayı kazandıktan sonra, 1905 Devrimi'nin yarattığı ortama partiyi uyarlamak üzere bu defa savunduğu daha açık müdahaleci bir tavır partiye kabul ettirebilmesi hiç de kolay olmamıştır (Lenin'in yıllar sonra, Nisan 1917'de savunduğu yön değişikliği ise çok daha İyi bilinen ve birçok bakımdan çok daha güçlü bir örnektir, fakat o olaylar ikinci cildin konusudur).

Kadrolar j'illarca dar örgütsel çevrelerde faaliyet göstermiş olmanın sonucu bir çeşit içe dönük tutuculuk ve örgütsel sekterlik geliştirmişlerdi. İşçi sınıfının 1905 Devrimi esnasında yaratmaya başladığı yeni iktidar organları, yani sovyetter, büyük kuşkuyla karşılandı. Kadroların gözü partiden başka bir şey görmüyor ve bundan başka bir şey olabileceği akıllarına yatmıyordu. Böylecc Lenin, *Ne Yapmaifi'y* yazmasının ardından çok geçmeden, yeni duruma uyacak farklı bir tavır savunmak zorunda kaldı.

Sonuç olarak özetlemek gerekirse, işçi sınıfı İçinde kökleri olan bir devrimcî partinin inşası için ilk gereken, sosyalizm mücadelesinde işçi sınıfının merkezi yerini ve sosyalizmin ancak işçi sınıfının kendi eylemi olabileceğini bellemdir. Bu işin kestirme yolu yok. İşçi sınıfı içinde yer edinmek, çabuk sonuçlar getiren kolay bir hedef değil, ancak tek hedef olmak zorundadır.

Elbette ki, bu uğraşın hızını esas olarak sırçalar dengesi belirleyecektir. Sınıf mücadelesinin düzeyi düşük olduğu anlarda, devrimciler ancak yayınlarında ve etraflarındaki İşçilere genel olarak marksist düşüncelerin propagandasını yapmakla sınırlı kalacaklar, müdahale edie-

10 -PARTİNİN İNŞASI bilecek nispeten az mücadele olacaktır. Böyle zamanlarda partiye katılan işçilerin sayısı az olacaktır.

Fakat, ne kadar az da olsa, bu koşullar altında partiyi inşa etmeye başlamayan örgütler, işçi sınıfının militanlığının yükseldiği zamanlarda önemli adımlar atabilecek bir konuma gelemeyizler. Büyük mücadelelerde örgütün etkin müdahalelerde bulunabilmesi, ancak daha önceki küçük mücadelelerdeki tutarlı müdahaleler temelinde olabilir. Ve işçi sınıfı mücadelesi yükselmeye başladığı zaman, o ısrarlı devrimci örgüt artık büküm kazanımlar elde edebilecek durumdadır. Genel propaganda, yerini giderek doğrudan ajitasyona bırakacaktır. Daha önceleri birkaç işçiyle tartışılan genel fikirler, şimdi yerini birçok işçiyle tartışılan birkaç dolaysız slogana bırakacaktır. Devrimcilerin ön plana çıkıp daha açık ve dolaysız müdahale edebilmekteki, işçilerin taleplerine tercüman olmaktadır ve mücadelelerine yön vermekteki başarıları artık nihai sosyalizm mücadelesinin hızını tayin edecektir.

Lenin'in inşa ettiği devrimci Örgütün özü işte budur. Bugün hala Rusya'yı dünya sosyalizminin merkezi olarak gören tek-düze 'komünist' partilerinin ya da egemen sınıfın dayattığı koşullara uyarak her ne pahasına olursa olsun iktidara ortak olmak adına İşçi sınıfının uzlaşmaz çıkarlarını çoktan terkeden yeni 'Avrupa komünisti' neslinin veya artık işçi sınıfıyla herhangi bir ilişkisi olduğunu bile iddia etmekten vazgeçen sosyal demokrat partilerin reformistlerinin çarpıtmaları ne olursa olsun, bugün hala Marks, Fngels, Lenin ve Troçki'nin izinden j-ü tüyen o gelenek yaşamaktadır ve işçi sınıfı İktidarı ve enternasyonal sosyalizm bayrağını şerefle dalgalandıran da işte bu gelenektir.

Tony CLiff ve Tank Kaya Nisan 1987

Yayınlarının notu:

Elinizdeki bu kitap Tony Cliff'in 4 ciltlik '*Lema*' biyografisinin birinci cildinin ikinci baskısıdır. 4 cilt tarihsel olarak birbirlerini takip etmelerine rağmen herbiri Lenin'in yaşamındaki belirli bir politik dönemi kapsamaktadır ve bu nedenle diğerlerinden bağımsız olarak okunabilir.

12 -PARTİNİN İNŞASI

Çevirenin notu

Elinizdeki bu eser yazarın dört ciltlik (ikinci baskıda 3 ve 4. ciltler birleştirilmiş ve eser üç cilde indirilmiştir) Lenin biyografisinin ilk bölümüdür. Bu ilk bölüm, Rusya'da 1880lerde ilk marksist çevrelerin ortaya çıkışından 1914'de Bolşevik Partisi'nin sınıf İçinde etkin bir partiye dönüşmesine kadar geçen dönemi ve Lenin'in bu süreç içindeki rolünü ele alıyor. Diğer üç cilt ise sırasıyla, 1914'de İlk emperyalist paylaşım savaşının patlak vermesinden 1917'de Rusya'da "Tüm İktidar Sovyedere!" sloganının gerçekleşmesine kadar geçen dönemi; 1917-1920 arasında devrimin zorlu günlerini; ve son olarak, LenİN'in Ölümüne kadar geçen dönemde Boişevikler'in dünya devrimi perspektiflerini ve Komİtern'i inceliyor.

Elinizdeki bu eserde verilen tarihler, o zaman Rusya'da geçerli olan eski Roma takviminin gösterdiği tarihlerdir. Bu takvim Miladi takvimin 13 gün gerisindedir.

Eserin Türkçe çevirisini yaparken yazarın çeşidi kaynaklardan yapmış olduğu alıntılan, her ne kadar bunlardan bazıları daha önce Türkçe'ye çevrilmiş eserlerde bulunabilecek olsa bile, hem hepsi elimizde bulunmadığı için, hem de bilinçli olarak yeniden çevirdik. Bu nedenle dipnodardaki

kaynaklar yazarın diğer dillerdeki- İngilizce, Almanca ve Rusça - eserlerden verdiği kaynakların bu dillerde çıkmış baskılarına denk düşmektedir.

Tarık Kaya

I - Lenin marksist oluyor

Tüm dinlerde kutsal kişinin sadece kendisi değil, ataları da olağanüstü dindardırlar. Aynı şekilde stalinist efsaneler de, Lenin'in devrimci inançlarını onun çocukluk yıllarından başlatmakla kalmamış, ana-babasına kadar uzanmışlardır. Marksizm-Leninizm Enstitüsü'nün denetimi altında, 1960'da Moskova'da yayınlanan Lenin'in 602 sayfalık biyografisi (*JSladİMİR Uy iç Lo?/'/;*, *Riografia*) Lenin'in babasını ilerici, radikal bir eğitimci ve Simbirsk'deki evini ise bir çeşit devrimci dernek olarak tanımlar. 'Konuyu Aleksandr (Lenin'in ağabeyi) belirlerdi ve Vladimir de tartışmaya sık sık ve hem de büyük başarıyla katılırdı'.

Tüm bunlar saçmalaktan başka bir şey değildir. Lenin'in babası, İlyiç Nikolayeviç Ulyanov, ilerici bir eğitimci olmaktan çok uzaktı. 1869'da küçük bir Volga kasabası olan Simbirsk'e eğitim müfettişi olarak atanmış, 1874'de ise tüm eyalet okulları müdürlüğüne getirilmiştir. Böylcc, devlet encümeni asli üyesi olmuş, birinci dereceden Stanislav Rütbesi ile donatılmış, kendisine 'Ekselans' diye hitap edilmeye başlanmıştır. Bu onu, ondört basamaklı hiyerarşinin tepeden dördüncü kademesindeki yüksek rütbeli ve herşeyini soyuna aktarma statüsüne sahip bir asilzade yapmıştır.

Babasının yükselişindeki İlk tarih -1869 ve 1874 - oldukça Önemli, Bu iki tarih, linin in 1901'de yazdığı '*Zemstro*'ya *Zulmedenler te Ubera-li^mm Amballeri*^Kadlı, çarlığın yeicl yönetimlere (Zcmstvo) karşı mücadelesinin tarihini inceleyen bir yazısında bahsettiği ve çarlık bürokrasisinin bu yerel yönetim organlarına müdahale ettiği ve halk eğitiminin denetimini devraldığı tarihlerdir. İlyiç Nikolayeviç'in Eğitim Bakanlığındaki yeri ve hiyerarşideki şaşmaz yükselişi, onun hiç de devrimci ya da radikal biri olmadığını gösteriyor.

Lenin, 188rde Aicksandr II öldürüldüğünde, babasının nasıl üzüntüyle resmi üniformasını giyip Simbirsk kilisesine, bu otokrat için matem tutmaya gittiğini anlatır. Babası, hayatının sonuna kadar Rus Ortodoks Kilisesi üyesi, dindar bir adam ve çarlık otokrasisinin tartışılmaz bir taraftarıydı. Bir devrimcinin babasının da devrimci olmasını ummak, şüphesiz anlamsızdır.

Mezhep yaratıcıları bununla da kalmayıp, LenİN'e insanüstü özellikler atfederler. O, neredeyse doğuştan tam teçhizatlı ve çocukluğundan beri marksist ve devrimcidir. Ve saçsız başından öylesine tastamam bir parti fişkirmiştir ki, bu partiye devrimde işçi sınıfına yol göstermek ve şekil vermek nasip olmuştur. Oysa gerçek çok farklıdır. Genç Lenin'in marksist olması onun aylarca, hatta yıllarca okumasının ve düşünmesinin bir sonucuydu; önce babasının tutucu görüşlerini reddetmesi, sonra da ağabeyinin narodnik tavrını aşması gerekiyordu.

8 Mayıs 1887'de, Lenin³'in ağabeyi Aieksandr İlyiç Ulvanov, Çar'ı öldürmeye teşebbüsten asıldı. O zaman 17 yaşındaki Lenin için bu korkunç bir şoktu. Ağabeyinin politika ile ilgilendiğini pek bilmiyordu. Aieksandr suskun, içine kapanık, 'daima düşünceye dalmış ve mahzun' idi. Siyasi düşüncelerini ailesindeki herkesten saklardı ve hatta Petersburg'da, suikast planını yaparken yanında olan, ondan iki yaş büyük ablası Anna, onun siyasetle uğraşan bir kimse olduğunun farkında bile

değildi. Bu olaydan birkaç yıl sonra, 1893’de sosyal demokrat Lafayances, Lenin’i bu suikast hakkında sorguladığında, Lenin, ‘ağabeyimin 1 Mart olayına karışmış olması benim için ve bütün aile için tam bir sürpriz olmuştu’² diye cevaplamıştır.

Ulyanovlar birbirine yakın ve kişisel ilişkileri çok sıcak bir aileydi. Aieksandr diğerlerini korumak için siyasal girişimlerini onlardan gizledi. Annesi gibi son derece i yıl bir insandı ve Anna’nın dediği gibi onda da annelerindeki ‘olağanüstü kararlılık ve açıklık ile harikulade bir duyarlılık ve doğruluğun ender bileşimi’ vardı. ‘Fakat o, daha

katı ve amacına sadık, hatta daha cesurdu’ diye yazıyor Anna.

Vladimir her zaman kendinden dört yaş büyük ağabeyine benzemeye çalıştı. Mısır ezmesini tereyağ ile mi yoksa süt ile mi istediği sorulduğunda, ‘Şaşa’ınki gibi’ diye cevapları. Herşeyi hıçp ‘Şaşa gibi’ yapmak istedi - siyaset hariç. Aleksandr 1885 yazında üniversite tatili için St. Petersburg’dan döndüğünde yanında, Marks’ın *Kapital* i de dahil olmak üzere birkaç iktisat kitabı getirmişti. Anna’nın anılarına göre Vladimir, aynı odada yattığı ağabeyinin kitaplarını okumak bir yana, bunlara hiç bakmadı bile. Atina’ya göre, o zamanlar Vladimir siyasete hiç ilgi göstermiyordu.³

Aleksandr’ın idam edilmesinin Vladimır’de derin ve kalıcı bir etki bıraktığı şüphesiz. Fakat aynı zamanda, Vladimir’c kendisi için iki alternatif sundu; Ya şehit ağabeyinin yolundan yürüyecek, narodnik ve terörist olacaktı, ya da devrimci faaliyetten tümüyle kaçınacaktı. Stalinist efsanecilere göre herşey son derece basitti, hatta onlara göre böyle bîr sorun yoktu bile. Efsaneye göre, ağabeyinin idamını duyduğunda Vladimir şöyle haykırmış; ‘Hayır, biz o yolu izlemeyeceğiz, İzlenmesi gereken yol, o yol değildir.’⁴

Daha ancak birkaç ay Önce dinle ilişkisini kesmiş, henüz Mark-s’ın adını bile duymamış, tek bir yasak kitap bile okumamış, Rus devrimci hareketinin tarihi hakkında henüz hiçbir şey bilmeyen onyedinci yaşında bir delikanlının olaya tepkisi bu olmuş!

Troçki, İxnın’ın biyografisini yazarken, genç Vladimir’in bu bilgece sözleri kime söylemiş olduğunu kinayeli bir dille sorgular. Açık ki, o sırada Vladimir babası ile konuşuyor olamazdı, çünkü babası bir yıl Önce ölmüştü, Aleksandr da değildi konuştuğu, çünkü o da idam sehpasında yitip gitmişti. Ablası Anna da değildi, çünkü o hapisteydi. Annesi ise hiç değildi, çünkü o da oğlunu kurtarmak için St. Petersburg’da bir bakandan öbürüne koşturuyordu. Anlaşılan’ der Troçki, ‘Vladimir yeni bir yol keşfettiğinin sırrını onüç yaşındaki Dimitri’ye ve dokuz yaşındaki Maria’ya söylemiş!’.

Eğer Lenin, Şaşa’nın yolunu takip etmek, devrimci mücadelenin başka bir yolundan yürümek ya da devrimci siyasetten tamamen uzak durmak gibi bir karan daha Mart 1887’de almış olsaydı, bundan sonraki altı yıl boyunca sürdürdüğü tavrına akıl erdirmek olanaksız olurdu. Gerçekte, Lenin hiçbir siyasi faaliyete katılmadı, zamanını okumaya ayırdı.

Haziran 1887 sonunda Ulyanovlar Kazan’a taşındılar ve Lenin buradaki üniversitede hukuk eğitime başladı. Ancak bu çok sürmedi, çünkü 4 Aıalılık’ta kendisi önemli bir rol almamış olmasına rağmen katıldığı bir öğrenci gösterisinin ardından geceyi karakolda geçirdikten sonra üniversiteden atıldı ve şehirden uzaklaştırıldı. Gördüğü muamelenin nedeni diğer Ulyanov’un kardeşi olmasıydı. Bu olaydan sonra Vladimir ve ailesi Kazandan otuz mil uzaklıktaki Kokuşkino’ya, annesine ait bir eve taşındılar.

1888 sonbaharında ise daha Önce Mart 1887’de ağabeyisini ziyaret ederken tutuklanan Anita hariç, tüm Ulyanov ailesine tekrar Kazanda oturma izni verildi. Vladimir burada, bugün hakkında çok az şey bilinen küçük bir sosyalist çevreye katıldı. Bu çevre, iyi kitaplar okuyup bunları tartışan birkaç öğrenciden oluşuyordu. Kazanda böy-lesi çevrelerin en önemlisi, daha o zamanlar bir marksist olan N. E. Fedoseycv’in öncülük ettiği çevre idi. O yıllarda Volgada bulunan ve bu radikal çevrelere katılan Maksim Gorki’ye göre Fedoseyev, Plehanov’un ilk önemli marksist broşürü ‘Farklarımız’ daha 1887’de desteklemişti. Fedoseyev’in grubunun küçük bir illegal kütüphanesi ve hatta gizli bir basımevi vardı. Vladimir Kazandayken bu grubun pek önemli sayılmayacak bazı üyeleriyle ilişki içindeydi.

Temmuz 1889’da Kazanda geniş çaplı tutuklamalar oldu. Sadece Fedoseyev ve onun çevresi değil, Vladimir’in üyesi olduğu çevrenin üyeleri de yakalandılar. Ancak, Ulyanovlar 3 Mayıs’ta bu kasabadan Şamara yakınlarındaki Alakayevka köyüne taşınmışlardı ve böylece Vladimir bu tutuklamaları atlattı. 11 Ekimde ise Ulyanovlar bu kez Samara’nın içine taşındılar. Vladimir. Ağustos 1893 sonunda, Petersburg’a geçene kadar burada kaldı. Dört sene boyunca Şamara çıkmazında kalmaya razı olması bile Lenin’in kendisini siyasete adamaya henüz hazır olmadığını, hala okuduğunun ve hangi yola yöneleceğine karar vermeye çalıştığının göstergesidir. Şamara’da ne sanayi ne de sanayi işçisi vardı. Kazanda olduğunun aksine burada üniversite de yoktu ve dolayısıyla öğrenci de yoktu. Kasabada ne işçi, ne de öğrenci olayları yaşanıyor.

Sasha’nın yolundan mı yürüyeceğine, yoksa başka bir yol mu seçeceğine karar verebilmesi için Lenin’e bu yıllar gerekli idi. Stalinist efsaneciler ne derlerse desinler, genç Lenin şüphesiz narodnizme yakınlık duyuyordu. Aralık 1887’de Kazanda birlikte tutuklandığı öğrenci arkadaşı, o gece çoğu öğrencilerin aralarında nasıl hafiften şakalaştıklarını anlatır. Bir ara biri dönüp, düşüncelerine dalmış bir şekilde tek başına oturan Ulyanov’a, serbest bırakıldıktan sonra ne yapmayı düşündüğünü sorar. Ulyanov, “Benim düşünmem kalmış ne var ki? ... Benim yolumu ağabeyim çoktan çizdi” der.⁵

Lenin Samaradayken terörist yeraltı eyleminin ilk öncülerini buldu ve onlardan gizlilik teknikleri hakkında çok şey öğrendi. Daha sonra Bolşevik Partisinin örgütlenmesinde kullanacağı bilgileri böylece elde etti. Stalinist efsane makinesi çalışmaya başlamadan önce, Lenin’in gençliğinde narodnizmin etkisinde kaldığına dair birçok delil bulmak mümkündür. Bu konuda bir şahit, daha sonra Marks-Engels-Lenin Enstitüsü yönetmeni olan V.V. Adoratski’dir. Adoratski, Lenin’in narodnik düşünceden çok etkilendiğini 1905’de kendisine söylediğini anlatır. Lenin, 1888’de, narodnik harekete çok saygı duyduğunu ve kendisini bu düşüncelerden kurtarmasının epeyce zamana mal olduğunu kabul eder. “Samaradaki son yıllarında, 1892-1893’de, Lenin artık bir marksist olmuştu, ancak hala *Narodttaja Vofyay* (yani terörizme) yakın yanlıydı.”⁶

Uzun yıllar sonra Lenin, **Ne Yapmalı? da* (1902) şöyle der:

“Birçokları (Rus Sosyal Demokratlarının birçoğu -T. Clifi) devrimci düşüncelerine *Narodttaja Vofya* taraftarı olarak başladılar. Neredeyse hepsi gençliklerinde terörist kahramanlara coşkuyla tapıldılar. O kahramanlık geleneğinin cazip etkisini tericetmek bir mücadeleyi gerektiriyordu ve bu mücadele Narodnaya Volya’ya sadık kalmaya kararlı ve genç sosyal demok-ratların derin saygınlık duyduğu kimselerle kişisel ilişkilerin kesilmesini de beraberinde getirdi.”⁷

Krupskaya anılarında Lenin'in bu sözlerini hatırlatırken bunun aynı zamanda Lenin'in otobiyografisinin bir parçası olduğunu da ekler.

Samara'dayken Lenin'i iyi tanıyan Lalayants, Mart 1893'de Lenin'de '*Narodniy Volya* terörüne belli bir sempati* sezdiğini ve onda-ki bu eğilimin ikisi arasında anlaşmazlığa neden olduğunu belirtir. Lenin 1893 sonbaharında Petersburg'daki bir sosyal demokrat çevre tarafından terörizm konusunda sıkıca sorgulanmış ve terörizme yatkın fikirlere sahip olduğuna karar verilmişti.*

Vladimir'in uzun ve dikkatli bir değerlendirmeye gereksinim duymasının nedeni, sadece narodnizmin derin kökleri salmış olması değil, aynı zamanda ileride göreceğimiz gibi, o zamanlar henüz narodnizm ile marksizm arasındaki ayrım çizgisinin radikal gençlik tarafından açıkça çizilmemiş olmasıydı.

Diğer bir neden ise, Rus marksizminin henüz işçi sınıfı hareketinde ete-kemiğe bürünmemiş olmasıydı. Böylesi tezler henüz tek-tük entelektüellerin ayrıcalıklarıydı.

Vladimir'in temel kitapları Marks'ın Kapital'inin birinci ve ikinci cildi idi (Üçüncü cilt daha basılmamış»). Bunları hayatının daha sonraki yılları boyunca çok yoğun bir şekilde inceledi, onlarda düşüncelerine kılavuzluk ve yeni fikirler için tükenmeyen bir kaynak buldu. Daha sonra söylediği gibi, Marks'a 'danışmayı' öğrendi. Aynı dönemde 1860'ların ve 1870'lerin Rus radikal gazeteciliğini inceledi ve böylece narodnizm hakkında çok geniş bilgi sahibi oldu. Bu bilgileri daha sonraki yıllarda narodnizmle tartışmalarında ve 1893-1899 yılları arasındaki ilk yazarlık denemelerinde oldukça iyi kullandı. Daha sonra söylediği gibi, hayatında bir daha hiç 1888-1893 yıllarındaki kadar çok okumadı.⁹

Bundan başka Rus ulusal istatistikleri üzerine ciddi bir çalışma yaptı ve Rus ekonomik ve sosyal düzenini açıklamayı hedef alan ilk bağımsız incelemelerini kaleme aldı. Şamara kütüphanesi kayıtlarının tesadüfen korunmuş tek yılı olan 1893 yılı kayıtlarına bakıldığında Vladimir'in, hem resmi istatistik derlemelerinden, hem de narodniklerin ekonomik incelemelerinden işe yarar hiçbir yayını kaçırmadığı görülür.¹⁰

Narodnizm ile marksizm arasında bir seçim yapabilmek için Lenin yıllarca okudu. Ağabeyinin trajedisi, hemen bir karara varabilmesine izin vermeyen çok derin bir iz bırakmıştı. Marks'ın Kapital'ini incelemeye 1889'da başladı. Ancak bu, onun narodnizme sırtını çevirmeye karar verdiği anlamına gelmez. İleride göreceğimiz gibi, narodnikler de Marks okurdu. Öyle anlaşılıyor ki, Lenin Plehanov'un eserleri ile ancak 1891'de karşılaştı. Tioçki'nin haklı olarak dediği gibi, Plehanov'un eserleri 'olmaksızın hiç kimse sosyal demokratik tavırlara ulaşamazdı'.^{5.1*}

Lenin 1919'da bir anketi cevaplarırken, sosyal demokrat (o zamanlardaki anlamıyla marksist) olmasının yılını açık bir şekilde 1893 olarak belirtir.¹¹ 1920'deki diğer bir ankette, ne zaman devrimci harekete katıldığı sorusuna, '1892-1893' diye cevap verir.¹³

Ağabeyinin ölümünü duyar duymaz genç Vladimir'in nasıı hemen doğru yolu seçtiğini anlatan Stalinist efsane sadece psikolojik bir olanaksızlık değil, üstelik Lenin'in entelektüel ve duygusal kişiliğine bir hakarettir. Bu efsanede Lenin, katı, kuru, duygusuz, değişme yeteneği olmayan garip bir insan olarak görünür.

Ağabeyinin trajedisini tekrarlamamak için Vladimir, narodnizmi uzun uzun inceledi, kaldı ki ağabeyinin kendisi de suikast girişiminin son anma kadar doğru yolda olup olmadığından şüpheliydi.

“Yılm (1886) son haftasında bile Şaşa hala suikast? karşı çıkıyor, dayandığı ilkeleri açıklayamadan bir siyasi eyleme girişmenin anlamsız ve hatta intihar olduğunu söylüyordu. Daha teorik bir çalışmaya ve amaçlar ile araçların daha kesin bir tanımlamasına gerek duyuyordu... Ancak diğerleri onun tereddütlerine etkili bir sitemle cevap verdiler: Yoldaşlarımız ve arkadaşlarımız kurban olurken, bütün ülke baskı altındayken ve aptal yerine koyulurken biz kollarımızı kavuşturup arkamıza mı yaslanacağız? Şimdi teorik ilkelerin ayrıntılarıyla uğraşmak teslimiyetçilik olur. Teori kesmeyi herkes yapar. - devrimci ise savaşmak zorunda... Tabii ki, bütün bunlar deneyimsizliğin ve sabırsızlığın sesi, gençliğin sesi idi. Kendisi daha iyisini bildiği halde, onun devrimci onur duygusu söylenenlere karşı çok duvarlıydı ve Aleksandr teslim oldu: Hayır, kollan bağlı oturmayacaktı/*

Her dönemin düşünceleri bir önceki dönemin düşünceleriyle yakından ilişkilidir. Ağabeyinin düşünceleri hesaba katılmadan, Lenin'in 1887'deki düşünceleri anlaşılabilir. Lenin'in entelektüel evrimi, narodnik miras ile bağlantılı ve ondan akıp gelen bir evrim olarak düşünülmelidir. Her ciddi bilim adamı gibi Lenin, narodnizmi kavramak ve ona karşı tavır alabilmek için başkalarının kanaatlerine güvenmemeli, konuyu kendisi incelemelidir.

Aslında Lenin, bir sonraki marksist kuşaktan, örneğin Troçki'den, daha uzun bir inceleme dönemine gerek duydu. Troçki elbet-teki, ağabeyinin narodnik terörizm sonucu asılması gibi sarsıcı bir deneyim geçirmemişti. Ayrıca, Lenin'den dokuz yaş genç olan Troçki, devrimci siyasete daha sonradan, 1896'da, artık marksistlerin pratik olarak işçi grevlerine ve hatta kitlesel işçi grevlerine karıştıkları bir dönemde katıldı. Bu 1887'de böyle değildi, o zamanlar marksist hareket topu topu dört-beş göçmenden ve onları orada burada destekleyen bir avuç öğrenciden ibaretti. Ancak Troçki bile narodnik düşüncelerle mücadele etmek zorunda kalmıştı- Nikolayeviç'de katıldığı ilk grup kendini narodnik sayan insanlardan oluşuyordu. Muğlak bir marksizm anlayışları vardı. O çevrenin sadece tek bir üyesi, bir narodnik'in kızı olan Aleksandra Sokolovskaya adındaki genç bir kadın, kendisinin marksist olduğunu iddia ediyordu. Başlangıçta narodnikler ile taraf olan Troçki'nin Aleksandra Sokolovskaya tarafından marksizme kazanılması o çevre içinde birkaç ay süren bir tartışma gerektirdi. (Daha sonra Troçki ile Aleksandra evlendiler ve iki çocukları oldu, Aleksandra ve çocuklarının sonu da Troçki'nin sonu ile trajik bir şekilde bağlantılıdır.)

Ciddi - ve sonraki yılların gösterdiği gibi - aktif bir kimse olan Vladimir İlyiç Ulyanov'un beş-akı yıl neden kesin bir siyasi tavır almaktan kaçındığını anlamak zordur. Lenin'in neden böyle beklediğini açıklayabilmek için narodnizmin içeriğini, bununla marksist düşünceler arasındaki ilişkiyi ve narodniklerin kahramanlıklarının o zamanki genç radikallerde uyandırdığı derin heyecanı kavramak gerekir. Ayrıca Rus marksizminin babası Plehanov'un o sıralarda geliştirdiği ideolojik alternatifi de anlamak gerekir. Son olarak, bireylerin - ve bizi burada ilgilendiren Vladimir'in - tavır almaları sadece saf akıl yürütmekle olan bir şey değil, aynı zamanda düşünceler ile eylem arasındaki ilişki ile de ilgili bir şey. Bu nedenle, o zamanki işçi sınıfı hareketinin gerçek durumunu da kavramak gerekir - yani kaç grev oldu, marksistlerin veya narodniklerin bunlar üzerinde herhangi bir etkisi var mıydı? vb - Bütün bunları yeterince iyi değerlendirmek elimizdeki çok ötesinde yer gerektiriyor. Ancak, dönemin entelektüel ve siyasi mücadelelerini anlamaksızın Lenin'in gelişimini anlamak mümkün değildir. Lenin'in siyasi gelişiminin kökleri son iki narodnik kuşağın Rus devrimci geleneklerinde

yarar ki, bu gelenek LenİN'İN kendisi açısından Aleksandr'm şehit düşmesine kadar sürer. Bu yüzden na-rodnizmin ve Rus marksizminİN irdelenmesi kaçınılmazdır. Vladi-mir'in kendi evrimi İle Rus devrimci aydınlar sınıfının ve sınırlı bir devrimci işçi katmanının evrimi yakından ilişkilidir. Onun siyasi biyografisi hareketin tarihi ile içiçedir.

Narodnîkler

Narodnizm 19. yüzyılın ortalarında başlayan radikal bir harekettir. Kırım Savaşı ve köleliğin kaldırılması (1861) döneminde doğmuş, 6G'lı ve 7ÖTİ yıllarda önem ve ün kazanmıştır. Çar Aîksandr İFnin öldürülmesi (1881) ile doruğuna ulaşmış ve ondan sonra hızla gerilemiştir. Ancak, bundan sonra birkaç kez tekrar ortaya çıkmaya çalışmıştır.

Hareketin temelini 50'li ve 60lı yıllarda Herzen atmıştı, Herşey-den önce Rusya'da sosyalizmin temelini köylülüğün oluşturacağına inanıyordu. Herzen 1851'de Fransız tarihçisi Michelet'e, "gelecek Fransa'da nasıl işçiye aitse, Rusya'da da köylüye aittir" diye yazmıştır.

Sosyalizmin temelini, toplumun malı olacak fabrikalar değil, Rusya'da hala yaşamakta olan ortak mülkiyete dayalı köy komünü - *obsehi-na* - oluşturacaktı. Herzen'e göte, kapitalist dönem atlanabilirdi. Maz-zini'ye yazdığı bir mektupta, "Rusya'da köylü savaşıdan başka hiçbir devrimin olabileceğine inanmıyorum" diyor ve 1773-1775 köylü savaşı lideri Emalian-Pugaçev'den alıntılar yapıyordu. Bu devrim 'Peters-burg'un yüzlerce yıllık despotizmini' kıracaktı. Devleti yerle bir edecekti. Rus köylerindeki geleneksel toprağın sürekli yeniden dağılımını koruyacak, böylece bir proletaryanın ve açlığın ortaya çıkmasını önleyecekti. Kendi içinde özyönetimi geliştirecekti. Tüm siyasi gelişim dönemi boyunca koruduğu, hem imparatorların Avrupa-tipi otokrasisi hem de Moskova Çarlığı'nın ağır boyunduruğu altında bozulmadan kalan köy komünü Rusya şimdi niye kaybetsin?

Böyle bir devrim Rusya'da mümkün müydü? Bu soruya olumlu bir cevabı teşvik eden iki etken vardı. Bunlar sürekli mutlakiyete rağmen insanlığını yitirmeyen, bağımsızlık ve otoriteden uzak durma hissine sahip Rus köylüsünün gücü ve bütün bunlardan öte, modern Rusya'daki manevi ve entelektüel hayat tarzıydı.¹⁸ Herzen'e göre tek gerekli şey kendini halka adayacak devrimciler idi. 1861'de öğrencilere yazdığı bir çağrıda şöyle der: "Halkımızın arasında olmalısınız?... Sizin yeriniz orasıdır... Çarın memurları değil, Rus halkının askerleri olacağınızı gösterin."

N.G. Çernişevski ise Herzen'den bile daha aşırı sonuçlara vardı, Herzen ile Çernişevski arasındaki ilişkiyi narodnizmin tarihçisi Franco Venturi şöyle tarif ediyor: "Herzen popülizmi yarattı, Çernişevski ise bunun siyasetçisi idi. Popülizme en sağlam içeriğini kazandırdı. Sadece ona fikir vermekle kalmadı, 1853 ile 1862 arasındaki mükemmel tanıtmacılığıyla onun temel faaliyetine ilham kaynağı oldu."¹⁹

Temmuz 1848'de Çernişevski günlüğüne, 'sosyalist düşüncelere giderek daha çok ikna olduğunu' yazdı. Bu inançları Rusya'ya uyarılama gereğini çoktandır hissediyordu. 'Devrim' ve 'sosyalizm' kelimeleri bu ülkede ne anlama gelebilirdi? Bu soruyu, tek umudun köylülükte olduğunu söyleyerek yanıtladı. Tek eksik şey çeşitli mahalli ayaklanmaların birlikteliği' idi.¹⁷ Herzen'e gönderilmiş imzasız, fakat şüphesiz Çernişevski ve arkadaşı N.A. Dobrolyubov'un görüşlerini dile getiren bir mektup, açık bir şekilde bir köylü ayaklanmasına çağrıydı.

“Rusya’daki durumu senin yanlış değerlendirdiğin açık. Liberal toprak sahipleri liberal profesörler, libetai yazarlar hükümetimizin ilerici amaçlarına bağladıkları umutlarla seni oyalıyorlar... Bir saniye için bile olsa unutmamalısın ki Nikolas I gibi AleksandrII de dişlerini gösterecektir. Adım attığımızı iddia eden rivayetlere aldanma. Olduğumuz yecde oturuyoruz... Umut

26 - PARTİNİN İNŞASI

ile kendini kandırma, başkalarını da kandırma... Hayır,durumumuz berbat ve dayanılmaz. Biri ancak köylülerin baltaları kurtarabilir. Bu baltalardan başka işe yarar hiçbir şev yok. Bunun sana daha önce söylendiği anlaşılıyor ve bu fevkalade doğrudur. Kurtuluşun başka yolu yok.Soruna batışsa! bir çözüm getirmek için mümkün olan herşeyi yapan, şimdi ise lafmi değiştiriyorsun. Çanlar ayın için değil, hücum için çalsın. Rusya’yı silahlanmaya çağır.”“

Herzen gibi Çcrnişevski de Obschina’vı sosyalizmin temeli olarak gördü. Fakat o, bu babadan kalma kurumu idealleştirmede. Yeniden canlandırılması ve Batt’nın sosyalizmi tarafından değiştirilmesi gerektiğini düşündü. Çcrnişevski e göre asıl düşman kapitalizm değil, Rusya’nın geri kalmışlığı, Asya tipi hayat koşulları, Asya tipi sosyal yapısı, Asya tipi düzeni idi ve onun birincil hedefi çarlık rejiminin devrilmesiydi.

1860’da Pctersburg’da Genç Rusya adlı küçük bir yeraltı örgütü kuruldu. İlk hedefi ‘günümüz toplumunun tüm temellerini kökünden değiştirecek kanlı ve amansız bir devrimdi ve Çcrnişevski’den ilham alıyordu. 1862 yılında Çcrnişevski tutuklandı ve Pcter ile Paul kalesinde onsekiz aydan fazla kaldı. Ardından, ağır İş cezasıyla Sibirya’ya gönderildi ve 1883 e kadar burada kaldı. Sonra, Astrahan’da oturmasına ve 1889’da, ölümünden birkaç ay önce ise doğduğu kasabaya, Sara-tov’a dönmesine izin verildi.

1862-63’de *Zemjya i Voijs* (Toprak ve Özgürlük) kuruldu. Bu, genellikle öğrencilerden oluşan grupların gevşek bir birliğiydi. Çcrni-şevski, tutuklanmasından sonra bile, bu hareketin ilham kaynağı durumundaydı. *Zemlya i l 'o/yJma*. kurulmasının bir sonucu otokrasiye karşı terörist eylemlerin artması oldu. 4 Nisan 1866’da Dimitri Katakozov adlı bir öğrenci Çar’ı öldürmeye teşebbüs etti. Başaramadı ve idam edildi, ancak onun eylemi, yarım asır sonra çarlığın devrilmesi ile sonuçlanacak bir devrimci piyesin ilk perdesi oldu.

19 Şubat 1861’de kölelerin kurtuluşu ile başlayan 1860’ü yıllar, narodnizmin kahramanlar galerisinin büyük isimlerinden biri olan Ne-çayev’in Peter ve Paul kalesinde hücre hapsine konulması ile kapandı.

Neçayev, köylü ayaklanmasına önderlik edecek “Halkın İntikamı” adlı sıkı bir suikastçı çevre kurmaya çalışmıştı. Başaramadı ve ayaklanma da olmadı, Neçayev’in çabası ise hücre hapsi ile ödüllendirildi.

70li yılların başlarında İkinci bir devrimci hareket dalgası baş-gösterdi. Bu kez ibre, Neçayev’in suikastçı yöntemlerinden tam aksi yöne döndü (bunda, Neçayev’in birlikte çalıştığı arkadaşlarından birisinin ölümünü örgütlemesine karşı doğan nefretin de etkisi oldu). Köylülüğü kazanmak üzere aydınların kırsal bölgelere kitle hacci başladı. Bu hareketin çapı hakkında bir gösterge, 1874’de 4 bin kişinin hapse atılmış, sorgulanmış veya en azından takip görmüş olduğudur.¹⁹

1894'deki 'Çılgın Yaz' diye bilinen dönem boyunca yüzbinlerce genç erkek ve kadın "...evlerim, zenginliklerini, ünlerini ve ailelerini terketti. Neşe, coşku ve kişinin hayatı boyunca bir kez duyabileceği ve kaybedince bir daha bulamayacağı bir inanç ile kendilerini harekete adadılar. Fakat ortada henüz bir siyasal hareket yoktu. Bu daha çok dini bir hareket gibiydi ve böyle bir hareketin tüm bulaşıcılığını taşıyordu. Bu sadece pratik bir sonuca ulaşma uğraşı değil, aynı zamanda derinden duyulan bir görevi yerine getirme uğraşı, ahlaki bir mükemmellik arzusu idi."20

Ancak Rus köylüsünün, devrimci entelektüellerin sandığı gibi sosyalist düşüncelere pek duyarlı olmadığı ortaya çıktı. Gençler, köylülerle ilişki kurmayı çok zor buluyor, köylüler de gençleri şüpheyle karşılıyordu. Gençler yardım etmeye geldikleri bu insanlar tarafından sık sık polise teslim edildiler.

Narodnik hareket artık pratik deney kazanmıştı ve bunun sonucu olarak, yeni politikalar çizmek gerekiyordu. Eğer köylüler hazır değilse, devrimciler kendileri harekete geçmeliydiler. Yeni liderlerden P.M. Tkaçev, birkaç yıl sonra 1879'da, halka gidiş girişiminin 'tam bir fiyasko' olduğunu yazıyor ve övünçle şunu ekliyordu:

"Bu fiyaskonun kaçınılmazlığına *ilk* işaret eden bizler olduk; devrimcilikle alakası olmayan o sonu belirsiz yolu terketmeleri ve dolaysız devrimci faaliyete ve mücadeleye, merkezi devrimci örgüdenme geleneklerine (yani, Neçayev akımının geleneklerine) dönmeleri için gençliğe yalvaran... *ilk* bizler olduk. Ve bizim sözlerimiz ayağı yere basmayan şeyler değildi... Devrimci güçlerin mücadele örgütünü kurmak, hükümet otoritesini bozmak ve teröre tabi tutmak başından beri bizim programımızın temel talepleri olmuştur. Bugün bu talepler nihayet pratiğe dönüştürülmeye başlandı... *Şu andaki tek görevimi*^ hükümetin otoritesine karşı terör uygulamak ve onun düzenini bozmaktır."21

Böylece, halka gitmenin ardından ibre tekrar terörizme döndü. 24 Ocak 1878'de tek başına bir genç kız, Vera /Osuliç, daha önce Bogolyubov isimindeki bir mahkumu öldüren Petersburg polis şefi General Trcpov'a ateş açtı. Mayıs ayında, Kiev jandarma şefi öldürüldü. Ağustos 1879'da ise Kravçinski Rus jandarma komutanını öldürdü.

Vera Zasuliç'in aksine Kravçinski yalnız başına değildi. O artık çok iyi örgütlü ve disiplinli bir grup olan *Zem (ya i 1 'o*(ya üyesiydi.

2 Nisan 1879'da Aleksandr Sololev, Çar Aleksandr II'yi öldürmeye niyetli olduğunu *Ztmiya i Volyety** şahsen bildirdikten sonra örgütün desteğini almaksızın eyleme geçti, ancak başaramadı. Birkaç hafta sonra ise, *7. cm (ya i LVjv/nm* »cinde Ya Özgürlük, Ya Ölüm adlı aktif bir terörist örgüt kuruldu. Bu örgüt, 1 Mart 1881 günü Çar'ı öldürmeyi başardı.

Ancak devrimcilerin umdukları acı bir şekilde boşa çıktı. Eylemleri bir halk ayaklanmasına değil, bunun yerine otokrasinin güçlenmesine ve uzun yıllar boyunca her türlü devrimci faaliyetin bastırılmasına yol açtı. Teröristlerin insanüstü cesareti ve manevî dayanıklılığı çarlığı devirmeye yetmedi.

Narodnikier marksizmi 'uyarlıyor'

Rus marksizminin gelişimini anlamak için narodniklerin marksizme karşı tavırlarını kavramak

gerekiyor. 1848'de ve ondan sonraki dört yıl boyunca Marks ve Engels'in eserleri Rusya'ya legal olarak getirilebiliyordu, çünkü sansüre göre, bunlar Rusya ile ilişkisi olmayan 'soyut birer spekülasyon elan ibarettiler.²² Marks'ın *Kapital* i (I. cilt), Fransızca ve İngilizcesinin çıkmasından yıllar önce, 1872'de Rusça basıldığında anında 3 bin sattı. *Narodnaya Volya* Merkez Komitesi 1886'de Marks'a şöyle yazar: "Yurttaş! Rusya'daki entelektüel ve ilerici sınıf... senin bilimsel eserlerini heyecanla karşıladı. Bu eserler Rus hayatının en iyi ilkelerini bilimsel bir şekilde teşhis ediyor,

"Nfaîks'm ilkel sermaye birikiminin kötülüklerini, İngiliz sanayi devrimini, anık değer teorisini anlatışı, kapitalist işbölümüne ve yabancılaşıma saldırışı, 'biçimsel' burjuva parlamenter demokrasisini eleştirisi, narodnikler tarafından Rusya'da kapitalizmin gelişmesinin önlenmesi için her türlü çabanın sarf edilmesinin gerekliliğine kanıt olarak yorumlandı. Narodnikler, "kapitalist gelişmenin yüksek faturasını Marks'dan öğrendikten sonra bu faturayı ödemeyi reddettiler ve ümitlerini, eski toplumsal yaşama biçimlerini onarma ve bunu yeni koşullara uyarlama iddiasındaki olasılığa bağladılar.^{1,23}

Marks'a göre kapitalizmin ancak feodalizm ile karşılaştırıldığında daha ileri olduğunu ve parlamenter demokrasinin her ne kadar biçimse] ve kısıtlı oksa da otokrasi ile karşılaştırıldığında ileri bir adım olduğunu narodnikler göremediler. Marks'm *Kapitalizmin Kaderi* edindikleri bilgileri narodnik ekonomistler Rusya'da kapitalist olmayan bir gelişmenin olabilirliğini ve gerekliliğini kanıtlayan kitaplar yazmak için kullandılar. Bu ekonomistlerin en yaratıcısı V.V. adıyla yazan V. E Vorontsov idi. Vorontsov, *Rusya'da Kapitalizmin Kaderi* (1882) adlı kitabında, Rus kapitalizminin yaptığı üretime dış pazar bulamayacağını iddia etti. Aynı zamanda iç pazar genişlemiyor, aksine daralıyordu, çünkü kapitalizm köylüyü ve esnafı mahvediyor, onların alım gücünü azaltıyordu. Kapitalizm, yüksek sınıfların taleplerini tatmin etmek için gereken küçük modern sanayi adacıkları yaratmaktan öteye gidemezdi. Egemen üretim biçimi konumuna ulaşamazdı. Milyonlarca köylüyü ve esnafı mahveder, fakat onlara iş sağlayamaz ve onları 'üretimi toplumsallaştırmaya' yönlendiremezdi. Emegi sömürmesinden dolayı yoğunlaşarak gelişebilir, ancak daha çok iş sağlayamayacağından genişleyerek gelişemezdi. Genel olarak geri kalmış ülkelerde kapitalizm ancak yıkıcı olabilirdi. Bu, 'kapitalizmin beceriksizliğinin', 'tarihin gayri-meşru çocuğu' olduğunun göstergesiydi. Rusya'da var oldukları kadarıyla kapitalist ada-aklar devletin çabasının yapay ürünleriydiler.

Marksizm! uyarlamalarında narodnikler esas olarak ütöpik sosyalistler. Kendileri sosyalizmi arzu edilir bir ideal olarak görüyor, fakat öte yanda Rus kitlelerin ataletiyle karşı karşıya kalınca bugünün ve geleceğin kitleleri arasında gerçek nedensel ilişkiyi kuramıyorlardı. Narodnizmin teorisyenlerinden N.K. Mihayilovski bu ikilemi iki çeşit doğrudan bahsederek açıklıyordu: 'hakikate dair doğru', yani şu andaki durum ve 'adaletin doğrusu', yani olması gereken durum. 'Dünyanın olması gerektiği hali, doğruluk ve adalet dünyası' ile tarihsel gelişimin nesnel yönü arasında bir ilişki kurulamazdı. Marks'ın, kendi dönemindeki ütöpik sosyalistlerin dünya görüşlerinin başlıca özelliklerini tanımlayışı narodniklere çok uyar. *Komünist Manifesto*'ya göre bunların başlıca eksikleri, onlar için, proletaryanın 'hiçbir tarihi inisiyatifi veya bağımsız siyasi örgütlenmesi olmayan bir sınıf görünümünde olması', sınıf mücadelesi bakış açısını benimsememiş olmaları ve proletaryayı 'en çok çeken sınıf' olmaktan başka birşey olarak görmemeleridir.²⁴ Bu tarifin Rus popülistlerine tıpa tıpa uyması için, sadece 'proletarya' yerine 'köylü' kelimesini geçirmek yeterli. Rus popülistlerinin ütöpik tavırları olan entelektüellerin rolü hakkında seçkin bir anlayışa - atalet içindeki kitleleri

şekillendirecek tarih yaratıcıları - anlayışına vardırdı.

Ekonomik gelişme sürecinin farklı aşamalarındaki insanların kendilerine göre farklı bir içerik uyarlayarak nasıl tek ve aynı dine inanmaları mümkünse, natodriik entelektüellerin inandığı 'marksam' de işçi sınıfı hareketinin marksizminden öyle farklıydı, 'marksizm' ile narodnizmin bu acayip bileşimini yaşlı Engels 26 Şubat 1893 tarihli bir mektubunda şöyle anlatır:

“Modern geniş ölçekli sanayinin ilkel küv knmüniine eklemlendiği ve aynı zamanda medeniyetin tüm ata düzeylerinin yanyana yaşandığı sizinki gibi bir ülkede ve buna ek olarak despotizmin entelektüel bir Çin duvarı ile kuşattığı böyle bir ülkede en inanılmaz ve garip düşünce bileşimlerinin ortaya çıkması hiç kimseyi şaşırtmamalı.”^{2*}

Popülistlerin toplumsal felsefesi üzerine önemli bir inceleme-rain yazan A. Valiski'nin şu satırları ile anlaşmamak mümkün değil:

"Popülizm, Batı kapitalizmine bit Rus tepkisi ve aynı zamanda Batı sosyalizmine bir Rus cevabı, vani kapitalist gelişmenin ilk dönemlerindeki geri bir köylü ülkesinin demokratik entelektüellerinin Batı kapitalizmine ve Batı sosyalizmine karşı tepkileri idi. Ve klasik Rus popülizminin herşeyden önce marksizme karşı bir tepki olmadı anlaşılır bir şeydir. Marks bu dönemde artık Avrupa sosyalizminin en önde gelen kişisidir ve aynı zamanda, kapitalizmin gelişimi üzerine en yetkin kitabın vazarıdır. Olgun ve klasik popülizmin başlangıcı ile marksist düşüncelerin Rusya'da yayılmasının ilk dalgasının aynı zamanlara denk düşmesi elbette ki tesadüf değildir... Popülist ideolojinin şekillenmesinde Marks ile tanışıklığın fevkalade önemli olduğunu, Mark s olmasaydı bunundu anda olduğundan başka bir şey olacağını söylemek abartmak olmaz,

Narodnizm ile marksizm arasındaki sık: ilişkiyi anlamadan, na-rodnizmi aşarak kendi yolunda ilerleyen Rus marksistlerinm karşılaştıkları büyük zorlukları, Rus marksizminin babası Plchanov'un aşmakta yılların alan ve onun yolunu izleyen Vladimir İlyiç Ulyanov'un da yeniden karşısına çıkan engelleri kavramak mümkün değildir.

Narodniklerm kahramanlığı

Geçen yüzyılın 6(J'lı ve 80'li yıllarındaki narodnik fikirlerin buradaki kaba incelemesi narodnizmin dünyasının tam bir tablosunu çizmekten uzaktır. Onlar bu düşünceleri, çok çeşitli tehlikeler ve acılarla yüzyüze gelebilme manevi cesaret ve kararlılığını onlara aşıl原因an olağanüstü bir tutku ile taşıdılar. Yüzlrcesi Peter ve Paul Kalesi'ne hücre hapsine, Sibiryaya'ya ve hatta idam sehpasına kadar gittiler.

Narodnjkerin kahramanlıklarına, onların muhalifi olarak işe başlayan Amerikalı yazar George Kennan'dan daha iyi bir tanık bulmak güçtür. 1892'de teröristleri alenen lanetlediği için, kendisinin Rus devrimcilerine karşı olumsuz tavrı dünya kamuoyunu Rus hükümetinin tarafına çekmeye yardımcı olur ümidiyle, Rus otoriteleri Kennan'ın Rusya'ya girmesi ne, hapishaneleri ve çalışma kamplarını ziyaret etmesine seve seve izin verdiler. Ancak, 1884-86 yılların Sibiryaya'da geçirdikten sonra Kennan (Bayan Davves'in Amerikan dergisi The Cen-tury'nin Ağustos 1888 sayısındaki mektubunda anlattığı gibi) şu sözleri söylemekteydi: “Sibiryaya'da gördüklerim ve öğrendiklerim ruhumu en derinden sarstı, bana insan hayatının yeni bir dünyasını açtı ve bir bakıma tüm manevi değerlerimi

arttırdı.

“Gerçekten kahramanlık dolu karakterler ile tanıştım, tarihte sözü edilenlerin her biri kadar yüce karakterler. Ve kendimde düşünebileceğim her bir şeyin üresindeki cesareti, dayanıklılığı, fedakarlığı ve bir inanca adanmışlığı onlarda gördüm... Sibirya'ya giderken, siyasi sürgünleri ruhi dengesi bozuk fanatikler, bombacılar ve suikastçılar sanıyordum. Ayrılırken ise o aynı insanları kucaklayıp yaşlı gözlerle öperek vedalaştım.”²⁷

1880'ler korkunç baskı yıllarıydı. Aleksandr II'nin öldürülmesinin ardından tüm ülke bir mezarlığa dönmüştü. Neredeyse hiç-bir direniş hareketi yoktu. 1883'de *Namdnayo l'vfya* Merkez Komitesinin en gözde kişilerinden Vera Figner tutuklandı. Ertesi yıl ise, yurtdışında iken Marks ve Engels ile yakın ilişki içinde olan G.A. İspatin terörist eylemleri yenilemek için Petersburg'a döndü, ancak kısa bir süre içinde tutuklandı. Onun yakalanması ile birçok adres polisin eline geçti ve böylece *Narodnaya Volya* nm son kalıntıları da tasfiye edildi.

1 Ekim 1885'de artık partinin kendisinden bir eser kalmamışken çıkan *Narodnaya V'olya* dergisinin son sayısı aydınların morallerinin kara tablosunu çiziyordu:

“Tam bir entelektüel çözülmüşlük, toplumsal hayatın en temel sorunları-da bile en çelişkili düşüncelerin keşmekeşliği... bir yandan hem kişisel hem toplumsal) karamsarlık, öte yandan sosyolojik- dinsel mistisizm... Hainlerin her türüsünün bolluğu var. Aydın sınıfının en yerleşik kesimi, köylülerden artık bıkip usandıklarını samimiyetle ilan ediyorlar. Bugünleri de mi görecektik! Azalan radikal ve liberal dergiler toplumsal ilginin düştüğünü gösteriyor.”²⁴

Dönemin bir diğer tasviri ise I Dünya Savaşı sırasında hapisaneden çıkan Rosa Luksemburg'un kaleminden:

“Aleksandr II'nin öldürülmesinin ardından tüm Rusya'yı kaskatı bir ümitsizlik kapladı... Aleksandr II 1'ün hükümetinin kurşundan çatılan (hapishaneleri) mezar sessizliği ile doldu. Barışçı reform için tüm ümitlerin sonu ve tüm devrimci hareketlerin gözle görünür başarısızlığı ile karşı karşıya kalan Rus toplumu ümitsiz bir teslimiyetin pençesine düştü.””

Taraf değiştirip Batı Avrupa'da *Neden Demmediği Biraktım?* adlı bir itiraf yayınlayan narodniklerin en önemli önderlerinden Lev Tikhomirov bu dönemin bir ürünüdür (Tikhomirov bundan kısa bir süre sonra ise çarlığın en keskin taraftarlarından biri olmuştur). Eski devrimcilerin büyük bir kısmı artık, çarlığın kötülüklerini eleştiren, fakat şiddet hareketlerine karşı çıkan Leo Tolstoy'u kendilerine peygamber edindiler. Tolstoy'un telkinleri hayal kırıklığı içindeki pasif aydınlara manevi güç sağladı.

Ancak bu genel baskı dalgasının içinde küçük anaforlar da vardı. Bunların başıcası Aleksandr Ulyanov'un önemli bir rol aldığı Mart 1887 suikast girişimidir. Eyleme katılan altı kişiden Ulyanov dahil üçü kendilerini *Narodnaya Volya* taraftan olarak görüyor, diğer üçü ise kendilerine sosyal demokrat diyorlardı. Ancak bu iki terim arasındaki fark hiç açık değildi.

Aleksandr, Marks'ı dikkatle okumuştur, ancak grubu için yazdığı *Narodnaya Volya Partisi Terörist Hüçibinin Programı* 'ndan açıkça görüldüğü gibi kendisi halen bir narodnik idi. Fakat temel devrimci

güç olarak köylülüğü değil, sanayi işçi sınıfını görüyordu. Sosyalizm, ‘kapitalist üretimin, kapitalist sınıf yapısının kaçınılmaz bir sonucu’ olacaktı.³⁰ Ancak bu programda, ‘halkın alışkanlıklarında ve aydınlar İle hükümetin karakterinde özel, uygun koşullar olduğu takdirde başka ve daha dolaysız bir sosyalizme geçiş olanağını ortadan kaldırmaz deniyordu.

Kapitalizm, sosyalizmden önceki gerekli bir aşama değildi. Kapitalizm ancak, ‘geçiş süreci kendi kendine gelişmeye bırakılırsa, bir toplumsal grup tarafından bilinçli bir müdahale yapılmadığı takdirde’ ge-rckli idi. *Program*, ‘işçi sınıfını örgütlemek ve eğitmek’ gereğini kabul ediyordu, ancak kitleler arasında devrimci faaliyet ‘şimdiki siyasi rejim altında hemen hemen imkansız¹ olduğu İçin bu görev ertelenmek zorunda idi, İşçi sınıfının siyaset sahnesine çıkabilmesi için önce otokrasinin terör kullanılarak devrilmesi gerekiyordu.

Bu garip eklektiklik, narodnizm ve marksizmi birleştirme girişiminin bir ürünüydü. Daha önceki sayfalarda söylendiği gibi, Alek-sandr’ın düşüncelerini düzene sokması için zamana ihtiyacı vardı. Fakat buna fırsatı olamadı.

Lenin 1893’de Lalayants’a Aleksandr’ın ‘kendini marksist saydığını’ söylemişti. Şüphesiz bu bir abartma idi. AJeksandr’ın trajedisi, bu yılların bir geçiş dönemi olması ve kendisinin de bu geçiş dönemini yaşıyor olmasındaydı. Rus toplumsal düşüncelerini inceleyen İvanov Razumnk, 1880’lerin bir geçiş dönemi olduğunu şöyle anlatır: “Onlardan hemen önce *Narodniçestvo*, hemen sonra ise mark-sizm vardı; kendileri ise ideolojik bir boşluğu temsil ederler”³¹

Plehanov’un Zemlya 1 Volya’dan kopuşu

Tarihindeki zikzakların bir sonucu olarak 1878-79 yılları arasında *Zemlya i Volya* içinde, kitle ajitasyonu ve halkın arasına gidiş taraftarları ile terörizm taraftarları arasında bir çekişme başladı. Bunlardan birinci eğilimin en önde gelen ismi Georgi Valentinoviç Plchanov’dur.

Ekim 1879’a gelindiğinde *Zemlya i Volya* artık varlığını yitirmişti. Ajirasyoncular *Çermy Perede*/(Kara Bölüşüm) adında ayı bir örgüt kurdular. Örgütün adı, toprağın ‘kara’ halk, yani köylüler arasında eşit bir dağılımını kastediyordu. Teröristler ise *AJarodtiaya Volya* adını aldılar. Bu isim, ‘Volva’ kelimesinin ikili anlamı nedeniyle hem ‘halkın İradesi’ hem de ‘halkın özgürlüğü¹ anlamına geliyordu.

Çermy Perede/in zaten ölü doğduğunu söylemek yanlış olmaz. Kurucularından Dcuesch, anılarında “kurulduğu günden itibaren örgütün tek bir işi rast gitmedi” diye dert yanar. *Çerniy Perede/in* kurucularından ve örgütün önde gelen isimlerinden O.V. Aptckman ise kendi öyküsüne şu kasvetli sözlerle başlar: “*Çerniy Perede/* örgütünün doğuşu talihsiz bir zamana denk düştü. Tanrı ona hayat vermedi ve üç ay sonra örgüt tükendi/*²

Örgüt içindeki bir hainin faaliyetleri sonucu önderlerden Pleha-nov, Akselrod, Zasuliç ve Deutsch birbiri ardından Rusya’nı terket-mek zorunda kaldılar. Grubun basım makinalarının ele geçmesi ve ülke dışında olmayan üyelerinin hemen hemen tümünün tutuklanmasıyla sonuçlanan bîr dizi polis baskını ardından grup neredeyse tüm varlığını yitirdi. Herşeye rağmen *Çermy Perede}* popülizm ile marksizm arasında köprü olmak gibi önemli bir tarihsel role sahiptir.

İşçi sınıfına yönelik

Kendi deneyimlerinden yola çıkarak, fakat sorunlarının ne olduğunu açık bir şekilde anlamaksızın, narodnikleri içinde zaman zaman işçi sınıfına yönelenler de olmuştur. Bu sınırlı girişimleri değerlendirmeden Rus marksizm inin gelişimi kavranamaz.

Rus tarihinde ilk kez olarak 1870 yılında, N.V. Çaykovski'nin öncülük ettiği bir öğrenci grubu bir işçi örgütünün tohumunu attı. Bunu, proletaryayı sosyalizmin aracı olarak gördüklerinden değil, fabrika işçilerini narodnik mesajı köylüler arasında yaymakta bir araç olarak gördüklerinden yaptılar.

“Bu nedenle, en vasıfsız, köy hayalına re ruhuna en çok bağlı olanlarla ilişki kurtlular. İlke olarak her zaman tekstil işçilerini maden işçilerine tercih ettiler, çünkü bunları gerçek halk olarak değerlendirdiklerinin temsilcileri olarak gördüler. Kn aktif propagandacılardan A.V. Nizovkin, 'maden işçileri artık şehir uygarlığının damgasını taşıyorlar'demişti,

“Daha iyi giyiniyorlar, artık ortak yaşamıyorlar ve eski geleneklerini yitiriyorlar. Öte yandan tekstil işçileri ise hala köydeki gibi giyiniyorlar ve topluca yaşamaktan sarhoş olmaya kadar tipik köy alışkanlıklarını koruyorlar.”¹

Çaykovistlerin sayılan oldukça azdı.

“Çaykovistîerm St. Pecersbuıggrubunda tam olarak kaç üyeleri olduğunu kestirmek zor... Hemen hemen yarım yüzyıl sonra, 1928'de, sağ kalanlardan üçü 1871 ile 1874 arasındaki yoldaşlarının tam bir listesini çıkarmaya çalıştılar, Moskova'da 19 kişilik bir grup, Odessa'da 11, Kiev'de 8, Harkov, Orel, Kazan ve Tula'da birkaç kişinin olduğunu hesapladılar.”²

Her çaykovist siyasi çalışmasına üç veya beş kişilik küçük bir işçi grubu ile ilişki kurarak başlar, bunlara okuma ya2ma öğretirdi. Ayrıca coğrafya, tarih, fizik ve başka konularda da ders verirdi. İşlenenler, Rusya'da ayaklanmaların tarihi, Enternasyonal, Alman işçi sınıfı hareketi ve ekonomi politik (Marks'ın eserleri temelinde) gibi konulardı. Maaşlarının yüzde ikisini katmaya tazı olan işçiler için bir kütüphane kurulmuştu. Ancak çaykovistler polis baskısını atlatamadılar. 1873'de örgütlü bir grup olarak varlıklarını yitirdiler.

Çaykovistler S t. Pctersbuvg'da bunları yaparken Odessa'da çok daha önemli bir proleter grup kurulmuştu. E. Zaslavski'nin etrafında kut ulan bu grubun adı Güney Rusya İşçileri Birliği idi. Bu örgüt için, Rus İmparatorluğunda ortaya çıkan gerçekten İşçi sınıfı içerikli ilk örgüt denilebilir.³⁵ Merkezi örgütlenmesinde 50-60 üyesi olan bu Birlik, ilki Ocak 1875'de Belline-Venderiç fabrikasında ve diğeri Ağus-tos'ta Gullier-Blançard'da olmak üzere İki grevi desteklemişti, ikinci grev sırasında bir manifesto yazılmış ve dağıtılmıştı. Birlik'in etkisi sadece Odessa'da değil, Karadeniz sahilindeki diğerkasabalarda da hızla arttı. Programı bazı yeni konuları kapsıyordu. Önüne koyduğu görevlerden bazıları şöyleydi: ³⁶a) Sermayenin ve ayrıcalıklı sınıfların boyunduruğundan işçilerin kurtuluşu düşüncesinin propagandası; b) Mevcut ekonomik ve siyasi düzene karşı yaklaşan mücadele için Güney Rusya işçilerinin örgütlenmesi.”³⁶ 1875'in sonunda bir muhbir, grubun tüm liderlerini tutuklatarak fiilen gruba son verilmesini sağlamıştır.

Ancak, 1876 başlarında çaykovistlerin tutuklanması her ne kadar bu örgütün kadrolarını ortadan

kaldırırsa da, Sf. Peetersburg işçileri arasında devrimci düşüncelerin yavaş ve gözle görünmeyecek bir düzeyde bile olsa yayılmasını önleyemedi. Altı uzun yıl süren bu faaliyetin sonucunun en çarpıcı ifadelerinden birisi 6 Kasım 1876 günü Kazan Kilisesi meydanındaki bir gösteri oldu. Bu olay Rus devrimci hareketi tarihinde bir dönüm noktası sayılır. Bu gösteride önemli bir rol oynayan Plehanov, olayı yıllar sonra şöyle anlatmıştı: 1875 yılı baharında hapishanede iken öldürülen bir öğrencinin cenazesinde aydınların yaptıkları gösteriden esinlenen bir grup işçi kendilerinin de bir gösteri yapmalarını teklif ederler. Plchanov'a 2.000 kişilik kadar bir güç toplayacaklarını temin ederler. Gösteri gününde ise kilisenin önünde çoğunluğu öğrencilerden oluşan, ancak aralarında işçilerin de bulunduğu bir kalabalık toplanır. Kalabalığın sayısı üzerine tahminler 150 ile 500 arasındaydı. Daha fazla işçi gelir ümidiyle eylemi bir süre geciktirdikten sonra tüm girişimin boşa gitmesi tehlikesiyle karşı karşıya kalınca, Plchanov ayağa kalkar ve şu sözlerle biten bir konuşma yapar. "Yaşasın toplumsal devrim¹., Yaşasın *Zm/ya i Volja?*" Bu sözlerin ardından üzerinde "Toprak ve Özgürlük" yazılı kırmızı bir bayrak açılır. İşte bu küçük gösteri Rusya tarihindeki ilk işçi gösterisi olmuştur.

1877 ile 1879 arasında Petersburg'da bir grev dalgası yükseldi. 1890'lara kadar tekrarlanmayan ve daha önce görülmemiş olan bu grev hareketi döneminde toplam yirmi altı grev olmuştu. İşte bu dönemde Petersburg'da yeni bir işçi örgütü, Kuzey Rusya İşçileri Birliği ortaya çıktı. İkiyüz kadar üyesi vardı ve şehrin tüm işçi mahallelerinde gruplar kurmuştu. Kurucusu, Vyatka vilayetinden bir köylünün çocuğu olan marangoz Stepan Katurin'dir. Ancak, sadece birkaç aylık bir faaliyetten sonra bu Birlik de polis tarafından dağıtıldı ve 1880 yılında varlığını yitirdi.

1879'da Plchanov ve önderliğini yaptığı *Çern/y Peredei*, narodnik terörizme sırtını çevirdi ve propagandaya ağırlık vererek işçi sınıfına yönelmek gerektiğini Öne sürdü. Bu, daha önceki faaliyetlerin ışığında, Plchanov'un pratikte vardığı bir sonuçtu. Ancak yine de sosyalizmin aracı olarak köylüyü gören narodnik düşünce ile göbek bağı kesmiş sayılmazdı. Plchanov Şubat 1879'da şöyle yazar: "Ajitasyon fabrikalarda her gün artıyor: Günün haberi bu. Bu ajitasyon devrimcilerin teorik kararlarına rağmen, hayatın kendisinin ön plana, hak ettiği yere getirdiği sorunlardan biriydi. Geçmişte bütün ümidimizi bağladığımız ve gücümüzü yönelttiğimiz köylü kitlelerdi, haksız da değildik. Şehir işçisi devrimcilerin hesaplarında ancak ikinci sırayı almıştı.

"Kördekiler köy topluluğunun daha tutucu ve ürkek mensuplarının etkisi

altında iken, şehir işçileri toplumun en hareketli, propagandaya en duyarlı, en kolaylıkla devrimcileşen kesimini oluşturuyorlar.

"Büyük sanayi merkezlerimiz onbinlerce ve hatta bazen yüzbinlerce işçiyi biraraya getiriyor. Büyük bir çoğunlukla bu insanlar köylüler ile aynı... Toprak sorunu, *Obfdndnm* Özyönetim sorunu, toprak ve özgürlük: Bütün bunlar işçilerin kalbine köylülere olduğu kadar yakındır. Tek kelimeyle, kitleler köyden kopmuş değil, köyün bir parçası durumundadırlar. Amaçları aynıdır, mücadeleleri de aynı olabilir ve olmalıdır. Üstelik şehirler, köy nüfusunun en seçkinini, gençlerini, girişkenlerini topluyor... Köy topluluğunun tutucu ve korkak unsurların etkisinden uzaktalar... Bütün bu nedenlerle, toplumsal devrim başladığında onlar köylülerin değerli bir müttefiki olacak-lar."³⁷

Kısacası, sosyalist devrim bir köylü devrimi olacaktı, ancak işçiler, zaten kendileri de aslında köylü oldukları için, köylünün paha biçilmez müttefikleri olacaklardı ve şehirdeki aydınlar ile kırsal

alanlardaki köylüler arasında aracılık edebilecek bir durumdaydılar. Plehanov'un bu dönüşümünün ardından *Narodnaya Volya* uzun süre, sanayi işçileri arasında propaganda çalışmasına da önem verilmesini savundu. *Kalender Narodnay TV/*'deki Partinin Hazırlık Çalışması (1883) adlı program üzerine bir yazı şöyle der: "Şehirlerde çalışan insanlar, hem konumlan hem de hızlı gelişmeleri itibariyle büyük bir öneme sahiptir ve partinin dikkatinin konusu olmalıdır."³⁸

Ancak, Plehanov'un 1879'daki durumu da dahil olmak üzere, narodniklerin sanayi işçileri arasındaki propaganda çalışması ile mark-sistlerin çalışması arasında temel bir fark vardır. Marksistler 'işçilerin devrim için değil, devrimin imler için gerekli olduğuna inanmışlardır.'³⁹ Narodniklerc göre ise 'işçiler devrim için önemlidir.⁵ Bir narodnik 'neden işçi sınıfı?' diye sorabilir, bir marksist ise ancak 'neden marksizm?' diye sorar, çünkü onun için işçi sınıfı tarihin nesnesi değil, öznesidir.

Narodniklerin proletarya içerisinde çalışma konusundaki tavırlarından, pratiğin teoriyi bir kez daha aşmış geçtiğini, yani tutarlı bir yön değişikliği için gerekli teorik sonuçları çıkarmaksızın yapılan bir taktik değişikliğini götüyoruz. Narodnizmin günleri artık dolmuştur ve onun

ideolojik yapısının içinde marksist öğeler belirlemeye başlamıştır. **Marksist öncü Plehanov**

1880 ile 1882 arasında Plehanov narodnizmden kopup marksizme yöneldi. 1883 yılında ise Emegin Kurtuluşu Grubu kuruldu.

Yine 1883de Plehanov, ilk büyük Rus marksist eser olan, *Sosyalist/ ve SiyasîMihadeliyı* yazdı. Bir yi) kadar sonra ise, bu kısa sayılamayacak broşürü *Farkhntm^* adlı kalın bir kitap izledi. Bolşevik tarihçi Pokrovskiy *Fark-fartr/it^ İÇ^n*» "yüzyılın sonuna kadar Rus marksizmi-nin sermayesini teşkil eden hemen hemen tüm temel düşünceleri içeriyor"⁴⁰ dediği zaman, zaten herkesin farkında olduğu birşeyi söylemiş oluyordu.

Koy komününü sıkı bir incelemeye tabi tutan Plehanov, "gelecek ne köylünün, ne de <nun komününündür" der. Plehanov köylüler arasında gelişen eşitsizliği ve bireyciliği kanıtlayan bir dizi istatistiği delil göstermişti. Bir yandan birçok köylü, pat'ina düşen toprağı işleme yeteneğini kaybetmiş veya kaybediyor ve kendi hakkını diğer köylülere bırakarak ücret emekçisi oluyordu. Ote yandan, zengin köylüler ve kulaklar (Rusça'da * kulak? yumruk demektir) giderek kendi topraklarından öte başka köylülerin de paylarını işliyor, ayrıca toprak satın alıyor veya kir alıyor ve ücretli emek çalıştırıyordu.

Plehanov komünün geçmişteki rolünün idealize edilmesine karşı çıktı: "Bizim köy toplumunuz aslında Rus mutlakiyetçiliğinin en büyük dayanağı olmuştur ve köylü nüfusunun çoğunluğunun kıtsa! burjuvazinin ellerinde sömürülmesinin giderek bir atacı olmaktadır."⁴¹ Ayrıca, yeterince pazar yok diyerek Rusya'da kapitalizmin gelişemeyeceğini savunan mrodnik ekonomist V.V.'nin tezini çökertmişti. Fransa'da Colbert döneminden, Almanya'da Zollvercin döneminden ve Amerika Birleşik Devletleri'nden örnekler vererek tarihi taramış ve buralarda devletin, İngiltere'nin büyük üstünlüğü karşısında, yeni gelişen sanayisini korumak için her zaman müdahale ettiğini göstermişti.

Üstelik, V.V.'nin tezlerinin tersine, iç pazarların ortaya çıkması kapitalizmin gelişiminin önkoşulu değildir, bizzat kapitalizm tarafından yaratılmaktadır. "Burjuvazi o pazarları hazır bulmuş değil,

kendisi yaratır»ştıt.*⁴² Zanaatkarların mahvolması ve para ilişkilerinin tarımı istifa etmesi pazarlan yaratmıştır. “Doğal ekonomiden para ekonomisine geçiş her ilkede iç pazarın ımaaz2am gelişimini mutlaka beraberinde getirir ve ülkemizde de bu pazarın tümünün burjuvaziye gideceğinden şüphe yoktur.”^{4*}

Plehanov, narodniklerin sandığı gibi kapitalizmin Rus ekonomisini ve topîumunu değıştirmesinin önlenebileceğine inanmanın ütopyacılık olduğunu söyler. Sosyalistler, geleceğin müjdecisi olarak sanayi işçisini bel [emelidirler sonucunu çıkarır: “Geri toplumsal koşullarda yaşamakta olan bugünün kırsal nüfusu, sanayi işçileri ile karşılaştırıldığında, sadece bilinçli politik önderlik yapmaktan yoksun değil, aynı zamanda devrimci aydınlarımızın başlattığı harekete de daha az *dnyarlt*Üstelik köylülük bugün zor ve kritik bir dönem geçiriyor. Ekonomisinin eski ‘atadan kalma’ temelleri çöküyor ve talihsiz köy toplumunun kendisi bile köylünün gözünden düşmekte, ki bunu narodnizmin ‘atadan kaima’ organı *Nede/ya* bile itiraf etmektedir. Yeni emek ve hayat biçimleri henüz şekillenmeye başladı, fakat bu yaratıcı süreç sanayi merkezlerinde daha yoğundur.”⁴⁴

Çarlık mutlakiyetinc karşı, yaklaşan Rus devrim inde işçi sınıfının başrolü oynayacağını savunan ilk Rus Plehanov olmuştur. Sosyalist II. Enternasyonalin Kuruluş Kongresi’nde (Temmuz 1889) yaptığı açıklamada ilan ettiği gibi, “Rusya’daki devrimci hareket ancak işçilerin devrimci hareketi olduğu takdirde başarılı olacaktır. Bizler için başka seçenek yoktur ve olamaz!”⁴⁵

Narodnizmin tükenmeyen etkisi

Ancak Plehanov hala narodnizmin etkisi altındaydı. Özellikle 1883 ve 1884’de yazdığı eserler narodnik fikirlerle doludur. O tarihte, *Narodnnya Y’olya* ile geleceğin sosyal demokratlan arasındaki farkları çizmiyor, *Narodnayn i ^*’nın marksizmi benimsemesini talep etmekle yeriniyordu. *Fnrkianm^da* şöyle der:

“Rusya’da çalışan yoldaşlara Rus marksistleri için bir program denemesi

sunmaktaki amacımız, *Karotinaya \ 'o!ya* ile yarışmak değildir; tam tersine.

bu parti ile tam ve kesin bir anlaşma kadar arzuladığımız başka bir şey yoktur- Bize göre, eğer devrimci geleneklerine sadık kalmak ve Rus hareketini şu anda içinde bulunduğu duraklamadan kurtarmak istiyorsa *Na-roifnaya Volya*partisi marksist bir parti olmak *^orundadır!*¹

Koy komünlerinin rolü üzerine yaptığı eleştirilere rağmen, na-rodniklere bu konuda daha da büyük ödünlerde bulunmuştur:

'Toplumun ukan tabakalarına karşı işçilerin partisinin kesin zaferinin saati geldiği zaman, işteyine o parti ve ancak o parti, ulusal ürerimin sosyalist örgütlenmesinin önderliğini yapacaktır ...Mevcut köylü toplumlarının attık daha ileri, komünist biçimlere geçişi başlayacak ...Ortak toprak hakkı sadece mümkün değil, gerçeğin ta kendisi olacak ve köylümüzün fevkalade gelişiminin narodnik rüyaları gerçekleşecek.”**

Plchanov narodniklerin bireysel terörizmine de ödün vermiştir. “Terör konusunda ise... mevcut

kurtuluş hareketinde biz hiçbir şekilde terörist mücadelenin Önemli rolünü yadsımadık. Terör, içinde bulunduğumuz sosyal ve politik koşullardan doğal olarak gelişip gelmiştir ve daha iyi koşullara ilerlemenin avnı şekilde doğal bir araçtır.”

“Narodnik Partisi, günümüz toplumunun sınıflarının en devrimcisi olan işçi sınıfına yönelmeli... Biz, mücadeleyi daha geniş, daha çeşitli ve dolayısıyla daha başarılı kılmanın yollarına işaret ediyoruz... Hükümete karşı terörist mücadeleye girişmeleri daha uygun olan başka kesimlerde var toplumda. (yani işçilerden başka -T. CJiff) İşçiler arasında propaganda yapmak terörist mücadelenin gereğini ortadan kaldırmayacak, aksine ona şu ana kadar olmayan fırsatlar temin edecektir.”¹®²

Plehanov narodniklerin aydınlara karşı seçkinci tavırlarına da müsamaha göstermiştir:

“Bugünkü kurtuluş hareketinin başını çekmek zorunda kalan sosyalist aydınlarımızın önlerindeki görev ülkemizde bağımsız siyasi kurumlar oluşturmak ve aynı saflardaki sosyalistlerle beraber görevleri, işçi sınıfına Rusya'nın gelecekteki siyasi hayatında aktif ve verimli bir rol alma olanağını sağlamak olmalıdır,, İşte bunun için sosyalist aydınlar işçileri örgütlemekle ve onları bugünkü yönetim sistemine karşı olduğu kadar, gelecekteki burjuva partilerine karşı mücadele için de mümkün olduğunca hazırlamakla yükümlüdürler.”⁵⁰

Herşey rağmen Plehanov Rusya'ya gerçek marksizmi tanıttı ve onu devrimin gereklerine uyarlanmış bir silah haline getirdi. Gelecek Rus devriminin dayanağı olarak işçi sınıfını keşfetti. Böylesine uzun bir adım atmak onun sahip olduğu cinsten geniş bir tarihsel bakış açısını gerektiriyordu. Zamanının en bilgili, zeki ve kültürlü kişilerinden biriydi. Güçlü ve özgün bir kafa yapısı, birçok konuda eleştirel ve yaratıcı ve fevkalade edebi yetenekleri olan bir insandı. Organik kimyadan jeoloji ve antropolojiye, zoolojiden karşılaştırmalı anatomiye kadar çok çeşitli alanlarda uğraştı, tarib, esretik, etnografya, edebiyat, epistemoloji ve sanat gibi değişik konularla ilgilendi. Marksist edebi eleştiriyi başlattı ve birçok değişik konuda marksist araştırmaya öncülük etti.

Yıllatın mücadelesinin ve birçok şehidin kanlarının dokunulmaz kıldığı narodnizm ile örülmüş, 1880'li yılların radikal aydın çevrelerini gözönüne almadan Rus devrimci hareketine Plehanov'un yaptığı katkının önemini kavramak zordur. Ancak bu ortam hesaba katıldığında bir öncü olmanın, marksizmi Rus koşullarına uygulayan ilk insan olmanın gerçek heyecanını hissetmek mümkündür. Lenin'e göre, Plehanov'un ilk marksist incelemesi olan *Sosyalizm ve Siyasi Mücadele**nin Rusya için önemi *Komünist Aia/ufesto*'nu.n Batı İçin önemi ile kıyaslanabilirdi. Yine Lenin'e göre, Plehanov'un *Monist Tarif) Kavramına Gelişimi Üzerine* (1894) adlı kitabı “bütün bir Rus marksist neslini yetiştirdi”. Troçki ise **şöyle der:**

“1890ların marksist kuşağı Plehanov'un attığı temel üzerinde yer edinmiştir.,. Marks ve Knjçets'den sonra Vladimir'm en çok borçlu olduğu kimse Plehanov'dur.”*

Emeğin kurtuluşu grubunun gücü

Genç Vladimir Ulyanov'un Plehanov'un düşüncelerine* katılmasının neden uzun sürdüğünü anlamak için, bunların her hangi bir hareketliliğe dayanmayan düşünceler olduğunu görmek gerekiyor, yani ne bu düşünceleri destekleyen kitle grevleri, ne de bunların pek fazla taraftarı vardı. Aslında 1883-93 arasında, on yıl boyunca Emeğin Kurtuluşu Grubu sadece yurtdışında var oldu. Marksist hareketin

hemen hemen tamamı bu idi.

Başlangıçta bu grup sadece beş kişiden ibaretti. Pîchanov, Aksd-rod, Deutsch, Vera Zasuiİç ve V.I. Ignatov. Kısa bir süre sonra ise üçe düştü. Örgüte büyük para sağlayan Ignatov 1895’de veremden öldü. Zaten hastalığı başından beri grubun çalışmalarında çok aktif bir rol oynamasını engellemiştir. Deutsch ise, Rusya’ya yayın göndermeyi örgütlerken 1884 ortalarında tutuklandı. Plchanov ve geriye kalan iki kişi yıllar boyu hemen hemen tam bir yalnızlık içinde kaldılar. 1880’lerde çeşitli Rus şehirlerinde İşçiler arasında çalışma yapan çeşitli çevreler vardı, ancak bunlar öylesine zayıf, faaliyetlerinin sonuçlan öylesine fark edilmez, polis baskısı öylesine etkindi ki bu çevreler hiçbir yerde tutunamadılar ve birbirlerinden tam olarak habersizdiler. Böylesi grupların varlığını saptamak bile daha sonra yıllarca süren tarihi araştırmaların konusu olmuştur. Ancak son derece kötü koşullar altında faaliyet sürdüren bu gruplar, daha sonraki yılların geniş çaplı faaliyetlerinin ilk temellerini atmışlardır.

Başlarında Bulgar öğrenci Blagoyev olan (daha sonra Bulgaristan Komünist Partisi’nin kurucusu oldu) küçük bir aydın ve işçi grubu 1884’de Emeğin Kurtuluşu Grubu ile temas kurdu:

“Kendi görüşlerimiz ile Emeğin Kurtuluşu Grubunun görüşleri arasında büyük benzerlikler olduğu sonucuna vardık.” Kilerinde daha çok yayın bulunan ve daha çok devrimci deneyimleri olan yurtdışındakilerin düşüncelerine kanlan Blagoyevciler düzenli temas, yayın temini ve provam üzerine tarafta talep ettiler ve para temin edeceklerini söylediler, Piehanov’un, ‘uğraşımız boşuna değil* diye Akselrod’a iç rahatlığı ile haykırmasını anlamak zor değil. Bövlece başlayan bir yıllık işbirliği 1885-86 kışında Blago-yev grubunun, kendinden önceki diğer gruplar gibi, baskına uğrayıp sona ermesine değin sürdü.”*2

Blagoyevcilerin dağılmasından kısa bir süre sonra Totşiskiy Çevresi diye bilinen bir başka grup ortaya çıkmış, ancak bunun ömrü de çok kısa sürmüş, 1888’in sonunu bile görememiştir. Polisin bu grubu da İmha etmesinden hemen sonra, 1889 yılında, Brusnev isimindeki bir makinistin adıyla bilinen yeni bir devrimci grup belirmişti. Bu grubun üyeleri arasında Bogdanov, Norinski, Şelgunov ve Fedor Afanasiyev gib bazı önemli işçiler vardı. Fakat, bu grup da varlığını ancak 1892 polis baskınlarına kadar sürdürebilmiştir.

Sonuç olarak, 1880’li yıllar Rus işçileri arasında son derece sınırlı marksist propaganda çevrelerinin kurulduğu yıllar oldu. Genel olarak bu yıllar karanlık dönem olarak hatırlanır. ‘80’li yılların devrimcisi’ hayal kırıklığına uğramış, ümitsiz ve aylaktır. Bu tablo edebiyatta Çe-hov’un eserlerinde ifadesini bulmuştur. Vanya Dayı İvanov ve diğer karakterler hep bu kederin, küçük ve önemsiz işlerin görünümüdür.

1880’lerde çok az grev yaşandı. 1881-86 arasındaki altı yıl boyunca sadece kırksekiz grev oldu⁵³ ve marksistlerin bunlarda hemen hemen hiçbir etkisi söz konusu değildi. 1893’de bir Rus işçi sınıfı tarihçisi, o yıla değin Rusya’da işçi hareketi ile “sosyal demokrat birimlerin herhangi bir ilişkisi olmamıştır”⁵⁴ diyebilmekteydi.

- [Aynısı, ancak farktı](#)
- [3](#)

- o [Lenin'in yoldaşlara karşı tavrı](#)
- o [Lenin ve Gapon](#)
- o [Bir ayaklanma zamanlanabilir ve zamanlanmazdır](#)
 - [İşçiler devrimi kazanamamış olsalar bile, devrim işçileri kazanmıştır.](#)
 - [Parti: Strateji ve taktiklerin okulu](#)
 - [Bölünme, bölünme, bölünme](#)
 - [Lenin Pmddda çok sevilen kısa yazılar yazmasını iyi bili](#)

1

erc karşı çıkmanın o zamanlar şüphesiz hiçbir faydası olmazdı.⁴⁹

2

Plchanov, *liirk/artmgın* 1905 baskısında 1884'deki bu sözleri için şu kabul edilemeyecek özürü gösteriyor: "Bu sözlere bakarak Emegın Kurtuluşu Grubu'nun 'terörizme' sempati gösterdiği söylenmiştir. Ancak, bu grup ömrü boyunca terörizmin işçiler için *uygun olmadığına* inanmıştır; aydınların Tanrı gibi inandıkları terörist eylem-

Aynısı, ancak farktı

Kendi düşüncelerini berraklaştırmak ve narodnizm ile bağlarını araştırmak için genç Vladimir Ulyanov bu yıllarda narodnikler ile polemik yapmaya başladı. Yıllar sonra, “polemik yapmadan kimse yeni düşünceler geliştiremez” diye yazacaktı.⁵⁵ Düşünceler tarihi, düşüncelerin çatışmasının tarihidir. Bu ilk yılların polemik yazılan boş incelemeler değildir, Rus ekonomik ve toplumsal gelişiminin gerçekleri üzerine derin araştırmalar söz konusudur. Lenin, içinde yaşadığı ve daha sonradan köklü bir şekilde değişmesinde rol oynayacağı bu toplumun gerçeklerini kavramak istemiştir.

Şamara dönemi sonunda Ulyanov imzalı bir metin, yoldaşlar arasında dolaşıyordu. Bu metnin başlığı *Bir Sosyal Demokrat ik Bir Popülist Arasındaki Tartışma* idi ve herhalde Şamara tartışmalarının diyalog şeklindeki bir Özeti idi. Maalesef bu yazı kaybolmuştur. Ardından Lenin toprak sorunu üzerine *Koy Hayatında Yeni Ekonomik Gelişmeler (V.Y Postnikov'un Güney Rusya'daki Koylil Tanım Üzerine)* adlı kitap uzunluğunda bir inceleme yazdı. İstatistiklerle dolu ve legal bir dergi için yazılmış bu inceleme sözkonusu dergi tarafından, belki uzun, belki de narodnik görüş açısının sert bir eleştirisi olduğu için reddedilmişti. Ulyanov bu metni Şamara çalışma çevresine okudu ve derhal bu grupta İtibar kazandı. Devrimci eserlerin usanmaz koleksiyoncusu ‘çarlık gizli polisi’ sayesinde, bu eleştirinin el yazısı iki kopyasından biri günümüze ulaşmıştır. Ulyanov daha henüz yirmiüç yaşında olmasına rağmen bu eser kırsal alanlardaki ekonomik ve sosyal tablonun çok olgun ve olağanüstü derin bir incelemesidir. Bu yazının büyük kısmı beş yıl kadar sonra yazdığı *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* adlı kitabına dahil edilmiştir.

Ulyanov'un üçüncü yazısı da narodnikler ile bir polemiktir. *Payar Sorunu Denen Şey Üzerine* başlıklı bu yazı 1893 sonbaharında Peters-burg'da yazılmıştı. Yazının başlıca noktaları daha önce Lenin tarafından, G.B. Krasin adlı bir diğer genç marksistin, bir marksist çevre toplantısında verdiği *Payar Soru/m* konulu seminerde özetlenmişti. Bu toplantıya katılanlara göre Leniriin tezi tüm toplantıdakiler üzerinde büyük bir etki yapmıştı.*⁶ Bu yazı Lenin'in, Marks'in *Kapitalinin* ikinci cildini çok iyi kavradığını gösterir. Pazar yokluğu yüzünden Rusya'da sanayinin ‘yaygın’ şekilde gelişmesinin imkansız olduğunu savunan V.V.'nin teorisini ferle bir eder (Yazının uzun süredir kayıp olduğu sanılan tek kopyası 1937'de ortaya çıkmıştır). Ulyanov'un 1894'deki en önemli eseri *İse Halkın Dostlan Kimlerdir ve Sosyal Demokratlarla*

Nasıl Savaşlıradır (Russk&ye Bogatsvo'da¹ marksistlere karşı çıkmış olan yatçılara bir sevap). Bu eser üç kalın defter halindeydi ve bu şekliyle elden ele dolaşmıştı. Bu defter Petersburg'daki bir kaç marksist arasında olağanüstü ilgi uyandırdı ve kısa süre içinde hektografla basılıp elden ele dolaştı. Yazının sadece birinci ve üçüncü bölümleri geriye kalmıştır ve bunlar Lenin'in *Toplu Eser/erfın* (dördüncü Rusça basımı) 199 sayfasını oluşturur. Bu metni temiz bir şekilde el yazısı ile yazmak ve ardından tekrar harf harf hektograf kağıtlarına geçirmek için harcanan emeği gözümüzün önüne getirebiliriz.

Lenin'in 1894 sonlarında ve 1895 başlarında yazdığı bir sonraki eser yine narodniklerin bir eleştirisi olmuştu. *Narodnitçnm ekonomik içeriği ve onun hay Stmve'nin kitabındaki (marksiniin burjuva edebiyatındaki yansıması olanj eleştirisini içeren P. S/ruve, Rusya'nın Ekonomik Gelişimi Konusunda Eleştirel Notlar (S t Petersburg IS94)* başlıklı eser oldukça uzun bir çalışmadır, *Toplu*

Eserlerin. 166 sayfasını kapsar ve Lenin'in basılan ilk eseridir. Ancak polis kitabı toplattığı için sadece birkaç kopyası kurta-nlabılmıştır.

1895'in geriye kalan günlerinde ve 1896'da Lenin narodniklere karşı başka bir şey kaleme almadı. Fakat 1897 yılında 18 sayfalık *Ekonomik Romantizmin Bir Tanımlaması (Sismondi ve Bisçim Yerli Sismondistleri-miz)* başlıklı önemli bir eleştiri yazdı. Bunun arkasından ise *Toplu Fiser-ledin 3.* cildinin hemen hemen tamamını kapsayan (535 sayfa) büyük teorik eser, *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* geldi. Bu, narodniklere karşı bir polemik olarak yazılmış, Rusya'nın ekonomik gelişmesinin marksist bir incelemesidir. Bu kitap için yapılan araştırma ve eserin yazılmadığı, önce hapiste ve daha sonra ise Sibirya'da, polis gözetiminde iken gerçekleşti. Lenin bu eseri için 299 Rusça ve 38 Almanca, Fransızca ve İngilizce incelemeyi (ya da Rusça çevirilerini) kullandı. Bunları, hapisteyken ve Sibirya'da yaşarken, ya satın alarak ya da uzak kütüphanelerden getirterek elde etti. Kitap, kendisi henüz Sibirya'da sürgünün

son yılındayken (1899) V. İlyiç imzasıyla yayınlandı.

Bu eserler birçok bakımdan Plehanov'un açtığı yolu takip etmiştir ve Lenin, Plehanov'a olan entelektüel borcu için şükranını belirtmeyi hiçbir zaman ihmal etmemiştir. Kendine özgünlük payı çıkarmak, onun aklını bile yormadığı bir şey idi. Herhalde hocası ve ilham aldığı Çernişevski'nin bu konudaki sözlerini aklından çıkarmamıştı:

“Özgün olmak için verilen uğraş özgünlüğün düşmanıdır ve gerçek bağımsızlık ancak bağımsız olmamak ihtimalini de durmadan düşünenlere aittir. Karakterlerinin gücünden söz etmek olsa olsa zayıf olanların işidir. Ve sadece kolayca mağlup olmaktan korkanlar kendilerini başkalarının etkisine açmaktan çekinirler, Günümüzün özgün olma uğraşı şekilcilik ile uğraşır. Södevecek sözü olan özgün olmak için fazla kafa yormaz. Şekilcilik ile uğraş ise ayağı vere basmayan uydurmalara ve tamtakırlığa yol açar.”*7

Yine de Plehanov'un söylediklerinden çok farklı oldukları için, Lenin'in narodniklere karşı olan yazıları birçok bakımdan özgünlük taşırlar. Bir bakıma, genç öğrenci henüz ustasının tarihsel boyutundan yoksundur. Plehanov'un değişik ülkelerden verdiği örnekler, ilkel toplumların kaderi hakkındaki antropolojik araştırmaları, vb. Lenin'in yazılarında yoktur. Plehanov'un edebi ve kültürel ifade gücünü ve parlak üslubunu görmek de mümkün değildir. Ancak Öte yandan Lenin'in ekonomik ve sosyal gerçekliği kavrama yeteneği çok daha üstündür. İstatistiksel verileri gerçek hayatın incelemesinde kullanmakta gösterdiği yetenek, Plehanov'un herhangi bir yazısından daha iridir. Kırsal bölgelerde yeni kapitalist ilişkilerin ardından ortaya çıkan karışık feodal kölelik biçimlerine nüfuz edişini başka bir yerde bulmak mümkün değildir. Ulyanov henüz öğrenciyken kendi düşüncelerinin çizdiği ayrı yola saptı ve birbirine bağlantılı ve gelecek yılların gösterdiği gibi çok önemli iki konuda 1) Kapitalist gelişmeye karşı tam ve 2) Narodniklere karşı tavrında ustasından ayrıldı.

İlk nokta üzerindeki farklılık kendini en açık bir biçimde *rodznûn Ekonomik İçeriği ve Onun' bay Stmve'mn Kitabındaki Eleştirisi** kitabında gösterir. Bu farklılığı takdir etmek için önce bu kitabın hangi koşullarda ortaya çıktığını görmek gerek. Uzun bir dönem çarlık makamları marksizme karşı kayıtsız idiler. 1870'li ve 80'li yıllarda *Kapitalin* hem birinci hem de ikinci cildi çarlık sansüründen geçmişti.

Sansürcü Skuratov 1872 yılında *Kapitalin* birinci cildî hakkın-daki raporunda, ‘kesinlikle Rusya’da bu kitabı sadece birkaç kişi okuyacak ve bunların bile birçoğa anlamayacak’ demişti. İkinci cildin 1885’de-ki Rusça baskısını ise Aicksandr UFe bağlı makamlar, ‘içeriği ve sunulduğu haliyle, ancak bir uzmanın anlayabileceği ciddi bîr ekonomik cscr’^M diyerek tereddüt etmeden denetimden geçirmişlerdi.

Çarlık asıl düşman olarak bellediği narodniklere karşı savaşı desteklemek amacıyla 1870’li yıllarda ‘legal marksizmi’ hoş görüyordu. 1880’îcrin başında bir polis ajanı, daha tehlikeli olduğu düşünülen narodniklere karşı marksist gruplar kurulması için amirlerine hoşgörölü davranmalarını tavsiye etmişti. Marksist yazılar nasıl olsa bir şekilde itarodnikleri eleştirdiği için, resmi makamlar bunun asıl muhalefet ideolojisi olarak kabul edilen narodnizmi alaşağı etmekte yardımcı olacağını düşündüler. Marksistlerin hükümet için sorun çıkaracaklarını tahmin etmiyorlardı. Örneğin, bir Nijni-Novgorod polis albayı, onların ‘şu anda bir tehlike olmadığını’ öne sürmüş, bir Pe~ tersburg savcısı ise marksistleri ‘henüz sadece teorisyen’ olarak görmüştü.⁵⁹

1894 yılında Peter Struve, *Rusya'nın Ekonomik Gelişmesi Hakkında Eleştirel Notlar* başlıklı eserini onaya sundu ve sansür buna izin verdi, Bu kitabın Eylül 1894’deki basımı beş yıl sürecek bir ‘legal mark-sizm’ dönemini başlattı.

Lenin her ne kadar marksist yayınlar için açılan legal kapıdan, örneğin kendi kitabı olan *Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi* için yararlan-dıysa da, en başından beri kendisi ile legal marksistlerin Önderi Struve arasında açık bir farklılık çizdi. Struve’nin kitabı narodnizme karşı sert bir saldırı idi, ama aynı zamanda kapitalizmin savunusundan başka

bişey de değildi.

Plehanov bu kitabı övgü ile karşılamıştı. Struve gibi o da Rusya’da kapitalist gelişmenin çelişkili, eziyetli ve trajik yönlerini genellikle gözardı etmişti. Bazen, kapitalist sanayileşmenin bir özürçüsü gibi yazmıştı. Narodnik ‘öznelciliğe’ karşı katı ‘nesnelciliği’ öne sürmüştü. Ona göre, bilimsel sosyalistler, sosyalizm olması gereken bir şey olduğu için değil, zaten tarihin muazzam ve karşı konulamaz gidişinin bir sonraki dönemi olduğu için mücadele veriyorlardı/*⁰ Pleha-nova göre “Sosyal Demokratlar tarihin akışı ile yürüyorlar”dı⁶¹ ve tarihsel gelişimin sebeplerinin “insan iradesi veya bilinci ile hiçbir alakası yok”tu/² Gramsci bu bakımdan Plehanov’u ‘kaba materyalist tekrarciiik’⁴³ ile suçlamakta haklıdır. Bu temel tavrı yüzünden Pleha-nov rahatlıkla Struve’nin şu sözlerini tekrarlayabiliyordu: “Kültürsüz olduğumuzu itiraf etmeli ve kapitalizmin okuluna gitmeliyiz.”⁵⁴

Lenin de Plehanov ve Struve kadar narodniklere karşı idi, ama onun tavrı kökten farklıydı. Narodnizmin ekonomik içeriği ve onun Struve’nin kitabındaki eleştirisi üzerine incelemesinin daha başında Lenin, marksizm ile ‘her ülkenin kapitalist süreçten geçmesi zorunluluğu inancı’ ya da buna benzer yanlış düşünceler arasında hiç bîr ilişki olmadığını açıkça belirtir/⁵

“Marksizm Rus tarihi ve gerçeklerinden başka bir şeye dayanmaz; o da (narodnizm gibi -T.Cliff) çalışan .simlin ideolojisi; ancak o, Rus kapitalizminin büyümesine ve başarılarına dair gerçeklerin bambaşka bir açıklamasını yapar, bu ülkedeki gerçekliğin, dolaysız üreticilerin ideologlarının önüne

koyduğu görevlere dair çok farklı bir anlayışa sahiptir.”**

Lenin’in şiddetle saldırdığı Struve’deki bu ‘dat nesnelcilik’,

“...sürecin kaçınılmazlığını ve zorunluluğunu kanıtlamakla yetinir ve bu sürecin her bir aşamasında, bu aşamanın kendisine ait sınıf çelişkilerinin biçimini açıklamak için hiçbir çaba sarf etmez. Bu süreci genel olarak tarif eden, ama çelişkilerin o süreci meydana getirdiği uzlaşmaz sınıfların hiçbirini tarif etmeyen bir nesnelciliktir.”** “Bit dizi gerçeğin kaçınılmazlığını gösterirken, bir nesnelcilik taraftarının her zaman için karşı karşıya kıldığı tehlike, o gerçeklerin özürçüsü olmağı”**

Lenin’in buna karşı öne sürdüğü ise, “sınıf çelişkilerini açan ve bunu yaparken kendi bakış açısını da tanımlayan”** materyalist bir yöncüdür.

Lenin’e göre kapitalizm feodalizm ile karşılaştırıldığında daha ileridir, çünkü kapitalizm kendi mezar kazıcısını yaratır. Kapitalizm milyonlarca insanı feodal uyşukluktan kurtarır ve örgütlenmesine neden olur, onun ilerici olması da işte burada yatar. Marksistlerin en önemli görevi ise kapitalistlere karşı proletaryanın sınıf mücadelesini keskinleştirmektir.

Plehanov ve Akselrod da Lenin’in Struve hakkındaki yazısını eleştirmişlerdir. Onlara göre Lenin liberal burjuvaziye karşı çok keskin davranıyordu. Akselrod, Lenin ile tartışmasını anılarında şöyle anlatır:

“Ona, ‘benim hazırladığım vazıdaki tam tersi bir eğilim göstermişsin’ dedim. ‘Benim göstermek istediğim, tarihin verili anında Rus proletaryasının ivedi çıkarları ile, toplumun diğer ilerici unsurlarının can alıcı çıkarlarının uzlaştığı idi... İkisinin de karşısındaki acı) sorun aynıdır: Mutlakiyerin devrilmesi...’ dedim, Plehanov gülümsedi ve şöyle dedi: ‘Biliyor musun. Plehanov da yazım hakkında tam aynı şeyleri söyledi. Düşüncelerini çok güzel bir şekilde, ‘sen liberallere sırtını çeviriyorsun, ama biz yüzümüzü çeviriyoruz’ diye ifade etti’ dedi.”⁷®

Bu düşünce ayrılığı, Lenin’in liberallere karşı tavrı ile Plehanov ve Akselrod’un tavırları arasındaki geleceğin zıtlığını içinde taşıyordu. Plehanov’un *Sosyalizm ve Siyasi Mücadele*’sini dikkatle okuyan biri onun liberaller ile olan ilişkisini sezecektir. Plehanov bu broşürde anti Çar devrimin amaçlarını ‘demokratik bir anayasa talebi’ ile sınırlamayı savunur.

“Henüz uzakta olan ‘kızıl hayalet’ ile kimseyi korkutmaksızın, bu tip bir siyasi program, demokrasinin sistematik düşmanı olmayan herkeste devrimci partimiz için sempati uyandıracaktır; buna, sosyalistler kadar liberallerimizin pek çok temsilcisi de katılabilir... Böyle olunca, liberallerin çıkarları, onları, ‘hükümete karşı sosyalistlerle birlikte’ hareket etmeye gerçekten ‘zorl ayaca kur’, çünkü devrimci yayınlarda mutlakiyetin devrilmesinin Rusya’da toplumsal devrimin başlangıcı olacağına dair teminatlarla karşılaşmaları sona erecektir. Aynı zamanda liberal toplumun daha korkak ve temkinli olan diğer kesimi artık devrimcileri, erişilmesi imkansız ve havalı planlar peşinde koşan, gerçeklerden uzak gençler olarak görmeyecektir. Bu devrimcilerin işine gelmeyen bir durumdur, ama sadece kahramanlıklarından dolayı değil, aynı zamanda siyasi olgunluklarından dolayı da toplumun saygınlığını kazanmaktan sağlayacaktır. Bu sempati yavaş yavaş aktif desteğe ve da daha büyük olasılıkla bağımsız bir toplumsal harekete dönüşecek ve böylece mutlakiyetin düşme anı nihayet

gelmiş olacaktır.”⁷¹

Lenin’in narodniklere karşı tavrı da Plehanov’unkinden farklıydı. Her ne kadar 1893-95 yıllarının Lenin’i kendisi ile narodnikler arasında kesin (hem de Plehanov’un 1883-84’de yaptığından daha kesin) bir farklılık çizdiyse de, narodnizmin İlerici, demokratik devrimci yönünü hiç unutmamıştı. Bu, bir kez narodnizm ile ilişkisini koparıldıktan sonra, artık onda hiçbir ilerici yan bulmayan Plehanov’un tavrından farklıdır. Lenin şöyle der:

"Açıktır ki... Narodnik programının tamamını faik gözetmeden ve bütünüyle reddetmek yanlış olur. Onun gerici ve ilerici yanlarını açıkça ayırdet-mek gerekir. Narodnizm, toprak hisselerinin devredilememesi vb. konularda olduğu gibi, köylüyü toprağa ve eski üretim biçimlerine bağlat an yöntemler ileri sürdüğü kadarıyla, para ekonomisinin gelişmesini geriletme istemesi kadarıyla da gericidir.... Ancak, özyönetim gibi, ucuz krediler, teknik ilerlemeler, pazarlamanın daha sıkı denetlenmesi vb. aracılığıyla 'halk' (yani, küçük) ekonomisi gibi yanları da var... Bu gibi genel demokratik tasarımlar ilericidirler... Teorik konularda bir yüzü geçmişe, diğer yüzü geleceğe dönük duran, Janus gibi davranan narodniklerin durumu, gerçek hayatta, bir yüzüyle geçmişe bakarak genel ekonomik sistem hakkında hiçbir şey bilmeksizin ya da bilmek istemeksizin, kendi küçük çiftliğini güç-

52 ‘ PARTİNİN İNŞASI

Jendirmeri arzulayan ve diğer yüzüyle geleceğe bakarak kendisini harap eden kapitalizme *karşı* düşman bir tavır takınan küçük üreticiye benzer,”¹²

İler ki sayfalarda göreceğimiz gibi, uzun yıllar boyunca Lenin Plehanov’un önerdiği gibi liberallerle, Kader Partisi ile değil, Trudo-vikler’e, narodnizmin küçük burjuva mirasçılarıyla ittifak için savaştı. 1912’de narodnizmin ‘değerli demokratik özü* İle Bolşevizm arasındaki ilişkiyi şöyle belirtmişti:

"Açıktır, marksisierin yapması gereken şey, narodnik ütopiyaların içinden köylü kitlelerin samimi, kararlı ve militan demokrasisinin sağlam ve değerli özünü dikka ili bir şekilde söküp çıkarmaktır. Seksenli yılların eski marksist yazılarında bu demokratik özü ayırıştırma için sar S edilen sürekli çabayı görmek mümkündür. Bir gün tarihçiler bu çabayı sistematik bir şekilde incelediklerinde, bunun 20. yüzyılın başlarında ‘Bolşevizm’ diye adlandırılan şeyle ilişkisini görecektirler.”¹³

"Sosyalizmin yanlış bir Öğretisi olarak narodnizme karşı mücadele verirken Menşevik’ler, liberal toprak sahibi kapitalizmine karşı, demokratik kapitalizmin kitlevi *kikük-buriuva* mücadelesinin teorisi olarak narodnizmin gerçek ve ilerici tarihsel *keriğhti* doktriner bir şekilde gözardı ettiler... Bu nedenle de, köylü hareketinin gerici olduğu ve bir Kadet’in bir Trudo-vik’ten daha ilerici olduğu şeklinde ahmak ve hain fikirlere kapıldılar.”¹⁴

Lenin aynı şeyi defalarca tekrarlamıştır: “Rus Sosyal Demokratları her zaman için narodnik doktrin ve eğilimin devrimci yanlarını ayıklayıp özümlemek gereğinin farkında olmuşlardır.”⁷⁵

Ne Yapmaht’&z (1902) devrimci marksisierin, narodniklerin örgütsel yapı konusundaki olumlu

kazanımlarını gözardı etmemeleri gerektiğini ileti sürer:

“...Devrimcilerin 7ö’li yıllardaki fevkalade örgütleri... bizlere örnek olmalıdır... Çarlığı karşı kararlı bir savaş açan, merkezileşmiş hiçbir militan örgüt,.. bu tip bir örgütlenmeden kaçamaz... Ancak marksizmi anlamadaki büyük bir başarısızlık (ya da onu ‘Srruveizm¹ ruhu ile ‘anlamak’), kitlesel,

LENİN MARKSİST OLUYOR - 53

kendiliğinden bir işçi sınıfı hareketinin yükselişi bizleri *Zmiya i Lt^Arunki* gibi, veya aslında ondan bile defalarca daha iyi bir devrimciler örgütü yaratmak görevinden *kurtarır* şeklinde bir düşünceye yol açabilir/*76

Plehanov ile, önce Lenin’in hocası olarak, sonra onun yaşça daha büyük yoldaşı olarak ve sonunda ise amansız düşmanı olarak ilerde tekrar karşılaşacağız. Ancak, öğrenci daha başından beri, hatta narodnizme karşı hocasının yaptığı gibi Rus marksizmini yeniden savunurken bile, hocasından bağımsızlığını gösterdi.

Bekleyiş

Plehanov’un veya başka birisinin genç Lenin üzerindeki etkisini aramanın anlamı yok, çünkü önemli olan neyin kimden ödünç alındığı değil, ödünç alınan şey ile ne yapıldığıdır. Bu ise, ödünç alan kişinin deneyimleri ve tarihi ile, mücadele içindeki eylemleri ile ilgili bir şeydir.

yiadimİT Ulyanov’un daha sonraki tüm gelişmesinin temelini oluşturan şeyler; onun narodnizm’den kopuşu, Struve’nin liberalizmine karşı özgün tutumu ve diyalektik tavrı, yani narodnizme devrimci demokratik bir hareket olduğu ölçüde verdiği eleştirel destektir. Tüm siyasi hayatı boyunca Lenin, devrimcilerin üç toplumsal sınıfa, yani proletaryaya, köylülüğe ve burjuvaziye karşı tavrını en temel nokta olarak bellemiştir.

Lenin’in bu dönemdeki belirlemeleri, onun daha sonraki teorik gelişiminin temel temalarının ipuçlarını da taşır: Liberal burjuvaziye karşı amansız muhalefet, proletaryanın köylülük üzerindeki hegemonyası, sanayi ülkelerinin proletaryası ile sömürgelerde olan ve çoğunlukla köylü hareketinden oluşan ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki ittifak. Küçük burjuva niteliğine bağlı olarak köylülük, proletarya ile burjuvazi arasında yalpalır; köylüler feodalizme ve emperyalizme karşı savaştıkları ölçüde devrimci, küçük özel mülkiyete tutundukları kadarıyla da gericidirler. Proletarya köylülerle hem ittifak kurmak, hem de ondan ayrı durmak zorundadır. Birleşmeksizin ve onun yalpalamalarına kapılmaksızın ona önderlik etmelidir. Batı’dan alınan marksizm ile narodniklerin verdiği devrimci mücadelenin Rus ulusal gelenek-îcri, Lenin’in tavrında bir bütünlük oluşturur.

Marks, “filozofların bugüne kadar yaptığı şey dünyayı 3^rorum-lamak olmuştur, oysa görev bu dünyayı değiştirmektir” der. Lenin’in bu göreve kattığı şey ise sadece kendi kişisel tutkusu ve eylemciliği değil, aynı zamanda narodnizmin kahramanlık geleneğidir. Narod-nizmin büyük kahramanlarından Zelyabov (Aleksandr U’nin suikastını örgütlemişti), ‘tarihin akışı çok yavaş, onu ittirmek gerekiyor’ tkr.iiMj. Lenin’in yapmaya hazır olduğu şey ise tam bu idi. Lenin’in kendisi bir bakıma Rus proletaryasının özelliklerini taşıyordu. K.ö}^r-lülükie sıkı bağları olan genç, tekdüzelik ve tutuculuk

zincirleri ile bağlanmamış bir sınıf, üstelik gözü pek ve cüretkar, çünkü kendisinden başka milyonlarca ezilen, aç, her türlü haktan yoksun ve onuru ayaklar altına alınmış insanlar, köylüler vardı. Proletarya demokrasi mücadelesi verirken sadece kendi sınıf çıkarları için değil, aynı zamanda tüm halk kitlesinin ve herşeyden önce köylünün temsilcisi olarak mücadele verirdi. Tek başına 'halkın arasına giden' narodnik nerede, kırların önderliğini yapan proletarya nerede! Ancak bu konuya burada girmek kitabın gidişini aksatmaya neden olacak.

2

Teoriden pratiğe

31 Ağustos 1893 günü Vıadimir Ulvanov St Pctresburg'a geldi. Aynı yılın sonbaharında Teknoloji Enstitüsü öğrencilerinden oluşan marksist bir çevreye katıldı. (G.M. Krijijanovski, S.L Radçcnko, V.V. Star-kov, G.B. Krasin ve diğerleri). Yukarıda gördüğümüz gibi, 1892 baharında Brusnev grubunun birçok üyesi polis tarafından tutuklanmıştı. Buna rağmen grubun bir kısım İşçi üyeleri serbestti ve iç disiplini oldukça gevşek bir işçi Örgütü yaşıyordu. Bu işçilerin (tamamen olmasa bile başlıca merakları) eğitimi- Bu çevrelere {k^{rn}hkt} katılan işçiler bilgiye karşı tükenmez bir susuzluk içindeydiler.

Plekhanov bu eğitim gruplarına katılan işçi tipini şöyle anlatır:

"Günün UM 1 saati fabrikada çalışıp geç vakit eve döndükten sonra gece saat 1'e kadar kitaplarının başında oturur. Onu ilgilendiren teorik sorunların çeşitliliği ve zenginliği beni çok şaşırtmıştı... Kkonomi-polmk, kimya, toplumsal sorunlar ve Darwin'in teorisi, hepsi onun ilgi duyduğu konulardı... Öğrenmeye duyduğu susamışlığını gidermesi çok uzun seneler gerektirecek bir şeydi."*

"işçilere devrimci yazılardan tam ne beklediklerini sorduğum zaman çok çeşitli cevaplarla karşılaştım. Çoğunlukla, her biri o anda kendileri için özel ilgi alanı olan sorunlara çözüm istiyordu. İşçilerin kafalarındaki bu tip sorunlar hızla çoğalıyordu ve her birinin, kendi eğitimlerine ve karakterlerine göre, en çok üzerinde durduğu belli konular vardı. Biri özellikle tanrı sorunu ile ilgileniyordu ve devrimci yayınların güçlerini esas olarak halkın dinsel inançlarını kırmak için harcamaları gerektiğini savunuyordu. Diğerleri tarihsel veya siyasi sorunlarla ya da doğal bilimlerle ilgileniyorlardı. Fabrikalardan tanıdıklarım arasında birisi özellikle kadın sorununa ilgi duyuyordu."*

Yahudi işçilerden oluşan bir sosyalist eğitim grubunun liderleri ise işçileri çok çeşitli konularda aydınlatmaya çalışıyorlardı, örneğin Vilna'daki Leon Bernstein bir yandan öğrencilerine 'dünyanın oluşumunu, güneşi ve dünyayı, denizleri ve volkanları' anlatırken bir yandan da 'vahşi kavimlerden başlayarak parlamantoları ve işçi sendikaları üzerine dersler veriyordu. Bir diğer çevrede, 'tartışılan konular arasında toplumsal sınıfların, köleliğin, toprak köleliğinin ve kapitalizmin ortaya çıkışı vardı. Çevre üyeleri Danv'n'i ve Mill'i inceliyor, Rus edebiyatının ünlü eserlerini okuyorlardı.'*

Rus işçi hareketinin bu dönemini incelemiş bir tarihçi şöyle diyor:

"Bu işçiler kendi umutsuz toplumsal durumlarından kurtulmanın yolunu okuma-yazma ve eğitimi gördüler ve böylece Knizhkinin sağladığı olanaklardan hevesle yararlanmaya çalıştılar. Bazı yetenekli işçiler sadece öğrenmenin temel ilkelerini iyice bellemele yetinmeyip 'bilim' ve içinde

yaşadıkları dünyanın bilimsel bir açıklamasına da derin bir ilgi duydular””

1891 yılının 1 Mayıs’ındaki bir gizli kutlama toplantısında yoldaşlarına seslenen bir işçi, eğitim çevresi üyeleri arasındaki mevcut yaklaşımı çok canlı bir şekilde şöyle özetliyordu:

"Şu anda yapabileceğimiz tek şey kendimizi işçilerin eğitime ve örgütlenmesine adanaktır -ve bu görevi, umarım, hükümetimizin tehditlerine ve ortaya koyduğu engellere rağmen yerine getireceğiz. Başarıya ulaşabilmek için kendimizi ve başkalarını bilimsel ve manevi olarak eğitmek üzere elimizden gelenin en iyisini yapmalıyız; bu konuda mümkün olan her gayreti göstermeliyiz ki etrafımızdaki insanlar bizleri akıllı, dürüst ve cesur kimseler olarak görsünler, bizlere daha çok güvensinler ve bizleri kendilerine ve başkalarına örnek edinsinler.”*

Aslında *knizjki*, devrimci ileri hareketin yöntemi olarak, marksist düşüncelerin barışçı bir şekilde yayılmasına güveniyorlardı.

“Bu çevrelerin niyeti sosyalizm okulları olmaktı, fakat işçiler bazen bunları sadece okul olarak görüyor, tüm ümitlerini öğrenmenin gücüne bağlıyor ve devrimci doktrinlere pek az dikkat gösteriyorlardı. 1892’de Vilna’da bir işçi bu tavrı şöyle ifade etmişti: ‘Bilgi bize, sadık bir ana gibi, korku ve acı denizini barışçı bir şekilde aşarak hayat adasına varmakta yol gösterecek.’”⁶

Okulların hedefleri alabildiğine muğlaktı, örneğin P.N. Skvortsov’un görüşleri bunlar arasında en tipik olanı olarak ele alınabilir. Skvortsov ilk Rus marksistlerinden İt ve Nijni Novgorod’daki ilk marksist çevrenin kurucusudur. Öğrencilerinden Mitskeviç onun tavrını şöyle anlatır:

“İşçi hareketinin geleceği üzerine uzun sohbetlerimi?, oldu. İşçi hareketinin gelecekteki biçimlerini hala ne kadar soyut bir şekilde anladığımızı Skvortsov’un çizdiği şu tablo gösterir: Marks’ı okuyan işçilerin sayısı yavaş yavaş anacaktı; bunlar, Marks’ı inceleyen bu çevrelere daha da çok işçiyi çekecekti; zamanla tüm Rusya böyle £/w^M/lerle dolacaktı ve o zaman işçilerin sosyalist partisini kuracakuk. Bu partinin hangi görevleri üstleneceği ve nasıl mücadele vereceği bilinmiyordu.”⁷

Ivanovo-Voznesensk’deki sosyal-demokratik ‘İşçi Birliği’ tüzüğü, üyelerini ‘İnsanlığın İlerlemesini gerçekleştirmeye çalışan eleştirel görüşlü bireyler’ olarak tanımlıyor ve baş görevini, ‘nispeten kültürlü kadın ve erkek işçiler arasında propaganda’ olarak tespit ediyordu*

Bundan daha da kötüsü, çevre üyelerinin diğer işçilerden yabancılaşmalarıydı. “Sosyalist dünyanın entelektüel havasına uzun süre maruz kalmanın sonucu olarak birçok İşçi, görüşleri itibarı ile ve bilgilerinin genişliği ve derinliği bakımından, aydınlardan ayırdedilmez oldular.”⁹

“Genellikle vasıflı işlerden gelen ‘ileri’ işçiler, sıradan işçilerden neredeyse aydınlara kadar yabancılaşmışlardı. İşçi arkadaşlarından daha aydıncı bir dille konuşurlar, kitap bilgileriyle övünürler ve demokratik düşünceli ay-~~////~~lardan bile daha özenli giyinirlerdi. Çoğu sigara ve içki içmediklerinden ve küfürlü konuşmadıklarından bazen Pashkovitçilerle (bir dini mezhep) kanşunbr ve işçi arkadaşları arasında alay konusu olurlardı. Daha da kötüsü, giderek artan grevlerden ve diğer temel pretosto eylemlerinden genel-liîde uzak dururlardı/”¹⁴

Martov, çevre üyesi işçileri şöyle anlatır:

"... kendilerini gerici unsurların içinden yükselmiş, yeni bir kültürel ortam yaman bireyler olarak görürlerdi- Ancak bu daha sorunun yarısıydı. (Asıl) sorun, bu tavırları yüzünden, sınıflarının ilerideki ayaklanmasının tüm sürecini basite indirgenmiş mantıksal bir yaklaşımla algılamalarıydı: bu ayaklanmanın, çevre içinde ve kitaplardan kendilerinin edindikleri o bilgi ve yeni manevi kavramların yayılması ile olacağına inanıyorlardı. Onlarla yap-uğumuz tartışmalarda hayretle farkına vardık ki tüm sosyal düşünme tarzları idealistti, sosyalizm anlayışları hala tamamen soyul ve hayal mahsulüydü ve kendi toplumsal uyanışlarına yol açan medeniyet görmemiş dünyanın kendisini değiştirmek için sınıf mücadelesini benimseme fikri onlara hala tamamen yabancıydı."11

Hatta bazı işçiler, 'kitlelere karşı, onlan sosyalizmin öğretilerine layık görmemeyi düşünecek kadar, bir çeşit tenezzül etmeme, hor görme tavrı' geliştirdiler. Birçoğu için, eğitim çevreleri "... bilgi edinmenin ve işçi kitlelerinin içinde yaşadığı karanlıktan kurtulabilmenin kişisel aracıydı."12

Ajitasyona doğru

1891 kıtlığı Plekhanov'u, her ne kadar başarısız da olsa, marksist hareketin yeni bir sayfasını açmaya itti: Eğitim faaliyetinden kide ajitasyonuna. *Kıtlık Rusya'sında Sosyalistlerin Görevleri* adlı broşüründe, marksistlerin proletarya içindeki eğitim faaliyetlerini iki düzeyde -'propaganda' ve 'ajitasyon' düzeyinde- yürütmeleri gerektiğini savundu: "Bir sekt, kelimenin dar anlamıyla, propaganda ile yetinebilir; bir siyasi parti, asla". "Bir propagandist birçok düşünceyi bîr ya da birkaç kişiye taşır, oysa bir ajitator sadece bir ya da birkaç düşünceyi pekçok insana iletir; çünkü tarihi kitleler yapar."13

Kısacası, devrimciler kendilerini 'sosyalist işçi çevreleri örgütlemek' ile kısıtlamak yerine, dışa açılmaya ve sekiz saatlik işgünü talebi gibi siyasi ve 'ekonomik' sloganlar temelinde, kitlesel hoşnutsuzluğu yükseltmeye çalışmalıdır. Bu tür talepler tüm işçileri sosyalist harekete çekecektir. "Böylecc, en geri unsurları dahil tüm işçiler, hiç olmazsa bazı sosyalist uygulamaları yerine getirmenin işçi sınıfının yararına olduğuna kesinlikle kani olacak... Çalışma gününün kısaltılması gibi ekonomik reformların işçi sınıfına dolaysız yararlar sağlayacak oldukları için benimsenmeleri gerekir." Partinin görevi, "...günün koşullarına uygun ekonomik talepler belirlemektir."14

Plekhanov'un çağrısı Rus işçileri arasında hiçbir yankı uyandırmadı. Fakat, Rus imparatorluğunun batısında, Polonya'da yaşayan Yahudi İşçilerden olumlu bir tepki geldi. Polonya'daki sosyalist hareket genel olarak Rusya'dakinin çok ilerisindeydi. Sovyet tarihçisi S.N. Valk'ın dediği gibi, "Polonya'daki sosyalist hareket, aydınların ve eğitim çevrelerinin belirlediği Rus devrimci sosyalist hareketinin aksine, daha başından beri hem bir işçi hareketi hem de bir kitle hareketiydi."15 1891 Mayıs'ında bir grev dalgası birçok Polonya şehrini sarmış vç ertesi yıl Lodz'daki genel grev ile doruğuna varmıştı.

Yahudi sosyalistler ajitasyonu örgütlemekte daha da becerikli olduklarını gösterdiler. Yahudi nüfusun yoğun olduğu bölgelerde grevler sıklaştı ve 1895'de 15.000 kadar işçinin katıldığı Bialystok'daki tekstil sanayii grevi ile en yüksek noktasına ulaştı. Gerçekte Yahudi işçiler sendikal örgütlenmede de Rus işçilerinin çok ilerisindeydiier. 1907'c geldiğinde bile Sı Petersburg işçilerinin henüz %7'si sendikalaşmış-ken16, 1900 yılında Bialystok'daki Yahudi İşçilerin %20'si, Vilna'da %24'ü, Gomel'de %40'ı ve Minsk'de %25-40'ı sendikalarda örgütlüydü.17

Dolayısıyla, Plekhanov'un işçiler arasında ajitasyon yapma çağrısına herkesten önce Yahudi sosyalistlerinin kulak vermiş olması ve daha sonradan kendilerini Yahudi Bund'u olarak örgütlemeleri şaşırtıcı-a değildir. Yahudi sosyalist örgütünün önder üyelerinden biri olan A. Kremer 1894 yılında Martov ile birlikte, *Ob Agitats'ü*, (Ajitasyon Üzerine) adlı bir broşür yazdı. *Ob Agitatsii*, 'kendini mükemmelleştirmek' ile uğraşmaktan başka birşey yapmayan marksist eğitim çevresi üyelerine şiddetle çatıyordu. "Bizim yaramaz diye mahkum ettiğimiz meşguliyeti (eğitim çevresi propangandasını) en çok destekleyenler tam da işçi sosyal-demokratlardı" Krujkovsçina'nın yaptıklarını gözden geçiren broşür şöyle devam ediyor: "...gerçek hayat ve etraflarındaki koşullar ile çok yüzeyse) bir biçimde ilişkilendirdikleri teorik bilgiyi, ancak üstün ve daha yetenekli olanlar elde ettiler. Bilgi edinmeye, karanlıktan kurtulmaya çabalayan İşçiler, bilimsel sosyalizmin genellemelerinin ve ilkelerinin kafalarına sokulma niyetinin, gayretinin kurbanı olmuşlardı."¹²

Yapılması gereken şey işçi sınıfına yabancılaşmış işçi aydınlar yaratmak değil, ajitatörler yetiştirmektir. İşçi kitleleri, soyut entelektüel faaliyet ile sosyalizme kazanılamazdı. "Geniş kitleler kavgaya entelektüel değerlendirmeler ile değil, olayların nesne) akışı ile çe-kilirler."¹⁹

"(Ekonomik) mücadele işçiye kentli çıkarlarının) savunmasını öğretir, cesaretini amırır, kendi gücüne güvenini sağlar, birlik olma gereğinin bilincini verir, önüne çözüm beklet en önemli görevler kot ar. Dalı* ciddi mücadelelere böylece hazırlanan işçi sınıfı bu önemli sorunları kavramaya başlar. Bu daha bilinçli biçimiyle sınıf mücadelesi, siyasi ajitasyon için zemin yaratır, Buajirasyonun amacı, mevcut siyasal koşulları işçi sınıfının lehine değiştirmektir. Sosyal demokrasinin programının devamı kendiliğinden oraya çıkar."^{*}

"İşçileri mücadeleye toparlayacak özellikteki ve belki de önemsiz görünen konutu yakalat abilmek için, hangi kötü muamelenin işçilerin ilgisini en kolaylıkla taltrik ettiğini anlayabilmek, harekete geçmek için en uygun anı seçmek, sözkonusu anda ve yerde hangi mücadele yönteminin en etkin olacağını bilmek gerekir. Böyle bilgiler ajitatörün işçi sınıfı ile sürekli temas içinde olmasını ve sözkonusu sanayi dalındaki gelişmeleri aralıksız takip etmesini gerektirir. Her fabrikada sayısız kötü muamele vardır ve işçi en önemsiz ayrıntılarla ilgileniyor olabilir: sözkonusu talebi tam ne zaman ileri sürmeyi kestirmek, ortaya çıkabilecek karışıklıktan Önceden bilebilmek -ajira-törün asıl görevi işte budur. Yaşam koşullarının bilmek, kitlelerin duygularının bilmek, onu doğal önder yapacaktır/'^{2*}

Kitlelerin önderleri olarak sosyalistlerin rolü ise şöyle ifade edilmişti:

"Sosyal demokradarın görevi, fabrika işçileri arasında, onların günlük gereksinimleri ve talepleri temelinde aralıksız ajitasyon vapmaktır... Ajitatö-rün sosyal demokratik görüşleri, onun kitlelere önderlik edeceği yolu belirleyecektir. O her zaman kitlelerden bir adım önde olmalıdır, kitlelere onların kendi mücadelelerini ve, daha genel bir bakış açısından, onlara kendi çıkarlarının (işverenlerin çıkarlarıyla) uzlaşmazlığın] anlatmak ve böy-lece kitlelerin ufkunu genişletmelidir/'²²

Ob Ajltatsii'nin ekonomik mücadele, işverenlere karşı mücadele ve çarlığa karşı siyasi mücadele arasındaki ilişki konusunda 'aşamalar'⁷ kavramına da)anan mekanik bir teorik anlayışı vardı. Daha sonraları bu anlayış Lenin'in şiddetle karşı çıktığı 'ekonomizm'in gelişmesinin teorik temelini oluşturmuştur. Örneğin aynı broşürde şöyle deniyordu:

“Kitlelere şu an için daha geniş görevler saptamaktan geri duran sosyal demokrasi, işçilerin sadece tek tek işverenlerle değil fakat tüm burjuva sınıfı ve bunun arkasındaki hükümet gücü Ue hesaplaşmalarını mücadelenin kendi akışına bırakır ve bu deneyim temelinde sosyal demokratik ajitasyonu genişletmeyi ve derinleştirmeyi öngörür/”^{2*}

Eğitim çevreleri üyelerinin *Ob AgitatsiPye* karşı ilk tepkileri genel olarak çok düşmancaydı. Martov, Kiev ve Karkov’daki sosyal demokratik çevrelerden Vilna’yı ziyaret eden temsilcilerin ajitasyon yapmaya karşı çıktıklarını anlatır. Bu temsilcilerden biri, ajitasyonun, ‘kurulması senelerce sürmüş ve eğitim çevresinin tüm propaganda faaliyetinin dayandığı gizlilik sisteminin bozulması’ anlamına geleceğini savunmuştur. Bir başkasına göre ajitasyon “...proletaryanın bilincine sadece şöyle bir dokunmakla kalır, oysa sosyal demokrasinin gerçek görevi ‘sm:f bilinçli öncü İşçileri yetiştirmektir, bundan anlaşılan ise ‘çok yönlü, eğitim görmüş işçi-marksistlerdir.’”^{2*} Hareketin ilk dönemlerini kaydedenlerden biri olan Akimov, marksist çevrelerden birinin üyesi olan bir işçinin şu sözlerini aktarır: “Bildiriler zaman kaybından başka bir şey değil. Tek bir bildiri de ne anılatılabilir? İşçiye bildiri değil kitap vermek gerek. İşçi eğitilmelidir. Eğitim çevresine çekilmelidir!”²⁵

Kiev’den bir yoldaşı bir defasında Akimov’a aşağıdaki şu olayı anlatmıştır:

“Bir kadın işçiyi görmeye gittim ve onu ağlar buldum. Kendisini rahatsız eden şeyin ne olduğunu sorduğumda bana, eski işçi eğitim çevresinden bazı arkadaşlarının onu görmeye geldiklerini ve kendisi ile çevre eğitiminden geçmeden onlara nasihat vermeye kalkıyor diye dalga geçtiklerini anlattı: “Seni yanm-vamalak bir sosyal demokratik ajitatöre çevirmişe benziyorlar. Öğretmeye kalkmadan önce biraz kendin öğren”

Abram Gordon adındaki bir işçi yazdığı *Aydınlara Mektup* başlıklı bir broşürde sosyal demokratik aydınlara, görevlerinin, işçileri ‘devrimin askerleri olarak görmek’ yerine onlara hizmet etmek olması gerektiğini hatırlatır. Ajitasyonu, işçileri yarı-cahiliikte tutmak ve onların burjuva asıllı aydınlara bağımlılıklarını devam ettirmek için yeni bir girişim olarak suçlar.²⁷

Bu tavn eleştiren Akimov böyle İşçiler hakkında şunları söyler:

“...bu taktik değişikliğinin derin önemini anlayamamışlardı. İşçi eğitim çevrelerindeki propaganda faaliyetini bırakmakla *aydınlara*, kültürel rollerini ter-kediyor, kitlelerin bilinçsiz temel hareketini istismar etmeye çalışıyor ve işçileri sadece ‘asker’ olarak görüyorlar gibi geliyordu onlara. Gerçekten, eğitim çevrelerindeki işçiler, avdın kesimlerden gelen devrimcilerden daha az demokratik düşünceli çıkmışlardı. Kendilerini kitlelerden daha üstün görüyor, ve toplantılara cahil işçilerin katılmasından rahatsız oluyorlardı. Sonuç olarak, o ana kadar tempoyu tayin eden bütün mesleki işkollan işçileri, basın işkolundaki dizgi işçileri de dalü olmak üzere hareketten çekildiler.”»

Eğitim çevrelerinde işçilerin bir çoğu, “...kelimenin en seçkin anlamıyla, kendini eğitmeyi sosyalist hareketin abe’si olarak görüyordu, ve tüm zamanlarını kendilerini ‘eleştirel düşünceli bireyler’ yapmaya adanmak yerine ajitasyon yetenekleri olan insanları seçip, bunları kitleleri etkilemeye yetecek asgari bilgi ile donatmak düşüncesini çekilmez buluyorlardı.”²⁹

Eğitim çevrelerinden gelen bu güçlü muhalefete rağmen ajitas-yon sonunda kabul gördü ve

KrujkovsçittAarı bir kenara itti. 1894 Nisan 'ında *Ob Agitatsi'*nin bir kopyası Moskova'ya geldi ve burada teksir edilerek Rusya'nın her tarafındaki diğer sosyal demokrat gruplara gönderildi. Ayrıca bu eser 1896'da Akselrod'un önsözü ile Emeğin Kurtuluşu grubu tarafından yurtdışında, Cenevre'de basıldı ve geniş bir şekilde dağıtıldı.

Plehanov sınavı geçemiyor

Ajitasyona geçiş, eğitim çevrelerindeki işçilerin büyük bir kısmı, belki de çoğunluğu tarafından kabul görmedi ve gerçekleşmedi. Her ne kadar 189Ede ajitasyona yönelme gereğini ilk defa Plckhanov savunmuş olsa bile kendisi ve onun önderliğindeki Emeğin Birliği Grubu pratikte bunu yeterince uygulamaya koyabilmekten uzak kaldı.

Daha 1892'de, St Pctersburg'dan A.Vodcn ismindeki eğitim görmüş genç bir marksist Plekhanov'u ziyaret etmiş ve Brusncv grubunun işçilere yönelik popüler yayın isteğini iletmişti. Plekhanov'un buna cevabı sert olmuş ve belli kî bu genç*praktikilerin* 'Marksist gibi düşünmeyi öğrenmeye niyetleri yok' demişti. Voden, Plekhanov'un 'uzun bir zamandır birikmiş kızgınlıkla' konuştuğunu hatırlar.³⁴ 1895'e kadar en az alo defa böyle girişimler olmuş, her biri uzlaşmaz bir zıtlasma ile sonuçlanmıştır. Eşi Rosaliya Mavkovna, Plekhanov'un sözleriyle, 'bizimle boy ölçüşmeye gelmişler' dediği bu çeşitli 'taşralı Lasscllc'ların...

kabalık, hamlık ve küstahlıklarına Plekhanov'un nasıl sinirlendiğini anlatır.³⁴

Kiev'Si marksist Tuçapski 1897 yılında, Rus işçileri için bir dizi popüler propaganda broşürleri yayınlamalarını istemek üzere İsviçre'ye Plekhanov ve Akselrod'a gönderilir. Böyle şeylere zamanları olmadığı gerekçesiyle bu istek derhal reddedilir.³²

Bundan bir yıl önce Plekhanov'un grubunun, asıl olarak Rusya'daki işçi hareketi ve huzursuzluk üzerine haberlere ayrılmış bir dergi, *Listok Rabotmka* (İşçilerin İlavesi), yayınlama}} kabul ettikleri doğrudur. Ancak Plckhanov'un kendisi bununla uğraşmayı reddetmişti ve Vera Zasuliç ile Aksclrod bu görevi yüklenmiş olmaktan açıkça hoşnutsuzdular, 1896 sonlarında yazdığı bir mektupla Vera Zasuliç, *Listok Rabotmka**ya gelen yazılardaki 'işe yaramaz, inanılmaz sözleri' görünce 'isyan etmeye başladığını' anlatır.³³ Akselrod ise, 'böyle edebi karitakürler hiç şüphesiz bensiz de yayınlanabilir' diye yalanmıştır.³⁴ Bundan iki yıl sonra gene Akselrod, Plckhanov'a, kendisinin ve Vera Zasuliç'in, 'cahil ve yarı-cahil yayınlarla uğraşmaktan kurtulmaya can attıklarımı' yazmıştır.³⁴

Popüler işçi yayınlan çıkarmaya karşı niyetsizlik, yayın kararı alınmasından *Listok Rabotmka*'nm ilk sayısının çıkmasına kadar altı aydan fazla zamanın geçmesine ve Kasım 1896 ile Kasım 1897 arasında sadece bir tek sayının çıkmasına neden oldu!

Emeğin Kurtuluşu grubunun kitle ajitasyonuna geçiş lehindeki teorik desteği İle bunu pratikte uygulamak konusundaki niyetsizliği arasındaki uçurum, grubun kuruluş dönemi olan 1880Tİ yıllarda ve 1890'ların başlarında görünürde hiçbir devrim beklentisi olmaması ile açıklanabilir. Vera Zasuliç samimi bir şekilde kendi grubu ile Rusya'da yeni ortaya çıkmaya başlayan ajitatörler arasındaki uçuruma işaret eder. Plekhanov'a şöyle yazar: "Bu tip insanlarla bir örgüt içinde çalışamayacağımız} görmüyor musun? Ve bu, onların kötü olduğundan falan değil! Sadece zaman, anlayış ve haleti ruhîye

farkı.”³⁶ Vera birkaç hafta sonra tekrar şöyle yazar:

"Neredeyse uim genç göçmenler, zaten faaliyete başlamış ya da ciddi bir

Şekilde fâaliyete hazırlık yapan o öğrenci unsurlarla bitlikte, bizim karşı-mizdalar. Enerji ile dolular, Rusya'nın arkalarından geldiğini hissediyor* lar...Biz Birlik'in işçi yayım çıkarma görevini yerine getiremeyiz... Talebi karşılayacak bir işçi yayını çıkartamayız. Ve, bunu çıkarabilecek olanlara engel oluyoruz gibi geliyor herkese...On!ar da ideallerini gerçekleştiremeyecekler, ama onlann bir idealleri var, bizimse yok. Onlar o çeşit faaliyete can atıyorlar, ama bizim yönlendirmemiz altında değil.

“İşçi yazınındaki editörlüğümüzün sonuçlarını bizim kendimizin de pek parlak bulmadığımızı ve bizi eleştirenlere, kendilerini denemeleri için fırsat vermekten yana olduğumuzu açıkça ilan etmekten yanayım.”³⁷

Lenin'in fabrika ajitatörlöğü

Lenin ajitasyonun gerekliliğine kendini mükemmel bîr şekilde uyarladı. Üstelik, resmi hiyograflan ne derse desin, Lenin 1894-96 yıllarında *Ob Agitatsi?y*\ tek taraflılıkla, mekanik ya da ekonomist olmakla suçlanmış değildir. Bu dönemde yazdığı yazılar, *Ob Agi/a/m'nin* önerdiği Çizgiyle tamamen uyuşur.

Lenin 1895'de hapisteyken sosyal demokratlar için bir program taslağı yazmıştır. Bu belge hapisshaneden kaçınılmış, sonradan kaybolmuş ancak devrimden sonra yeniden ortaya çıkmıştır. Bu ilginç eser Lenin'in *Ob Agitatsii* hakkında ne düşündüğünü çok açık bir şekilde gösterir;

“İşçilerin, yaşamsal gereksinimleri için kazanımlar, daha iyi hayat koşulları, ücret ve çalışma saatleri için şimdi Rusya'nın her tarafında başlayan kararlı kavgaya katılmaları Rus işçilerinin çok büyük ilerleme kaydettiklerini gösterir, ve bu nedenle Sosyal Demokratik Parti'nin ve tüm sınıf bilinçli işçilerin dikkatleri *başlıca* (vurgu benim -T.Clift) bu mücadelede, onunilerletil-mesinde toplanmalıdır.”^{3*}

Lenin'e göre, bu ekonomik mücadele, ilk olarak, işçiye ekonomik sömürünün doğasını gösteriyordu; İkinci olarak, ona mücadele ruhu aşıliyordu; ve üçüncü olarak, onun siyasi bilincini geliştiriyordu. Siyasi bilinç dahil olmak üzere sınıf bilinci, ekonomik mücadele içinde

otomatik olarak gelişecekti.

İşçilerin sınıf bilinci, onların, kendi koşullarını düzeltmelerinin ve kendi kurtuluşlarını kazanmanın tek yolunun, büyük fabrikaların yarattığı, kapitalist ve fabrika sahibi sınıfa karşı mücadele vermek olduğunu anlamaları demektir. Ayrıca, işçilerin sınıf bilinci, herhangi bir ülkenin tüm işçilerinin çıkarlarının aynı olduğu, kendilerinin toplumdaki tüm diğer sınıflardan ayrı bir sınıf oluşturduklarını anlamaları demektir. Son olarak, kendi amaçlarını elde etmek için aynen toprak sahipleri gibi, devlet işlerini etkilemek üzere çalışmalarını gerektiğini anlamaları demektir.

“İşçiler bütün bunları nasıl anlarlar? İşverenlere karşı vermeye başladıkları mücadeleden sürekli deneyim kazanarak anlarlar ve bu mücadele giderek gelişir, daha keskinleşir ve büyük fabrikalar

ortaya çıktıkça daha fada sayıda işçiyi kapsar”.

“Çalışan halk kitlesinin yaşam koşulları onlan öyle bir durumda bırakmıştır ki, devler sorunlarıyla ilgilenmeye ne zamanlan ne de olanakları vardır (olamaz). Öre yanda, işçilerin günlük gereksinimleri için fabrika sahiplerine karşı mücadele, onlan otomatik ve kaçınılma?, olarak devlet, siyasi sorunlar, Rus devletinin nasıl yönetildiği, hangi yasaların ve yönetmeliklerin çıkarıldığı ve bunların kimin çıkarlarına hizmet ettiği ürerine düşünmeye sev-keder. Fabrikadaki her çatışma işçileri mutlaka yasalarla ve devlet otoritesinin temsilcileriyle çatışmaya sokar.”^

Lenin 1894-96 yıllarında yazdığı tüm ajitasyon bildiri ve broşürlerinde tutarlı bir şekilde bu düşünce çizgisini izlemiştir. Okuyucu adım adım siyasi sonuçlara yönlendirilmiştir, ancak bunlar açıkça ifade edilmemiştir. Örneğin, 1895 yılında hapisaneyken yazdığı *Fabrika İşçilerine Verilen Para Cefalarına İlişkin Yasanın Açıklaması* başlıklı broşür şöyle biter:

“İşçiler, hükümetin ve memurların fabrika patronlarından yana olduklarını ve yasaların, işverenin işçiye baskısını kolaylaştıracak bir şekilde düzenlediklerini anlayacaklar... Bunu bir defa anlayınca işçiler kendilerini savun-

TEÖRİDEN PRATİĞE -

mak için sadece tek bir yolun kaldığını, yani fabrika sahiplerine ve yasanın koruduğu haksız uygulamalara karşı mücadele için güçlerini birleştirmeleri gerektiğini görecekler.”^w

Bunun nasıl yapılacağı o zamanlar henüz Lenin’in aklında tam şekillenmemiştir. Örneğin, *Thornton Fabrikasının Erkek ve Kadın İşçileri* başlıklı bir bildiri de Lenin yalnızca ekonomik konular üzerinde durmuş ve siyasete hiç girmemiştir. Bu bildiri şu ılımlı sözlerle biter:

“Yoldaşlar, bu talepleri savunurken hiçbir şekilde isyan ediyor değiliz; sadece, diğer fabrikaların işçilerinin arak yasal olarak ellerinde olan şeyin bize de verilmesini, tüm ümitlerini birim kendi hakkımızı korumaktan aciz olduğumuza bağlayanların elimizden aldıklarını geri vermelerini istiyoruz.”⁴¹ Kasım 1895’de yazdığı *Devlet Bakanlarımızın Düşündüğü Nedir?* adlı bir yazısında Lenin, Çarlığı tamşma konusu dışında bırakmayı savunmuş, onun yerine, işverenleri kollayan yeni yasalardan ve işçi sınıfı düşmanı bakanlardan sözetmiştir. İşçiler ve köylüler çarı hala ‘baba’ olarak görüyorlardı. Ablası Anna, Lenin’in şu sözlerini hatırlar: “Tabii ki, eğer konuşmaya çardan ve mevcut sosyal düzenden başlarsan işçileri karşına alırsın.”⁴²

1894 sonlarında Lenin ve G.M. Krijijanovski o zamanlar Vilna, Moskova ve Kiev’deki marksist gruplar içinde çalışan ve Vilna grev hareketi deneyimini çok yakından bilen Greshin-Kopclzon, Nikitin-Sponti ve Lİyakhovski İle görüştüler. Bu toplantıda *Ob Agitatsi?* nin temel tezleri kabul edildi. Toplantıyı takip eden dönem içinde, 1895’de, Lenin, Martov, Krijijanovski ve diğerleri St Petersburg İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği’ni kurdular. Yirmi-yirmibeş aydın ve işçiden oluşan bu Birlik St Petersburg işçi sınıfı içinde sosyal demokratik ajitasyonu başlatmakta çok önemli bir rol oynamıştır. Birlik’in kuruluşundan itibaren matksız St Petersburg işçileri arasında her zaman itibar sahibi olmuştur. Martov ve Lenin bu Birlik’in tartışmasız önderleriydiler ve temel faaliyet fabrika bildirileri çıkarmaktı. Bu bildirden hazırlamak konusunda Lenin, 1884 yılında tanıdığı ve birkaç yıl sonra evlendiği Nadezhda Konstanrinovna Krupskaya’ın büyük var-dimini

görmüştür.

Krupskava 1890 yılında Brunev marksist eğitim çevresine katılmış ve beş yıl süreyle (1891-96) St Petersburg işçi mahallelerinde “Pazar Akşam Okulu’nda ders vermiştir. Pazar günleri ve hafta içinde iki kez işçilere okuma-yazma düzeyinden oldukça ileri bir düzeye kadar aritmetik, tarih ve Rus edebiyatı öğretirdi. Genç Krupskaya’yı ve aynı okuldaki diğer marksist öğretmenleri oraya çeker» şey bu okulun ciddi İşçilerle temas kurabilme olanağı yaratıyor olmasıydı. Diğer öğretmenler arasında, yayınevi ve popüler bir kitabevi sahibi, varlıklı bir kadın olan ve daha sonradan Lenin’in ilk yurtdışı gazetesi Iskra’yı finanse eden Aleksandra Kalmikova, sonradan Iskra’nın gız-II ajanı olarak çalışan Lydya Kinipoviç, ve 1917 yılında Krupskaya’nın yerine parti sekreterliğine gelecek olan Elena Stasova vardı. Bu marksist öğretmenler faaliyetlerini düzenlemek üzere bir gizli çevre oluşturdular.

“İşçiler kadın öğretmenlere karşı sonsuz bir güven gösterdiler. Örneğin, Gromov kereste deposunun kederli bekçisi, sevinç içinde, öğretmenine bir çocuğu olduğunu anlatıyordu; verimli bir kadın tekstil işçisi, gözü açık birisi olan sevgilisine okuma-yazma öğretilmesini istiyordu; tüm hayatını tanrıyı aramakla geçitmiş metodist bir işçi, memnuniyet içinde, aslında tann diye birşey olmadığını, ancak Kutsal Pazar günü Rudakov’dan (okuldaki başka bir öğrenciden) öğrendiğini yazıyordu.”⁴¹

Bu okul devrimci işçileri örgüte kazanmanın Önemli bir kaynağıydı.

“Örgütümüzün üyesi işçiler, insanları gözlemek ve kimin eğitim çevrelerine götürülebileceğini veya harekete kazanılabileceğini görmek için okula gelirlerdi. Bu işçiler tüm kadın öğretmenlere aynı gözle bakmazlardı. Onları. bizim eğitim çevresi faaliyetini ne derece bildiklerine göre ayırdederlerdi. Eğer bir öğretmenin “bizden biri” olduğunun farkına varırlarsa, şu veya bu sözle kendilerini ona belli ederlerdi.”⁴⁴

Krupskaya’nın okuldaki işçi-öğrencilerle arası çok İyiydi ve bu işçi öğrenciler hem Birlik bildirilerinde kullanmak için fabrika koşulları hakkında bilgi toplamak konusunda, hem de fabrikalarda bu bildirilerin dağıtılmasını örgütlemek konusunda çok önemli bir rol oynamıştır.

Birlik, bildiriler için gerekli bilgiyi temin etmek için, öğretmenler aracılığıyla temas kurulan işçilere anketler dağıtmaya başladı. İvan Babuşkin adlı bir işçi bu anketleri şöyle hatırlar:

“Bize, fabrika hayatını dikkatle izlememizi gerektiren Önceden hazırlanmış sorularla dolu listeler verildi...Benim takım kutum her zaman çok çeşitli notlarla ağzına kadar doluydu ve, bizim atölyedeki günlük ücretleri fârke-dilmeden not etmek için epey çaba sarfettim.”⁴⁴

Lenin şöyle yazıyor

“Bir daha hiçbir zaman tekrarlamayı arzu etmediğim ‘ilk deneyimimi’ çok iyi hatırlarım. Beni sık sık görmeye gelen bir işçiyi, çalıştığı son derece büyük fabrikadaki koşullarının her yönü hakkında haftalarca ‘sorguladım’. Gerçi, büyük uğraştan sonra, fabrikanın (tuk bir fabrikanın!) nasıl bir yer olduğu hakkında malzeme edinmeyi becerdim, ama görüşmemizin sonunda işçi alınının terini sildi ve gülümseyerek bana, ‘senin sorularını cevap* lamaktansa mesai yapmak daha kolay’ dedi.”^{44*}

Bu şekilde temin edilen bilgi düzenlenip sözkonusu işyerinde-ri işçiler için bildiri haline getiriliyordu. Bildiriler her işçinin ilgileneceği somut konuları ele alıyordu.

Fabrikalara ilişkin yasa ve uygulamaları açık bir şekilde anlatabilmek ve işçilerin müdüriyete şikayet edebilecekleri talepleri belirleyebil-nek İçin Lenin aylarca iş yasasını incelemiştir. Krupskaya bunu şöyle anlatır:

“Vladimir İlyiç, işçilerin koşullarını ve havzanı gösteren en ince ayrıntıyla ilgilenirdi. Bu Özellikleri ayrı ayrı ele alıp işçinin hayatını bir bütün olarak kavramaya çalışırdı -devrimci propaganda ile işçiye nasıl daha iri yaklaşmak için neyin yakalanması gerektiğini bulmaya çalışırdı. O günlerin aydın-lanmı çoğu işçileri iyi anlamıyorlardı. Eğitim çevresine gelirler, işçilere bir çeşit ders verirdi.”⁴⁷

“Mesela Thomson fabrikası hakkında ki malzemenin nasıl toplandığını iyi hatırlarım. Aynı fabrikada çalışan, daha önceden Petersburg’ dan uzaklaştırılmış Krolikov isminde bir öğrencimle benim konuşmama karar verildi. Önceden Vladimir İlyiç’in çizdiği plana göre Krolikov’ dan tüm bilgiyi toplayacaktım. Krolikov sırtında birisinden ödünç aldığı bir kürk paltoyla geldi ve ayrıca sözlü eklemeler yaptığı bir defter dolusu bilgi getirdi. Bu bilgiler çok yararlı oldu. Vladimir İlyiç deftere adeta saldırdı. Bundan sonra ben ve Apoilina Aleksandrovna Yakubova başımıza başörtüsü örtüp kendimizi fabrika işçisine benzettik ve Thomson fabrika konutlarına gidip hem bekarların hem de ailelerin kaldıkları j etleri gördük. Koşullar son derece kötüydü. Vladimir İlyiç mektuplarını ve bildirimlerini sadece bu şekilde elde edilen malzemeye dayanarak yapıyordu. Onun. Thomson fabrikası kadın ve erkek işçilerine seslendiği bildirimlerine bir bakın. Bu bildirimlerin ele aldığı konular hakkındaki ayrıntılı bilgi hemen göze çarpar. Ve o zamanki faaliyete katılan tüm yoldaşlar için bu büyük bir eğitim olmuştu. Ayrıntılara dikkat etmeyi böylece öğreniyorduk. Ve o ayrıntılar adeta beynimize kazınmışa.”⁴⁸

O zamanlar ajitasyonun pratikte ne zorluklarla karşılaştığını görmek için Lenin’in yazdığı bildirimlerden birinin kaderini Krupskaya’nın anılarından dinleyelim:

“Semyanikov işçileri için Vladimir İlyiç’in yazdığı ilk bildiriye hatırlarım. O zamanlar hiçbir teknik olanağımız yoktu. Bildiri elle kitap harfleriyle çoğaltıldı ve Buboskin tarafından *dağıtıldı*. Dört kopyadan ikisi bekçinin eline geçti ama ikisi elden ele dolaştı.”

St. Petersburg Birliği -Lenin, Martov ve diğerleri- tarafından yapılan ajitasyon faaliyetinin o an için pek etkili olduğu söylenemez. Bir tarihçi bu faaliyeti şöyle anlatır:

“Lerin’in (Thomson işçilerine) bildirisi grubun teksir makinasından 10 Kasım 1895 günü çıka, ama aynı gün dokuma işçileri müdüriyetten hiçbir ödün kazanamadan işe geri döndüler, Staiiki (gedikliler -Lenin, Martov, vb.-T.Cliff) sanayideki huzursuzluğu bu ilk körükleme girişimlerinde böylece başarısız kalmış oldular.”

“Thornton grevi hala devam ederken, Leferm Tütün Fabrikası’nda kendiliğinden bir grev başladı (9 Kasım) ve dört gün sonra ise Skorokhod Ayakkabı Fabrikasında bir grev daha oldu. Statik) bu her iki grev üzerine, **grevdeki** fabrikaların işçilerinden Merkezi İşçi Grubu aracılığıyla temin ettikleri malzemeye dayanarak, grevcilerin taleplerini tespit eden bildirimler hazırladı. Ancak olayların gidişatı

üzerine bunların hiçbir etkisi olmadı, çünkü her iki grev de kısa sürdü ve işçilere hiçbir ödün verilmeden sona erdi. Ama bu çabalar en azından yasadışı örgütün duyulmasına yaradı".

"Polis henüz izlerini bulamadan Stariki'nin başlatmakta başarılı olduğu tek grev Putilov İşletmelerinin bir bölümünde olmuştur. Putilov'da çalışan ve Merkezi Grup'da fabrikanın temsilcilerinden biri olan Zinovycv; buhar makinası bölümündeki işçileri greve çağıran bir bildiri yazdı. Bu bildiri Martov tarafından teksir edildi ve sonuçta 5 Aralık günü bir günlük greve yol açtı. Aynı anda Martov tarafından Kenig Fabrikası işçilerine yapılan çağrının ise hiçbir sonuç vermediği anlaşılıyor."

"Fide ettiği başarılar ile ölçülecek olursa, Kasım ayında ve Aralık ayının başlarında *Storikftatt* yayınladığı çağrılarının v'e bildirilerin ürünü hemen hemen sıfırdır."⁵⁰

Lenin ve Bİrltk'in diğer beş üyesi Aralık 1895'de tutuklandılar. Martov dahil olmak üzere birkaç kişi de yeni yılın hemen başlarında ele geçtiler. Fakat verilen mücadeleler meyvasını verdi ve sosyal demokrasi bayrağı altındaki ilk grev gerçekleşmiş oldu. Bu, Mayıs 1896'da-ki St Petersburg tekstil İşçileri grevidir. Birlik üyeleri, daha doğrusu polisin eline düşmekten kurtulmuş üyeler, bu büyük grevde çok önemli bir rol oynadılar. Grev, Nikoiay İPnin tahta çıkışının kutlandığı üç günlük tatil dönemi için ücretlerin ödenmemesine karşı bir protesto olarak başladı. Ama çok geçmeden, işgününün kısaltılması ve ücretlerin artırılması için mücadeleye dönüştü ve 30.000 işçinin çalıştığı Rusya'daki en büyük yirmi fabrikaya yayıldı. İşçiler üç hafta boyunca 10 buçuk saatlik işgünü için mücadele verdiler ve sonunda işbaşı yapma karan aldıkları zaman her fabrikaya aynı anda tek bir vücut olarak döndüler. Bu sadece Rusya'nın o zamana kadarki en büyük grevi değil, aynı zamanda, tek bir fabrikanın sınırlarını aşan ilk grevi oldu ve St Petersburg Birliği bu grevde çok önemli bir rol oynadı. Rusya'nın devrimci hareketinin uzun tarihinde ilk defa devrimciler kitleleri eyleme çekmişlerdi. Sosyal demokrasi önemli bir hareket haline gelmişti.

1895'in sonundan beri Rusya'nın ne kadar ilerlediğini görmek için Maliye Bakanlığında o zamanın Fabrika Müfettişliğine gönderilen gizli tutanağa bir göz atmak yeterli: "Çok şükür Rusya'da Batı'daki gibi bir işçi sınıfı yok; dolayısıyla bizim işçi problemimiz de yok; bunların hiçbiri yeşerebilecekleri toprağı Rusya'da bulamazlar!"st

Hareket içinde yeni sorunlar

Ancak hareketin kazandığı zaferler yeni bir bunalımı beraberinde getirdi. Sosyal demokratik hareket, 'ekonomik' ve 'siyasi' eğilimler arasında bölünmeye başladı. *Krnzpkovsabinmun* tek taraflılığının -teoriye verilen fazla önemin- düzeltilmesi, bu defa bunun eşit derecede tek taraflı zıddına -'ekonomizm'e- yol açtı. Lenin ve diğerlerinin 1898'de sonradan gördükleri gibi, *Ob Agitatsii* bu tehlikeyi zaten barındırıyordu. *Ob Agitatsifmn* vardığı sonuçları hatırlatmakta yarar var:

"Sosyal demokratların görevi, fabrika işçileri arasında, mevcut küçük gereksinimler ve talepler temelinde aralıksız »jiusyon yapmaktır. Bu ajiras-yonun harekete geçirdiğı mücadele işçilere kendi çıkarlarını savunmasını öğretecek, cesaretlerini artıracak, kendi güçlerine güvenmelerine ve birlik olma gereğinin uyanmasına yol açacak, ve son tahlilde kaçınılmaz olarak onların karşısına çözüm bekleyen daha önemli sorunlar koyacak. Daha ciddi bir mücadeleye bu şekilde hazırlanan işçi sınıfı en temel sorunlarının çözümüne yönelecek."

Bu anlayış, geleceğin ‘ekonomistlerimin karakteristiği olan “aşamalar teorisi”ne kapıyı açmıştır. Buna göre, sosyalistler ajitasyonlanm önce tek bir fabrikadaki saf ekonomik sorunlarla, sonra fabrikaiar-arası taleplerle vb. kısıtlamalıydılar. Rus halkının bir bütün olarak karşı karşıya bulunduğu genel siyasî ve toplumsal konular hakkında sosyalistlerin ajitasyon yapmasına gerek olmaksızın işçiler, mücadeleden edindikleri deneyler sayesinde siyasete ihtiyaç olduğunu öğreneceklerdi. Lenin, Martov ve diğerlerinin tutuklanması St Peters-burg Birliği’nin içindeki ‘ekonomizm’e kayışı hızlandırmıştır. Gruba katılan yeni yoldaşların teorik eğitimi daha azdı.

“Herşey ajitasyona ayrıldı”, diye yazar Krupskaya. “Propagandayı düşünecek zaman bile yoktu... 1896 dokumacılar grevi sosyal demokratların etkisiyle olmuştu. Bu, birçok yoldaşın başını döndürdü. ‘Ekonomizm’in gelişmesi için temel oluştu.”⁵²

Önde gelen menşeviklerden FJ.Dan’ın bundan elb yıl kadar sonra yazılmış siyasi vasiyetnamesinde sosyal demokrasi içinde ‘ekonomist* eğilimin yükselişi şöyle anlatılır:

“Aktif örgütsel mücadeleye ilk defa katılan onbinlerce işçi Birlik’in ekonomik ajitasvonundaki siyasal konuları sempati ile karşılamalarına rağmen siyasal kurtuluş konusunu hareketlerinin sadece uzak ‘nihai’ amacı olarak kabul ediyorlardı. Onlar için “acil* pratik hedef, uğtunda grev yapma ve belki de üetet kaybetme riskini almaya hazır oldukları ekonomik taleplerdi. Kitle mücadelesinin ateşinde pişmeye başlayan yeni ‘işçi aydmlatı’mn, yeni ileri işçi katmanının bu konudaki tutumu, sadece marksist aydınlann-kindenden değil aynı zamanda, sosyal demokrasiye ‘pratik’ ekonomik mücadele yoluyla değil fakat küçük gruplar içerisindeki ‘ideolojik’propaganda yoluyla varan ilk sosyal demokratik neslin tutumundan da kökten farklıdır.”»

Rus sosyal demokrasisinin, bu döneminin, bir tarihçisinin ‘ekonomistler’ hakkında söylediği şu sözler çok doğrudur:

“Ekonomizmin kökünü sosyal demokratik faaliyetin ajitasyon yöntemlerinde aramak gerekir. Bu yöntemi keşfeden sosyalistler işçilerin siyasete kayıtsızlıklarını kabul ettiler ve ekonomik çıkarlar ile ülkenin siyasal düzeni arasında varolduğu iddia edilen ayrılmaz ilişkiyi sergileyerek bunu gidermeyi öne sürdüler. Teorik olarak ajitasyonun siyasal olması gerekirken pratikte ikdsat ile sınırlı kaldı. Taktik kolaylık olarak siyaseti arka plana iten ajicasvondan, ilke olacak siyaseti iktisata tabi kılan asıl ekonomizme kaymak çok sürmedi. Böylece ekonomizm Rusya’da 1896-97 döneminde, yükselen kitlesel işçi hareketi ortamında ortaya çıktı.”⁵⁴

Ayrıca, o zamanlar Rus işçi hareketini etkileyen diğer iki etken de ekonomizmin etkinliğinin ve bunun sosyalizm için taşıdığı tehlikenin büyümesinde rol oynamıştır. Bunlardan birincisi, çarlık gizli polisinin İşçi politikasıdır. Diğeri İse, o anda dünyanın en önemli sosyalist partisi olan Alman Sosyal Demokratik Partisi içinde Eduard Bernste-in’in önderlik ettiği güçlü revizyonizm akımının yükselişidir.

Rusya’da yükselen işçi mücadelesine bir tepki olarak, ‘ekonomi zm’ fikri, gizli polis aklına yatıyordu. Gizli polis şefi General Tire-pov 1898’de şöyle diyordu:

"Kğer işçilerin küçük gereksinimleri ve talepleri devrimciler tarafından hükümete karşı böylesine büyük hedefler için kullanılıyorsa, devrimciler için bunca karlı bu silahı bir an önce onların

ellerinden almak ve bu görevi kendisi yerine getirmek için hükümet tereddüt etmemelidir... polis, devrimcilerin ilgilendiği her şeyle ilgilenmek zorundadır."

İleride göteceğimiz gibi, bu mantığın ürünü olarak Moskova P2m niyet Müdürü Albay Zubatov, önce 'ekonomist* ajitasyonun en başarılı olduğu yer olan Yahudi işçiler arasında ve daha sonra Rus işçileri için polis denetimi altında işçi sendikaları kurmuştur. St Petersburg'da, Papaz Gapon'un sendika örgütlenmesinde ifadesini bulan bu girişim aslında 'Kanlı Pazar'a ve 1905 devriminin başlamasına yol açmıştır.

'Ekonomizm'i besleyen ikinci etken -Alman revizyonizmi- Ocak 1899'da Eduard Bernstein'in *Sosyalizm Öncü Heri ve Sosyal Demokrasinin Görevleri* adlı kitabının yayınlanmasıyla ortaya çıktı. Bu kitabın temel tezi, kapitalizmi adım adım, aşama aşama reformc etmek, sonunda sosyalizme dönüştürmektir. Bernstein'a göre, "eğer sosyal demokrasi kendini modası geçmiş terimlerden kurtaracak cesareti bulabilecek olsa ve şu anda gerçekten olduğu gibi, demokratik sosyalist bir reform partisi olarak görünmeye çalışabilse" partinin etkinliği "bugünkünden çok daha öte olurdu." "Genel olarak sosyalizmin nihai hedefi olarak sözü edilen şey bana birşey ifade etmiyor; önemli olan hareketin kendisidir." Bu sözler Rus 'ekonomistlerinin mantığıyla tam uyuşuyordu. Onlar için de 'hareket', işçilerin ekonomik koşullarında küçük somut ilerlemeler sağlamak anlamıyla, herşeyin başında geliyordu. Böylece hareketin bütün siyasi hedefi -herşeyden öte çarlığın devrilmesi- ufuklardan silindi.

'Ekonomizm' ile Bernstein'm revizyonizmi arasındaki ilişki *Credo* (1899) adlı bİT eserde somutlandı. Bu eserin yazarı, o zamanlar Rus Sosyal Demokratları Yurtdışı Birliği üyesi olan Y.D. Kuskova'dır. *Credo* açık bir şekilde kendi teorik zemininin Bernstein'nm revizyonizmi olduğunu ilan etti. İşçi sınıfı faaliyetinin genel kuralı, 'asgari direniş çizgisini' izlemek olmalıydı. "Asgari direniş çizgisi Rusya'da hiçbir zaman siyasi faaliyetten yana gelişmeyecek. Mevcut korkunç baskı siyasi faaliyet hakkında çok laf cctirtecek ve dikkatlerin tamamen bu konu üzerinde toplanmasına sebep olacak ama hiçbir zaman siyasi eylem başıa-tamayacak." Dolayısıyla, 'Rusya'da asgari direniş çizgisi', işverenlere karşı ekonomik eylem ve sendikalar örgütlemeye çalışmak demektir.

"Kkonnmik mücadele de zor, çok zor, fakat bu mücadeleyi vermek mümkün, ve aslında kitleler bu mücadeleyi zaten veriyorlar. Bu mücadele içinde örgütlenmeyi öğrendikçe ve mücadele esnasında siyasi düzen ile sürekli ihtilafa düştükçe Rus işçisi hiç olmazsa, işçi hareketinin bir biçimi diyebileceğimiz, Rus koşullarına en uygun örgütlenmeyi veya örgütlenmeleri yaratacaktır, Şu an için kesinlikle denilebilir ki Rus işçi sınıfı hareketi daha hala işin başında ve herhangi bir biçim edinmiş değil. Her lürlü örgütlenme biçimiyle uyumlu olan grev hareketleri ise henüz Rus hareketinin kristalleşmiş şekli olarak düşünülemez, öte yandan vasadışt örgütlenmelerden salt nicel olarak bile söz etmeye değmez (kaldı ki, mevcut koşullar akında bunların yararlı olup olmadığı da şüphe götürür).

"...Öyleyse, Rus marksistinin yapması gereken nedir? Bağımsız bir siyasi işçi partisi laflan, yabana hedefleri ve kazanımlar] bizim toprağımıza aşılama faaliyetlerinin ürününden öte bir şey değildir...

"Rus marksistinin yapacağı tek bir şey var: Proletaryanın ekonomik mücadelesine katılmak, yani yardımcı olmak ve liberal muhalefet faaliyetine katılmak."*

Yani, sosyalistlerin görevi sendika kurma çabalarında işçilere, ve siyasi mücadelede liberal burjuvaziye destek olmaktı.

Lenin Sibiry'a da sürgündeyken *Credo* eline geçer geçmez hemen cevap vermeye oturdu -*Rus Sosyal Demokratların Bir Protestosu* (Ağustos 1899). Mİnusink bölgesinde sürgündeki onyediyedi marksistin bir araya geldiği bir toplantıda Lenin'in yazısının taslağı tartışıldı ve kabul edildi. Bu yazı Lenin'in sosyal demokrat çevreler içinde oldukça geniş bir şekilde tanınmasını sağladı ve amacına ulaştı. Martov'un yıllar sonra dediği gibi, bu eser Sibiry'a'nın her tarafındaki yüzlerce sürgünü devrimci marksizm etrafında birleştirdi.⁵⁶

1883-99 yılları Rus marksistlerinin dağınık ve işçi sınıfından uzak bir propaganda grubu olmaktan, kendisini işçilerin, ivedi günlük mücadelesi ile sınırlayan, ajitasyona dayalı bir örgütlenmeye; saf teoriden dar pratiğe dönüştüğü yıllardır. Lenin'in *Credo*'ya sert cevabı, teori ile pratiğin bileşiminin gerekliliğini anlatır:

“Bernsteinizm musibeti -genelde anlaşıldığı ve bilhassa *Credo* yazarlarının anladığı şekliyle- marksizmi'n teorisini daraltma, devrimci işçi partisini reformist bir partiye çevirme girişimidir

“Bir yandan, işçi sınıfı hareketi sosyalizmden koparılıyor, işçilerin ekonomik mücadeleyi sürdürmesine yardım ediliyor fakat bir bütün olarak hareketin sosyalist hedeflerini ve siyasi görevlerini işçilere anlatmak üzere hiç, ya da hemen hemen hiçbir şey yapılmıyor. Öte yandan, sosyalizm işçi hareketinden koparılıyor; Rus sosyalistleri yeniden, hükümete karşı mücadelenin yalnızca aydınlar tabakası tarafından verilmek zorunda olduğundan, çünkü işçilerin kendilerini ekonomik mücadeleyle sınırladıklarından giderek daha fazla sözetmeye başlıyorlar.””

Bunun yerine Lenin, marksisderin anladığı şekliyle, işçi sınıfı'nın ekonomik ve siyasi mücadelelerinin bileşimini savundu:

“Ekonomik mücadele, bir sosyalist için, işçilerin devrimci partide örgütlenmesine, onların tüm kapitalist sisteme karşı sınıf mücadelelerinin güçlenmesine ve gelişmesine temellik ettiği için önemlidir. Eğer ekonomik mücadele tamamen kendi başına bir şey olarak alınacak olursa bunun sosyalizmle bir alakası yoktur... ‘proletaryanın ekonomik mücadelesine yardımcı olmak’ burjuva politikacısının işidir; sosyalistin görevi, ekonomik mücadeleyi, sosyalist hareketin ve devrimci işçi sınıfının partisinin başarılarının ilerletilmesine bağlamaktır. Sosyalistin görevi, ekonomik ve siyasi mücadelenin ayrılmaz birlikteliğini sosyalist işçi sınıfı kitlelerinin tek sınıf mücadelesine dönüştürmektir.

“Kitleler arasında ajitasyon faaliyeti, hem ekonomik hem siyasi en geniş içerikte, mümkün olabilecek her konuda ve hangi biçimde olursa olsun baskının her türüne karşı olmalıdır. Bu ajitasyonu, devrimci sosyal demokrat parti saflarına daha fazla işçiyi çekmek, akla gelebilecek her biçim* iniyle siyasi inücadek-yi teşvik etmek, bu mücadeleyi örgütlemek ve onu kendiliğinden biçimlerinden tek bir siyasi partinin mücadelesine dönüştürmek için kullanmalıyız. Yani ajitasyon, siyasi protestoyu ve siyasi mücadelenin daha örgütlü biçimlerini daha geniş olarak yaygınlaştırmanın bir aracı olmalıdır. Bugün bizim ajitasyonumuz çok dar; değindiği sorunların sayısı çok kısıtlı. Dolayısıyla görevimiz bu kısıtlılığın meşrulaştırmak değil, aksine kendimizi bundan kurtarmak, ajitasyon faaliyetimizi derinleştirmek ve genişletmektir.”**

Lenin, reformizmin tarihsel kökeninin hem *Kntjkovsçindmn* tek taraflılığında, hem de buna karşı tepkinin aynı şekilde tek taraflı olmasında yattığını anlatır. “Başlardaki faaliyetlerinde Rus sosyal demokratlar kendilerini sadece propaganda çevrelerinde çalışmakla sınırladılar. Kidelere arasında ajitasyona başladığımız zaman ise bu defa diğer aşın uca gitmekten kendimizi her zaman alıkoyamadık.”⁵⁹ Lenin, hem kruzh-kovskachina döneminin hem de ajitasyon döneminin bir özelliği olan bu bir çeşit dar görüşlülüğünün aynı zamanda ‘ekonomizm’i beslediğini anlatır:

“...küçük yerel işçi eğitimi çevrelerinin tecrit edilmiş ortamında faaliyet yapan sosyal demokratlar, yerel grupların tüm faaliyetlerini birleştirecek ve devrimci faaliyeti doğru çizgide örgütlemeyi sağlayabilecek bir devrimci partinin Örgütlenmesi gereğine yeterli dikkati ayırmadılar. Tecrit edilmiş faaliyet hakimiyeti doğal olarak, şimdi ekonomik mücadeleye verilen önemin hakimiyetiyle ilişkilidir.”*®

Lenin ve Martov gibi ortodoks marksistler ile ‘ekonomist’ler arasındaki anlaşmazlık örgütün biçimi konusunda da kendinî gösterdi. Bu, daha sonra Bdşevikler ve Menşevikler arasındaki örgüt konusu üzerine olacak tartışmanın habercisidir. Ancak, gelecekteki bu iki eğitimin baş isimleri, Lenin ve Martov henüz tartışmanın aynı safında daydılar.

1896’da St Petersburg’deki baş atılı grevin ardından harekete katılan, hem işçi hem aydın, yeni üyelerin birçoğu, örgütün özünde profesyonel devrimcilerden oluşan bir örgüt olmaktan çıkarılmasını istiyorlardı. ‘Ekonomistler*, Birlik’in siyasi ve oldukça gizli karakterinin nedeninin, aydınların siyasi faaliyete verdikleri önemden ve onların İşçi kitlelerinin gerçek ihtiyaçlarını anlayamadıklarından kaynaklandığını söylüyorlardı. Esas olarak ekonomik ajitasyon faaliyetinin yapıldığı bir ortamda gizlilik ve merkezîyetçilik bu kadar önemli olmayacaktı. ‘Ekonomist’ örgüt özünde yerel örgütlenmelerden oluşacak, tek bir fabrikadaki ya da en fazla bir bölgedeki birkaç fabrikadaki işçilerin karşı karşıya olduğu sorunlarla ilgilenecekti. Bu fabrika ve bölge temelinde kurulacak yerel işçi örgütleri yeterli sayılıyordu. Merkezîyetçilik konusundaki farklılık, siyasi faaliyeti temel alan devrimciler ile ‘ekonomistler’ arasındaki ayrışmanın örgütsel yansımasıydı. ‘Ekonomist’ anlayışa göre, profesyonel devrimciye yer kalmayacak, bunların yerini, işyerinden ve normal mekanından ayrılması gerekmeyen işçiler alacaktı.

Aslında, gördüğümüz gibi, eğitim çevreleri üyelerinin birçoğu ajitasyona geçişi zaten reddetmişlerdi. Bu dönüşümü yapanlar içinden ise, ancak bazıları ‘ekonomizm’e kapıldılar. Teslim olanlar esas olarak, 1896 tekstil grevi ile sonuçlanan mücadelenin içinden çıkan yeni üyelerdi. Menşevik önderlerden Dan’ın bundan dört yıl kadar sonra yazdığı satırlar, bu olaylar ile daha sonrasının Bolşevizm ve Menşevizm arasında şu ilişkiyi kurar:

“Şurası kavda değer ki, 1905 ve 1917 devrimlerini görece kadar ömrü uzun olan bu ‘ilk devrim’ işçi sosyal demokratların en ünlülerinin hemen hemen tümü (Babuşkin, Şelgunov, Şapoval, Poletavev ve diğerleri) daha sonradan Bolşevik solları oluşturdular. Öte yandan, 1890’lı yılların ikinci yarısındaki grev hareketinden doğan ‘işçi aydınları’ın içinden ise, daha sonrasının yasal ve yasa dışı sendikalarının, kooperatiflerinin, kitleli aydınlanma vb. gibi Örgütlerin oluşturduğu işçi hareketinin diğer eğiliminin kadroları çıkmıştır ki, bunlar uzun bir zaman boyunca Menşevizm’in başlıca tabanını oluşturmuştur.”^{4*}

Değneği bükmek

1894-96 dönemi, Lenin'in bir İşçi önderi olarak ortaya çıkmasında önemli bir dönemdir. Krupskaya bunu şöyle dile getirir:

“Farkına varılmamış ve esasında göze çarpmamış olsa bile Vladimir İl-yıç'ın faaliyetinin bu Petersburg dönemi son derece önemli bir dönemdir. Kendisi de böyle demiştir. Bu faaliyetin gözle görünür bir etkisi olmamıştır. Bu dönemde büzleri ilgilendiren şeyler kahramanca birşey yapmak değil fakat kitlelerle nasıl yakın ilişki kurulacağı, onlarla nasıl içli-dışlı olunacağı, nasıl onların en önemli amaçlarının ifadesi olacağımız, onların bi7.1eri anlamalarını ve önderliğimizin arkasından gelmelerini nasıl sağlayacağımız olmuştur. Fakat Vladimir İlyiç'in İşçi kitlelerinin lideri olarak şekillenmesi işte St Pecersburg'daki faaliyetin tam bu dönemine rastlar.”*1

O sıradaki fabrika ajltasyonunun tek taraflılığına rağmen Lenin bu dönemi Rus sosyal demokrasisinin gelişiminde çok önemli ve gerekli bir dönem olarak görmüştür. Bunun hem ilerici rolünü hem de barındırdığı tehlikeyi her zaman İtiraf etmiştir. Örneğin, Plekhanov'a yazdığı 9 Kasım 1900 tarihli mektubunda şöyle der:

“Fkonomik eğilim, şüphesiz, her zaman için bir hataydı, ama o sırada daha gelişmemişti; bu eğilim olmadan bile 'ekonomik' ajirasvona aşın önem veriliyordu (/r hayjtritrtd bata da rtrifmkJed/ı), ve 1880li yılların sonlarıyla 1890lı yılların başlarında hareketimizin Rj/sya 'dttki memti koşu Harından lw-battff ileri bir adım atabilmesi için bunun meşru ve kaçınılmaz bir yeri vardı. O zamanki durum hayal edemeyeceğin kadar kötüydü, ve öyle bir durumdan kurtulmaya çakşırken tökezleyenleri suçlamamak gerekir. Bu durumdan kurtulmaya çalışırken birtakım dargÖriişlüüükler kaçınılmaz ve meşrııydu. O %am/a için oj'/rj^/diyoy um ama. bu eğilimin bunları ıcorileştir-mtsi ve Bemsteinizm ile bağdaştırmasıyla herşey tabii ki kökünden değiş-ti...ekonomik' ajitas\ona aşırı önem verilmesi ve 'kitle' hareketine çanak tutulması doğaldı. ”M

Değneği bir tarafa böylesine bükmek ve son m geriye büküp alabildiğince aksi yöne bükmek Lenin'in hayatı boyunca elden bırakmadığı bir özelliği olmuştur.

Lenin mücadelenin her döneminde zincirin en önemli addettiği halkasına bakmıştır. Bunu yakalayınca, tekrar tekrar bu halkanın önemini vurgulamış, herşeyin buna tabi kılınmasını savunmuştur. İş bittikten sonra ise, ‘çok ileri gittik, değneği çok büktük’ demiştir, ancak bundan kastettiği, öyle yapmış olmanın yanlış olduğu değildir. Günün asıl muharebesini kazanmak için tüm enerjinin o görevde yoğunlaşması gerekmiştir.

Mücadelenin değişik yönlerinin eşitsiz gelişimi, her somut durumda her zaman kilit halkayı aramayı gerektirir. Eğitime gerek olduğu zaman, ilk eğitim çevrelerinin temellerinin kurulması gerektiği an, Lenin eğitimin önemli rolünü vurgulamıştır. Bundan sonraki dönemde, eğitim çevresi mantığının üstesinden gelinmesi gerektiği an, Lenin bu defa tekrar tekrar ajitasyonun önemini vurgulamıştır. Bir sonraki dönemde, ‘ekonomizm’in ezilmesi gerektiği an geldiğinde ise, Lenin alabildiğine bunu vurgulamıştır. Her zaman mevcut durum içindeki görevi açık bir şekilde belirtmiş, neyin yapılması gerektiğini sayısız defalar en basit, en güçlü, en tek-taraflı ve katıksız sözlerle ifade etmiştir. Görev yerine getirildiğinde ise Lenin dengesini yeniden sağlar, değneği düzeltir, ve bu defa başka bir tarafa

büker. Bu yöntem, o an için karşı karşıya bulunulan engellerin üstesinden gelmekte yarar sağlamakla birlikte, Lenin'in taktiksel ve örgütsel konulardaki yazılarını kaynak olarak kullanmak isteyenler için bir tehlike batındım. Lenin'den alıntılar yaparak delil göstermek her zamankinden daha büyük dikkat gerektirir. Eğer taktiksel veya örgütsel bir konuda Lenin delil olarak gösterilmek isteniyorsa, o anda hareketin karşı karşıya bulunduğu somut durum çok açık bir şekilde belirtilmelidir.

Lenin'in gelişimindeki bu ilk dönemde hemen göze çarpan diğer bir özellik onun örgütsel biçimleri daima tarihe bağımlı olarak gören tavrıdır. Hiçbir zaman soyut, dogmatik örgüt biçimlerine ilgi göstermez, ve sınıf mücadelesinin her yeni döneminde parünün örgütsel yapısını değiştirmeye hazırdır. Örgütün siyasete tabi bir şey olması gerektiği konusunda hiç şüphesi yoktur. Ancak bu, örgütün siyaset üzerinde hiçbir *bağımız*^{et^isİ} yoktur anlamına gelmez. Bunların arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Hatta belirli koşullarda örgüt Öncelik bile kazanabilir.

1

Russkoye Bogotsm, en Önemli Narodnik teorisyenlerden N. K. Mijkbailovsky'nin editörlüğünü yaptığı önde gelen bir ekonomi, sosyoloji, felsefe ve edebiyat dergisidir.

“Bi%e bir devrimciler Örgütü verin, Rjisyayt altüst edelim.”

Mart 1898’de Minsk’de sosyaJ demokratlar bir ‘kongre¹ yaptılar. Bu küçük toplantıya Petersburg, Kiev, *Raboçaja Galeta* dergisi ve Yahudi sosyalist örgütü Bund’dan toplam dokuz kişi katıldı. Toplantı, bir program veya tez üzerinde anlamamadan dağıldı. Tek başarısı, Peter Struve’nin (sonradan önde gelen bir liberal ve daha sonra ise monarşist olan bu ‘ekonomist’in) hazırladığı manifestonun yayınlanması, ülke çapında bir parti kurma kararının alınması. Üç kişilik bir merkez komitesinin üç üyesinden ikisi dahil olmak üzere dokuz delegenin sekizi tutuklandı.*

Lenin o sırada Sibiryaya’daydı. 1898 kongresinin başarısızlığı Le-nin’i Rus sosyal demokrasisini içinde bulunduğu krizden çıkaracak ulusal bir partinin inşasının ciddi ve düzenli bir hazırlık gerektirdiğine inandırdı. Sürgündeki son aylarında ulusal bir gazete çıkarmanın ve bunu bir gizli ajanlar zinciri aracılığıyla sınırdan geçirerek şehirlerde ve fab

rikalarda dağıtmanın planlarını kurdu. Gazete, mahalli grupları ulusal bir örgütte birleştirmenin aracı olacaktı. Hem teorik, hem de pratik faaliyet konularında açıklık ve bitlik sağlayacaktı.

Krupskaya bu **dönemi ŞÖyle** hatırlar: “**Vladimir İlyjç** uykusuz gecelet **geçirmeye** başladı. Son derece zayıfladı. Sabahlara kadar planının ayrıntılarını düşünüyor, bunları Krzhizhanovsky ile ve benimle tartışıyor, Martov’a ve Potresov’a **mektuplar** yazarak planını ve **yurt dışı yolculuğunu tartışıyordu.**”³

Mücadeleyi genelleştirme gereği

1899un ikinci yansında Rus ‘ekonomizm’inin ve Alman revizyoniz-minin yükselişinin hareket için yarattığı tehlikenin korkusu Lenin’i değneği tekrar diğer yana doğru, yani, kendiliğinden ve günlük parça parça ekonomik mücadeleden uzaklaşıp ulusal bir siyasi partinin örgütlenmesine doğru bükmeye itti. 1899 yılının sonlarına doğru yazdığı ‘*Acil G’örevkmi*’ adlı yazısında şöyle der:

“Tek bir fabrikada veya sanayinin tek bir dalında işçilerin işverene veya işverenlere karşı giriştikleri mücadele sınıf mücadelesi midir? Hayır, bu onun sadece zayıf bir tohumudur. İşçilerin mücadelesi, ancak ülkenin işçi sınıfının bütününün önde gelen temsilcileri kendilerinin tek bir işçi sınıfı olduğuna bilincine varınca ve tek tek işverenlere karşı değil, kapitalist *mtrfin Umittimaa* ve o sınıfı destekleyen hükümete karşı bir mücadele başlattıkları zaman bit sınıf mücadelesi haline gelir... Sosyal demokratların görevi, işçileri örgütleyerek, işçiler arasında propaganda ve ajitasyon yürüterek onların kendilerini ezenlere karşı kendiliğinden mücadelesini tüm sınıfın mücadelesine, belirli siyasi ve sosyalist idealler için, belirli bir siyasi *parti* mücadelesine *dönUşfürnektir*. Bu ise salt yerel faaliyetler ile elde edilemez”⁴

Dar, ekonomist örgüt anlayışını aşmak gerekiyordu:

“Aşmak için tüm enerjimizi harcamamız gereken başlıca sorunumuz, yerel faaliyetin dar ‘amatörce’

karakteridir. Bu amatörlük yüzünden Rusya'daki işçi sınıfta hareketlerinin büyük çoğunluğu sadece mahalli olaylar olarak kalmakta ve Rus sosyal demokrasininin tümüne örnek olma. Rus işçi sınıfı hareketinin tamamı için bir basamak olabilme özelliklerinden pek çok şey yitirmektedir.”⁴

Buradan çıkarılacak sonuçlar son derece açık:

“Sosyal demokratik düşüncelerin tohumu Rusya'nın her bir köşesinde ekilmiş durumda; işçi bildirileri -sosyal demokratik yazının ilk biçimleri- St Petersburg'dan Krasnovarskpa, Kafkasya'dan ürallar'a kadar bütün Rusya işçilerince biliniyor. Şimdi ihtiyacımız olan şey tüm bu çalışmaların tek bir parti çalışması içinde birleştirmektir... Amatörlük artık yeni! *Ortak* eyleme geçmek için, ortak bir parti programı hazırlamak, partimizin taktiklerini ve örgütlenmesini beraberce tanımak için yeterli olgunluğa erdik.”**

Sosyalistlerin bitliğini sağlayabilmek için merkezi görev bütün Rusya için bir gazete çıkarmaktır;

“En acil görevimiz, *birlikli gruplar- işçi kından bağlantı!*, *bir parti organı kurmak* ofmaMir, ”

“Önümüzdeki dönemin tamamı boyunca sosyal demokratların tüm faaliyetinin bu amaca yönelmesi gerektiğine inanıyoruz. Böyle bir organ olmadan yasal çalışma dar bir şekilde ‘amatörce’ kalacaktır. Eğer belirli bir gazetede doğru bir biçimde temsil edilmesi örgütlenemeyecek olursa, partinin kurulması büyük ölçüde boş sözler olarak kalacaktır. Merkezi bir organ tarafından birliği sağlanmayan ekonomik mücadele Rus proletaryasının tamamının sınıf mücadelesi haline gelemez. Tüm siyasi konularda görüş belirtme! ve mücadelenin çeşitli örneklerine yön vermeyi bir bütün olarak başaramadan bir partinin siyasi mücadele vermesi olanaksızdır. Merkezi bir organda tüm bu sorunları tartışmadan, işleri yürütmek için gereken yöntemleri ve kuralları topluca değerlendirmeden her bir parti üyesinin tüm partiye karşı *mühim bir görev* -merkezi bir organ aracılığıyla- saptayamadan devrimci güçlerin disiplinli bir şekilde örgütlenmesi ve devrimci tekniğin geliştirilmesi olanaksızdır.”

Lenin, aynı dönemde yazdığı ‘Acil Bir Sorun’ adlı diğer bir yazıda

ise, marksistlerin ulusal bir partide biraraya getirilmesinin hareket içindeki işbölümünü geliştireceğini ve böylece verimliliği arttıracığını savunmuştur:

“Her bir parti üyesinin yada değişik üye gruplarının partinin faaliyetinin değişik yanlarında uzmanlaşması -bazılarının yayınları çoğaltması, diğerlerinin bunları sınırdan geçirmesi, üçüncü bir kesimin bunları Rusya içinde dağıtması, dördüncüsünün bunları şehirlerde yayması, beşincisinin gizli toplama yerleri bulması, alana binlerinin para toplamaları, vedincilerin hareket hakkında haberleşme ve tüm bilgi aktarımını sağlaması, sekizincüsünü ise ilişkileri sürdürmeleri vb, vb, gerekiyor. Bu şekilde uzmanlaşmanın daha büyük ölçüde kendini sınırlamayı gerektirdiğini, mütevazı, göze çarpmayan günlük işlerde daha çok yoğunlaşma yeteneği gerektirdiğini, eğitim çevrelerindeki olağan faaliyetten daha büyük getçek kahramanlık gerektirdiğini biliyoruz.”*

Lenin'in planı İki gazete içeriyordu: İki aylık teorik bir dergi (daha sonraların *Zarydsı*) ve hareketin örgütsel ve ideolojik olarak pekişmesini sağlayacak, daha geniş bir şekilde dağıtılacak iki haftalık bir gazete (*Iskra*).

"Iskra" neredeyse sönme noktasına nasıl geldi?

Lenin Sibiryaya'dayken İkiisi de sürgün olan Martov ve Potresov ile mektuplaşıyordu. Martov ve Potresov, ulusal gazete ve örgüt hakkında Lenin'in planlarına katılıyorlardı. Gazetenin geleceği hakkında uzun uzun mektuplaştılar: Kimlerin gazeteye yazı yazacağı, ne zaman basılacağı, şehirlere nasıl ulaştırılacağı ve bir dizi sorun üzerine gazetenin nasıl tavır alması gerektiği hakkında tartıştılar. Bu üçlü grup birçok bakımdan birbirlerine çok yakındılar, üçü de aynı yaşlardaydı (Potresov Lenin'den bir yaş büyük, Martov ise üç yaş küçüktü), üçünün de sürgün süreleri hemen hemen aynı zamanlarda bitiyordu, ve üçü de gazeteyi başlatmak amacıyla yutt dışına gidecekti. Birbirlerine öylesine yakındılar ki, Lenin kendilerine 'üçlü İttifak' adını takmıştı.

Üçü de Plekhanov'a ustaları gözü ile bakıyorlardı. Ancak, Ağustos 1900'de 'Rus marksizminin babası' İle yaptığı görüşme Lenin için kötü bir şok oldu. Olayı burada aktarmanın önemi var çünkü bu olay Lenin'in sonraları uzun yıllar boyunca kentli İçinde zaptettiği duygusal yanı hakkında bazı ilginç şeyleri açığa çıkarıyor. Aynı zamanda bu olay Lenin'in Plekhanov, Akselrod ve Zasuliç gibi Rus marksizminin öncü nesli ve eski ustaları ile ilerideki ayrılığının ipuçlarını taşıyor.

Lenin bu görüşmeyi uzun bir özel raporda anlatır (*Toplu Eser-ler*'in 18 sayfasını kapsar). Krupskaya, Martov ve bazı diğer yakın taraftarlara hitaben yazdığı bu rapora '*JKıvılcım* Nasıl Af Daim Sönüyordu*' başlığını koymuştur. (Lenin burada kelime oyunu yaparak *hkrt?*'yi kasteder -Iskra kıvılcım demektir.)

Karşılaştıklarında, Lenin'e göre Plekhanov,

"Şüpheli, güvenmez, ve kendini daima, son derece haklı sanan birisiydi. İhtiyatlı davranmaya *çalıştım* ve rüm 'nazik' konulardan uzak durdum, ancak kendi kendime uyguladığım bu sınırlama beni çok zor durumda bıraktı...Derginin taktikleri konusunda da 'anlaşmazlık' oldu ve Plekhanov başından sonuna kadar tam bir tahammülsüzlük, başka insanların düşüncelerini anlama yeteneksizliği ya da niyetsizliği ve doğrusunu söylemek gerekirse, samimiyetsizlik sergiledi."⁵¹

Struve'nin 'ekonomizm'i ortaya çıkmaya başladığı zamanlarda Plekhanov ona karşı da duyarsız ve yanlısı davranmıştı. Ancak Plekhanov bunu kabul etmek niyetinde değildi. Lenin, raporunda bu konuda şöyle diyor:

"Biz, Struve'ye karşı mümkün olan her türlü hoşgörünün gösterilmesi gerektiğini, onun öyle gelişmesinden bizim kendimizin de bir bakıma suçlu olduğumuzu, çünkü *Rkkbanoi' dahiihepimi?*, gerektiğinde (1895-1897) müdahale etmediğimizi alenen söyledik. Plekhanov ise, konuya açıklık getirmeksizin, anlamsız sözlerle konuyu *saemiurâu* ve herhangi bir suçu olduğunu kabul etmeyi kesinlikle reddetti. Geleceğin müşterek editörlerinin yol-(taşça sohbeti sırasında geçen bu diploması son derece tatsız oklu. 1895'de Struve'ye 'sataşma diye emredildiği' (kim emretmiş?) ve kendisine emredilene yapmaya alışık olduğu (sahi mi!) gibi bahanelerle kendini aldatması niye? 1897'de (Struve, amacının marksizmin temel tezlerinden birisini çürütmek olduğunu *Nûroyt Sfwö*'da yazdığı

zaman) ona karşı çıkmamasının nedeni olarak aynı dergide işbirliği yapanlar arasındaki polemikleri asla tasavvur edemeyeceği (ve etmeyeceği) iddiasıyla kendini aldatması niye? Bu samimiyetsizliği son derece sinir bozucu buldum.”^{1*}

Öte yanda idenin, bir taraftan gazetenin devrimci marksizmin şaşmaz savunucusu olması gerektiğini öne sürerken, aynı zamanda gazeteyi liberaller, ‘ekonomistler’ ve revizyonisder ile polemige açmak taraftarıydı. Hazırladığı yazı kurulu bildirisinde yayınların amaçlarını ve programını açıklıyordu.

“Bu bildiri (Plekhanov’a göre) ‘oportünist’ bir anlayışla yazılmıştı -kurul üyeleri arasında polemige izin veriyordu, alçakgönüllüydü, ‘ekonomistlerle anlaşmazlıkları barışçı bir şekilde çözümleme olanağına yer bırakıyordu, vb. Bildiri, hepimizin partiye bağlı olduğumuzu ve partinin birliği için çalışma arzumuzu vurguluyordu.

Lenin, Struve ve Tugan-Baranovski’yi dergiye yazı yazmaya davet etmek taraftarıydı. Ancak Plekhanov, aksi görüşleri dahil etmeye tümüyle karşıydı ve ‘müttefiklere karşı “çirkinlik sınırlarına kadar varan (onların casus olduklarından şüphelenen, onları dolandırıcılık ve yalancılıkla suçlayan ve böyle ‘hainleri kurşunlamakla bje tereddüt etmeyeceğini iddia eden, vb.)” bir düşmanlık sergiledi.⁰

Plekhanov, Akselrod ve Zasuliç bu görüşmeden birkaç gün sonra iki nesil arasında bir anlaşmaya varabilmek için Lenin ve Potre-sov’la biraraya geldiler. Gergin ilişkiler bu defa açık anlaşmazlığa dönüştü. Plekhanov’un sonsuz hakimiyet sağlama arzusu son derece açıktı, ancak “diplomatik bir şekilde” başlamayı uygun gördü:

“...Kendisinin yazı vermekle yetinmesinin, sıradan bir yazar olmasının daha iyi olacağını, çünkü aksi takdirde sürekli sürtüşme olacağını, kendi görüşlerinin bizim görüşlerimizden besbelli farklı olduğunu, partimizi ve görüşlerimizi anladığını ve saygı duyduğunu ancak bunlara kendisinin katılamayacağını söyledi. Dolayısıyla, yazı kurulunun bizlerden oluşmasının, kendisinin ise yazı vermesinin daha iyi olacağını söyledi. Bunu duyunca biz çok şaşırdık, gerçekten şaşırdık, ve bu öneriye karşı tartışmaya başladık.”

Lenin ve arkadaşları Plekhanov’un yazı kurulunda yer alması için ısrar edince bu defa Plekhanov, kasıtlı bir şekilde, altı kişilik yazı kurulunda (eskilerden Plekhanov, Akselrod ve Zasuliç; gençlerden Lenin, Martov ve Potresov) oylamanın nasıl sonuçlandırılacağını sordu. Bunun üzerine Vera Zasuiç, herkesin bir oyuna karşılık Plekhanov’un iki oyu olmasını önerdi.

“Bunun ardından Plekhanov *yönetim* dizginlerini eline aldı ve başyazar havasıyla hiçbir itiraza tahammül göstermeyen bir eda içinde oradakileri gruplara bölmeye ve ona-bun a yazacakları makaleleri vermeye başladı. Biz, sersemletilmiş gibi orada oturakaldık; ne olup bittiğini kavrayamadan ardı ardına her bir şeye razı olduk. Aptal yerine koyulduğumuzun farkına vardık.”^u

“Plekhanov’a ‘tutkunluğum’ bir anda siliniverdi, inanılmayacak kadar gücendiğimi ve darıldığımı hissettim. Hayatımda hiç ama hiçbir zaman bir başka insana böylesine içten bir şekilde saygı göstermemiş, hiçbir insanın önünde böyle ‘aciz’ durmamıştım, ve bundan önce hiçbir zaman böylesi-ne acımasızca ‘tekme’ yememiştim. Evet, olan tam buydu, gerçekten tek-melenmiştik.”^{*}

Lenin, Plekhanov'un otoriter tavrına karşı kendisinin ve Potrc-sov'un tepkisini derin bir kızgınlıkla şöyle anlatır:

"Öfkemizin haddi hesabı yoktu. İdealimiz yerle bir edilmişti; idealimizi tahttan düşürülmüş tanrı gibi dalga geçercesine ayaklarımız altında çiğnedik. Ona karşı söylemediğimiz şey kalmadı. Karar aldık; bu böyle devam

edemez. Bu şartlar altında onunla birlikte çalışmak istemiyoruz, çalışmayacağız, *çahşamayız* Elveda dergi! Herşeyden vazgeçip Rusya'ya döneceğiz, orada en başından tekrar başlayacağız ve kendimizi gazete ile sınırlayacağız. Yoldaşça ilişkileri anlamayan ve sürdüremeyen bu adamın elinde alet olmayacağız. Editörlüğü kendimiz üstlenmeye cüret edemedik; üstelik, buna şimdi kalkışmak son derece iğrenç olurdu çünkü, aslında editörlükte gözümüz var gibi görünecek, bizim de daha az da olsa gerçekten streber, kariverist olduğumuz ve gösteriş meraklısı olduğumuz sanılacak...O gece ne hissettiğimizi -o karmakarışık, yüklü, şaşkın düşüncelerimizi- yeterince anlatabilmek çok zor.

'Ye bunların hepsi bizim önceden Plekhanov'a olan delicesine tutkunluğumuz yüzünden. Eğer böylesine tutkun olmamış olsaydık, ona daha serinkanlı, daha aklıbaşında bir şekilde yaklaşavdık, yazdıklarını daha nesnel bir gözle okumuş olsaydık ona karşı tavrımız daha değişik olurdu ve kelimenin tam anlamıyla, böylesine bir felaket gelmezdi başımıza... Hayatımızın en acı dersini almış olduk, son derece acı, son derece merhametsiz. Genç yoldaşlar yaşlı bir yoldaşa duydukları büt-ük sevgiden dolayı ona 'nezaket' gösterirler -fakat o aniden bu sevgiyi entrika havasını sokar... kapılmış genç sevdiğinden acı bir ders görür- artık tek tek herkesi 'duygusuzca' dikkate almayı, duygulatinı saklı tutmayı öğrenir. O gece buna benzer pek çok acı laf ettik kendi kendimize."¹⁵

Bu olay hayatı boyunca Lenin'in hareket içindeki herhangi bir hiyerarşiye, hareketin liderlerinin herhangi bir zorba tavrına ve bu liderlerin geçmişlerindeki hataların dürüst olmayan bir şekilde örtbas etmelerine niye nefret duyduğunu gösterir. Lenin artık kendisi bir lider olmak için kolları sıvamıştır. Aynı zamanda bu olay Lenin'e gelecekteki ittifaklarında ve kavgalarında hiçbir zaman kişisel ve siyasi yanları birbirine karıştırmamayı öğretir -artık kendi doğasının duygusal yanını disiplin altında tutmayı öğrenmiştir.

"Olanları en yakın arkadaşlarımız dışında hiçkimseye anlatmamayı aramızda katariştirdik... Dışarıdan bakınca sanki hiçbir şey olmamış gibiydi... fakat içeride uyum bozulmuştu, mükemmel kişisel ilişkiler yerine *ba-nış istiyorsan, savaşa hazır ol' cinsinden kuru iş ilişkisine benzer ilişkiler sürdü."¹⁶

Lenin'in bir daha hiçbir yazısında tekrarlamadığı bu olay sadece geleceğin kişisel anlaşmazlıklarının -Lenin ile Plekhanov (ve onun yakın arkadaşları Akselrod ve Zasuliç) arasındaki anlaşmazlıkların- habercisi olmakla kalmadı, aynı zamanda 'Rus marksizminin baba-sı'nın gerçek temel zayıflığını gösterdi. Bunun başlıca olası nedeni herhangi gerçek mücadele hareketinden uzak yalnızlık yıllarıdır. Krupskaya bunu şöyle dile getirin

"Plekhanov'un kaderi trajikti. Onun işçi hareketine teorik alandaki hizmeti çok büyüktü. Fakat yıllatın göçmenliği onu etkilememiş değildi -bu yıllar onu Rusya'daki gerçek hayattan ayrı bıraktı. Geniş kitlelerin işçi hareketi ancakoyurtdışına çıktıktan sonra gelişti. Plekhanov çeşitli partilerin temsilcileriyle, yazarlarla, Öğrencilerle ve hatta tek tek işçilerle görüştü fakat ne Rus işçi kitlelerini gördü,

ne onlarla çalıştı, ne de onlann hislerini paylaştı. Rusya'dan ne zaman hareketin yeni biçimlerinin üstündeki örtüyü kaldıran ve perspektiflerinin kavranmasını sağlayan bir mektup çıkagelse, Vladimif İlyiç, Martov ve hatta Vera Ivanova bu mektupları tekrar tekrar okurlardı: Vladimif İlyiç ondan sonra uzun süre odada aşağı yukarı gezinir, bir türlü uyuyamazdı. Cenevre'ye taşındıktan sonra ben bu tür mektupları Plekhanov'a göstermeye çalıştım fakat onun tepkisi beni hayretler içinde bıraktı; ne yapacağını bilemez gibi baktı ve yüzünü şüpheli bir eda kaplar gibi oldu. Arkasından bu mektuplardan hiçbir zaman söz etmedi... Önceleri bu beni biraz gücendirdi; fakat sonradan onun bu davranışının nedenlerini düşünmeye başladım. Plekhanov Rusya'dan avnla çok olmuştu ve her bir mektubun görece değerini kavramayı ve satırlar arasında bir sürü şevler okumayı mümkün kılan o - deneyimle şekillenen- ölçü onda yoktu.

“hkrdya sık sık işçiler gelirdi ve tabii ki hepsi Plekhanov'u görmek istiyorlardı. Plekhanovla görüşebilmek bizle ve Martov'la görüşmekten çok daha zordu, fakat bit işçi onunla görüşmeyi başarabilse bile kafasının kanştığını hissederek aynlırdı. İşçi, Plekhanov'un fevkalade zekasıyla, bilgisiyle ve yaratıcılığıyla büyülenir ancak ayrılırken kendisiyle bu fevkalade teorisyen **arasında ne kadar büyük bir uçurum olduğundan başka bir şey hissetmez gibi görünürdü. Kendi söylemek istediği ya da danışmak isteyeceği şeylerden tek bir kelime etmeden ayrılır.**

“Eğer işçi Plekhanov la anlaşmayacak ve kendi düşüncesini açıklamaya çalışacak olursa. Plekhanov kızmaya başlardı, ‘senin anan, baban daha çokluk çocukken ben...’

“Tahmin ederim göçmenliğinin ilk yılları böyle değildi, fakat 1900lerin başından itibaren Plekhanov Rusya'yı doğrudan hissedebileceğine yeteneğinin tümünü artık kaybetmişti. 1905'te ise Rusya'ya gitmedi.”

Troçki dç Plekhanov'un koşullarını çok iyi açıklıyor:

“Plekhanov artık bir gerileme dönemine girmişti. Onun gücünü zayıflatan şey tam da Lenin'e güç katan şeydi -devrimin yaklaşması, Plekhanov'un faaliyetinin tümü hazırlık ve teori günlerinde kalmışa. Mükemmel bir marksist propagandacı ve polemikçiydi, ama proletaryanın devrimci politikacısı değildi. Devrimin gölgesi yaklaştıkça Plekhanov'un rağbetten düştüğü daha da belli oldu. Kendisi de bunun farkındaydı ve gençlere sinirlenmesinin nedeni buydu.”**

Plekhanov'un tam tersine Lenin Rus işçilerinin hayatlarını ve mücadelesini biliyor ve anlıyordu,

Lenin'in olağanüstü özgüveni

Plekhanov'la arasındaki şiddetli anlaşmazlık Lenin'in iradesi ve kendine güveninin ilk sınavı olmuştur.

Lenin kadar kendine güvenen, niyetli ve ısrarlı bir devrimci belki de hiç olmamıştır. Yazılarında en sık tekrarladığı kelimelerin ‘usanmaz’ ve ‘uzlaşmaz’ olması herhalde çok şey gösterir. Herşeyden öte, Lenin'in sarsılmaz bir iradesi vardır. Lunaçarski'nin *Demmd Süüetktâz* dediği gibi, “Onun karakterinin hakim yanı, yaradılışının yarısını oluşturan özelliği, iradesidir: En acil görev üzerinde kendisini yoğunlaştıra-bilen son derece sıkı, son derece kuvvetli, fakat güçlü idrakinin çizdiği sınımm ötesinde hiçbir Zaman kaybolmayan ve her bir sorunu kocaman, dünya çapındaki bir siyasi zincirin

halkası gibi doğru yerine oturtan bir irade.”” Rusça’da özgürlük ve iradenin aynı kelime olması oldukça anlamlıdır.

Lenin’in hayat tarzı disiplin, düzen ve sabırla kendine hakim olma örneğidir. Gorki onu, “kişisel olarak iddiasız, sigara, içki içmez, sabahtan akşama kadar karışık, zor işlerle uğraşır, kendisine doğru dürüst bakmaktan aciz” diye tarif etmiştir.²⁰ Mektuplarında Lenin hiçbir zaman etrafından bahsetmezdi -ister hapisanede, ister Sibiry’a, Cenevre’de, Paris’te veya Londra’da olsun, sözünü ettiği şey her zaman için işi olmuştur. Yazdığı en kişisel şey ancak günlük faaliyetinin kısa bir özeti olmuştur. Bir defasında ailesi, Sibiry’a’dan hiçbir şey yazmıyor diye şikayet ettiğinde Krupskaya buna şöyle cevap vermiştir: “Volodya, hayatın olağan yanları hakkında yazmaktan gerçekten aciz.”²¹

Petresov’un 1927’de yazdığı düşmanca bir biyografide herşeye rağmen itiraf ettiği gibi, “ve gene de... yakınındaki hepimiz... Lenin’i sadece bilgisi, kafası ve çalışma yeteneği ile değil, aynı zamanda davaya olağanüstü adanmışlığı, kendisini tamamen vermeye her zaman hazır oluşuyla, en tatsız görevleri kabul etmeye daima hazır olması ve bunları en büyük ihtimam ve başarıyla yerine getirmesi ile takdir ederdik.”²²

Troçki, bir defasında Vera Zasuliç’in Lenin’e şöyle dediğini aktarır: “Gcovge (Plekhanov) bir tazıdır -birşeyi bir süre için silkeler ama sonra vazgeçer; oysa sen bir buldogsun- sen öldürürccesine yakalıyorsun.” Bu sözleri Troçki’ye anlattıktan sonra Vera Zasuliç şunu ilave eder; “Bu Lenin’in çok hoşuna gitti -memnuniyetle, ‘öldürüre es i ne’ diye tekrarladı.”²³

Akselrod (Rus marksizminin kurucularından ve sonraların önde gelen bir Menşevik!) ile Uluslararası Sosyalist Büro’nun bir üyesi arasında geçen şu sözler çok aydınlatıcı:

“Uluslararası Sosyalist Büro üyesi: ‘Yani, bütün bu bölünmeler, kavgalar ve skandaller tek bir insanın işi mi diyorsun? Nasıl olurda tek bir insan bu kadar etkili ve tehlikeli olabilir?’ Akselrod: ‘Çünkü, gününün virimidört saatini devrime adayan, aklından devrimden başka bir şey geçmeyen, uykusunda bile devrimden başka bir şeyin rüyasını görmeyen başka bir insan

daha yok. Gel de uğraş böyle birisiyle.”¹⁴ Son olarak, yakın arkadaşı Alman devrimcisi Clara Zetkin’e Lenin’in şu sözlerini hatırlayalım:

“Devrim güçlerin yoğunlaşmasını ve çoğalmasını gerektirir. Hem kitlelerin hem de bireylerin. D’Annunzio’nun sefahatini yaşayan kadın ve erkek kah-ramanlanntnki gibi, sefahat ortamına tahammülü yoktur. Cinse) yaşamda ahlaksızlık burjuvadır, çürümenin göstergesidir. Proletarya yükselen bir sınıftır. Bir uyuşturucunun ya da uj-ancırın verdiği sarhoşluğa ihtiyacı yoktur. Ne cinsel aşırılığın ne de alkolün vereceği en ufak bir sarhoşluğa. Kapitalizmin ayıbını, pisliğini, vahşetini unutmamalıdır, unutmayacaktır. Savaşmak için en güçlü itkiyi sınıfın konumundan ve komünist idealden alır. Berraklık, berraklık ve yine berraklığa ihtiyacı vardır. Ve tekrar ediyorum, gücümüzü zayıflatmak, israf etmek, mahvetmek yok. Özkontrol ve özdi-siplin kölelik değildir, aşta bile.”²⁵

Rus sosyal demokrasinin önündeki örgütsel görevler üzerine Lc-nin birkaç yıldır aklından geçirdiklerini 1902 yılında *Ne Yapmak?* adlı çok önemli bir kitapta topladı. Bu kitap “üç sorunu” ele alıyordu -"gerekli siyasi ajitasyonun karakteri ve başlıca içeriği; örgütsel görevler; militan ve tüm Rusya çapında bir örgütün aynı anda çeşitli taraflardan inşasının planı.”¹

Sendikal ve sosyalist bilinç arasındaki fark

Lenin’in “gerekli siyasal ajitasyonun karakteri ve başlıca içeriği” hak-kındaki görüşleri onun sendika siyaseti ve sosyalist siyaset arasındaki farkı çözümlemesine doğru geliştirdi. Bunu şöyle dile getiriyordu: “Tüm ülkelerin tarihi göstermiştir ki, işçi sınıfı yalnızca kendi çabasıyla ancak sendikal bilinç geliştirebilir, yani sendikalarda birleşmek, işverenlere karşı mücadele vermek, gerekli işçi yasalarını geçirmesi İçin hükümeti zorlamaya çalışmak vb. gerektiği İnancı.”² Diğer sayfalarda ise şunları der:

“İşçi sınıfı hareketinin kendiliğinden gelişmesi onun burjuva ideolojisine tabi olmasına yol açar... çünkü kendiliğinden işçi sınıfı hareketi sendikacılıktır, *Nnr-Get}*>trksrhaf{ltmd\ı, ve sendikacılık işçilerin burjuvazi tarafından ideolojik olarak esir edilmesi demektir.”³

“Kendiliğinden hareket, asgari direniş çizgisindeki hareket, neden burjuva ideolojisinin egemenliğine yol açıyor diye soracaktır okuyucu. Şu basit se-

bepile ki, burjuva ideolojisi sosyalist ideolojiden köken olarak çok daha eskidir, gelişiminin daha ileri bir düzeyindedir ve emrinde ölçülemeyecek kadar daha çok yayılma aracı vardır.”⁴

“Bu yüzden görevimiz, sosyal demokrasinin görevi, *ktvdttiğfutkuSkft miica-dele* etmek, işçi sınıfı hareketini burjuvazinin kanadı altına girmek için verdiği bu kendiliğinden, sendikacı uğraştan çevirmek ve devrimci sosyal demokrasinin kanadı altına almaktır ”

Devamla:

“Siyasal sınıl'bilinci işçilere ancak dışarıdan götürülçebilir; yani, ekonomik mücadelenin, işçilerle işveren arasındaki ilişkiler alanının dışından. Bu bilgiyi edinmenin olanaklı olduğu tek alan, rüm sınıfların ve katmanların devlet ve hükümet ile ilişkileri alanı, tüm sınıfların arasındaki karşılıklı ilişkiler alanıdır.”⁶

Şüphesiz Lcnm’in bu ifadeleri, kendiliğindenlik ve bilinç arasındaki farkı abartıyor. Çünkü aslında kendiliğindenliği bilinçten tamamen ayırmak mekanik olur ve diyalektik değildir. Daha ilerde göreceğimiz gibi Lenin başka yazılarında bunu kabul etmiştir. Saf kendi ligin denli k yoktur - "her ‘kendiliğinden’ hareketin içinde bilinçli Önderliğin ve disiplinin daha tam gelişmemiş unsurları vardır.”⁷ En küçük grevde bile, eksik ve gelişmemiş de olsa bir önderlik vardır.

1899’un sonunda yazdığı *Gnt’kr Ürerine* başlıklı bir yazısında Lenin daha sonra *AV Yapmak?* da kendiliğinden sınıf mücadelesi ve sosyalist bilinç arasındaki ilişki üzerine söyledikleriyle açıkça çelişir. İlk yazısında örneğin şöy le demiştir:

“Her grev çok etkin bir şekilde işçinin aklına sosyalizme dair düşünceleri, sermayenin zulmünden

kurtulmak için tüm işçi sinirinin mücadelesi düşüncelerini getirir.”*

“Grev işçilere, işverenin gücünün ve işçilerin gücünün ne olduğunu anlamalarını öğretti; Midece kendi' işvereni vcp hemen tanı başındaki kendi işçi arkadaşlarını değil, bütün işverenleri, kapiulisler simlinin tümünü ve işçi .sinirinin tümünü düşünmeyi öğretir.”⁹

“Üstelik grev, sadece kapitalistlerin değil, hükümetin ve yasaların ne olduğu konusunda da işçilerin gözünü açar.”¹⁰

Kendiliğindcnlik ve bilincin mekanik bir şekilde karşı karşıya konmasının mantığı, partiyi, işçi sınıfı önderliğini, mücadele içinde ortaya çıkmış *fiili* unsurlardan tamamiyle ayırmaktır. Bu anlayış, kendiliğinden mücadelenin ortaya çıkarabileceği her soruna partinin bir cevabı olduğunu varsayar. Savaşa hazır bir sürü insanın körlüğü, daha önceki bir avuç insanın alimliğinin mutlaklığının öbür yüzüdür.

Genel olarak, ekonomik ve siyasi mücadelenin İkiye bölünmüşlüğü Marks'a yabancıdır. Bir ekonomik talep eğer sadece bir kesimin talebiyse, Marks bunu 'ekonomik' diye tanımlar. Ancak, eğer bu aynı talep devlete yöneltilmişse bu defa 'siyasi' olur:

“Belli bir fabrikada veya hatta belli bir işkolunda grevler vb. aracılığıyla tek tek kapitalistlerden daha kısa bir işgünü kazanma girişimi saf ekonomik bir harekettir. Öte yandan, 8 saatlik işgünü vb. yasasını kazanmayı hedefleyen hareket siyasi bir harekettir. Ve bu şekilde işçilerin ayrı ayrı ekonomik hareketlerinden her yerde siyasal bir hareket gelişir, yani çıkarlarını genel bir biçim içinde zorlama hedefi olan, genel olarak toplumsal cebir gücüne sahip bir biçim içinde, bir //«hareketi... işçi sınıfının hakim sınıfların karşısına bir sınıf olarak çıktığı ve dışardan baskı Ue onları zorlamaya çalıştığı her hareket siyasi bir harekettir.”¹¹

Çoğu zamanlar ekonomik (kısmi) mücadeleler siyasi (sırf çapında) mücadelelere sebep olmaz, ancak ikisi arasında Çin Şeddi de yoktur ve zaman zaman bazı ekonomik mücadeleler siyasi mücadelelere dönüşebilir.

Lenin'in *Ne Yapmak?* ÖrgüncnmeY mekanik bir şekilde abartacak kadar bir tarafa doğru 'değneği bükmesi' herşeyc rağmen örgütsel faaliyet açısından oldukça yararlı olmuştur, çünkü dört-beş yıllık bir sür&llr Rusya'daki marksistler işçi sınıfında, fabrika düzeyinde mücadele etme isteğini yükseltmişlerdi, oysa şimdi kldçlerin biç değilse siyasal bilinci olan kesiminde siyasal eylem isteğini yükseltecek adım

gerekliydi.

Demokrasi ve sosyalizm mücadelesi

Lenin'in 'hareketin örgütsel görevleri' üzerine yazılarının tümünde varolan tema devrimci sosyalistlerin zulme karşı her hareketi, sadece ekonomik değil, siyasi ve kültürel ve sadece işçilerin değil, toplumun ezilen her kesiminin hareketini desteklemesi gerektiğidir.

“Kırsal alanlardaki yöneticiler ve köylülerin kırbaçlanması, şehirlerde rüşvet alan memurlar ve

polisin 'sıradan halka' karşı muamelesi, açlığa karşı mücadele ve halkın aydınlanma ve bilgi için verdiği uğraşın gördüğü baskı, vergi zorbalığı ve dini mezheplere karşı zulüm, öğrencilerin ve aydınların gördüğü aşağılayıcı muamele- bütün bunlar ve zorbalığın binbir başka benzer ifadesi, her ne kadar 'ekonomik' mücadele ile doğrudan ilişkili olmasalar bile, genel olarak sivası ajitasyon ve kitleleri siyasi mücadeleye çekmek için genel olarak, daha az genişlikte uygulanabilir araç ve fırsatları temsil ederler.”¹¹

“İşçiler, *hangi sınıfta* etkilediğini gözetmeksizin zorbalığın, baskının, şiddetin ve kötü muamelenin her türlüüne cevap vermek üzere eğitilmedikçe -üstelik, herhangi bir bakış açısıyla değil, sosyal demokratik bakış açısıyla cevap vermek üzere eğitilmedikçe- işçi sınıû bilinci gerçek siyasi bilinç olamaz.”¹¹

Bu zorbalıklar teşhir edildiği takdirde;

“En geri işçi, öğrencilere ve dim mezheplere, köylülere ve yazarlara, kendi hayatının her adımında kendisine zulmeden ve ezen aynı karanlık güçler tarafından kötü muamele ve hakaret edildiğini anlayacak veya *busedmklır*. Bunu hisseden işçi tepki göstermek için karşı konulmaz bir istek ile dolacak ve bir gün sansür memurunu jahalayacak, bir başka gün bir köylü ayaklanmasını merhametsi7.ee bastırmış bir valinin evinin önündeki gösteriye katılacak, diğer bir gün ise Engizisyon'un işini yapan cüppeli jandarmalara bir ders verecektir, vb.”^w Leniri'in 1903'de dinî mezheplerin üyeleri için (ki, Rusya'da bun-

ların sayısı 10 milyonun üzerindedir) Özel bir yayın çıkarmayı önermesi, bu tüm ezilenleri destekleme anlayışındandır. İkinci Kongre-'ve şu kararı sunmuşsun

“DİNÎ MEZHEP ÜYELERİ İÇİN YAYIN ÇIKARILMASI ÜZERİNE KARAR TASLAĞI:

Rusya'daki mezhep hareketinin birçok yönüyle Rusya'daki demokratik akımlardan birini oluşturduğunu göz önüne alarak İkinci Kongre, bunları sosyal demokratik etki alanı içine almak üzere mezhep üyeleri arasında çalışmanın gereğine tüm par d üyelerinin dikkatini çeker. Kongre, deneme olarak Yoldaş B<mch-Bruyevich'in² Merkezi Organın yazı kurutunun denetimi altında *AU^tp Tarafarian Arasında* başlıklı popüler bir gazete çıkarmasına izin verir ve Merkez Komitesine ve Merkezi Organ yazı kuruluna, bu gazetenin başatıyla yayınlanmasını sağlamak üzere ve düzgün işleme için tüm koşulları yaratmak üzere gerekli önlemleri almasını emreder.”¹⁵

Böylece, dini mezhep üyelerine yönelik *Kûssvet* (Şafak) adında bir gazete başlatılmıştır. İlk sayısı Ocak 1904'de çıkmış ve aynı yılın Eylül ayına kadar her ay çıkmaya devam etmiştir. Dini mezhepler arasındaki faaliyetin büyük sosyalist değeri olmuştur. İşçi sınıfı bölgelerinin nasıl Rum Ortodoks kilisesine muhalif dini mezheplerle dolu olduğunu görmek için Troçklî'nin otobiyografisini okumak yeterlidir. Bu muhalefet, genelinde, siyasal anlamlar kazanmıştır.¹⁴

Baskının her türlüüne tepki göstermek gereği üzerine Lenin bir devrimci sosyal demokrati bir sendika sekreteri İle karşılaştırarak şöyle der:

“Herhangi bir işçi sendikasının, örneğin bir İngiliz sendikasının sekteleri işçilere ekonomik

mücadeleyi sürdürmekte daima yardım eder, fabrikadaki suistimaUeri teşhir etmekte yardım eder, greve çıkmak ve grevdeki işyerinin önünde grev gözcüsü bulundurmak (yani belli bir fabrikada grev başlatıldığı yolunda herkesi uyarmak) konusunda yardım eder, özgürlüğünü kısıtlayan yasaların itt önlemlerin haksızlığını anlaut, burjuva sınıflatın üyelerinden oluşan hakem mahkemeleri yargıçlarının tarafılığını anlatır, vb. Tek kelimeyle, her sendika sekreteri işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadeleyi yürütür vç yürütülmesine yardım eder... Sosyal demokratın ideali bir sendika sekreteri gibi olmak değil, nerede ortaya çıkarsa çıksın, hangi halk katmanını veya sini firu etkiyecek olursa olsun zorbalığın ve baskının her ifadesine tepki gösterebilen, bütün bu ifadeleri genelleştirip polis şiddetinin ve kapitalist sömürünün tek bir tablosunu çizebilen, sosyalist inançlarını ve demokratik taleplerini herkesin önüne koyabilmek için ve proletaryanın kurtuluş mücadelesinin dünya tarihindeki önemini herkese açıklayabilmek için ne kadar küçük de olsa her olaydan yararlanabilen halk önderi olmak olmalıdır”¹⁷

Yüksek derecede merkezileşmiş bir profesyonel devrimciler örgütünün gereği

Sosyal demokrasinin ihtiyaç duyduğu örgütlenme biçimleri siyasal görevlerinin içeriğince belirlenir. Hareketin yeni görevleri herşeyden önce, Lenin’in *Kustarichestvo* -İlkel ‘el yordamıyla örgütlenme yöntemi-dediği şeye karşı ölümcül bir mücadele vermektir. 1894-1901 dönemindeki tipik marksist eğitim çevresini Lenin şöyle anlatır:

“Bir öğrenci çevresi işçilerle temas fcutar ve işe başlar -hareketin eski üyeleri ik hiçbir ilişki kurmaksızın, devrimci faaliyetin çeşitli yönlerini hiç ör-gütlemek sizin ve beifi bir dönemi kapsayan herhangi bir sistematik faaliyet planı yapmaksızın-. Zamanla bu çevre, propagandasını ve ajitasyomu genişletir; faaliyetiyle oldukça geniş bir işçi kesiminin ve aydınlardan belli bir kesimin sempatisini kazanır, bunlardan para sağlar ve aralarında 'ko-mite'ye yeni genç insan gtuplarını kaydeder. Komitenin çekim gücü büyür, faaliyetinin alanı genişlet, ve komite bu faaliyetini oldukça kendiliğinden bir şekilde genişletir.

“Artık, başka devrimci gruplarla ilişki kuracak, yaym üretecek, yerel bir

gazete yayınlamak üzere işe girişecek, bir gösteri düzenlemekten bahsetmeye başlayacak, ve sonunda açık savaşa yönelecektir (tu, duruma göre, ilk ajitasyon bildirisini yayınlamak, bir gazetenin ilk sayısını çıkarmak, ya da dk gösteriri örgütlemek şeklinde olabilir). Bu tip eylemlere girişmek genellikle derhal ve tam bîr fiyaskoyla sonuçlanır, çünkü bu açık savaş, uzun ve inatçı bir mücadele için sistematik, dikkatle düşünülmüş ve adım adım hazırlanmış bir planın sonucu değil, sadece geleneksel eğitim çevresi faaliyetinin kendiliğinden büyümüşü sonucu olmuştur.”¹⁸ “Bu çeşit savaş, sopalarla silahlanmış bir köylü kitlesinin modern orduya karşı savaşı ile karşılaştırmamak elde değil. Savaşçıların hiçbirinin eğitimden geçmiş olmamalarına rağmen genişleyen, büyüyen ve zaferler kazanan bu hareketin canlılığına şaşırılmamak elden gelmez. Doğrudur, tarihsel bir bakış açısıyla bakıldığı zaman, teçhizatın ıllıklığı önceleri sadece kaçınılmaz değil, geniş çapta savaşçı toplayabilmenin bir koşulu olarak meşrudur, ancak ciddi savaş hareketleri başlar başlamaz (ki, aslında bunlar 1896 yazının grevleri ile başlamıştır) mücadele örgütümüzün noksanlan giderek artan bir şekilde kendini göstermiştir.”^{1*}

Ayrıca, hareketin amatör karakteri, çökertici polis baskınlarına kendini açık bıraktırıştır.

“Hükümet çok geçmeden kendini mücadelenin yeni koşullarına uyarladı ve mükemmel bir şekilde donatılmış provokatör, casus ve jandarma birliklerini iyice yerleştirmeyi başardı. Baskınlar öylesine sıklaştı, o kadar çok insanı kapsadı, ve yerel eğitim çevrelerini öylesine baştan başa temizledi ki işçi kitleleri kelimenin gerçek anlamıyla tüm önderlerini kaybetti, hareket şaşkıncı derecede dağınık bir karakter kazandı ve faaliyette devamlılık ve tutarlılık sağlamak tamamen imkansızlaştı. Yerel önderlerin korkunç bir şekilde dağıtılması; eğitim çevreleri üyeliğinin tesadüfi karakteri; teorik, siyasi ve örgütsel sorunlarda eğitim noksanlığı ve dar bakış açısı -bunların hepsi yukarıda tarif edilen koşulların kaçınılmaz sonucudur. Olaylar öyle bir duruma vardı ki, bazı yerlerde işçiler, kendine hakim olamıyor ve sır tutamıyor diye aydınlara katışı güvenlerini kaybetmeye ve onlardan uzak durmaya başladılar; onlara göre, aydınlar çok dikkatsizdiler ve polis bas- ‘

"NE YAPMALI?" -101

Bunlar gerçekten ağır eleştiriler. Lenin, kendisi dahil hiç kimseyi esirgemiyor:

“Bu samimi sözlerden hiç bir faal işçi alınmasın, çünkü yetersiz eğitim sözkomusu olduğunda ben bu sözleri herkesten önce kendime yöneliyorum. önüne çok geniş, herşeyi kapsayan görevler koyan bir eğitim çevresinde ben de çalışım; ve hepimiz, o çevrenin bütün üyeleri, çok iyi bilinen bir sözü uyarlamak gerekirse, tarihin “bize bir devrimciler ögütü verin, Rusya'yı altüst edelim* diyebileceğimiz bir anında amatörce davrandığımızı farkettiğimiz zaman acıyla ve şiddetle bunun sıkıntısını çektik. O zaman duyduğum derin utancı hatırladıkça, devrimciliği karalayan ve görevimizin, devrimciyi amatörün seviyesine indirmek değil, amatörleri devrimcilerin seviyesine jikseltmek olduğunu anlayamayan bu sahte sosyal demokratlara karşı duygularım daha da şiddetleniyor.”²¹

Lenin’io buradan çıkardığı sonuç, ‘devamlılığı sürdüren istikrarlı bir önderler örgütü’ kurulmasıdır:

“...böyle bir örgüt başlıca, devrimci faaliyete profesyonelce kanlan insanlardan oluşmalıdır; otokratik bir devlette, böyle bir örgütün üyeliğini devrimci faaliyete profesyonelce katılan ve siyasi polis ile savaşıma sanatında profesyonelce eğitilmiş insanlarla ne kadar sınırlarsak örgütü keşfetmeleri o kadar zor olacaktır.”²²

Ancak hareketin profesyonel devrimcileri sadece öğrenci ve aydın çevreleri ile sınırlanmamalıdır:

“Yetenekli ve ‘ümit vaadeden’ bir işçi-ajitator günde onbir saat fabrikada çalışmaya terkedilmemeüdür. Deneyimini ar arması, görüşünü genişletmesi ve jandarmaya karşı mücadelede hiç olmazsa bir kaç yıl dayanabilmesi için ona parti taralından bakılmasını, zamanında yeraltına çekilmesini ve faaliyet bölgesini değıştirmesini sağlamalıyız.”^{2*}

Lenin’İN Menşevik kamptaki muhalifleri daha sonradan onu, *Ne YapmahTUA* aydınlan işçilerden daha üstün tutmakla suçladılar. Bu hiç de böyle değildir. Aslında, Lenin aydınları, 'alışkanlıklarında dikkatsiz ve tembel* olmakla suçlar. Fabrika bayatı disiplinine alışık işçilerin aksine, aydınların parti tarafından disiplin altına sokulması gerekecektir. Onların partideki rolü zaten geçicidir. “Aydınların rolü, aydınların arasından özel önderler çıkarmayı gereksiz kılmaktır.”²⁴

Bit örgütlenme atacı olacak ‘Iskra*

Iskranm yayına başladığı andan itibaren Lenin, onun tüm Rusya'yı kapsayan, merkezileşmiş bir örgütün kurulması için, bir silah olarak hizmet görmesi gerektiğini açıkça ortaya koydu. *Nereden Baftamalfâa (Iskm, sayı 4)* Lenin'in 'gazetenin rolünün sadece düşünceler yayınlamak, siyasi eğitim yapmak veya siyasi müttefikleri sıralamakla sınırlı kalmaması*' gerektiğini savunur:

"Gazete sadece kolektif propaganda ve kolektif ajitasyoft aracı değil, aynı zamanda kolektif örgütlenme aracıdır. BİR benzetme yapmak gerekirse, bu son bağlamıyla gazete, planın dış hatlarını gösteren, inşaat işçileri arasındaki iletişimi kolaylaştıran, ve böylece işi paylaşmalarını ve örgütlü emek güçlerinin kazandığı ortak sonucu görmelerini sağlayan inşa halindeki bir yapının etrafındaki iskeleyle benzetilebilir. Gazetenin yardımı ve aracılığı sayesinde sadece yerel faaliyete değil, düzenli genel faaliyete girişecek; üyelerini siyasi olayları dikkatli bir şekilde izlemek, bu olayların toplumun çeşitli katmanları üzerindeki önemini ve etkilerini değerlendirmek ve bu olayları devrimci partinin etkileyebilmesi için etkin yöntemler geliştirmek konusunda eğitecek kalıcı bir devrimci örgüt doğal olarak şekillenecektir. Her şey bir yana, gazeteye düzenli yazı temin etmek ve onun düzenli dağıtımını sağlamak gibi teknik görevler bile birleşik partinin, birbirleriyle daimi ilişkiler sürdürecektir, olayların genel gidişini bilecek, tüm Rusya çapındaki faaliyet çerçevesinde ayrıntılı görevlerini düzenli bir şekilde yerine getirmeye alı şacak, çeşitli devrimci eylemler örgüdemekteki güçlerini sınavdan geçirecek bir yerel ajanlar ağının oluşmasını gerektirecektir.

"Bu ajanlar ağı işte tam da bizim ihtiyacımız olan örgütün belkemiğini oluşturacak -siki ve detaylı bir işbölümü uygulayabilecek kadar geniş ve çok yönlü; her türlü koşullar altında, her 'ani yön değişikliğinde ve her beklenmedik olay karşısında kendi faaliyetini istikrarla yürütebilecek kadar azimli; düşman tüm güçlerini bir noktada topladığı zaman bu güçlü düşmana karşı açık savaştan uzak durabilecek ama, öte yanda, düşmanın hantallığından yararlanabilecek ve hiç beklemediği bir anda ve hiç beklemediği yerden ona saldırabilecek kadar esnek bir örgüttür/'¹⁵

Gelecekteki bir silahlı ayaklanmanın önderlerinin örgütleyicisi olarak gazete

Lenin'in yaratıcılığı gazeteyi sadece ajitatörler partisini örgütleme aracı olarak görmekle kalmadı. *Ne Yapmak?*, gazetenin yerel ajanlar ağının çarlığa karşı ilerideki silahlı ayaklanmanın örgütlenmesinin tabanı olması gerektiğini savunur:

"Bu gazetenin etrafında oluştu niacak örgüt., zorlu devrimci 'buhran' dönemlerinde partinin şerefini, prestijini ve devamlılığını ayakta tutmaktan, ülke çapındaki silahlı ayaklanmaya hazırlanmaya, bunun zamanını saptamaya ve bunu yerine getirmeye kadar heşey için hazır olacaktit...(.) ...gözünüzün önünde bir halk ayaklanması canlandırın. Herhalde herkes şimdi bunu düşünmemiz ve hazırlamamız gerektiğini farkındadır. Ama nasıl?.,(.) ...ortak gazetenin kuruluşu ve dağıtımını esnasında oluşacak ajanlar ağı ayaklanma çağrışı? için oturup beklemeyecek, bu ayaklanmanın başarılı olması için en yüksek olasılığı garantilemek üzere düzenli faaliyet sürdürecektir. Böyle faaliyet, işçi kitlelerinin en geniş katmanı ve otokrasiden hoşnutsuz tüm sosyal katmanları ile aramızdaki ilişkiyi güçlendirecek, ki bu bir ayaklanma için son derece önemli. İşte tam böyle bir faaliyet genel siyasi durumu doğru tahmin etme yeteneği ve dolayısıyla ayaklanma için doğru anı seçme yeteneğini edinmeyi sağlayacaktır. İşte tam böyle bir faaliyet tüm yerel örgütlere, Rusya'nın tümünü hareketlendiren aynı siyasî sorunlara, konulara ve olaylara ayru anda karşılık vermeyi ve bu 'konulara' mümkün en etkin, benzer ve uygun şekilde tepki göstermeyi öğretecektir; çünkü, bir ayaklanma özünde halkın tamamının

hükümete karşı en etkin, benzer ve uygun cevabıdır. Son olarak, işte tam böyle bir faaliyet Rusya'nın her tarafındaki tüm devrimci örgütlere birbirleriyle en aralıksız fakat aynı zamanda en gizli ilişkileri sürdürmeyi öğretecek ve böylece gerçek parti birliğini yaratacaktır; çünkü böyle ilişkiler olmadan ayaklanma planını topluca tartışmak ve ayaklanmanın arifesinde gerekli hazırlık önlemlerini -en sıkı gizlilikle saklanması gereken önlemleri- almak imkansız olur.”®

Lenin bu sözlerine şunu eklemiştir: “Bizim ihtiyacımız olan şey askeri bir ajanlar örgütüdür.”²⁷

Gerçekten de 1905'e çok kalmamıştı!

Partinin Yapısı

Ne Yapmalı?'de savunduğu örgütlenme planını Lenin bundan bir kaç ay sonra yazdığı *Örgütsel Görevlerimiz Üzerine Bir Yoldaşa Mektup* adlı yazısında daha da açtı. Bu belge geniş bir şekilde dağıtılmış ve daha sonra 1904'de broşür olarak basılmıştır.

Lenin partinin iki merkezi olması gerektiğini savunur: Merkezi Organ ve Merkez Komitesi. Birincisi İdeolojik önderlikten sorumlu, İkincisi ise dolaysız ve pratik önderlikten sorumlu olmalıdır. Merkezi Organ Rus jandarır ilacının uzanamayacağı bir yerde kurulmalı, devamlılığı ve istikrarı sağlanmalıdır, yani yurtdışında olmalıdır.

Merkez Komite'nin altındaki örgüt birimleri yerel ve işyeri grupları olmak üzere iki çeşit gruptan oluşmalıdır. Yerel komite, “kendini bütünüyle sosyal demokratik faaliyete adayın tamamen ikna olmuş sosyal demokratlardan oluşmalı”, ve kalabalık olmamalıdır.

“Mümkün olduğu kadarıyla, komitelerde çok üye olmamalıdır... ancak, aynı zamanda faaliyetin bütün yönlerinin sorumluluğunu yüklenebilecek, örgütün tümünü temsil edecek ve bağlayıcı kararlar çıkartabilecek sayıda üyesi bulunmalıdır. L' ve sayısı yüksek olur da bunların sık sık toplanması tehlikeli olursa, o zaman bu komiteden, biri mutlaka komite sekreteri olmak üzere, faaliyete bir bütün olarak pratik yön vermeye en yetenekli olanlardan çok küçük (örneğin, beş ya da daha az kişiden oluşan) bir yürütme grubu seçmek gerekebilir.”

Yerel komitelerin denetimi altında olması gereken birimler şunlardı:

“(1) ‘en iyi’ devrimcilerin tartışma toplantıları (konferanslar), (2) semt çevreleri ve bunların her birine bağlı, (3) propagandacılar çevresi, (4) fabrika çevreleri ve (5) belirli bir bölgedeki fabrika çevrelerinin delegelerinden meydana gelen ‘temsilciler toplantısı’. Tüm diğer birimlerin (ki, sizin bahsettiklerinden başka böyle bir dizi son derece ihtisaslaşmış birimlerin olması gerekir) komiteye bağlı olması gerektiği konusunda, ve semt grupları (çok büyük şehirler için) ve fabrika grupları (her zaman ve her yerde) olması gerektiği konusunda sana tamamen katılıyorum.”²⁹

Büyük şehirlerde, yerel komite ve fabrika komiteleri arasında ‘aracj’ görevini yapacak semt gruplarına gerek vardı.

“Fabrika çevrelerine gelince. Bizim için bunlar son derece önemli: hareketin asıl gücü büyük fabrikalardaki işçilerin örgütlenmesinde yatıyor, çünkü büyük fabrikalar (ve imalathaneler) sadece

sayıca değil, daha da önemlisi, etki, gelişme ve savaşıma yeteneği ile işçi sınıfının en üstün kesimlerini kapsıyor. Her fabrika bizim kalemiz olmalıdır,”

“Fabrika alt-komitesi kurulur kurulmaz değişik görevleri ve değişen derecelerde gizlilik ve örgütlenme biçimleri olan bir dizi fabrika grubu ve çevresi örgüdemeye başlamalıdır -örneğin, yayın, taşıma ve dağıtım çevreleri (bu en önemli görevlerden biri; gerçekten kendi posta servisimizi sağlayabileceğimiz bir şekilde, sadece yayın dağıtmak için değil aynı zamanda evlete kadar götürmek için denenmiş yöntemler edinebileceğimiz bir şekilde ve bütün işçilerin adreslerini ve onlara ulaşma yollarını kesin olarak bilmemizi sağlayabilecek bir şekilde örgütlenmesi gerekiyor); yasadışı yayın okuma çevreleri; casus yakalama grupları; özel olarak sendika hareketine ve ekonomik mücadeleye rehberlik etmesini bilen ajitatör ve propagandacı çevreleri çıkaran ve tamamen legal bir şekilde makinalar, müfettişler vb. hakkında uzun uzun konuşabilen işçi çevreleri.”¹

Fabrika örgütünün çekirdeğini yerel komitenin denetimi alandaki küçük bir devrimciler grubu oluşturacaktı. “Fabrika komitesinin

her üyesi kendini, katıldığı ve savaş zamanında resmi izin olmadan ayrılmaya hakkının olmadığı, ‘savaş meydanındaki ordu’nun ‘yasa ve gelenekleri’ni yerine getirmek ve bütün emirlerine uymak zorunda olduğu komitenin bir ajaru olarak görmelidir.”³⁰

Lenin’in savunduğu parti yapısı azami işbölümünü, gerçekten müdahaleci ve merkezi bir önderliği ve bütün üyeler arasında mümkün en yaygın sorumluluk ve inisiyatif hedefler. Lenin, parti faaliyetinin temel ilkesini şöyle ifade eder:

“Hareketin ideolojik ve pratik liderliği ve proletaryanın devrimci mücadelesi açısından mümkün en fazla merkeziyetçilik gerekirken, parti merkezini (ve dolayısıyla bir bütün olacak partiyi) hareket hakkında bilgilendirmek ve partiye karşı sorumluluk açısından ise mümkün en fazla ademimetreziyetçilik gereklidir. Hareketin önderliği, büyük pratik deneyimi olan mümkün en az sayıdaki en uyumlu profesyonel devrimci gruplarına emanet edilmelidir. Harekete katılım, proletaryanın (ve diğer halk sınıflarının) çok çeşitli kesimlerinin en farklı ve değişik gruplarından mümkün en büyük sayıda insanı kapsayacaktır... Hareketin önderliğini merkezleştirmeliyiz. Yapmamız gereken diğer şey... tek tek üyelerin, partinin faaliyetine kanlan herkesin, ve partiye bağlı veya onunla ilişkisi olan her çevrenin partiye karşı sorumluluğunu mümkün olduğunca ademimerbezileştirmektir. Bu, devrimci merkeziyetçiliğin öze ilişkin bir önkoşulu ve öze ilişkin düzelticisidir.”¹¹

Lenin’in tüzükçülüğe ve bürokrasiye karşı tavrı

Lenin kurallar üzerine şöyle diyor:

"Bizim ihtiyacımız olan şey tüzük değil, tabiri caizse, parti içi bilgi aktarımını örgütlemektir. Yerel örgütlerimizin hepsi şimdilerde en azından birkaç akşamını tüzük üzerinde tartışarak geçiriyor. Onun yerine, bu zamanı, her üye partinin tümüne kendi görevinin detaylı ve iyi hazırlanmış bir raporunu yazmak için harcarsa, faaliyetimiz yüz misli daha kazançlı çıkar." "Tüzüğün boşuna olması, sadece, devrimci faaliyetin her zamana belirli örgütsel biçimlere uymamasından değil. Hayır, belirli bir örgütsel biçim gerektirir, ve tüm faaliyetimize mümkün olduğu kadar böyle bir biçim vermeye çalışmalıyız. Buna, sanıldığından daha geniş bir ölçüde izin verilebilir ve ulaşılabilir, fakat tüzükle

değil, ancak ve ancak (bunu tekrarlamaya devam etmeliyiz) gerçek sorumluluk ve parti-içi aleniyet ile bağlanmış iletici örgüt biçimiyle.””

“Aslında tüzük yerine her çevre ve çalışmanın bütün yönleri hakkında raporları ikame ederek, kurallar olmadan da ilerlenebileceğini, umarım okuyucu görecektir””

Lenin 1903 Haziran sonu ve Temmuz başında kendisi RSDİP için tüzük taslağı hazırladığı zaman bunlar gerçekten son derece basit olup birkaç maddeden ibaretti. Ve hepsi *Ne Yapmalı?* ve *Yoldaşa Mektupta* söylediği şeylerden esinleniyordu.⁵⁴

Martov’un hazırladığı tüzük hakkında Lenin, “la(kalabalığı ve bürokratik denklemler yığını (yani, faaliyet için işe yaramaz ancak gösteriş için sözde yararlı denklemler)” diye söze tmiş tir.³⁵ Lenin’in 12 maddesine karşılık Martov’un “lüzumsuz, işe yaramazlığı aşikar, işgüzar noktalar ve maddeler” sıralayan 48 maddelik tüzüğü “gerçekten lafka-labalığının daniskası ve gerçek bürokratik şekilciliktir.”³⁶

Kendi pratiğinde Lenin’in fraksiyonu uzun bir süre biçimsellikten uzak durmuştur. Lenin örgütünü *Iskra* ajanları aracılığıyla kurmuştu. İkinci Kongre’den sonra, daha ilerde göreceğimiz gibi, kendi Merkez Komitesi’nin desteğini kaybedince, taraftarlarını yeni bir konferans etrafında tekrar toparlamış ve bu konferans bir Rusya Bürosu seçmiştir. 1909’da Bogdanov’la bozduğu zaman ise, Bogdanov’un Bolşevik Merkez Komitesi’ne Kongre (1907) tarafından seçilmiş olmasına rağmen, *Proletari* dergisinin genişletilmiş bir yazı kurulu toplantısında onu uzaklaştırmıştı^

Gereğinden fazla biçimsel bir parti yapısı kaçınılmaz olarak devrimci hareketin iki temel özelli^ ile ters düşer: (1) devrimci örgütün değişik kısımları arasındaki bilinç, militanlık ve kendini adamışlık açısından eşitsizlik; ve (2) mücadelenin belli bir döneminde olumlu ve öncü rol oynayan üyelerin başka bir dönemde geride kalabileceği gerçeği.

‘Kahraman’ ve ‘kalabalık’

Hem Lenin’in muhalifi menşeviklerin, hem de daha sonra, stalinistlerin *Ne Yapmalı?* çıkardıkları başlıca yorum, kalabalıktan ziyade ‘kahraman’ın önemli olduğu şeklindedir.

Bu, son derece haksız bir yorumdur. ‘Kahraman’ ile ‘kalabalık’ı birbirinden ayırmak kadar bütün hayata boyunca Lenin’in düşüncesine yabancı olmuş bir başka şey daha yoktur. Yoksa kahraman, kalabalığı çok seviyor bile olsa, gene de ona yukarıdan bakmamazlık edemeyecektir, çünkü, hareketsiz kitleye şekil vermesi tamamen onun işidir. Oysa Lenin hiç bir zaman tarihin aynasında kendisine bakmamıştır. Örneğin, Troçki ile Lenin’i karşılaştıran Lunaçarski şöyle der: “Şüphesiz, Troçki’de arada sırada bir adım geri çekilip kendini seyretme eğilimi var. Troçki tarihsel rolüne büyük değer biçer, gerçek bir devrimci önder olmak hevesiyle çevrilmiş olarak insanoğlunun hafızasında yeretmek için herhalde, en büyük fedakarlık -kendi hayatını feda etmek- dahil, her kişisel fedakarlığı yapmaya hazırdır. Bu aynı karakteristiği onun ihtirasında da görmek mümkün.”³⁷ Buna karşılık, “Lenin’de en ufak bir ihtiras görmek mümkün değil... Hiçbir zaman geri çekilip kendini seyrettiği veya gelecek nesillerin onun hakkında ne diyeceğini düşündüğünü sanmıyorum - o sadece işini yapıyor.”

Lenin'i tanıyanlar onun kendini hiç Önemsememesine şaşırılmışlardır. Anglica Balabanova onunla sürgünde ilk defa ne zaman tanıştığını hatırlamadığını, Lenin'in "bütün devrimci önderler arasında dışarıdan bakınca en renksizi olarak görüldüğünü" söyler. 1917'de Moskova'daki İngiliz Konsolosu Bruce Lockhart Ekim devriminden sonra Lenin'i ilk kez gördüğünde onu "ilk bakışta bir önderden çok taşralı bir bakkala" benzetmiştir.³⁸ Clara Zetkin Alman komünist delegelere verilen bir daveti şöyle anlatır: Reichstag'm cüppeli ve kendini birşey sanan marksistlerini görmeye alışmış olan Almanlar belli ki başka bir şey bekliyordu. Lenin randevusuna tam zamanında geldi, odaya öyle belirsiz girdi ve onlarla öyle tabii bir şekilde ve sade konuştu ki delegeler Leninle konuşuyor olduklarının farkına bile varmadılar.

Eski bir Bolşevik 1924'de yayınladığı anılarında Leniriden şöyle bahseder: "Bende, ve herhalde diğerlerinde de, bıraktığı izlenim önceleri oldukça muğlak oldu. Onun rahat ve ilk bakışta sıradan görünüşü bizleri pek tesir altında bırakmadı."³⁹

Maksim Gorki ise Lenin'in kendinde bıraktığı ilk izlenimi şöyle hatırlar: "Lenin'in böyle olacağını hiç beklemiyordum. Bana sorarsan, birşeyler noksandı. *R' harflerini ağızda yuvarlıyor ve kollan böğründe, her nasılsa koltuk altlarından yumruklarını çıkarmış öyle duruyordu. Bir bakıma çok sıradan bir hali vardı. Bir 'önder' izlenimi vermiyordu."⁴⁰

Lenin gerçekten de çok mütevazı idi. 13 Şubat 1922 tarihli bir parti anketini şöyle doldurmuştur: "Konuştuğu dil: 'Rusça'. Başka hangi dilleri rahatça konuşabilirsiniz? 'Rahatça konuşabildiğim başka dil yok'."⁴¹ Aslında Lenin Almanca, Fransızca ve İngilizceyi akıcı bir şekilde okur ve konuşur ve İtalyancayı da okuyabilirdi. Herhangi bir şüpheye karşı, Komintern oturum ve komite toplantılarına katılımı, bu konuda yeterli delildir.

Herseyden öte, ağabeyinin 1887'de çarlık otokrasisi tarafından idam edilmesinin ardından bu şehitlik şanından hiçbir zaman faydalanmaya çalışmamıştır. Lenin'in ellibeş ciltlik Toplu Eserlerinin en son beşinci ve en bütünlüklü baskısında Aleksandr'ın adı ancak üç defa, tesadüfen geçer: bir anketi doldururken verdiği tamamen nesnel bir cevapta; Çebotarev adında birisini birşey için tavsiye ederken 1921'de yazdığı bir mektupta ("Çebotarev'i 18801 erden beri, 1887'de asılan ağabeyim Aleksandr İlyiç Ulyanov'un davasından bilirim. Cheboratev şüphesiz dürüst bir insan"); ve, aynı olayda idam edilen diğerlerinin arasında Aleksandr Ulyanov'un adının da geçtiği bir yazıda.

Yükselen devrimci dalga

Lenin'in, *Ne Yapmak'fdz* hedef aldığı 'ekonomizm' bu broşür çıktığında artık gerileme dönemini yaşıyordu; neredeyse iflas etmişti. Bundan birkaç yıl sonra Lenin, 1898-1900 arasında 'ekonomist' *Rabaçeye Dye/o'cuhtm* hem yurtdışında hem de Rusya'da aslında *Iskra'*lardan daha güçlü olduklarını söylemiştir.⁴² Fakat o dönemden sonra 'ekonomizm' süratle geriledi. Rusya'da sanayinin başan dönemi 1898-99 yılıkında sona erdi ve grev hareketi zayıflamaya başladı; 1901'de greve çıkan işçi sayısı 1899'dakinin ancak üçte biri kadardı. Grevlerin karakteri de değişti: grevler bir çaresizlik görünümüne büründü. İşsizlik çoğaldı, polis ve ordunun müdahale ettiği birkaç kargaşalık oldu. Devrimci ajitasyon yükseldi ve bir dizi örgütlü sokak gösterisi yer aldı.

Lenin'in gelecekteki partinin belkemiğini oluşturacak profesyonel devrimcilerden oluşan ulusal çapta

bir ajanlar ağı yaratmakla ve *İskra* yı kurmakla meşgul olduğu 1900-03 yılları aynı zamanda Rusya'da devrimci duyguların kitlesel bir şekilde yükseldiği yıllardır.

Tarihte ondan önce ve sonra çok örneklerini gördüğümüz gibi bu kez de öğrenci hareketi kitlesel işçi sınıfı hareketinden önce geldi. Toplumun derin bir kriz yaşadığı, fakat işçi sınıfının bunun üstesinden gelme görevini almaya henüz hazır olmadığı zamanlarda genellikle Öğrencilerin ön saflara çıktığı görülür. Rusya'da da 1899'da büyük bir Öğrenci hareketi ortaya çıktı. Çeşitli öğrenci örgütleri kuruldu ve çatışmalar giderek sıklaştı. Öğrencilerin polis baskısına karşı protestoları kitleselleşti.

Petersburg polisinin öğrencilere karşı zorbalığı Şubat 1899'da ülke çapında bir üniversite boykotuna yol açtı. Bu boykota beşbin kadar öğrenci katıldı. Bundan bir kaç ay sonra, bir toplantıda konuşan bazı öğrencilerin sürgüne yollanması üzerine Kiev'de küçük bir öğrenci gösterisi oldu. Bu olayın arkasından 183 öğrenci tutuklandı ve askere alındı. Petersburg'da da buna benzer bir şekilde 30 öğrenci ceza olarak askere gönderildi.

Bu olaylar öğrenciler arasında büyük bir kızgınlığa yol açtı. Her üniversitede toplantılar yapıldı, ortak bir eylem çağrısı yapan bildiriler dağıtıldı. 4 Mart günü Karkov sokaklarında bir öğrenci topluluğu polis tarafından dağıtıldığı zaman bu defa kalabalık bir işçi grubu öğrencilere katıldı ve bütün gün boyunca sokaklarda çatışmalar oldu, devrimci şarkılar söylendi ve hükümete karşı protestolar yükseldi. Bir kaç gün sonra yüzlerce Moskova'da öğrenci tutuklanıp Marstaü'ne hapsedildiğinde ise kalabalık işçi ve küçük burjuva grupları binanın önünde toplanıp öğrenciler ile dayanışma gösterdiler.⁴³

Böylesine geniş çaplı bir faaliyet toplumsal krizin derinleştiğini gösteriyor ama işçi sınıfının müdahalesi yavaş geliyordu. 1900 yılı işçi sınıfı açısından nispeten olaysız geçti. Ancak, yerel sosyal demokratik komitelerin yoğun ajitasyonu sonucu 1 Mayıs'ta Krakov'da bir genel grev gerçekleşti. Bu grevde öne sürülen siyasi talepler, bir bakıma bu grevi Rus işçi sınıfı hareketinin gelişiminde bir dönüm noktası kılar.⁴⁴

Bu olaydan sonra hareket hızla büyüdü. 1901'den başlayarak Karkov'da, Moskova'da, Tomski'de ve başka şehirlerde öğrenci gösterilerine işçilerin de katılmasıyla bu gösteriler daha savaştı ve güçlü bir içerik kazandı. Polis ve ordu ile kanlı çatışmalar giderek arttı. St Petersburg'un Vyborg bölgesinde Obukhov ordu levazım fabrikasındaki 1 Mayıs 1901 grevini kırma girişimi, fabrikanın askeri muhasarasına dönüştü ve sonunda 800 işçi tutuklandı (ve askerî mahkeme tutuklanan işçilerin çoğuna ağır iş cezası verdi).

1901-02 kışında 30.000 öğrencinin katıldığı bir genel boykot oldu. Köylülerin kurtuluşunun kırkma yıldönümü olan 19 Şubat 1901 günü öğrencilerin düzenlediği bir kitle gösterisine çok sayıda işçi katıldı. 23-26 Şubat Moskova gösterileri daha da görkemli oldu. Buna katılan onbinlerce işçi kırbaçlarıyla üzerlerine saldıran kazaklar defalarca püskürttüler. Moskova sokaklarında ilk defa barikatlar yükseldi. Bunun arkasından Mart ayında, ve tekrar Mayıs ayında, Petersburg'da Obukhov fabrikası işçileri ve polis arasında çatışmayla sonuçlanan kitle gösterileri oldu: bu gösterilerde altı işçi öldü ve 80 işçi yaralandı. Nisan ayında Tiflis'te ve Aralık ayında Ekaterinoslav'da da bunlara benzer işçi olayları yereldi.

Kasım 1902'de Rostovan-Don'da bir demiryolu grevi patlar verdi. Kısa sürede bu grev şehrin bütün

fabrikalarında genel bir dayanışma grevine dönüştü. Grevler sırasında onbinlerce işçinin katıldığı kâde toplantıları oldu ve bunların çoğunda sosyal demokratik konuşmacılar konuştu. Temmuz 1903’de İse yeni bir grev dalgası yükseldi ve bu defaki dalga tek bîr şehir ile sınırlı kalmadı. Ukrayna’nın ve Transkaf-kasya’tun tamamına yayıldı. Bakü’de, Tiflis’te, Odessa’da, Nikolayev’de, Kiev’de, Elizavetgrad’da, Ekaterinoslav’da ve Kerç’te siyasi grevler patlak verdi. Bunlara 250.000 civarında işçi katıldı. Bu grevler sırasında yapılan devrimci gösteriler polis ve ordu tarafından vahşice bastırıldı.

1901-03 yıllarında çarlığın başlıca faal siyasi muhalifleri artık işçilerdi. Bunu, özgürlük mücadelesinde devlete karşı suç işlemekten yargılananların meslek dağılımında açıkça görmek mümkün.⁴⁵ Meslek dağılımı, yüzde olarak, şöyle:

soylular	köylüler	işçiler	aydınlar
76,0	?	p	p
30,6	7,1	15,1	73,2
10,7	9,0	4<3,î	36,7
9,1	24,2	47,4	28,4

1827-46

1884-90

1901-03 1905-08

Nüfus içinde azınlık olmalarına rağmen şehirlerdeki işçiler artık bu rakamların neredeyse yansını oluşturuyorlardı. Aydınlar ve öğrenciler çoktan ikinci sıraya düşmüşlerdi.⁴⁶ Olayların tutturduğu yön -ve, *lskra'c\h.t*n faaliyetleri- ‘ekonomizm’in solüğünü kesmişti. Lenin’in daha sonradan dediği gibi, “ekonomizm’e karşı mücadele daha 1902’de iyice yavaşladı ve tamamen sona erdi.”⁴⁷

5

1903 Kongresi: Bolşevizmin doğuşu

Kongreye hazırlık

Lenin sadece genel teorik ve siyasi sorunlarla değil, örgütlenme faaliyetinin ayrıntılarıyla da

uğraşmaya hazır ve istekliydi. Bu onun ve önderlik ettiği her örgütün güçlü taraflarından biri, ve 1900-1903 arasındaki *Iskra* döneminde ve ikinci Kongre'ye hazırlık sırasında açığa çıkan bir karakteristiği idi.

Lenin her zaman yeraltında faal parti işçileriyle görüşmeye meraklıydı. Sibiry'a'dan dönen sürgünleri ve hapisten kaçanları yurtdışına davet etmiş, onlarla siyasi, taktik ve örgütsel sorunları tartışmıştır. Ümit veren yoldaşları örgütün merkez faaliyetine çekmiş, onları bir bölgeden diğerine göndermiş ve *Iskra* ajanı olarak kullanmıştır. Böyle olup da Lenin'in düzenli ilişkide olduğu en çok yirmi-otuz kişi vardı. Rusya ile temas sürdürme konusunda önemi rol oynayanlardan biri Krups-kaya'ydı:

“Ben geldiğim zaman **Vladimir İlyiç** benim *Iskra* sekreteri olmamı ayarlamayı başardığını söyledi. Tabii bu, Rusya ile ilişkinin Vladimir İlyimin en yakın denetimi altında sürmesi demekti. Martov ve Pocresov'un o zaman buna hiçbir itirazları yoktu, ve Emeğin Kurtuluşu Grubu kendi adayım çıkarmamıştı; aslında, o zamanlar *kkra*'yı pek önemsemiyorlardı. Viadi-ıtır İlyiç bana, bunu ayarlamak zorunda kalmasının kendisini zor durum-

da bıraktığım, fakat davanın iyiliği için bunun gerekli olduğunu düşündüğünü anlara. Çok geçmeden bîr yığın İş beni bekler oldu.”¹ Rusya'daki devrimcilerle haberleşmenin önünde bir dizi zorluklar vardı- herşeyden öte, polis müdahalesi:

“**Rusya ile o günlerdeki yazışmamızı şimdi okuyunca, gizli faaliyetimizin tecrübesizliğine şaşırılmak elde değil. Mendil (pasaport), bira mayalamak, sıcak kürk (yasak yayınlar) hakkındaki mektuplar, şehirlerin şifreli isimlen -şehirlerin İsimleri ile aynı harfle başlayan isimler (Odessa yerine 'Ossip'.Tver yerine Terenty*,Poltava yerine Tetya', Pskov yerine Tasha¹ vb); bütün kadın isimlerini erkek isimleri ile, erkek isimlerini ise kadın isimleri ile değiştirmeler- bütün bunlar son derece barizdi.**”^{*2}

Aynı dönemi Troçki şöyle hatırlar:

“**Krupskaya... tüm örgütsel faaliyetin merkezindeydi; gelen yoldaşları karşılıyor, ayrılırken talimatlar veriyor, ilişkiler kuruyor, gizli adresler teinin ediyor, mektuplar yazıyor, mektupları şifreliyor ve şifreleri çözüyordu. Odasında her zaman, okumak için ısıttığı gizli mektupların yanık kokusu vardı. O kibar ve ısrarlı tavrıyla, Rusya'dan yeterince mektup gelmiyor, veya şifreyi kaşurmuşlar va da kimyasal mürekkeple öyle bir yazmışlar ki samlar üstüste gelmiş falan dit e sık sık şikayet ederdi.**”⁴

Krupskaya yeraltı *Iskra* örgütünü o zamana kadar hiçbir Rus devrimci örgütünün beceremediği bir şekilde düzene sokmayı başardı-ve bütün bunları tek bir yardımcısı bile olmaksızın 'yanık kağıt* kokan tek odalı 'karargah'ta yaptı.

Lenin'in sinirleri gergindi.

“**Herşey Vladimir İlyiç'e dayanıyordu. Rusya'yla yeterince haberleşememe onda büyük sinir bozukluğuna neden oluyordu. Haftalarca, hatta aylarca mektuplara cevap beklemek, her an herşeyin mahvolduğu haberini duymayı beklemek, işlerin nasıl gittiği hakkında tek bit şey**

bilmemek- bütün bunlar Vladimir İlyiç’ m karakteriyle son derece uyuşmaz şeylerdi. Onun

Rusya’ya yolladığı mektuplar herşeyin tam yazılmasını isteyen ricalarla dolup taşıyordu: 'Bize daha sık ve daha ayrıntılı yazmanızı birkez daha ciddî ve kesin olarak rica ve talep ediyoruz- özellikle, bu mektubu aldığınız aynı gün aksatmadan *derhalyazmanızı*. Mektubumuzun elinize geçtiğini sadece iki satırla bile olsa bize bildirin'. Mektupları, daha süratli ha te ket edin diye ricalarla dolup taşıyordu. 'Gene “SonıY’ dan ses seda yok’, veya ““Zarin” Komiteye zamanında gelmedi’ ya da “yaşlı kadın” dan hiç haber yok’ gibi habedec veren mektuplar geldiği zaman İlyiç’ in geceleri uykusuz geçerdi... O uykusuz geceler aklımdan hiç çıkmaz.”

Kongre’ye hazırlık sırasında *iskra* çok önemli bir rol oynadı. Gazetecilik tarihinde bu gazetenin emsalsiz bir yeri vardır: Rusya’daki yeraltı partisinin örgüdeyici merkezi görevini görmüştür. Yazı kurulu ajanları -bunların sayısı 1901 sonunda sadece dokuz idi⁵- tüm ülkeyi gizlice dolaşmış, yerel gruplarla temasa geçmiş, grup olmayan yerlerde grup kurmuş ve faaliyetlerini düzenlemişlerdir. Buna benzer daha önceki girişimler karamsarlık yaratmışa. 1900 yılında Lenin, Martov ve Potresov

“...birgazete ve onun aracılığıyla bir Rus örgütü kurmak üzere yurtdışına çıkaklarında kendilerinden önceki birkaç Rus devrimci neslin kaderini paylaşmayı göze almışlardı. Onlar da Batı Avrupa’ dan Rusya’da bir devrimci hareket yaratacağız ümidiyle vurdışına çıkmışlardı; ancak birbiri ardısına herbirinin kurmayı başatabildikleri şey, olsa olsa, göçmen örgütlerinden başka bir şey değildi. Fakat bu defa, diğerlerinin başaramadığını bu üçlü başardı; onların kongtesi gerçekten galiplerin kongresi olarak başladı.”⁶

Başarısız 1898 Kongresinden sonra partinin gerçek kuruluş kongresi olacak ve devrimci gruplar arasında işbirliği sağlayacak bu yeni kongreye hazırlık döneminde Lenin hiçbir şeyi tesadüfe bırakmadı.

Iskra ajanlarından F.V.Lengnik’e yazdığı 23 Mayıs 1902 tarihli mektubunda T .enin şöyle der:

“Şimdi senin görevin Kongre’ye hazırlık için *kendim* bit komiteye çevir-mekik... ve mümkün olan en fazla sayıda komiteye kendi insanlarını sokmak, Kongre’ye kadar kendini ve kendi insanlarını gözbebeğinden daha iyi korumaktır. Unutma: tüm bunlar son derece önemli! Bu konuda daha atılgan, daha genişken ve daha yarana davran, ve diğer konularda mümkün olduğu kadar ihtiyatlı ve dikkatli ol. Yılan kadar bilge- ve (komitelerle, Bundla ve St Petersburg’b) güvercin gibi barışçı ol!”⁷

Diğer bir ajana, L I. Rodçenko’ya ise Yahudi sosyalist örgütü Bund’a karşı dikkatli davranmasını söyler

“Elinden geldiğince etkileyici ol ve *dikkatli âavtan*. Kongre’ye hazırlık için üstlendiğin bölgelerden mümkün olan en fazlasıyla kendin ilgilen, Bü-to’ dan söz et (başka birisim kullanarak), tek kelimeyle söylemek gerekirse, herşeyin *tamamen* kendi ellerinde olmasına dikkat et ve şimdilik Bund’a sadece Bund’u bırak... Yani şimdilik, Kongre’ye hazırlık için bir Rusya Ko-mitesi’ nin senin için en avantajlı olacak bir kompozisyonu aklında bulunsun (böyle bir komiteyi halihazırda kurduğunu, ve Bund’un *katılmamdan* çok memnun olacağını, ya da buna benzer birşey söylemek daha uygun olabilir). *Mutlaka* bu komitenin sekreterliğini üstlen. İlk adımlar bunlar, ondan sonrasını düşünürüz. Elimizi bağlamamak için komitenin kompozisyonu ‘aklında olsun’ diyorum: Bund’a hemen söz verme

(örneğin, Vol-ga'vla, Kafkasya ile merkezle -ki, orada bir adamımız var- ve Güneyle -buraya da iki kişi gönderiyoruz- ilişki kurulduğunu söyleyebilirsin), ve ipler senin elinde olsun. Fakat bütün bunları çok dikkatli bir şekilde, itiraza yol açmadan yap”*

1902-03 kışında *Iskra* sayfalarında çıkan bağlılık bildireleri Lenin'in ajanlarının görevlerini başatıyla yerine getirdiklerinin açık delilidir. *Iskra* birbiri ardından komiteleri kendi saflarına kazandı: Aralık 1902'de Nijni-Novgorod Komitesi; Ocak 1903'de Saratov Komitesi, Şubat ayında Kuzeyli İşçiler Birliği; Mart ayında Don Komitesi (Ros-tov), Sibiryalı İşçiler Birliği, Kazan ve Ufa Komiteleri; Nisan ayında Tula, Odessa ve Irkutsk Komiteleri; ve Mayıs ayında Güney Rusya Maden İşçileri Sendikası ve Ekaterinoslav Komitesi.⁹

Iskra ajanlarının faaliyetini jandarma generali Spiridoviç şöyle anlatmıştı

“Sıkı bir gizli profesyonel devrimci grubunda bir araya gelmiş bu kimseler; parti komitelerinin olduğu bir yerden bir yere dolaşır, üyelerle ilişki kurar, onlara yasak yayın götürür, basımevi kurmalarına yardım eder ve *Iskra* gereken bilgileri toplarlardı. Yerel komitelere sızıp ‘ekonomizm’e karşı propoganda yaptılar, ideolojik muhaliflerini saf dışı ettiler ve böylece komiteleri kendi etkileri altına çektiler.”¹⁰

Aylar süren ısrarlı çabanın sonucunda *Iskra* ajanlarından ve Rusya'daki diğerlerinden mektuplar düzene girdi ve oldukça arttı. Bu mektuplar Lenin'e militan işçilerin düşünceleri ve duyguları hakkında derin bilgi sağladı. Krupskaya'nın dediği gibi,

“Rusya'daki devrimci hareket büyümeye devam etti ve Rusya'dan gelen mektuplar da çoğaldı. Çok geçmeden ayda üçyüz mektuba çıktı, ki bu o günler için müthiş bir rakamdır. Ve bu mektuplar İlyiç'e tonlarca malzeme sağladı! O, işçi mektuplarını okumayı gerçekten biliyordu. Odessa taş ocağı işçilerinin yazdığı bir mektubu iyi hatırlarım. Bu, ilkel görünümlü birkaç değişik el yazısıyla yazılmış, öznesi yüklemi olmayan nokta veya virgülden yoksun kollektif bir yazıydı. Fakat, sonuna kadar savaşmak, zafere kadar savaşmak için tükenmez bir enerji ve gönüllülük saçıyordu. Her kelimesi, her ne kadar saf bile olsa, sarsılmaz bir inançla doluydu. Mektubun neden bahsettiğini şimdi hatırlamıyorum, ama kendisi hala gözümün önünde-kağıdı ve kırmızı mürekkebi. Lenin bu mektubu defalarca okudu ve düşünce içinde odada aşağı-yukarı gezindi. Odessa taşocağı işçileri mektuplarını İlyiç'e yollamak için boşuna çaba sarfetmemişlerdir. Mektuplarını doğru insana yazmışlardı, onları herkesten daha iyi anlayan birisine.”TM

Krupskaya aynı zamanda Bolşevik Parti'nin saymanıydı ve hesaplarına sadece o bakardı. Bandan başka, *Iskra* mı Rusya'ya gönderilmesini örgütleyen de oydu. Gazeteyi Rusya'ya geçirmekle sorumlu olanlardan birisinin, Ossip A. Piatnıski'nin kullanılan yöntemler hakkında söyledikleri gerçekten çok şey anlatıyor:

“Rusya'ya az miktardaki yayının naklini hızlandırmak için çift dipli bavullar kullanıyorduk. Ben daha Berlin'e gelmeden önce bile küçük bir fabrika, bu bavulları bize toplu olarak imal ediyordu. Fakat sınırdaki gümrük memurları çok geçmeden birşeyden şüphelendiler ve birkaç yolculuk başarısızlıkla sonuçlandı. Anlaşılan, bu hep aynı olan bavulları tanıdılar. Bundan sonra biz kendimiz normal bavullara sert kartondan çift dip takmaya başladık. Bunlar, *Iskra*'am yeni sayısından 100-150 tane alıyordu. Sahte bavul-dipleri öyle ustaca kolalanmış ki bavulların içinde yayının olduğunu hiç kimse

anlayamazdı. Böyle yapınca bavullar çok fazla ağıt bile olmuyordu, *hkra* grubuna sempatican bütün yolcu kadın ve erkek öğrencilerin ve Rusya'ya legal veya illegal olarak giren bütün yoldaşların bavullarına bu yöntemi uyguladık. Ama bu bile yetmedi. Yayınlar çok fazla talep vardı. Bu defa, 'göğüs kalıplan* icat ettik: erkekler için, içine *Iskrdnın* iid-üçyuz tanesini ve ince broşürleri sıkıştırabileceğiniz bir çeşit yelek imal ettik; kadınlar için ise özel korse yapak ve eteklerinin içlerine yayınlardan diktik. Bu malzemelerle kadınlar üç-dört yüz tane gazete taşıyabiliyorlardı.

"Biz bunlara 'ekspres nakliyat' derdik. Bizden olan herkes -sorumlu yoldaşlar olsun, sıradan insanlar olsun- bu 'göğüs kalıplarını' giymek zorun-daydı."B

Rusya'ya bu şekilde gazete sokmak çok zordu ve pahalıya mal oluyordu. Daha sonradan. Krupskaya'nın dediği gibi, "bu nakliye işine her ne kadar tonlarca para, enerji ve zaman harcandıysa da, büyük tehlikelere girdiyse de, gene de gönderdiğimiz yayınlatın herhalde onda birinden fazlası yerine ulaşmamıştır."13 Rivayete göre gazetenin Kiev'deki dağıtımı 100.000'dir, fakat aslında ilk sayının toplam baskısı sadece 8.000'di.M

Parti Örgütörmesinin ayrıntılarına gösterdiği tavrı ile Lenin bu dönemde devrimci önderler arasında emsalsizdir. Onun bu konudaki tavrı ile örneğin Polonya Sosyal Demokratik Partisi önderlerinden Ro-sa Luksemburg ve arkadaşlarının tavrını karşılaştırmak öğreticidir:

"Genellikle 'Elite'in her üresi kendi başına, kendi tercihi ve alışkanlıktan **doğrultusunda** hareket ederdi. Emirlerle rastlamak gerçekten nadir bir şeydi; olağanüstü durumlar dışında,, haberleşme ancak akademik görüş ayrılıklarını tartışmak için söz konusuydu. Bu gevşeklik Dijemiski'nin tüylerini diken diken etti, ona göte bunlar çürüme işaretiydi. 'Saptanmış politika yok, yönlendirme yok, karşılıklı yardım yok... Herkes başının çaresine bakmak zorunda'.. (.).. Bu gelişigüzel resmîsizlik parti yönetiminde tesadüfi bir eksiklik değil, bilinçli olarak uygulanan, kıskançça korunan bir şeydi. Önderlerden bazıları parayla ve örgütsel ayrıntılarla uğraşmaktan nefret ediyordu; böyle şeyler onları yazı yazmaktan alıkoyuyordu: 'Para işleriyle uğraşmaya hiç niyetim yok... Bu konuda sayman Vladek [Oiszevski]ye gitmen gerekiyor' diye öfkeyle yazmıştı Marçlevski 1902'de Ceza rina Voj-narovska'ya. Aynı şeyler Rosa Lüksemburg için daha fazlasıyla geçerliydi. Hatta bir ara Rosa'nın parti işleriyle hiç ilgilenmemesi ve hiçbir resmi konferansa veya kongreye katılmaması gerektiği resmen karara bile bağlan-mışo"3'

diye anlatır J.P Netti,15

Rosa Lüksemburg gibi Troçki de parti yönetimiyle ilgilenmemiştir. Ama bunun nedeni onun gerçek bir partide bulunmamış olmasındandır. 1904'te menşeviklerden ayrılmasından 1917'de bolşeviklere katılmasına kadar zamanını küçük bir yazar çevresinde geçirmiştir.

1903 Kongresi'nin tüm hazırlığını Lenin yönetmiştir. "Kongre'yi dört gözle bekledi!" diye hatırlar Krupskaya.16 Fakat onun bütün ısrarına ve yaptığı bütün faaliyete rağmen kongre hiç beklenmedik bir şekilde gelişmiştir. Birlik kongresi olmak yerine Rus marksisderinin bolşevik ve menşevik olmak üzere İki ayrı akıma ve örgüte kökünden bölündükleri bir kongre olmuştur.

1903 Kongresi

Plehanov, Lenin, Martov, Akselrod, Zasuliç ve Potresov'dan oluşan ortak önderlik açısından Kongre iyi başladı. 51 delegeden 33'ü yani kesin bir çoğunluk, *Iskra* taraftarıydı. Lenin'in dikkatli hazırlık faaliyeti bunu sağlamıştı. *Iskra* nm başlıca muhalifi olan 'ekonomist' gazete *Kaboçeye Dyek*'nun yalnız 3 oyu, Yahudi Bund'un 5 oyu vardı, ve gen kalanlardan 6 delege tarafsızdı. Plehanov ve Lenin bu son delege grubuna 'bataklık*' adını takmışlardı, çünkü bunlar bazan *Jskract*-larla bazan da onlara karşı oy kullanıyorlardı. Eğer 33 *hkraa* birliği koruyabilecek olursa her oylamayı kazanmaları işten bile değildi.

Kongre'nin ilk üç oturumu (toplam 37 oturum olmuştur) genellikle önemsiz usul meseleleri ile geçti. Ondan sonra ise gündemin en önemli konusu olan pard programı tartışması başladı. Sözü Plehanov açtı. Proletaryanın diktatörlüğü temel sorunu, 'ekonomist' Martinov ve Akimov dışında hemen hemen herkesin tam desteğini topladı. Programın kabul edilmesine sıra geldiğinde çekimser kalan Akimov dışında oradaki herkes lehte oy kullandı.

Akimov, programın anlamının partinin proletaryayı vesayet altına alması demek olduğunu söyleyerek programı eleştirdi:

“ ‘Parti’ ve ‘proletarya’ kavramları birbirine zıt bir şekilde karşı karşıya koyulmuş; bunlardan birincisi faal, harekete **sevkedici** ve kolektif birşey, İkincisi ise partinin faaliyet sürdürdüğü pasif bir aracı. Parti, yalın isim halinde, baştan sona özne olarak kullanılmış, proletarya ise ismin ‘i’ halindeki nesne olmuş... Sosyal devrim için vazgeçilmez koşul proletaryanın diktatörlüğüdür, yani, sömürücülerin her türlü direnme girişimini bastırmaya ' izin verecek bir şekilde proletaryanın iktidarı ele geçirmesidir.”

Ancak, bu diktatörlük demokratik bir cumhuriyet talebi ile nasıl uzlaşınlabildi? Delegelerden birisi, Posadovski, partinin politikasının şu veya bu temel demokratik ilkeye kayıtsız şartsız tabi olması mı gerekir, yoksa ‘tüm demokratik ilkeler yalnız partinin çıkarlarına mı tabidir’ diye Kongre’ye sorduğunda Plehanov buna açık ve kesin bir cevap verir:

“Demokratik ilkeler kendi başına, soyut olarak değil, demokrasinin temel ilkesi olarak adlandırabileceğimiz sañus papuli supremales fen yüce yasa halkın çıkarıdır) ilkesine göre değerlendirilmelidir. Devrimcilerin diline tercüme edildiğinde bu, en yüce yasa devrimin başarısıdır anlamına gelir. Ve eğer devrimin başarısı şu veya bu demokratik ilkenin işleminin geçici bir kısıtlamasını gerektiriyorsa o takdirde bu kısıtlamadan çekinmek suç işlemek olur. Kendi kişisel görüşüme göte, genel oy hakkı ilkesi bile demokrasinin temel ilkesi olarak belirttiğim bakış açısından değerlendirilmelidir, derim. Farazi olarak biz sosyal demokratların genel oy hakkına karşı tavır alması mümkündür İtalyan cumhuriyetinin burjuvazisi bir defasında soyluluğa mensup kimseleri siyasi haklardan yoksun bırakmıştır. Aynen lüksek sınıfların daha önceden proletaryanın siyasi haklarını kısıtladığı gibi, devrimci proletarya da}tiksek sınıfların siyasi haklarını kısıtlayabilir. Böyle önlemlerin uygunluğuna ancak şu kural temelinde karar verilebilir: salus revoluriac suprema lex fen yüce yasa devrimin çıkarıdır).

“Ve avnı tavrı parlamentoların süresi sorununda da benimsemeliyiz. Eğer devrimci coşkunun patlaması esnasında halk çok iyi bir parlamento -bir çeşit *dmmbrt introumbk* [eşi bulunmaz Meclis)- seçtiyse o zaman bunu *uyan mrniii bir parlamento* kılmaya çalışmak zorunda kalabiliriz; fakat eğer seçimler başarısız çıkarsa o takdirde onu iki yılda değil, mümkünse iki haftada dağıtmaya çalışmak

zorunda kalabiliriz.”¹⁷

Plehanov’un sözleri Bolşeviklerin gelecekteki politikalarını, özellikle 1917’deki politikalarını mükemmel bir şekilde tanımlar; ancak kendisi bu sözleri ettiğine son derece pişman olacaktır.

Kongre’nin bitiminde artık Lenjn’in muhalifi durumuna düşen Martov, bu aşamada Plehanov’un proletarya diktatörlüğü üzerine ettiği sözlere karşı çıkmamıştır, Ancak kendisi bunu çok daha ılımlı bir şekilde tarif etmiştir. Bundan İki hafta sonra yu «dışında Rus Sosyal Demokratlan Kongresi Bitliğı’ne bu kongre üzerine verdiği raporda Martov, Plehanov’un sözlerini yumuşatarak onu ‘savunmaya’ çalışmıştır: “Bu sözler (Plehanov’un sözleri] bazı delegeleri öfkelenirdi; eğer yoldaş Plehanov, proletaryanın, zaferini pekiştirmesi adına, basın Özgürlüğü gibi siyasal haklan ayaklar altında çiğnemesi gibi feci bir durumu tasavvur etmenin elbette ki olasılık dışı olduğunu sözlerine ekie-seydi böyle bir durumun ortaya çıkması önlenebilirdi. (Plchanov: ‘Sağo!V^w

Kongremin sonlarına doğru Lenin’e karşı Martov’la birlikte tavır alacak olan Troçki, bu aşamada, proletaryanın diktatörlüğü kavramını savunurken diktatörlüğün hala sağ kalma savaşı veren eski toplum düzeninin kidcler arasına saçtığı tutucu düşüncelere karşı yönetilmesi gerektiği acı gerçeğini gözden kaçırdı. Programı savunmaya *Komünist Manijesto*’a bir açıklamayla katıldı:

“İşçi sınıfının büyük çoğunluğu amaç için birleşmeden işçi sınıfının hakimiyeti düşünülemez. Ancak o zaman ezici bir çoğunluk olacaklardır. Bu, küçük bir suikastçı çetesi ya da bir azınlık partisinin diktatörlüğü değil, karşı-devrimi önlemek için büyük çoğunluğun çıkarları adına büyük çoğunluğun diktatörlüğü olacaktır. Kısacası, gerçek demokrasinin zaferini temsil edecekör.”¹⁹

Tabi ki bu sözler, özellikle proletaryanın çok küçük bir hareket oluşturduğu Rusya koşullarında Akimov’un tartışmasına bir cevap değildi.

Lenin, toprak sorunuyla ilgili yaptığı bir müdahale dışında (bkz. 11. Bölüm), program üzerine geçen bu önemli tartışmada pek az söz aldı. Ancak, 1917’deki politikasının da gösterdiği gibi, bu tartışmada Plchanov ile tamamen hemfikir olduğu açık.

Kongre’nin kabul ettiği program Kongre’ye sunulan taslak programın hemen hemen aynısıydı.²⁰ Tek farklılık, hakimlerin seçilmesi talebinin eklenmesi ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi için talep edilen yasaların ayrıntılarında yapılan bazı değişiklikler oldu. Program üzerine geçen tartışmada ‘ekonomist’ delegelerden Marrinov’un Lenin’in *İV# Yapmak?* eserine sert bir saldırı yönelmesi, fakat hiçbir destek toplayamaması kayda değer diğer bir olay oldu.

Daha sonraki olaylar açısından tekrar hatırlatmakta yarar van Program sadece bir delegenin çekimser oy kullanması dışında oybirliğiyle kabul edildi. Kongre’nin 16. ve 17. oturumlarına gelindiğinde ise

Iskracûnu’m birliği eskisi kadar sağlam görünmüyordu. Birkaç defasında kararların çok kısıtlı bir oy çoğunluğuyla geçmesi, bazı *Iskra*-cılar’ın Lenin’e ve Plehanov’a karşı Bund’la veya ‘ekonomistlerle oy kullandığını gösteriyordu. Fakat bu oylamalar önemsiz noktalar üzerindeydi.

Asıl sürpriz, parti tüzüğüne aynlan 22. oturumda geldi. Konu, tüzük taslaklarının parti üyeliğini tanımlayan ilk paragrafının tartışmasıydı, Lenjn, 1. maddenin, parti üyesini, ‘parti programını kabul

eden, onu maddi olarak ve *parti* Örgütlerinden birine *kişisel* olarak *katılarak* destekleyen' kimse olarak tanımlamasını önerdi. Martov ise aynı şekilde başlayan ancak '*...parti örgütlerinden birinin yönlendirmesi altında düzenli kişisel ilişki ile* destekleyen' diye devam eden bir alternatif önerdi.

Lenin tekrar söz alarak kendi önerisini anlattı. O, sıkıca örgütlenmiş bir devrimciler partisine taraftardı;

“Parti, tamamı (neredeyse tamamı) parti örgütlerinin kontrolü ve yönlendirmesi altında' çalışan fakat tamamının 'parti'nin üyesi olmadığı ve olmaması gereken engin işçi sınıfı İadelerinin öncüsü ve önderi olmalı... Faaliyetimizin çoğunluğunun dar, gizli çevreler ve hatta gizli toplantılar ile kısıdı olmak zorunda olduğu bir anda iş yapanları sadece laf edenlerden ayırmak bizim için son derece zor ve hatta neredeyse olanaksızdır. Bu iki katmanı karıştırmanın Rusya'daki gibi yaygın olduğu ve böylesine sınırsız karışıklık ve zarar yarattığı bir ülke daha yok dünyada. Bunun büyük sıkıntısını çekiyoruz... Gerçekten iş-yapan on kişinin kendilerine parti üyesi diye-memesi sadece laf eden bir kişinin parti üyesi olma hakkı ve fırsatı olmasından daha iyidir (gerçekten iş yapanlar etiket meraklısı değildirler!). Bu, benim için aksi iddia edilemeyecek bir ilkedir, ve Martov'a karşı mücadele etmemi zorunlu kılıyor... Her bir parti üyesinin partiden sorumlu olduğunu ve *partinin de lxr bir üyesinden sorumlu olduğunu unutmamalıy?*

Martov da tekrar tekrar söz aldı. O, geniş bir parti yanlısıydı. Troçki Martov'dan yana tavır aldı. BİR önceki oturumda Lenin'den bile daha aşırı merkeziyetçi gibi davranmasının arkasından Troçki'nin bu tavrı şaşırtıcıydı. O zaman şöyle demişti;

“Tüzük Merkez Komitesi'nin yetkilerini yeterli bir kesinlikle tanımlamıyor denildi (Yoldaş Akimov tarafından). Tam tersine, bu tanımlama kesindir ve parti bir bütün olduğu ölçüde Merkez Komitesi'nin yerel komiteler üzerinde kontrolü sağlanmalıdır anlamına gelir. Yoldaş Lieber, benim bir terimimi kullanarak, bu tüzüğün 'örgütlenmiş güvensizlik' olduğunu söyledi. Doğrudur. Ancak ben bu terimi Bund sözcülerinin önerdiği tüzük için kullanmıştım; çünkü o tüzük partinin bir kesiminin partinin tümüne karşı örgütlenmiş güvensizliğini ifade ediyordu. Öte yandan bizim tüzüğümüz ise tüm kesimlere karşı partinin (merkezi *]) örgütlenmiş güvensizliğini, yani tüm yerel, semt, ulusal ve diğer örgütlere karşı kontrolünü ifade ediyor.”²¹

Şimdi ise Troçki şöyle diyordu; “Oportünizmin tüzüksel yasaklarla önlenebileceğine inanmıyorum. Ben tüzüklere hiçbir mistik anlam vermem... Oportünizmi tüzükteki şu veya bu madde değil, çok daha karışık nedenler yaratır; o, burjuva demokrasisi ve prole-ceryantın görelî gelişmişlik düzeyi İle İlgilidir/’

Akselrod da Lenin'c karşı tavır aldı. Fakat Plehanov Lenin ile aynı saflardaydı; “Ben karanımı zaten peşinen vermiştim, ama burada söylenenlere baktıkça Lenin'in doğru olduğuna inancım daha da güçleniyor,.. Aydınlar kişisel nedenlerle partiye katılmakta tereddüt edebilirler, ve böylesi daha da İyi, çünkü onlar genellikle oportünisttirler... Sadece bu neden yüzünden bile olsa oportünizmin muhalifleri Lenin'in taslağı lehinde oy kullanmalıdırlar.”

Fakat *İskraaht* bölünmüştü ve Lenin'in önerisi 23'e karşı 28 oy ile mağlup edildi. Matrov'un saflarına beş Bund delegesi ve iki 'ekonomist' de dahildi. Bu yedi kişinin Martov ve taraftarlarına sağladığı oy çoğunluğu onların bu andan itibaren Lenin'e karşı Kongre'yi hakimiyet altına almalan

içiti yetiyordu.

Nasıl olur da, Merkez Komitesi'ne mutlak otorite verilmesi gerektiğini savunan Lenin'in *Ne Yapmak?* sını tümüyle destekleyen Martov ve Troçki şimdi Lenin'in parti üyesi tanımını reddedebilirlerdi? Güçlü bir merkeziyetçi önderlik ile gevşek üyeliği bir kaba koymaya çalışmak eklektisizmin en aşırısı demektir.

Devrimci işçi sınıfı partisinde demokratik merkeziyetçiliğe olan acı gereklilik, proletarya diktatörlüğünün acı zorunluluklarından kaynaklanır. Martov ve Troçki İşte buna razı değillerdi. Ayrıca, bir devrimci partinin önderliği, günlük hayatında partiye adanmışlığın ve onunla tam özdeşleşmişliğin en yüksek örneğini sergilemelidir. Ancak bu, üyelere en yüksek özveriye talep edebilmeleri için onlara gerekli manevi otoriteyi temin eder.

Yıllarca önce Engels anarşistlere karşı tartışırken proletarya devriminin çok sağlam bir disiplin, güçlü bir otorite gerektirdiğini söylemiştir.

“Bu beyler hiç devrim görmüşler midir? Devrim elbette ki en otoriter şeydir; nüfusun bir kesiminin, tümü fazlasıyla otoriter araçlar olan tüfek, süngü ve top aracılığıyla iradesini bir başka kesime dayattığı bir eylemdir. Ve muzaffer taraf, silahlarının karşı-koyanlarda uyandırdığı terör ü hakimiyetini sürdürmek zorundadır.”¹¹

Sonuç olarak, devrimci parti kendi üyelerinden büyük özveri ve disiplin istemekten kaçınmaz. Martov'un parti üyesi tanımı onun proletarya diktatörlüğü anlayışındaki zayıflık ile uyuşur.

Parti tüzüğünün 1. maddesi üzerine alman karardan sonra Lenin kendisini tekrar tekrar azınlıkta bulmuştur. 23. oturumdan 27. oturuma kadar Martov sürekli olarak Lenin'e karşı çıkmış ve birbiri ardına her konuda kazanmıştır. Ancak bunlar pek önemli konular değillerdi.

Yahudi Bund'un Yahudi işçilerin tek örgütü olma ve parti içinde otonomisini koruma isteğinin mağlup edildiği 27. oturumda Lenin yeniden çoğunluğu kazandı (5 çekimser oy ve 5 lehte oya karşı 41 oyla). Bunun ardından beş Bund delegesi Kongre'yi terketti. Bundan sonra *hkra* taraftan Rus Devrimci Sosyal Demokratları Yurtdışı Ligi'nin partinin yurtdışındaki tek temsilcisi olduğu karar alınca ise iki 'ekonomist' delege de Kongre'yi terketmiştir. Böylece Martov bir anda 7 oy yitirmiş ve taraftarları 20'ye düşmüş, Lenin ise 24 oyunu korumuştur.

Şimdi sıra Kongre'nin parti önderliğini seçmesine gelmiştir. Merkezi yapı daha önceden karara bağlanmıştı. Parti tüzüğü Rusya içinde faaliyet gösterecek üç kişilik bir Merkez Komitesi öngörüyordu ve ideolojik önderlik için *Iskra*'yı partinin Merkez Organı olarak tayin etmişti. İkisinin de üzerinde beş üyeli bir Parti Konseyi olacaktı-Merkez Komitesi 'c Merkez Organ ikişer üye atayacak, beşinci üye ise Kongre tarafından seçilecekti.

Kendi çoğunluğu ile Lenin üç kişilik Merkez Komitesi için kendi aday listesini geçirdi. Asıl zorluk yaratan ise artık partinin Merkez Organı olan *Iskra*'nın yazı kurulu seçimiydi, çünkü eski ala kişilik yazı kurulunun yeniden seçileceği genel olarak varsayılıyordu. Oysa, bu altı kişinin dördü -Martov, Potresov, Akselrod ve Zasuliç-şimdi Lenin'in muhalifi olmuşlardı. Lenin üç kişilik bir liste önerdi-Plehanov, Lenin ve Martov. İşte bu sorun üzerine parti, Bolşevikler (Çoğunluk) ve Menşevikler

(Azınlık) olarak bölündü.

Plehanov; Lenin ve Martov yazı kuruluna seçildiler. Noskov, Krjijanovski ve Lengnik - 'uç leninist' - Merkez Komitesi'ne ve Plehanov Parti Konseyi başkanlığına seçildiler. Yazı Kurulu üyeliği tartışması -Martov'un istediği gibi eski ala üye yeniden mi seçilsin, yoksa Lenin'in önerdiği üç kişi mi olsun tartışması- tam dokuz uzun oturum sürdü. Tartışma acı ve sert geçti.

Bu konudaki uzun ve yorucu tartışmanın ardından Kongre'nin geri kalan tek günü sanki delegeler yan uykudaymış ve hiçbir şey umurlarında değilmiş gibi geçti. Gündemdeki 24 maddeden son güne kadar sadece 4 tanesi görüşülmüştü. Bir ay boyunca süren tartışmaların ardından, son akşam saat beşten sonra Kongre taktik sorunlar üzerine bazı önermeleri istikrarsız bir şekilde tartışmaya başladı. Bunların arasında gösteriler; sendika hareketi; dini mezhepler arasında faaliyet; öğrenci gençlik arasında faaliyet; 1904 Amsterdam Enternasyonal Kongresi; Liberaller (Struve'in önergesi); Liberaller (Plehanov'un önergesi); Sosyalist Devrimciler; parti yayınları; Yahudi kısımları gibi konular vardı.

Bu oturumda karar haline gelen en talihsiz önerge Potresov'un (Struve) önerdiği ve Martov ve Akselrod'un savunduğu önerge oldu. Bu karar, bazı koşullarda liberallere sosyalist destek öngörüyordu. Yani, (1) 'Liberal ve liberaî-demokratik akımlar'ın otokratik hükümete karşı mücadelelerinde kararlı bir şekilde Rus Sosyal Demokratlarından yana tavır aldıklarını açık ve şüphe götürmez bir şekilde ilan etmeleri', halinde¹.; (2) îberaller'in programlarına işçi sınıfı çıkarlarına veya genel olarak demokrasiye ters düşen, ya da işçi sınıfının siyasi bilincini karartan talepler dahil etmemeleri' halinde; ve (3) genel, eşit, gizli ve dolaysız seçim hakkını mücadelelerinin sloganı yapmaları halinde sosyalistler liberalleri destekleyeceklerdi. (Bu koşullar, liberallerin devrimci potansiyelleri hakkında ilerdeki yaygın yanlış anlamaların nedeni olacaktır). Delegeler öylesine yorgundular ki bu Önergeyi, ve bunun yamsıra Plehanov'un önerdiği ve Lenin'in desteklediği bu ilk Önergeyle çelişen bir diğer önergeyi aleacele geçirdiler. Martov, Zasuliç ve Akselrod'un (ve, şaşırtıcıdır, Troçki'nin) desteklediği Potresov'un Önergesi 1905 ve daha sonrasının menşeviz-minin İpuçlarını sergiler.²⁴ İlginçtir, hem Kongre sırasında hem de Kongre sonrasında Lenin bu karara çok az önem vermiş, o daha çok yazı kurulunun sayısı üzerine geçen tartışmayla ilgilenmiştir.

Partinin bölündüğü 'yazı kurulunda üç kişi mi olsun, altı kişi mi olsun' konusu, küçük bir anlaşmazlık, kişisel bir tartışma sorunu, ciddî bir hareketin bölünmesi için çok önemsiz birşey gibi görünüyordu. Lenin burada ortaya çıkan farklılığı, bir tarafta görevlilerin tayin edilmesi konusunu bir parti olma mantığı içinde kabul edenler ile öte tarafta eski grup faaliyeti tavırlarına ve 'eski arkadaş çevresi' anlayışına alışmış olanlar arasındaki bir anlaşmazlık, kişisel boyutu büyük bir anlaşmazlık olarak gördü. O zamanlar bu konunun bir bölünmeyi gerektirip, gerektirmediğinden hiç emin değildi.

Iskretm eski yazı kurulunun taraftarları şöyle gerekçeler kuita-mıyorlarda: "Yazı kuruluna yeniden şekil vermeye Kongre'nin ne ahlaki ne de siyasi hakkı var" (Troçki); "bu çok nazik (aynen alınmıştır!) bir konudur" (gene Troçki); "tekrar seçilmeyen editörler Kangre'mn onlar/ art/k kurulda görmek istemediği konusunda m hissedecekler?" (Tsaryov) Lenin'in yorumu ise şöyleydi:

"Bu türden gerekçeler bütün konuyu sadece *ocuna ve kınland5yg/«krdüze-yinde* ele alıyorlar ve gerçek ilke tartışması, gerçek siyasi tartışma bağlamında iflasın dolaysız itiraflarıdır... Bğetbu bakış

açısını kabul edersek, ki bu bir parti bakış açısı değil basitçiliktir. o zaman her seçimde şöyle düşünmek zorunda kalırız: eğer kendisi değil de İvanov seçilecek olursa Pct-mv gücenmez mi, eğer Öğüftanene Komitesinden bu üye değil de başka bir üye Merkez Komitesi'ne seçilirse o zaman o alınmaz mı? Bu bizi nereye götürür, yoldaşlar? *Eğer b/ğ harada karşılıklı nezaket n basit dtygttsalhk yapmak değil* de parti kurmak niyetiyle toplandıysak o zaman bu görüşe hiçbir zaman katılamayız. *Partigorei' iifaitu seşmk* için toplandık ve seçilemeyen kimselere güvenimizin olmadığı lafi edilemez: *tek düşüncemi^ faaliyetin aharlat t re far kimsenin serildiğiuygunluğa oimabd/r. '**

Lenin, eski çevre faaliyeti mantığından kurtulamamış ve “kendi gruplarının ‘devamı* konusunda ısrar eden o eski, kapalı, küçük çetce”ye karşı tartışmıştır.²³

“Bu kimseler o yakın ve sıkı küçük çevrenin kavanoz içindeymişçesine inzivasına öylesine alışmışlardır ki, birisi kendi sorumluluğuyla serbest ve açık bir ortamda konuşmaya kalkınca neredeyse baygınlık geçirdiler... Entelektüel bireycilik ve çevre mantığı, parti önünde açık konuşma gereği ile zıt düştü.”*

Martov, Yazı Kutulu üzerine Kongre kararına uymayı reddederek “köle olmadıklarını!” ilan ettiği zaman Lenin bu ‘aristokratik anarşizm’c karşı çıktı ve, “parti üyeliğinin görevlerinin sadece üyeler tarafından değil fakat ‘en tepedeki insanlar’ tarafından da yerine getirilmesinde ısrar etmeyi öğrenmek zorunda” olduklarını söyledi.²⁷ Neden, şimdi Kongre'nin görevden aldığı, eski yazı kurulu üyelerinin gerçekten iyi çalışmadığını Martov ve arkadaşları inkar etmeye çalışıyorlardı?

“Alo kişilik eski kum! Öyle başarısızdı ki, *tüm ücyıt boyıma* bir defa bile tüm üyeleriyle toplanamadı. Bu inanılmaz gibi gelebilir ancak doğru. *Isba'am*. kırkbeş sayısının hiçbirisi Martov veya Lenin'den başkası tarafından hazırlanmamıştır (-editörlük w teknik anlamda) *Ve hiçbir çaman* herhangi büyük bir teorik konu Plehanov'dan başkası tarafından ortaya sürülmemiştir. Aksel-rod hiçbir iş yapmadı (*Zatya* 'ya kelimenin gerçek anlamıyla hiçbir şey ver-medı ve *I.ıkra* 'nm **tüm kırkbeş sayısına ancak üç ya da dört yazı verdi**). **Zasulıç ve Struve sadece vazı verdiler ve tavsiyelerde bulundular, hiçbir sgmtatt herhangi bir editörlük faaliyeti yapmadılar.**”²¹

Lenin, eski *iskra*'nın kırkbeş sayısına Martov'un 39, kendisinin 32 ve Plehanov'un 24 yazı verdiğini belirterek söylediklerini açıkladı. Zasulıç sadece 6, Akselrod 4 ve Potresov 8 yazı yazmışlardı.²⁹

Herşeyi devrimin gereklerine tabi kılmak yerine, büyüklerine terbiyeli destek yağdırmak eğilimi, Lenin'e tamamen yabancı bir şeydi. Rus marksizminin öncülerine karşı soğuk davranan birisi değildi. Özellikle Vera Zasulıç onun için, ve onun olduğu kadar Krupskaya için de, çok önemliydi. “Münih'e geldiğim ilk akşam, "Vera Ivanov-na'yı görene kadar bekle' demişti Vladimir İlyiç, 'kristal kadar berrak bir İnsan göreceksin'. Ve gerçekten de öyleydi.”³⁰

Vera Zasulıç'ın şanlı geçmişinin Lenin'de derin bir etkisi vardı. Ocak 1878'de, daha 29 yaşında genç bir kadın İken, bir siyasi tutuklu-ya karşı uyguladığı körü muamele ve aşağılamayı protesto için Peters-burg jandarma şefi General Trepov'u öldürmüştü. Davası sırasında polisin iğrenç kötü muamelesi açığa çıkarıldı. Dava jürisi bu açıklamalardan öylesine şok olmuş ve onun savunmasından öylesine etkilenmişti ki, onu beraat ettirdi. Mahkeme salonundan çıkarken polis onu tekrar yakalamaya çalışınca kalabalık onu kurtarmış ve kaçmasına yardım etmişti. Vera vurtdışında Kari

Marks ile yakın ilişki içinde bulundu. Lenin onu çok sever ve hayranlık duyardı, ve *İskra* yazı kurulundan alınmasının onu çok etkileyeceğinin farkındaydı. Krupskaya'run dediği gibi:

“Vera Ivanovna Rusya'yı çok özlerdi. Sanıyorum 1899'da kaçak olarak Rusya'ya, faaliyet yapmak için değil, sadece ¹ *Mujik't* bir göz atıp burnunun nasıl uzadığımı görmem lazım' diye gitti. Ve *İskra* çıkmaya basayınca, Rusya'daki faaliyetin gerçek bir parçası olduğunu hissetti ve ona sıkıca sarıldı. *İskra'ân* ayrılmak onun için bir kez daha Rusya'dan tecrit olmak, göçmenliğin insanı dibe çeken ölü denizinde yeniden batmaya başlamak demek olacaktı.

“Bu nedenledir ki, İkinci Kongre'de *İskra* 'nm yazı kurulu konusu ortaya çıkınca Vera isyan etti. Onun için bu bir kendini beğenmişlik sorunu değil, yaşamak ya da ölmek sorunuydu.”³¹

Ancak Lenin örgüt gereklerini kendi duygulan için feda edemeyecek kadar çok dürüst, davaya kendini fazlasıyla adanmış birisiydi. Ve bu, Vera Zasuüç'in görevden alınması demekti. Hareketin gereklerini İkincil şeylere tabi kılmaya razı olanlar kendilerinin devrimci değil, arabulucu olduklarını sonradan göstermişlerdir. Fakat bu gerçek kendini Leniriin keskin gözlerinden bile henüz saklıyordu.

1

Bu ilk kongrenin federalist ve gevşek bir örgüt anlayışı vardı. Tüzük maddelerinden bir tanesi, gelecek kongreye ertelenecek herhangi bir sorun üzerinde merkez komitesinin karar almamasını, ancak çok acil sorunları kendi başına karara bağlamasını şart koşuyordu. Bu taktirde bile Merkez Komite kararının oybirliğiyle alınması gerekiyordu.²

2

V.Bonch-Bruyevich Rusya'daki mezhep harekeden konusunda önde gelen bir bilirkişiydi ve incelemelerinin birkaç cildi yayınlanmıştı. Lenin ile yakın işbirliği yapmış, İkinci Kongrede onu desteklemiş ve başından sonuna kadar Bolşevik kampta kalmıştır. 1905 Devrimi sırasında ve sonrasında Bolşevik yeraltı yayınlarının örgütlemekte faal rol oynamıştır.

3

şevikler gibi ahenkli bir grup olmaksızın- leninist hakimiyet uygulama girişimi almıştı.

Lenin'in yoldaşlara karşı tavrı

Yukanda aktardan olaydan Lenin'in yoldaşlarına karşı duygusuz, soğuk ve duyarsız olduğu sonucunu çıkaranlar olabilir. Fakat bu gerçeğin tam tersidir. Astında Lenin yoldaşlarına karşı son derece sıcak ve cömerttir, onların tüm gereksinimlerine şefkat ve ilgi göstermiştir. İnsanlarla siyasi olarak ayrıldığında bile, çoğu zaman onlara karşı sevgisini kaybetmemiştir. Martov'a karşı tavrı bunun iyi bir örneğidir.

“Martov'dan ayrılması onun için fazlasıyla zordu. Petersburg'daki ortak faaliyet, eski fskra'daki faaliyet dönemi on lan sıkıca birbirlerine bağlamışa. Kavrayışı son derece kuvvetli birisi olan Martov, birliktelikleri sırasında İlviç'in düşüncelerini kavrayarak onları becerikli bir şekilde geliştiren keskin bir anlayışa sahipti. Sonradan Vladimir İlviç menşeviklerle şiddetle savaştı, ama Martov, en küçük derecede bile olsa, ne zaman doğru bit bat savunsa, ona karşı eski tavrı yeniden ortaya çıkardı. Örneğin 1910'da Paris'te, Martov ve Vladimir İlviç *Sosyal Demokrat* vazı kurulunda beraber çalışılan zaman böyle olmuştur. Ofisten eve döndüğünde Vladimir İlviç sık sık sevinçli ifadelerle Martov'un tavrından nasıl memnun olduğunu anlatırdı: bunun Bolşeviklere bir yatarı olduğundan değil, Martov bir devrimciye yakışan bir şekilde hareket ettiği için.”³²

1919-20 kışında Lenin Martov'un çok hasta olduğunu duydu ve ona Moskova'daki en iyi doktorları yolladı.

Lenin'in, ne *kişisel* duygulan insanları siyasi olarak değerlendirmesini ne de siyasi değerlendirmeleri kişisel duygularını etkilemedi. Krupskaya şöyle anlatır:

“İlviç'in özelliklerinden birisi onun ilkeler üzerine anlaşmazlıkları kişisel anlaşmazlıklardan avn tutma ve davanın çıkarlarını he eşeyin üstüne koyabilme yeteneğidir. Bir muhalifi ona saldırdığında Lenin tahrik olup ona geri saldırır, kendi görüşünü hakim kılmaya çalışırdı; fakat yeni görevler ortaya çıkağında ve bu muhalifle işbirliği yapma olasılığı söz konusu olduğunda İlviç bir Önceki günün muhalifine bir yoldaş gibi yaklaşabilirdi. Bunu yapmak için kendini zorlamak zorunda kalmazdı, bu doğa! olarak böyleydi. İşte İlviç'in muazzam gücü burada yatar. İlkeler söz kotusu olduğunda alabildiğine iyimserdi. Bazen hata yaptığı da olurdu, ama bu iyimserliği dava için genellikle faydalıydı.”^{1*}

Avnı anda bir İnsana hem o andaki siyasal tavrı yüzünden şiddetle saldıra bilir, hem de onun diğer alanlardaki katkılarına saygı gösterebilirdi.

Plehanov'un 1905'deki siyasal iflasından söz ettiği bir mektubunda, “yaşlı adam için gerçekten üzgünüm...Ne büyük zeka”, diye yazmıştır.³⁴ Bundan iki yıl sonra Plehanov'un 1905 devrimi sırasındaki politikalarına acımasızca saldırdığı bir yazısında onun daha önceki önemli teorik katkıların övmek için özen göstermiştir.

Yine, 25 Mayıs 1913'den bir süte sonra *Pravda* yazı kuruluna yazdığı bir mektubunda Lenin geçmişini dikkate almayarak şöyle yaza-bilmiştin “O (Plchanov) şimdi değerli çünkü işçi sınıfı hareketinin düşmanlarıyla savaşıyor.”³⁵ 1917'den sonra Plchanov sadece savaşı desteklemekle kalmayıp, *Edintsvo* adlı gazetesinde Lenin'i paralı Alman ajanı olarak suçlayacak kadar ileri gittiği zaman bile

Lenin onun marksist teoriye katkılarını övmeye devam etmiştir.

Lenin, yoldaşlarının bilgilerini geliştirmelerine ve ilerletmelerine yardım ederken büyük sıcaklık ve dikkat göstermiştir. Krupskaya şöyle hatırlar:

“İlyiç’in tecrübesiz yazarlara karşı tavrını hatırlanın. Onlarla birlikte onların yazılanını tanışırken derhal konunun özüne, esasına iner ve yazıyı daha iyi bir hale sokmak için önerilerde bulunurdu. Fakat bütün bunları çok dikkatle yapar, yazarlar yazılarını düzelttiğinin farkına bile varmazlardı. Ve İlyiç insanlara çalışmalarında çok iyi yardım ederdi. Örneğin, eğer birisinin bir makale yazmasını istiyorsa fakat onun bunu iyi yapabileceğinden emin değilse, onunla bir tartışmaya başlar, kendi düşüncelerini açıklar ve karşı-sındakinde ilgi uyanmasını sağlardı. Onu bu konu üzerinde yeterince yokladıktan sonra, ‘bu konuda bir makale yazmak ister misin?’ diye sorardı. Ve yazar İlyiç ile ilk tartışmalarının kendisine yardımcı olduğunu ve makalesini yazarken aslında İlyiç’in ifadelerini ve terimlerini kullandığını bile fat-ketmezdi.”*

Eğer Lenin’in bir zayıf tarafı varsa, bu da onun insanlara çok kolayca tutulmasıdır. “Vladimir İlyiç her zaman insanlara karşı coşkuyla doluydu. Bir insanda değerli bir özellik sezer ve buna sıkıca sarılırdı.”³⁷ Fakat bu coşku çok sürmezdi. İlk tanıştığı birine ‘tutulmaya’ her zaman için hazır bile olsa uzun bir tanışıldıktan sonra, hemen hemen her zaman o kimsede zayıflık unsurları sezerdi.

Bir kimsenin o anda kendi tarafında mı yoksa kendisine karşı mı olduğuna göre Lenin’in o kimseye karşı tavrı kökünden değişirdi. Tav-nında hiçbir kararsızlık yoktu. Yazılarında insanlar hakkında söylediklerinde sık sık şaşırtıcı çelişkiler bulunmasının nedeni, onun temel kuralının, mücadelenin gereklerinin herşeyin önünde geliyor olmasıdır. Muhalifleri de dahil olmak üzere insanların katkılarını değerlendirirken objektif davranmasını sağlayan büyük özkontrolü, cömert tabiatı, ve olağanüstü sıcaklığı, arkadaşlarının sadece güvenini değil, aynı zamanda sevgisini de kazanmıştır.

Lenin’in yoldaşlarına karşı tavn üzerine yazdıklarımızı burada keselim ve 1903 Kongre’sinin sonrasına dönelim.

Bölünmenin çılgınlığı

Bir defasında Leo Tolstoy yürürken uzakta çömelmiş ve garip el hareketleri yapan birisini farketmiş; deli herhalde diye düşünmüş. Fakat yaklaşınca adamın işinin gereği öyle yaptığını görüp tatmin olmuş - adamcağız bir taşın üzerinde bıçak biliyormuş. Lenin bu örneği vermeyi çok severdi. 1903 Kongresindeki tükenmez tartışmaları ve fraksiyon kavgalarını dışardan izleyen birine delilerin işi gibi görünür.

Bolşevikler ve Menşevikler arasındaki bu bölüme kadar önemsiz ve anlamsız gibi görünen bir olay daha yoktur. Kongre tutanakian-nı okuyunca, bu olayın Rus işçi hareketinin bir dönüm noktası olduğuna şaşırmamak elde değildir. Olayın içindekiler bile bu bölünmenin pek fazla önemi olduğuna ya da uzun bir zaman süreceğine inanmıyorlardı. Örneğin Lunaçarski sonradan şöyle yazmıştır:

“Bu mücadeledeki en büyük güçlük, İkinci Kongre'nin Partiyi bölmeye karşılık, martovisdede leninistler arasındaki gerçekten engin farkları henüz doğrultmamış olmasıydı. Bu farklılıklar hala parti tüzüğü'nün bir paragrafı ve yazı kurulu üyelerinden ibaret imiş gibi görünüyordu. Bölünmeye

yola-çan nedenlerin önemsizliğinden birçok kimse utanıyordu.”*

Daha **sonralarının** önemli bir Komintern görevlisi olacak olan o günlerin genç işçisi Piatniski ise anılarında şöyle der:

“Küçük farklılıkların bizi bir arada çalışmaktan niye alıkoyduğunu anlaya-mıvordum... *Iskra* grubunun kendi içinde görüş ayrılıkları olduğu haberi geldi.”

“Bu söylentilere inanamıvordum. *Rakoceje Dyelocuhtvc* onların taraftarları ile «nemli farklılıklar duymayı bekliyorduk; ancak kişisel olarak ben, homojen bir bütün olarak görmeye alıştığım *l>kra* grubu içinde bir ayrılık beklemiyordum. Ne olduğunu bilememe sıkıntısı günlerce sürdü. Sonunda delegeler Berlin’e döndüler. İki tarafın da Kongre raporlarını dinledik, ve derhal her iki taraf kendi çizgisini ileri sürmeye başladı. İki taraf arasında kaldım. Bir yanda, Zasuliç, Potresov... ve Akselrod’u *Iskra* yazı kurulundan atarak gücendirdiklerine çok üzüldüm.. Üstelik özellikle yakın bulunduğum yoldaşlar- Menşevik kamptaydılar, oy\$a Yoldaş Lenin’in savunduğu parti ötgüdenme yapısını tamamen onaylıyordum. Mantıksa! olarak çoğunlukla beraberdim fakat, eğer kendimi şöyle ifade edebilirim.

kişisel sempatim azınlıkla beraberdi.”**

O yıllarda Lenin’e çok yakın olan makinist Krjijanovski, ‘Yoldaş Martov’un oportünisti iği hakkında söylenenler şahsen bana özellikle asılsız gibi geldi’ diye hatırlar. Böyle daha çok örnek vermek mümkün. Petersburg’dan, Moskova’dan ve vilayetlerden protestolar ve feryatlar geldi. Kongre’de *Iskraht* arasında olan bölünmeyi kimse kabul etmek istemiyordu.⁴⁰

Bir fabrika İşçisi Lenin’e yazarak bölünme ve ‘anlamsız hizip kavgası’ hakkında şikayet etti:

“Bak yoldaş, tüm enerjinin, yalnızca çoğunluk ve azınlık hakkında konuşmak gayesiyle, komiteler arasında koşuşturmaya harcanması normal bir durum mudur? Hakikaten bilemiyorum, bu konu gerçekten bütün enerjinin sarfedileceği ve İnsanların birbirlerine neredeyse düşmanlarmış gibi bakacağı kadar önemli mi? Çünkü sonunda iş şuraya varıyor: eğer bir komite, diyelim ki, bir kampın taraftarlarından oluşmuş, o zaman öbür kamptan hiçkimse, iş için ne kadar uygun olursa olsun, o komiteye girmiyor; gerçekten o kimse o iş için çok önemli bile olsa, o olmadan iş yürümeyecek bile olsa komiteye girmiyor. Elbette bu konu üzerinde mücadele edilmemelidir demek istemiyorum, hayır, ancak bu mücadelenin başka bir şekilde olması gerektiğini ve kitleler arasında Sosyal Demokratik görüşleri yaymak olan temel görevimizi unutmamıza yol açmaması gerektiğini düşünüyorum; çünkü eğer bunu unutursak o zaman partimizi gücünden mahrum etmiş oluruz. Haklı mıyım değil miyim bilmiyorum ama insanların faaliyetimizin çıkarlarını çamurda çiğnediğini ve tamamen unuttuğunu gördükçe, onların hepsine siyasi entrikacılar divorum. İşin başındaki insanların zamanlarını başka şeye harcadığını görmek insanı gerçekten incitiyor ve dehşetle dolduruyor. Bunu görünce insan kendine soruyor: böyle önemsiz şeyler tözünden partimiz sürekli bölünmeye mahkum mudur, içerdeki ve dışardaki mücadeleyi avnı zamanda sürdürmekten aciz miyiz?”**

Kişisel tartışmalar ve İftiralar bölünmeyi katlandırdı. Yıllar sonra

"Dünyamı hiç biryenn/k, Sosyal Demokrat hareket içindeki gnıpların ilkeler uğruna verdiği mücadele

bir takım kişisel ve örgütsel anlaşmazlıklardan sakınmayı becerememiştir. Kötü niyetliler kasıtlı bir şekilde 'çatışma' ifade-lenin üzerine gitmeyi iş edinirler. Fakat sadece 'sempatizanlar' arasındaki metanetsiz amatörler bu anlaşmazlıklardan utanabilir, çaresizlik va da küçümseme edası ile, sanki 'hırgürden başka bir şey değil!' dercesine omuz silkebilir."⁴¹

Muarızlar arasındaki -1903'deki- kişisel düşmanlık, kargaşayı daha da büyüttü.

Bölünmenin derinliği vc gelecekteki öneminden, o zamanlaT Lenin'in pek emin olmadığı, o zamanki yazılarında açıktır. *Toplu Eser/ei*'in bu dönemi kapsayan bölümünde ilk defa bunca postalanmamış mektup, verilmemiş demeçleT, hazırlanmış ancak yayınlanmamış makaleler bulunması, kısmen onun bu dönemdeki tereddütlerini gösterir. Yazdıklarından gün ışığına çıkanlar ise, Menşeviklerle bölünmenin çok uzun sürmeyeceğini beklediğini ve 'önemsiz' konuiat yüzünden partiyi parçalamanın doğru olmadığını düşündüğünü gösterir. Örneğin A.N. Potresov'a yazdığı mektubunda (13 Ey/üi) şöyle der:

"Kendime soruyorum: ebedi düşmanlar gibi ayrılmamızı gerektirecek ne vat ki? Kongredeki tüm olaylara ve gözlemlerime tekrar bakıyorum. Bazen müthiş öfkeyle, 'çılginca' davrandığının ve hareket ettiğim in farkındayım; eğer, atmosferin, tepkilerin, ortamın, mücadelenin vb.nin doğal bir ürünü olan bu şeve hata denilebilirse ben *bu hatam herkese* itiraf etmeye hazırım. Fakat şimdi sakın bir şekilde, varılan sonuçları, çılgin mücadelenin elde ettiği sonuçları inceleyince bu sonuçlarda partimize zarar veren ya da azınlığa hakaret eden veya onurunu kıran hiç bir şey, kesinlikle hiç birşev göremiyorum."⁴³

◆

Kongre'den ahi ay sonra ise gene şunları yazmıştır: "Şu anda iki kanadı ayıran anlaşmazlıkların çoğu program veya taktik sorun-

larla değil, sadece örgütsel sorunlarla ilgilidir"⁴⁴, "Örgütsel sorunlar, şüphesiz taktik sorunlardan daha az önemlidirler, nerede kaldı ki programatik sorunlardan"⁴⁵, "Daha önceleri, hatta bazı hallerde bir bölünmeye bile haK verebilecek kadar büyük konularda anlaşamazdık. Şimdi tüm büyük vc önemli noktalarda anlaştık; sadece, üzerinde tartışabileceğimiz ve *tartışmamış* gereken fakat ayrılmanın anlamsız ve çocukça olacağı *nüanslarda ayrılıyorz'*"⁴⁵, "Eğer parti üyelerimiz, sınıf bilinçli militan proletaryanın adına layık temsilcileri ve dünya işçi sınıfı hareketinin adına layık mensupları ise, parti programımızı yorumlamada ve ilkelerini yerine getirme yöntemlerinde hiçbir kişisel farklılığın, merkezi kurumlanmızın yönlendirmesi altındaki uyumlu ortak faaliyete müdahale etmemesini veya edememesini temin etmek İçin en büyük gayreti göstermelidirler."⁴⁷

Lenin aylarca tereddüt etti. İlah yaratıcılarının yaydığı efsanelerin aksine, Lenin herşeyc kadir değildi ve partideki 'ufak çatlak'ın sonuçlarını önceden görememişti. Kararsızlığı sınırlarını bozuyordu. İkinci Kongre'nin eşiğinde Krupskaya şöyle hatırlar: "Vladimir İlyiç öyle sınırlıydı ki sırt vç göğüsteki sinir uçlarının iltihaplanmasından meydana gelen 'kutsa) alev' diye bilinen bir sinir hastalığına tutuldu... Yolculuk boyunca Vladimir İlyiç hiç yerinde duramıyordu; Cenevre'ye vardığımızda tamamen çözüldü ve iki hafta yatmak zorunda kaldı."⁴⁵ Kongre boyunca artık hiç uyuyamaz hale geldi ve son derece huzursuzdu.⁴⁹

Aslında Lenin her konferanstan sonra genellikle Krupskaya ile birlikte uzun yürünüşler yapabileceği veya bisiklete binebileceği bir geziye çıkardı. Öz-disiplini öylesine güçlüydü ki, kendisini sarsan heya-can dalgasını hiç göstermezdi. Oysa Krupskaya'nın hatıralarında Lenin'in haftalarca ve hatta aylarca süren sinir yorgunluklarının sürekli sözü geçer.

Eğer Lenin entelektüel dürüstlüğüne korumuş, kişisel üzüntülerinin, sinir bozukluğunun ve yorgunluğunun kendi üzerindeki etkilerini asgari düzeyde tutarak mücadeleye devam edebilmiş ve sarsılmaz sevgisinin büyük rolü olmuştur.

sarsılmaz sevgisinin büyük rolü olmuştur.

1903 Kongresi'nin takip eden olaylara dönecek olursak, Lenin ancak altı aydan fazla bir süreden sonra, bölünmenin haklı ve gerekli olduğu yargısına varmıştır. Tereddütlerini sona erdirmiş ve kesin bir şekilde bu bölünmenin partinin proleter kanadı ile küçük burjuva aydın kanadı arasındaki farklılıkların bir yansıması olduğunu öne sürmüştür.

1903 Kongresi'ni ve kongre sonrasını değerlendirdiği 230 sayfalık *Bir Adm İkri, İki Aâm Geri* adlı eserinde (Şubat-Mayıs 1904) Lenin, "oportünist gerekçelere ve anarşist lafbedliğine eğilimini göstererek 1. Madde üzerindeki tartışmada kendini çoktan açığa vuran aydın bireyciliğine tüm proletarya örgütlenmesi ve disiplini *köielik* olarak görünüyor" der.^M

Lenin, artık bir menşevik gazete olan Zofen/da yayınlanan ve kendisini, partiyi, başında Merkez Komitesi şekline bürünmüş bir müdür bulunan 'koca bir fabrika' olarak görmekle suçlayan bir mektuptan alıntılar yapar ve mektubun yazarı hakkında şöyle der:

"...bu berbat benzetmenin, proletarya örgütünün pratiğine ve teorisine yabancı burjuva entelektüel mantığını derhal de verdiği farkında bile değil. Çünkü, bazılarında sahte bir şeymiş gibi görünen fabrika, proletaryayı bir ataya getiren v-e disipline eden, ona örgütlenmeyi Öğreten ve onu emekçi ve sömürülen toplumun tüm diğer kesimlerinin başına geçiren en yüksek düzeydeki kapitalist işbirliğini temsil eder. Ve kapitalizm tarafından eğitilen proletaryanın ideolojisi marksizm, istikrarsız aydınlara bir sömürü (açlık korkusuna dayanan disiplin) aracı olarak fabrika ile teknik olarak yüksek derecede gelişmiş bir üretim biçimi olarak fabrika arasındaki farkı öğretmiştir ve öğretmektedir. Burjuva aydınlara o kadar zor gelen disiplin ve örgütlülüğü işte bu fabrika 'okulu' sayesinde proletarya çok kolayca kazanır."*¹

Aydınlara bu saldırısında, ve onların devrimci parti tarafından disiplin altına sokulmasının gerekliliğinin önemini vurgularken idenin Kautsky'nin entelektüel bireycileri betimleyen parlak sözlerinden uzun "Aydın kapitalist değildir. Hayat düzeyinin burjuva olduğu, ve yoksul olmak istemiyorsa bunu korumak zorunda olduğu doğrudur; fakat aynı 7.amanda emeğinin ürününü, hatta çoğu zaman emek gücünü satmak zorundadır ve kendisi de çoğu zaman kapitalist tarafından yeterince sömürülmekte ve aşağılanmaktadır. Bu yüzden aydın proletaryayla herhangi bir ekonomik uzlaşmazlık içinde değildir. Ancak onun toplumsal konumu ve çalışma koşulları proleter değildir ve bu bir çeşit duygusal ve düşünse) uzlaşmazlığa neden olur.

'Tek başına birey olarak bir proleter hiçbir şey değildir. Onun tüm gücü, tüm ilericiliği, tüm ümitleri

ve beklentileri *örgütlenmekten*, onun büyük ve güçlü bir örgütün bir parçası haline gelmesinden kaynaklanır. Onun için en önemli şey budun bununla karşılaştırılınca tek başına bir birey birşev ifade etmez. Proleter, kişisel çıkar veya şöhret gözetmeksizin isimsiz bir kitlenin bir parçası olarak en büyük sadakede savaşı, tüm duygularını ve düşüncelerini kapsayan gönüllü bir disiplinle kendine düşen görevi yerine getirir. “Aydının durumu ise oldukça farklıdır. O gücüyle değil, tartışmayla savaşı. Onun silahlı kişisel bilgisi, yeteneği ve inançlarıdır. Sadece kişisel nitelikleri aracılığıyla herhangi bir konuma ulaşabilir. Bu yüzden, bireycilik için en serbest ortam, ona, başarılı faaliyet için en önemli koşul olarak görünür. Ancak zorlukla bir bütünün içinde, o bütüne tabi olmaya razı olur, o zaman bile bunu hevesle değil, zorla yapar. Sadece kitleler için disiplinin gereğini görür, seçkin beyinler için değil. Tabii ki kendini bu ikinci kategorinin içinde savar..,

“Kendi bireyciliğinin gereklerinin sağlanması onun için herşev olan ve bireyciliğini herhangi bir büyük sosyal amaca tabi kılmayı bayağı ve adi gören bir süper insandan bahseden Nietzsche'nin felsefesi entelektüelin gerçek felsefesidir; ve bu onu proletaryanın sınıf mücadelesinde yet almaktan tamamen uzaklaştırır.

“Entelektüellerin duygularına cevap veren felsefenin Nietzsche'den başka en önemli temsilcisi herhalde Ibsen'dir. Onun (*Halkın Düşmanı 'udakt*) Doktor Stockmann'ın bir çoğunun sandığı gibi sosyalist değil, daha içinde çalışmaya kalkar kalkmaz proletarya hareketi ile ve genel olarak herhangi bir

halk hareketi ile anlaşmazlığa girmesi kaçınılmaz olan bir entelektüel tipidir. Çünkü, proletarya hareketinin temeli, her demokratik hareketin temeli gibi, insanın yoldaşlarının çoğunluğuna saygıdır. Stockmann cinsinden tipik entelektüel ise ‘malum çoğunluğu’ devrilmesi gereken bir canavar olarak görür.’**

Lenin, Martov ve taraftarlarının aldıkları tavrın, entelektüellerin bireyciliklerine teslim olma anlamına geleceğini söyleyerek sözlerini tamamladı. Para tüzüğü bu aynı entelektüelleri disipline etmeliydi,

Lenin'in *Ne Yapmak?*deki tartışmaları ile *Bir Adım İleri, İki Adım Geri*'deki tartışmalarını karşılaştırmakta yarar var. Birincisindeki eleştirinin hedefi, kendi çevresinin dar ufkuyla sınırlı kalmış yerel akdvist idi. Dolayısıyla Lenin burada, proletaryanın kendiliğinden ancak sendika bilincine yaklaştığını, oysa marksist aydınların işçilere dışardan sınıf ve siyasi bilinç götürmekte vazgeçilemez bir yeri olduğunu anlatır. Öte yanda, bundan iki yıl sonra *Bir Adım İleri, İki Adım Geride* ise partinin içindeki proleter unsurların aydınlanma disiplini altında tutulması gerektiğini söyler. Zaman değiştiği hareketin gerekleri de şartlarla birlikte değişir ve Lenin'in yaptığı şey ise gereken yöne yönelebilmek için değneği o tarafa doğru bükme olmuştur.

Bekleyiş

1903 bölünmesi, daha sonraki gelişmeler için bir ipucu idi. Lenin ile Martov arasındaki siyasi farklılıklar yüzeysel, yani mekanik bir şekilde ele alınacak olursa bunların herhangi bir bölünmeyi haklı çıkartamayacak kadar küçük farklılıklar olduğu sonucuna varmak işten bile değildir. Ancak bu farklılıklara, bunların gelişimini hesaba katan bir bakış açısından, yani diyalektik olarak bakınca, ufak farklılıklar büyük farklılıklara dönüşebileceği son derece açık olur. Birleşik bir parti içinde küçük-

burjuva çevreler işçi çevrelerinden tamamen tecrit edilmiş bir durumda değildirler. Bunlardan birisi İçendi etrafında toplanmaya ve proleter olmayan bir sosyal grubun borazanı olmaya eğilimlidir; diğeri ise bu küçük-burjuva unsurlarla giderek uzlaşmaz bir çelişki içine girer. 1903'deki farklılıklar sadece örgütlenme konusundaydı, ve siyasî ve programatik farklılıklar daha kendini göstermeye başlamamışlardı. Bu nedenle Lenin daha o aşamada bir bölünmenin gerekmediğini düşünüyordu. Ancak, avn örgütlerin varlığı, bu örgütlerin kendi politikalarını geliştirmeleriyle birlikte siyasi farklılıklara da yol açabilir ve her bir grubun içinde politikaların belirlenmesinde kişisel faktörler Önemli bir rol oynamaya başlayabilir.

1903'te her iki kanadın da kendi bileşimlerinde saf olmadıkları doğrudur. O zaman bülşeviklerle saf tutan Plehanov sonradan en aşın sağcı menşevik olmuştur, öte yanda Troçki ve Rosa Lüksem bur g ise o zaman menşevik saflarda yer almışlardı. Ancak, her iki kanadın da karakteri esas olarak, karşılıklı olarak en büyük farklılıkları taşıyan iki lider, LenİN ve Martov, tarafından tayin edilmişti. Daha başından bol-şeviklerin 'katı' ve menşeviklerin 'mülayim' diye adlandırılmaları her ne kadar psikolojik bir tanımlama olsa bile, aslında bu tanımlama hareketin iki kanadının önderlerine oldukça uygundur. Herkes Lenin'in katılığında sözedirdi ve Martov'un mülayimliğinden söz edenler ise az değildi. 1903 Kongresi'nden yıllar sonra Troçki Martov'u, 'Demokratik Sosyalizmin Hamlet'i'ne benzetmişti "Onun düşüncesi, İradeden nasibini almamıştır."⁵³

Lenin ve Martov'un psikolojik özellikleri arasındaki farkın bir ifadesini bolşevik ve menşevik isimlerini seçmelerinde görmek mümkün. Lenin her zaman için bolşevik lakabına sahip çıktı. Martov ise uysal bir şekilde hayatının sonuna kadar menşevik etiketini taşıdı. Hatta çoğunlukta olduğu zaman bile Martov kendisine menşevik demeye devam etmiştir.

İkinci Kongre'den sonra Lenin'e karşı yazdığı bir broşüre Martov, 'Gene Azınlıktayız!' adını vermiştir. Eğer Lenin 1. Madde'deki gibi kongre boyunca her bir konuda azınlıkta kalmış olsaydı kendi grubuna menşevik adını takar mıydı? Şüphesiz takmazdı. Herhalde, 'Katılar', 'Ortodoks Marksistler', 'Devrimci Sosyal Demokratlar*' gibi bir İsim bulurdu. Martov'un ve Lenin'in kendilerine seçtikleri isimler gerçekten anlamlı: bir yanda kadercilik ve itaatçılık, öte yanda ise irade gücü ve eylem. O gün tarihsel kişisel faktörler içiçe geçmişti.

Şüphesiz, 1903'deki Martov'u reformist olarak tarif etmek yanlış olur. Ortayolculuk belirtileri vardı, ki bu terim reformizmden mark-sizme kadar çok çeşitli akımları ve grupları kapsayabilen genel bir tanımlama. Ortayolculukun en önemli özelliği, sınıfın öncüsü ile kitlesi arasında, ve azınlığın girişimciliği ile çoğunluğun alışagelmışliği arasında kesin bir ayırım yapma gereğini çarpıtmalarıdır. Ortayolculuğun en büyük derdi tarihsel kaderciliktir. İçeriği böylesine belirsiz olduğu için, açık ve keskin bir karakter saptamaktan böylesine yoksun oldukları için ve marksizm ile reformizm arasında bocaladıkları için ortayolcu gruplar hep aynı yönde gitmezler. Bazıları sola doğru marksizme, bazıları sağa doğru reformizme yönelirler. Üstelik, tutarlılıktan da mahrum oldukları için bazen de önce sola saparlar, sonra İse sağa dönerler. Bu süreç boyunca grubun kendisi içinde farklılaşmalar ortaya çıkar ve bölünmeler olur: bazı kesimler kesin olarak reformizme kayarlar, diğerkleri ise işçi sınıfının devrimci kanadına katılırlar.

Çarlık Rusya'sında tutarlı devrimciler, ortayolcular ve reformistler arasındaki farklılaşmaya otokratik rejimin kendisi mani oldu. Batı Avrupa'da İse işçi sınıfı hareketinin en ılımlı unsurları

kendilerine açıkça reformist diyorlardı. Fakat çarlık rejimi koşullarında en ılımlı sosyalistlerin bile kendilerini bir reform partisine dönüştürmelerine imkan yoktu. ‘Parlamentar yol’un parlamentonun olmadığı yerde ilgi uyandırması söz konusu değildi. Parlamento ahmaklığının kafasını çıkarabilmesi için hiç olmazsa bir yarı-parlamento -daha sonraki yılların Çarlık Duma’sı- gerekiyordu. 1903’de Rus sosyalist hareketinde reformizm bayrağını daha kimse açmamıştı.

Rus Sosyal Demokrasininin bolşevik ve menşevik kanatları, iki kanadın daha belirginleşmemiş eğilimlerinin gerçek siyasi ifadelerini bulacakları ve böylece bir uzlaşma olanağına imkan bırakmayacak derin bir ayrışmaya doğru yol alıyorlardı. Ancak bu, o zamanki tartışmalarda yer alanların daha göremedikleri bir şeydi.

Menşevizmin iyice şekillenmesi için 1905 devrimine ve 1907-10 baskı dönemine gerek vardı. 1903 yılının menşevizmi kabaca ortayolculuk olduğu için, Lenin dahil bolşeviklerin bölünmeye karşı tavırları

oldukça belirsiz ve kararsızdı. Bolşeviklerle menşevikler arasındaki tam kopuşmanın birkaç yıl sürmesinde bunun da payı olmuştur. Bir an için tarihe bir göz atacak olursak, iki kanat arasındaki ilişkinin tarihini şöyle özetleyebiliriz:

Temmuz-Ağustos 1903 Bahar 1905 1906-07 1908-09 1910

resmi bölünme gerçek bölünme yarı-birlik bölünme yarı-birlik nihai bölünme

Ocak 1912

Bolşevik Önderler menşeviklerden ayrılmayı reddediyor

Kongre’de Lenini destekleyen Plehanov bundan kısa bir süre sonra fikrini değiştirdi. “Yoldaşlara ateş etmeye” katlanamadığını, “bölünmek yerine, İnsanın kendi kafasına bir kurşun sıkmasının daha iyi” olduğunu İlan etti. Ardından, Martov’u, Akselrod’u, Zasuliç’i ve Pot-resov’u *İskra* yazı kuruluna katılmaya davet etti.

Lertin’in ilk tepkisi yeni bir Kongre çağırmak için örgütlenmek oldu. 18 Atalık 1903’de en yakın arkadaşlarından biri olan G.M. Krji-janovski’ye şöyle yazdı:

“Tek kurtuluş - k&ngrt, Şian: Bozguncular# karşı mücadele. Ancak bu şiar ile Martovculan teşhir edebilir, geniş kitleleri kazanabilir ve durumu kurtarabiliriz. Bence tek olası plan şu: Şu atı «w hiç kimseye kongre hakkında hiç bir laf edilmemeli, tam gizlilik olmalı. Tüm, kesinlikle tüm güçler komitelere ve turlaragönderilmeli. Barış için, bozgunculuğu durdurmak için, Merkez Komiteye tabi olunması mücadelesi verilmeli. Komiteleri bizim insanlarımızla güçlendirmek için her çaba sarfedilmeli. Martovcuları ve Yujni-Rabo-çicileri bozgunculuk yaparken suçüstü yakalamak için her gayret gösterilmeli, bozgunculara karşı belgelerle ve kararlarla onlar» bağlamak; Merkez Organ’a komitelerden kararlat yağmak. Ayrıca, bizim insanlarımız kaypak komitelere sokulmalı. Komiteleri, ‘bozgunculuğa karşı’ şia ri ile kazanmak

- bu en önemli görev, **Kongre Ocak sonundan önce toplanmak**, öyleyse faaliyet enerjik bir şekilde

başlamak. Tekrar söylüyorum: Ya tara yenilgi... ya da **derhal kongre hazırlığı. En fazla bir ay boyunca önce giyi hayırlık yapı i mali ve bundan sonraki ite hafta boyunca komitelerin yananın talepleri toplanmak ve kongre çağrılmak, birkey daha söylüyorum-** bu tek kurtuluş. ^{1M}

Ancak, Kongre'yi toplamak ve böylece menşeviklerle bölünmeyi mühürlemek Lenin'in Mayıs 1905'e kadar 18 ayını aldı.

Lenin, yeni kongre fikrine ilk muhalefeti Merkez Komitesi'nden gördü. Tüm üyelerinin Bolşevik olmasına rağmen, bölünme onları giderek öfkelenmişti ve menşeviklerle bir uzlaşma yolu arıyorlardı:

“...Ocak toplantısından kısa bir süre sonra» o zaman Rusya'daki Merkez Komitesi'nin alo üyesinden beşi Lenin'in yeni bir kongre talebini tasvip etmediklerini belirttiler. Ayrıca, Lenin'in Merkez Komitesi'ne iki üye daha alınması teklifini de reddettiler.., Bu öneriler: ‘Tümümüz, Üstad'm (Lenin'in) tartışmayı sona erdirip işe başlamasını rica ediyoruz. Bildiriler, broşürler ve hertürlü tavsiye bekliyoruz - sınırları yatıştırmanın ve iftiralara cevap vermenin en iyi yolu bu.”

“Ancak Lenin'in bu yolu kabul etmeye hiç niyeti yoktu. ‘Ben makina değilim*, diye cevap yazdı, ‘ve mevcut rezil durumda hiç bir iş yapabilmenin imkanı yok\”^{ss}

Merkez Komite üyeleriyle aylarca sert bir şekilde mektuplaştıktan sonra 1904 yazında Lenin resmi üyesi olarak kalsa da artık fiili olarak Merkez Komitesi* nden düşürülmüş sayılırdı. 1904 Temmuzunda Merkez Komite menşeviklerle uzlaşma yönünde bir adım atö. *hkrdda* yayınlanan bir duyurularında gazetenin (Plehanov dahil beş menşevik-ten oluşan) Yazı Kurulu'nun tam otoritesini kabul ettiler ve Lenin'i Yazı Kurulu'na yeniden katılmaya çağırarak onun menşeviklerle hesaplaşmak için yeni, üçüncü bir Kongre kışkırtıcılığı yapmasını suçladılar. Merkez Komitesi, Güney Büro'yu fesh etdi ve Lenin'in yazılarının kendi onayı olmadan yayınlanmasını yasaklayarak onu Merkez Komitesi'nin dış temsilciliği görevinden aldı.^{5*} Lenin'in yerine uzlaşmacı birisi olan Noskov resmi temsilci olarak atandı.

Fakat bütün bunlar olurken Lenin oturduğu yerde durmuyordu. Cenevre'de Krupskaya'nın, ve Rusya içinde faaliyet sürdüren bir grup taraftarının yardımıyla, yeni komite örgütlenme ve tanıma hakkını Merkez Komitesi'ne veren parti tüzüğü'nün 6. Maddesine rağmen bir dizi, yeni merkezleştirilmiş komiteler kurdu. Eylül-Aralık 1904 arasında üç tane bolşevik j'eral komiteler konferansı toplandı: (1) Güney Konferansı (Odessa, Ekaterinoslav ve Nikolayev komiteleri), (2) Kafkas Konferansı (Baku, Ratum, Tiflis ve Imeretian-Mingre-İlan komiteleri), ve (3) Kuzey Konferansı (St, Petersburg, Moskova, Tver, Riga, Kuzey ve Nijni-Novgorod komiteleri). Bu konferanslar Lenin'in Önerisiyle, Üçüncü Parti Kongresi'ne hazırlık ve çağrı için bir Çoğunluk Komiteleri Bürosu seçtiler. Lenin'in de üyesi bulunduğu büro resmen Aralık 1904'de kuruldu.⁵⁷

Yeni bir kongre için ilk çağrıyı Eylül 1904'de İsviçre'de 19 kişinin katıldığı ve 3 diğer kişinin de alman kararlara katıldıklarını bildirdikleri, 22 bolşevikten oluşan bir konferans yaptı. Bu 19 kişiye Lenin, eşi ve kızkardeşi dahildi.

Aralık 1904'de Lenin yeni bir gazete, *Vpetjoâ* (İleri)'yi çıkarmaya başladı ve bu gazete bolşevizmin

organı haline geldi. Ancak bütün bu olanlara rağmen işler iyi gitmiyordu. 11 Şubat 1905’de Lenin iki yakın taraftan A.A. Bogdanov ve S.I. Guscov’e şöyle yazıyordu:

"Bundçulara bakın, biri onlar merkeziyetçilik hakkında gevezelik etmek yerine *her biri* merkeze her hafta mektup yazıyor ve temas *höx\ccymekt<n* sürdürülüyor, Bu teması görmek için onların Posledniye *ly'tstidlanna* bir bakmak yeter. Oysa biz burada *l/peiyodun* altıncı sayısını çıkarıyoruz fakat editörlerimizden biri (Rahmetov) ne hakkın da ne de onun İçin tek

bir satır bile yazdı. Bizim insanlarımız, St, Petersburg’da ve Moskova’da geniş edebi ilişkilerimiz olduğundan ‘bahsediyorlar’ fakat biz burada işbirliği çağnsi yapmamızdan *iki oy* sonra... bunlardan ne birşey gördük ne de birşey duyduk.. St. Petersburg Çoğunluk Komitesi ile bir grup menşevik arasında bir çeşit ittifak oluşturulduğunu başkalanndan 'duyduk’ ancak bizim kendi insanlarımızdan tek bir kelime çıkmadı. Bolşeviklerin bövlesine budala ve öldürücü bir adım attıklarına inanmayı reddediyoruz. Başkalarından bir Sosyal Demokratlar Konferansı ve bir ‘blok’ oluşturulduğunu ‘duyduk’, bunun *olfa bitigegefaiüdiğ* hakkında dedikodular olmasına rağmen kendi insanlarımızdan *tek birkeltmejúk.*”^M

Taban arasında da bölünmeye karşı yaygın bir direniş vardı, ve bolşevikler ile menşevikler arasındaki kopuşmayı bir takım Rus şehirlerinde gerçekten hayata geçirmek aylar süren büyük bir çaba gerektirdi. Menşevik azınlığın vere! komiteden ayrılmasıyla St. Petersburg’daki parti 1904 sonbaharında bölünmüştü fakat, “semt hüerelerinin birçoğu 1904-1905’de bile karışık bir bolşevik-menşevik bileşiminden oluşuyordu, ve tabandaki üyelerin birçoğu ne bölünmenin, ne de bölünmenin öneminin farkındaydı.”⁵⁹

Resmi bölünme Moskova’da ancak Mayıs 1905’de oldu. Sibiry’a da ve bazı diğer yerlerde iki kanat tüm 1904 ve 1905 boyunca aynı örgütsel yapı içerisinde faaliyet yaptılar ve Nisan-Mayıs 1906’daki birleşme konferansına kadar böyle yapmaya devam ettiler.

Bolşevik sempatanların hakimiyetindeki ünlü illegal Kafkasya matbaası 1904’de menşevik *Iskra* ve birçok menşevik broşürü basmaya devam etti.⁽⁵⁾ “Bizim düşünce farklılıklarımız hiç bir şekilde faaliyetimize yansımıyordu”, diye yazar Yenukidzc. Ancak üçüncü parti Kongresi’nden sonra, yani 1905 ortalarında matbaa Bolşevik Merkez Komitesi'nin eline geçti.⁶⁰

RSDİP’in bölünmesine karşı işleyen bir kaç unsur vardı. Birincisi, daha önce de belirttiğimiz gibi, bolşevikler ile menşevikler arasındaki farklılıklar çok açık değildi. İkincisi, birlik her zaman için insanların aklına daha çabuk yatan birşeydir. Üçüncüsü, Lenin dışında tüm önemli yazarlar ve teorisyenler -Plehanov, Akselrod, Zasu-liç, Martov, Troçki ve Potresov- menşevik saflardaydılar.

Daha İlerde göreceğimiz gibi, baskı yılları (1906-10) döneminde Lenin, bolşeviklere katılan yeni önemli yazarları da -Bogdanov, Lunaçarski, Pokrovskî, Rozkov ve Gorki’yi de- kaybetti. Bolşevikler her zaman saflarında menşevik saflardakinden daha az sayıda aydın ve yetenekli gazeteci olmasından sıkıntı çektiler. Ancak bu gerçeğin diğer yüzü İse şu oldu ki menşevikler, edebi üstünlüklerinin gelecekte işçi sınıfı hareketi içinde etkinliği garantileyeceği hayalinin kurbanı oldular.

Lenin’in içinde bulunduğu güç durumu iyice güçleştiren diğer bir şey, 1904 yazında Rusya dışındaki

sosyalist hareketin tüm önderlerinin Martov ve menşeviklerden yana tavır alması oldu. Bunların arasında Kari Kautsky, Rosa Lüksemburg ve August Bebel vardı. Bunlardan Bebel, Rus parti kavgaları ‘müthiş skandalinin, bolşeviklerin tavrının, hareketin önderi olmak konusunda Vicdansız ve tam yetersizlik’ sınırına vardığını gösterdiğini söyleyecek kadar ileri gitti.⁶¹

Rusya’daki aksilikler

Lenin 15 Ağustos 1904 günü St. Petersburg bolşevik önderliğine şöyle yazdr.

“İnsan azlığından, yayın ve tam bit haberleşme noksanlığından sıkıntı çeken sizin komitenizdeki durum Rusya’nın tümündeki durumdan farklı değil. Herverde korkunç bir insan azlığı... tam bir tecrit, gene) bir sıkma ve kızgınlık havası, olumlu faaliyette bir duraklama var. İkinci Kongre’den beri parti parçalanıyor ve bugün bu bağlamda işler çok, çok ileri gitmiş durumda.

22 Aralık 1904’de ise Lenin şöyle diyordu: “Partimizin ciddi bir şekilde hasta olduğunu ve geçtiğimiz yıl içerisinde etkinliğinin en az yansını yitirdiğini tüm dünya biliyor.”⁶³ Ve, 1 î Mart 1905’de: “Şu anda menşevikler bizden daha güçlü. Mücadele uzun ve zorlu olacak.”⁶⁴

1904 boyunca bolşevikler St. Petersburg’da pek az faaliyet sürdürdüler 1903 yılındaki 55 bildiriye karşılık 1904’de sadece 11 bildiriyi yayınladılar. 1904 Mayıs ve Kasım arasında, sadece Temmuz ayında tek bir bildiri çıktı.⁶⁵

“Ocak 1905’de St Petersburg’un tümünde bolşevikler altmış tane ajitacör-leri olduğunu söylüyorlardı ve bunların yatisından çoğu ‘çok genç’ ve herhalde devrimci faaliyette pek yeniydiler. Buna rağmen, St. Petersburg Komitesi Sekreteri Gusev, bolşeviklerin şehir içinde geniş bir gizli örgüden-mesi olduğunu hesap ediyordu. Bu yerel önderlerin genellikle öğrenci oldukları anlaşılıyor. Şehir Merkez bölgesinde bolşeviklerin varlığını iddia ettikleri onbeş ajitator ve on propogandacı ‘tamamen öğrencilerden’ oluşuyordu.”**

Doğrudan devrime yol açan Rus-Japon savaşının patladığı 1904 yılındaki durum buydu.

Hem bolşevikleri hem de menşevikleri etkileyen bir gerileme dönemi de Moskova’da yaşandı:

“...Sosyal Demokratların Moskova’da ancak birkaç tane hücreleri vardı. 1904 yazında ve sonbaharında Moskova’da RSDİP’in tamamen bozguna uğradığı anlaşılıyordu. Önderleri hapisteydiler ve faaliyet neredeyse tamamen durdurulmuştu. Komite’nin yayınladığı bildiri sayısı faaliyet düzeyinin bir göstergesi durumundaydı: *UslovkiMoskorskikbbobmkov tpemdpemy russ-koy revöiyutsis* (M. 1955)’de yayınlanan 252 bildiriden 1904’de basılanların sayısı sadece 16’dır.”*⁷

5 Ocak 1905 günü, devrimin başlamasından dört gün önce, Krupskaya, Cenevre’den Bolşevik Petersburg Komitesi’ne şöyle yazıyordu:

“Peki, Komite’nin şehiri dolup taşıracakım söz verdiği bildiriler nerede? Bizim elimize geçmedi. Hiç bir rapor da almadık. Yabancı gazetelerden Putilov fabrikasının grevde olduğunu öğrendik. Orada ilişkilerimiz var mı? Grev hakkında bilgi almamız gerçekten imkansız mı? Fakat çok çabuk gelmeli. İşçilerin kendilerinin rapor yarmalan için her türlü gayreti gösterin.”*⁴

Bu mektuptan alıntılar yapan Nevski şunları ekler: “En büyük proleter hareketlerinden biri başlıyordu, hareketin öncüsü -Putilov İşçileri- çoktan kapitalistlerle mücadeleye başlamıştı, fakat yurt dışında merkez bu çatışmaları yabancı gazetelerden Öğreniyordu. Çünkü Petersburg’daki Bolşevik Komite kendini tamamen uzlaşmacı menşevik örgütler ile mücadele etmeye ayırmak zorundaydı.”⁵⁹ Daha sonraki satırlarda ise Nevski artık berbat menşevikleri suçlamayı bırakıp, “örgütümüzün geniş kitlelerden uzaklığı ve bu kitlelerin hayatı ve çıkarları hakkındaki bilgisizliği”nden söz eder.

“Gerçekten büyük bir grev hareketi başlamıştı, bilinmeyen muazzam bir dalga yükseliyordu. Fakat Bolşevik Komite kendi tecrit hayatını yaşıyordu; bir defa Gapon hareketini Zubatovcu olarak değerlendirdikten sonra Putilov fabrikasındaki grevin sıradan bir grev olmadığını fakat tüm yerel Gaponlara, tüm Petersburg proletaryasının fevkalade grev hareketine yakından bağlı bir hareket olduğunu sezinlemekten bile acizdi.”⁷⁰

Petersburg Komitesi’nin Üçüncü Kongre’ye (Nisan-Mayıs 1905) raporu partinin durumunu şöyle değerlendiriyordu:

“Ocak olayları» Petersburg Komitesi’ni son derece acıklı bir durumda yakaladı. Komitenin işçi kitlelerle bağları menşevikler tarafından tamamen altüst edilmişti. Bu bağları büyük çabayla ancak Şehir Sementinde, (bu bölge her zaman bolşevik görüşleri benimsemiştir), Vasiljev-Oitrn’da ve Vyborg sektöründe korumayı başarabildik. Aralık sonlarına doğru Petersburg Komitesi’nin matbaası (polis tarafından) keşfedildi. Bu ana gelindiğinde Petersburg Komitesi bir sekreterden (onun aracılığıyla komite matbaa sorumlusu ile ve mali komisyonla haberleşiyordu), bir başyazar ve editörden (*ptvetstmnıy tiuratör*), bir baş örgütçüden oluşuyordu. Komite üyeleri arasında tek bir işçi yoktu. Putilov fabrikasındaki grev Komitesi hazırlıksız yakaladı.”^{1*}

Menşeviklerin durumu da kötüydü Hizip savaşı RSDİP’in iki kanadına da zarar vermişti. Yıllar sonra Martov şöyle yazar:

“İşçi sınıfı hareketinde yükselen dalgayı ileri götürebilmek ve onu doğru yola yönlendirmek için Sosyal Demokratik güçlerin muazzam taze çabaları gerekiyordu. Ancak parti içindeki mücadele bu olanağı önledi. Partinin tüm gücü bu mücadelede emilmişti ve 1903-04 kışında örgütsel faaliyet tamamen durmuştu.”²

Petersburg’un bir bölgesinde menşevik çevrelerin sayısı 1904 başlarındaki onbeş-yirmi çevreden, Aralık ayında sadece dört ya da beşe düşmüştü.⁷³

Merkezi önderlikten yoksunluk

1904 boyunca ve devrim yıllarının başlangıcından sonra Lenin Rusya’daki yakın taraftarlarına yazdığı mektuplarda tekrar tekrar, ülke içindeki merkezi önderlik yoksunluğundan ve yurtdışındaki önderlik ile haberleşmenin zayıflığından yakındı.

A.A. Bogdanov ve S.I. Gusev’e yazdığı 1905 tarihli mektubunda şöyle der:

“İri iş doğrusu: örgütten, merkeziyetçilikten söz ediyoruz, oysa merkezdeki en yakın yoldaşlar arasında bile aslında Öylesine bir dağınıklık, öylesine bir amatörlük var ki insanın moral bozukluğu

içinde herşeyi bırakacağı geliyor.”^{7*}

“Menşeriklerin daha çok parası, daha çok yayın, daha çok ulaşım olanakları, daha çok ajanları, daha çok ‘isimleri’ ve daha geniş bir yazar çevreleri var. Bunu görmemek affedilemeyecek bir çocukluk olur”¹

29 Ocak 1905 günü Çoğunluk Komiteleri Bürosu Sekreterine ise şöyle yazar: “Senden büyük bir ricam var. Lütfen Rahmetov'u bir haşla, evet, iyice bir haşla.” Çünkü Rahmetov otuz gün içinde sadece iki tane mektup yollamıştı.

“Buna ne dersin? Tek bir haber yok. *Vperyoâ** tek bir satır yok. Faaliyet,

150 - PARTİNİN İNŞASI

planlar, ilişkiler hakkında tek bir kelime yok. Bu kısacası imkansız, inanılmaz, bir rezalet. *Vpetyadun* 4. sayısız bir-iki gün içinde çıkacak ve hemen ondan sonra (birkaç gün sonra) 5. sayı çıkacak, fakat Rahmetov’un lııç bir desteği olmadan. Bugün St. Petersburgdan 10 Ocak tarihli birkaç mektup geldi, oldukça kısa hepsi. Ve hiç kimse 9 Ocak hakkında iyi ve uzun bir mektup yazmayı düşünememiş!”¹⁶

RSDİP’in Merkez Komitesi'ne yazdığı 11 Temmuz 1903 tarihli mektubunda Lenin şunları der: "Genel kanı şu ki, Merkez Komite diye birşey yok, kendisini hissettiremiyor, hiç kimse onu farketmiyor. Ve olaylar bunu doğruluyor. Merkez Komitesi'nin partiye siyasi önderlik yaptığının hiç bir delili yok. Oysa Tüm Merkez Komite üyeleri sabah-akşam iş yapıyorlar. Olan nedir?" Lenin kendi sorusunu kanıtlayarak devam eden

“Kanımca, bunun başlıca sebeplerinden biri düzenli Merkez Komitesi bildirimleri olmamasıdır. Devrim sırasında konuşmalar ve kişisel ilişkiler yöntemiyle önderlik yapmak en halisinden ütopyaafiktir. önderlik açık bir şekilde yapılmalıdır, *l'üm diğer* faaliyet biçimleri tamamen ve koşulsuz bu biçime tabi olmalıdır. Sorumlu bir Merkez Komite yazan herşeyden önce halitada iki defa parti hakkında ve siyasi konular üzerine (liberaller, sosyalist devrimciler, azınlık, bölünme, *Ztmtvo* delegasyonu, sendikalar, vb.) bildiri yazmakla ilgilenmelidir (ya da, bunu diğer yazarlardan derlemelidir-ancak editörün kendisi her zaman için bildirili kendisi yazmaya bazı ılıklı olmalıdır) ve bunu mümkün her yolla çoğaltabilmek, derhal 50 kopya balmumu teksiri yapılmalı (eğer basım makinası yoksa) ve komitelerin tekrar basabilmeleri için dağıtılmalıdır. *Proklarfdeki* makaleler -bazı değişikliklerden sonra- belki bazan böyle bildirimler için kullanılabilir. Bunun niye yapılmadığını hiç anlayamıyorum! Schmidt ve Verner bu konuda konuştuklarımızı unuttular mı? Elbette ki haftada hiç olmazsa bir tane bildiri yazıp dağıtmak mümkün. Üçüncü Kongre raporu Rusya'nın hiçbir yerinde bugüne kadat bir bütün olarak çıkmadı. Bu bir rezalettir.”⁷⁷ “Anlaşılan, Merkez Komite üyeleri, 'halkın akında bulunma' görevini hiç anlamıyorlar. Oysa bu olmazsa, ne merkez ne de parti var demektir! Merkez Komite üyeleri sabah-akşam çalışıyorlar fakat gizli randevularda, ajanlarla toplantılarda vb. vb, köstebek gibi çalışıyorlar. Bu boşuna yapılan bir Çalışmadır! ...yapılması gereken şey *her yaman* için açık çalışmaktır, dilsizliğe son vermektir. Yoksa biz de burada tamamen habersiziz.”^{7*}

“Bizim Merkez Komitesi... direnme ve duyarlılık noksanlığının, parti mücadelesinde her ufak şeyden

siyasi avantaj sağlayamama yeteneksizliğinin sıkıntısını çekiyor.”⁷¹¹

Lunaçarski'ye yazdığı 2 Ağustos 1905 tarihli mektubunda Lenin gene Bolşevik Merkez Komitesi'nİ, hizip mücadelesinde menşe-vikler kadar etkin olmamakla suçlar: Menşevikler, der,

“Cani bir şekilde herşeye burunlarını sokuyorlar, arsızca pazarlamacılık yapıyorlar ve uzun demagoji deneyimleri sayesinde iyice tecrübeliler - oysa bizim insanlarımız arasında bir çeşit ‘dürüst bir aptallık’ ya da ‘aptalca bir dürüstlük’ kol geziyor. Mücadele edemiyorlar, elleri işe yakışmıyor, avare, beceriksiz ve çekingenler... insan olarak çok iyiler, ama politikacı olarak beş para etmezler. Direnme, mücadele ruhu, uyanıklık ve süratten yoksunlar.”**

Lenin Merkez Komitesinin ayrıca yurtdışındaki önderiği tamamen ihmal etmesinden şikayetçiydi. Merkez Komitesi,

“Biz ‘yabancıları’ çok hor görüyor ve en iyi insanları ya bizden uzak tutuyor ya da buradan alıyor. Ve biz yurtdışında kendimizi arka plana düşmüş buluyoruz. Yeterince heyecan, dünü ya da itici güç yok. İnsanlar kendi kendilerine uğraşmaktan ve mücadele etmekten aciz. Toplantılarımızda konuşacak İnsan bulmakta zorluk çekiyoruz. İnsanlarımızın moralini düzeltecek, önemli konulan ortata sürececek kimse yok, insanlanmızı bu Cenevre bataklığından daha ciddi konulann ve sorunların tartışıldığı bir ortama yükseltebilecek birisi yok. Ve bütün faaliyet aksıyor. Siyasi mücadelede duraklama ölüm demektir. Binlerce talep var ortada ve bunlar her geçen gün daba da çoğalıyor.”⁴¹

Örgütlenme sorununa öncelik

AV Yapmalı?Aa Örgütse! Görevlerimiç Ürerine Bir Yoldaşa Mekiitp'ta Lenin'in anlattığı merkeziyetçilik kavramı ile 1904 ve 1905 yıllarında bolşeviklerin içinde bulunduğu durum arasındaki fark gerçekten dağlar kadardır! Lenin'in yazılarında dile getirdiği uyumlu ve işler parti yapısı ideali İle mevcut harap parti Örgütlenmesi arasında tam bir zıtlık vardır.

Lenin, menşevikletden ayn ve ona muhalif bir örgüt inşa edebilmek ve bir parti mekanizması yaratabilmek için herşeyi ile seferber olmuştu. Menşevİklere karşı mücadele ile öylesine meşguldü kİ, İnanılır gibi değildir, tüm 1904 yılı boyunca yazılarında Rus-Japon savaşının ancak üç defa sözü geçer. Yazılarına neredeyse tamamen hakim olan konu menşevİklerle bölünme konusudur. *Toplu Bserled'm* bütün bir cildi ve en kalın ciltlerden birisi, tamamen Kongre ve bölünme üzerine yazılarla doludur ve bunlar en polemikçi, sert ve sinirli ifadelerle yazılmıştır.

Devlet yerinden oynarken tüm dikkati parti mekanizması inşa etmeye ayırmak çılgınlık değil midir? Fakat Lenin, merkezi olarak alınmış bir karardan sapacak birisi değildir. 1900 yılından beri, hareketin Önündeki kilit görevin devrimci partinin inşası olduğunu her defasında tekrarlamıştır. 21 Nisan t901'de Plehanov'a, “mevcut dönemde örgütlenmenin ajitasyondan önce geldiğini” yazmıştır.⁸² 1902 yılında ise, Arşimet'ten uyarlayarak, “Bize bir devrimciler örgütü verin, Rusya'yı altüst edelim” demiştir.⁸³

Kapitalizmin gelişme döneminde yaşayan ve dolayısıyla parti inşası üzerinde durmayan Marks ve Engels'in aksine, devrimin güncelliği Lenin için partinin inşasını en önemli konu haline getirmiştir.

Marks'ın 11 Şubat 1851'de Engels'e yazdığı şu satırlar Lenin'den beklenemez:

“Ben şimdi senin ve benim, kendimizi içinde bulduğumuz bu genel ve gerçek tecritten çok memnunum. Bu bizim ilkelerimize ve konumumuza mükemmel bir şekilde tekabül ediyor. Sadece görünümü korumak için tahammül edilen karşılıklı tavizler ve azla-yetinmecilik sistemi ve bürün bu budalalarla parti maskaralığımla alenen paylaşma zorunluluğu - tüm bunlar

Aynı şekilde. Engelsin 12 Şubat 1851'de Marks'a verdiği şu cevap gene Lenin'den beklenemezdi:

“Nihayet şimdi tekrar bir şansınız var... hiç bir parti tarafından hiç bir şekilde rağbet veya destek görmeye İhtiyacımız olmadığını göstermek için... şu andan itibaren sadece kendimize karşı sorumlutuz, ve bu beylerin bize ihtiyacı olduğu an geldiği zaman onlara kendi şartlarımızı dayatabilme durumunda olacağız. O zamana kadar hiç olmazsa rahat kalacağız. Gerçeği söylemek gerekirse,, hatta bir çeşit yalnızlık... (bile diyebiliriz).. Resmi konumlardan veba gibi kaçman bizim gibi insanların bir ‘parti’ içinde rahat edebilmeleri hiç mümkün müdür?.. Şu an için asıl önemli olan şey: düşüncelerimizi yayınlamanın bir yolunu bulmak... Hele sen ekonomi-politik ile onlara bir cevap verdikten sonra tüm göçmen takımının sana karşı yapakları dedikodu ve skandalın bir anlamı kalacak mı?”¹¹

Dışardan bakan İçin -ve hatta içindeki birçoğu için- 1903-04 dönemi kavga, bitmek tükenmek bitmeyen tartışma, bolşevikler ile menşevikler arasında bölünme ve bolşevik kanadın kendisi İçinde kavga ve bölünme dönemi idi - ve bütün bunlar Rusya devrimin eşiğindeki ken oluyordu.

Troçki o zamanlar Lenin'in hizipçiliğine hiç anlam veremiyordu. Nisan 1904'te yazdığı bir broşürde şöyle dery “Tarihin bizim önümüze dünya gericiliğinin düğümünü koparmak üzere muazzam bir görev koymuş bulunduğu şu anda Rus Sosyal Demokratlar önemsiz bir iç mücadeleden başka bir şeye pek ilgi göstermiyorlar.” Bu ‘acıklı trajedi’ tam bir ‘kabus ortamı’ yaratıyordu; “hemen hemen herkes bölünmenin bu canî karakterinin farkındaydı.”^{*5}

Fakat Lenin kararında son derece ısrarlıydı. Ne olursa olsun, devrimci partinin bir an önce kurulması gerekiyordu. Böylece Lenin, bıkmadan usanmadan ve İnatla 1900-1904 döneminde o parti mekanizmasını kurdu. İdealindeki modelden ne kadar uzak olsa da, 1905 yılı geldiğinde kontrolü altında olan bir yapı vardı, Böylece bir mekanizmayı kurmak için gerekli siyasi örgütleyicilik ve yöneticilik yeteneklerini tam anlamıyla göstermiş oldu.

Daha sonra devrim süreci boyunca, gerektiğinde ve kitleler parti mekanizmasının atmaya razı olduğu adımlardan daha fazlasını attıklarında Lenin tabandaki işçilerin enerjisini harekete geçirerek kendi kurduğu o mekanizmanın geride kalışını gidermeye hazır olduğunu ve giderebildiğini göstermiştir. Ancak buna şimdi burada gitmek konumuzu atlamak olur.

6

Liberalere karşı mücadele

“Bır liberal kendisine kötü muamele edildiği çaman, Tanrıya şükür, dayak atmadılar’ diye düşünür Dayak yediği çaman ise, öldürülmediği için tanrıya şükreder Ve iş ölüme gidecek olarsa,

bu defa Ölümsü% ruhu fani vücudundan kurtarıldığı için tanrıya şükredecektir. "J

8-9 Şubat 1904'te Rusya İle Japonya arasında savaş patlak verdi. Bunun bir nedeni, hükümete, savaş histerisini devrimci kıvımdan malara karşı kullanma olanağı vermesiydi. Başbakan Plehve aynen şöyle demiştir: "Devrim dalgasını önleyebilmek için küçük, başarılı bir savaşa ihtiyacımız var."²

Liberaler çarlığın bu oyununa gelmeye pek gönüllüydüler. Onların ilk tepkisi yurtseverlikti. Yurtdışında yayınladıkları *Osvobojdenye* adlı gazetelerinde, artık sadık bir liberal olan Struve, 'Yaşasın Ordu!' sloganını önerdi. Ardından, Japonlar hem karada hem denizde daha üstün gelmeye başlayınca liberalerin yurtseverlikleri biraz çözüldü ve ılımlı bir muhalefete başladılar. Temmuz ayında Japonlar Lıaoyang muharebesini kazanınca Rusların savaşı kazanamayacakları ve hükümetin açıkça çıkmazda olduğu ortaya çıktı, liberalerin tavrı daha da keskinleşti. Böy-lece soyluları ve orta sınıfların cesur öncüleri ağızlarından baklayı çıkardılar. *Osvobojdenye* "Mançurya'nın ve denize açılan yolun işgali Rusya açısından ekonomik olarak saçmalık" diye yazdı.³ Savaşa karşı tavırları yenilgi taraftarlığına dönüştü. Yenilgi çarlığı zayıflatacak ve otokrasiyi uzlaştırmaya zorlayacaktı. Bir Rus liberali bu tavrı "Krem-lin'e Japonya değil Ruslar girecek" diye özetliyordu.⁴

Kendilerine güvenmeye başlayan liberaler, Rus yerel özyönetim organları *Zemtvolan* zemin olarak kullanan bir kampanya başlattılar. Buralarda şikayetlerini dile getirdiler ve bir *Zmstvo* ulusal konferansı planladılar. Konferans Kasım ayında oldu ve bunu liberal toprak sahiplerinin, sanayicilerin, profesörlerin, avukatların, doktorların, iktisatçıların vb, ziyafetleri takip etti. Uzun uzun nutuklar atıldı, anayasal reform planları tartışıldı, protestolar yapıldı. İlginç olan soru, liberalerin amacının çarlığı devirmek mi, yoksa bir pazarlığa ulaşmak mı olduğudur.

Menşevikler bu ziyafetlere pek meraklıydılar. Onların politikaları, işçileri liberaleri desteklemeye, cesaretlerini arttırmaya, ancak onları korkutmamak için aşırı eylemlerden kaçınmaya çağırarak oldu,

Iskra başyazarının tüm parti örgütlerine Kasım 1904'de gönderdiği mektup şöyle diyor:

"Liberal *Zemstv*Blan ve *Duma*&n bizim düşmanımızın düşmanları olarak ele alınmalı, ancak onlar düşmana karşı mücadelede proletaryanın çıkarlarının gerektirdiği kadarını yapmaya gönüllü ya da muktedir değildirler. Fakat mutlakiyete karşı resmen tavır almalarıyla ve imhasını hedef alan taleplerle onunla çatışmalarında müttefikimiz olduklarını gösteriyorlar... Mutlakiyete karşı mücadele sınırları içinde ve özellikle şu dönemde liberal burjuvaziye karşı tavrımız, onun cesaretini arırmak ve Sosyal Demokrasinin önderlik ettiği proletaryanın öne sürdüğü taleplere katılmasını sağlamak göreviyle tanımlanır."^{*}

"*Zmtmhrm* ve burjuva muhalefetinin diğer organlarını, ağır yıldırma yöntemleriyle, hemen şimdi *paniğin* etkisi altında taleplerimizi hükümete sunmaya sözvetmeleri için zorlamayı denersek büyük bir hata yapmış oluruz. Böyle bir taktik Sosyal Demokratların itibarını düşürür, çünkü siyasi kampanyamızı bütün gericiğin manivelası haline getirir...

"Mevcut *Zems(vo\axagelince...* görevimiz, devrimci proletaryanın siyasi taleplerini onlara sunmak ile kendini sınırlar, ki eğer onlar halkın adına konuşmak ve işçi kitlelerin enerjik desteğine dayanmak hakkını iddia edeceklerse bu talepleri desteklemek zorundadırlar."^{*}

En önemlisi menşevik önderlerden Axelrod bu bildirgenin ardından kampanya taktiklerini sıralamaya başladı: “Kitleleri *Zemstvo* meclisiyle doğrudan temasa sokmak için, *Zemstvo* meclisi üyelerini oturma yaptığı binanın Önünde gösteriyi yoğunlaştırmak için” gayret sarfe-dilmeliydi:

“Göstericilerden bazıları toplantı salonuna sızmalı ve uygun biranda, bu amaçla özel olarak yetkilendirilmiş bir sözcü aracılığıyla, işçiler adına bir bildiriye okumak İçin Meclis’ten izin istenmeli. Eğer izin verilmezse, halk adına söz sahibi olan Medis’in halkın gerçek temsilcilerinin sesini dinlemeyi reddetmesini yüksek sesle protesto etmeye başlamalı.”

‘Yürütme komitesi, *Zmstiv* meclis üyelerinin toplantı yaptığı binanın önünde birkaç bin işçinin ve binanın içinde de yüz kadar işçinin bulunması için önceden önlem almalı. Böylece, *Zemstmcufoz,paniğe kapımajaeakkrvz* kendilerini polisin ve kazakların utanç verici koruyuculuğuna terkedemevefek, barışçı bir gösterinin bütün anlamını mahvedecek çirkin bir kavgaya, vahşi bir düvüğe dönüşmesi engellenecektir,”⁷

Menşevizmin sözcüsü Martinov, *İki Diktatörlük* (1904) broşüründe bu tavrın altında yatan nedenleri benzer İfadelerle açıklamıştır:

‘Yaklaşan devrim burjuvazinin devrimi olacak; bunun anlamı devrimin şu veya bu ölçüde ancak burjuva sınıfların tümünün ya da bir kısmının egemenliğini sağlayacağıdır... Böyle olunca açıktır ki önümüzdeki devrim hiç bir şekilde burjuvazinin *tümünün iradesine karşı* olan siyasi biçimler almayacaktır, çünkü yarının efendisi burjuvazi olacaktır. Öyleyse, burjuva unsurların çoğunluğunu ürkütecek herhangi bir yol tutturmak proletaryanın devrimci mücadelesinin ancak tek bir sonuca varacağı anlamına gelir; mutlakiyetin eski şekline tekrar dönmek.”

‘Yani, devrimci hedef, “burjuva devrimini mantıki sonucuna götürmesi için toplumun daha demokratik ‘alt’ kesiminin ‘daha üstteki’ kesimini *ra?? o'maya s^rlamasi'* demektir.”⁸

Menşevilderin gazetesi *Iskra* Rus toplumunun ve işçilerin görevlerini o zamanlar şöyle görüyordu:

“Rusya’daki mücadele sahnesine baktığımızda ne görüyoruz? Sadece iki güç görüyoruz: Çarlık otokrasisi ve liberal burjuvazi. Bunlardan İkincisi örgütlü ve muazzam bir özgün ağırbğı var. Emekçi kitleler bölünmüş ve yapabilecekleri hiçbir şey yok; bağımsız bir güç olarak biz yokuz; öyleyse görevimiz bu ikinci güce -liberal burjuvaziye- destek olmaktır; ona cesaret vermeliyiz ve hiçbir şekilde proletaryanın bağımsız taleplerini öne sürerek onu korkutmamalıyız.”⁹

Plehanov da 1905’de yazdığı yazılarında aynı şeylerden söze-diyordu:

“‘Toplumun’ sempatisi bizim için çok önemli ve programımızda tek bir şey bile değiştirmeksizin bu sempatiyi kazanmamız mümkün - ya da, daha doğrusu, bunu kazanmak için *birçok* şansımız olmuştur. Fakat tabii ki bu *olanağık«rçiklqtirmek imdik* gerektiriyor ve bizde olmayan şey de işte bu.*” “O zaman liberallerin çıkarları ‘hükümete karşı sosyalistlerle birLikte hareket etmeye’ onları gerçekten ‘zorlayacaktır’ çünkü mutlakiyetin devrilmesinin Rusya’da sosyal devrimin işareti olacağı teminatıyla devrimci yayınlarda artık karşılaşmayacaklardı.”¹⁰

Plehanov’un kaleminden çıkan her yazı, bolşevikleri patavatsızlıkla suçlar, alay eder oldu. Hatta,

yazdığı bit dizi yazıya topluca, Taktikler ve Patavatsızlıklar Üzerine Mektuplar' başlığını verdi.¹⁴

Lenin ise tam aksine her zaman usanmadan Rus liberal burjuvazisini karşı-devrimci bir güç olmakla itham etti. *Zmstvo* Meclisi üzerine Martinov'un öne sürdüğü kampanya taktikleri hakkında Kasım 1904'de alay edercesine şöyle yazdı:

“İşçilerin partisinin görevlerinin şahane bir tasviri bu doğrusu! Devrimci proletaryaya karşı mücadele etmek için ılımlı Zemstvocukr üe hükümet arasında bir cephenin bu kadar açıkça mümkün ve muhtemel olduğu bir anda... hükümete karşı mücadelede gayretimizi iki misli artırmak yetine, görevimizi liberallerle karşılıklı destek üzerine anlaşmak için ahlaki kurallar saptamaya ‘indirgeme’ durumundaymışız.”¹²

“Eğer biz *Ztmsivo* Meclis salonunda heybetli işçi kitle gösterileri düzenleyebilecek durumdaysak tabii ki bunu yapacağız (aslında, kitle gösterisi için yeterince gücümüz varsa bunları *Zemstvo*'nun önünde değil, polis, jandarma, ya da sansür ‘binası önünde’ ‘yoğunlaştırmak’ çok daha iyi olurdu). Ancak bunu yaparken *Zemsh'ocfatyn* panik korkusu gibi düşüncelerinden etkilenmek ve bu konuda tedbirlerle meşgul olmak beceriksizliğin ert alası, saçmalığın en alası olur.”¹²

“Burada gerekli olan, ‘tedbİT almak’ değil, gerçekten güç toplamaktır; ZrtM/ttfculara değil, hükümete ve onun ajanlarına baskı yapmaktır.”¹⁴

Liberallerin niye karşı-devrimci olduklarını kanıtlayacaklarını açıklarken Lenin sözünü esirgemedi:

“Bize göre, proletarya ile burjuvazi arasındaki uzlaşmazlık 1789'da, 1848'de, va da 1871 'de olduğundan çok daha detin; bu yüzden, burjuvazi *proletarya* devrimiden çok daha farla korkuyor ve kendini karşı-devrimin kucığına çok daha kolay atacak.”¹⁴

“Genel olarak burjuvazi otokrasiye karşı kararlı bir mücadele vermekten acizdir; bu mücadelede, onu mevcut düzene bağlayan mülkünü kaybetmekten korkar; demokratik devrimde durmayacak, sosyalist devrime talip olacak işçilerin çok daha devrimci eylemlerinden korkar; çıkarları bin-bir bağ ile mülk sahibi sınıflara bağlı olan memurlarla, bürokrasiyle tam bir bölünmeden korkar. Bu nedenle burjuvazinin özgürlük mücadelesi adı kötüye çıkmış bir şekilde ürkek, tutarsız ve yarı-gönüllüdür.”¹⁶
“Tüm halkın Kurucu Meclisi ancak çara bir anayasa kabul ettirebilecek kadar güçlü olacak, fakat bundan daha güçlü olmayacak ve (burjuvazinin çıkarları açısından) *olmatuahâie*. Monarşiyi ancak dengelemek, fakat devir-memelidir; önemli iktidar organlarını (ordu vb.) monarşinin elinde bırakmalıdır.”¹⁷

1905 devrimi deneyimi liberal burjuvazinin iflasını, özellikle Rus toplumunun ezici çoğunluğu için en can alıcı sorun olan toprak sorunu konusunda, daha da açıkça göstermiştir. Liberaller büyük toprak sahiplerinin topraklarının kamulaştırılmasına karşı çıkmışlardır. Liberallerin partisi, *Küdetkr*, hükümdarlığın ve Kilise topraklarının köylüler arasında dağıtımını desteklemişler, fakat toprak sahiplerinin mülkünün, ancak onlara adil fiyat ödenmesi şartıyla, zorunlu kamulaştırılmasına razı olmuşlardır.¹⁸

Kadetkr aslında genellikle toprak sahibi sınıfın temsilcileriydiler. JLenin bunun delillerini

göstermiştir: *Kadetkr* liberal burjuvazinin, liberal toprak sahiplerinin ve burjuva aydınlarının partisidir. Eğer toprak sahiplerinin *Kadetkde* rengini verdiğiinden herhangi bir şüphe varsa şu iki gerçeğe işaret etmek gerekir (1) ilk Duma'daki Kadet grubunun kompozisyonu, ve (2) Kadecderin toprak programı taslağı.¹⁹

Birinci gerçek üzerine Lenin şu rakamları sıralar:

“Birinci Duma'daki 153 *Kadehn* 92'si soyludur. Bunlardan üçünün 5.000 ile 10.000 desiatin<*> arasında, sekizinin 2.000 ile 5.000 desiatin arasında, sekizinin 1.000 ile 2.000 desiatin arasında ve otuzunun 500 ile 1.000 desiatin arasında malikaneleri vardır. Yani Kadet grubunun yaklaşık üçte biri büyük toprak sahibidir.”*

Kadetkmt toprak programı üzerine ise Lenin şunları anlatır: Bu

“...aslında bir *kapitalist toprak sahibi* planı, köylüyü *Kneebt'e* dönüştürme planı, eşit sayıda toprak sahibi ve köylüden oluşan ve hükümetin bir başkan atadığı yete) toprak komisyonları kurulması planıdır. Bütün bunlar çok açıkça gösterir ki tanm sorununda Kadet politikası, bazı feodal özelliklerini temizleyerek, taksit ödemeleri ve hükümet memurları tarafından elinin-kolunun bağlanması yoluyla köylünün harap edilerek toprak sahipliğinin korunması politikasıdır.”²¹

Stolipin⁰¹ ve *Kaditlerin* anlayamadığı şey ne derece taviz verileceği ve reformların hangi yollarla (zorla mı yoksa daha karmaşık bir yöntemle mi) uygulamaya sokulacağıdır. Her ikisi de *reformları*² yani *köylülere tavikler* vererek toprak sahipliği *hakimiyetinin* korunmasını desteklerler.²²

Bundan iki yıl kadar sonra, Mart 1908'de, LetiIn “Rus Devrimi-nin ‘İçeriği* Üzerine” adlı bir yazısında, yaşanan deneyimin, köylü sorununa karşı liberallerin tavrının özünde karşı-devrimci olduğunu gösterdiğini söyler:

“1906'mn başında, birinci Duma'dan önce, *Kade!* önden Bay Struve, ‘Du-madaki köylü, bir *Kadri* olacaktır’ diye yazmıştı... Monarşisi gazete, ‘*Mujik* bize yardımcı olacaktır’ diye ilan etmişti, yani köylülerin geniş bir şekilde temsil edilmesi otokrasinin lehine olacaka. Bu gibi fikirler... o günlerde yaygındı... Fakat birinci Duma monarşistlerin bu hayallerini ve de *iiberaih-riu hayallerini* tamamen yanlış çıkardı. En cahil, geri, siyasi olarak bakır, örgütsüz *Mujik Kadçtlerle karşdastınlamaycak* kadar daha sol olduğunu ispat etti.”^{2*}

Lenin sözlerini şöyle bağlar:

“Ve Rus devriminin ök döneminin tüm tarihsel önemi şöyle özetlenebilir

Liberalizm karşı-devrimci özünü, köylü devrimine önderlik etmekten aciz olduğunu daha şimdiden kesin olarak gösterdi; köylüler ise, gerçek zaferin ancak devrim ve cumhuriyet yolunda, sosyalist proletaryanın kılavuzluğu altında kazanılabileceğini daha tamamen anlayamadılar.”²⁴

Liberalizm gerçek yüzünü gösteriyor

1905 devrimi boyunca liberallerin izlediği siyasi hat kararsa bir hata. Önce ileri atıldılar ve sonradan

devrim hamle yaptıkça ve milyonlarca işçiyi ve köylüyü siyasi ve sosyal mücadeleye çektikçe liberaller geriye çekildiler.

Devrimin başında Struve, “Rusya’daki her samimî ve düşünen liberal devrim istiyor” diye yazmışa.²⁵ Struve’nin Kadet Partisi ve hatta işverenlerin çoğunluğu, işçilerin çarlığa karşı devrimci genel grevi bir silah olarak kullanmalarına bile karşı değildiler. Petrograd Sovyetî Başkanı KrustaJev-Nosar şöyle demişti:

“Ekim grevi sırasında işverenler fabrikalardaki işçi toplantılarına engel çıkarmamaya razı olmakla kalmayıp grev sıtasında ücretlerin yüzde 50’sini ödediler; hatta bazı fabrikalarda ücretlerin tamamını ödediler. Grev yüzünden kimse işten atılmadı. Putilov işletmesinde ve başka yerlerde müdüriyet sovyet toplantılarına katıldıktan günler için delegelere tam ücret ödediler. Putilov işletmesi müdüriyeti o kadar anlayışlıydı ki, sovyet delegelerinin şehire gittikleri günlerde işyeri vapurunu onların hizmetine verdi/”²⁴

Kısa zaman sonra Kadet Partisini kuranların teme) organı *Pra-tf*’nin başyazarı şöyle yazıyordu: “Bu ilk grev, kurtuluş hareketi tarihinde şanlı bir sayfa olarak, halkın siyasi ve sosyal kurtuluşu için mücadelesinde işçi sınıfının büyük hizmetlerinin bir abidesi olarak ilelebet yerini koruyacak.”²⁷ Aynı şekilde, Kadelerin kuruluş kongresinde bir önerge şöyle diyordu:

“Kendilerinin ifade ettiği şekliyle grevcilerin talepleri esas olarak temel Özgürlüklerin derhal yürürlüğe sokulması; evrensel, eşit, doğrudan ve gizli oy temelinde halkın temsilcilerin bil kurucu meclise özgürce seçilmesi; vege-nei siyasî af ile sınırlı. Bu taleplerin, *Anayasa! Demokratik (Kadet) Partisinin talepleri ifeaynt olduğundan hiçbir şüphe yoktur Amaçların bu ötedesRğ durumunda, Anayasa! Demokratik Paiti'nin kuruluş kangrtss, gnv barektiik tam dayanışma-stm beyan etmeyi kendine gönv sayar. Üyeleri, kendi verlerinde ve bu partinin imkanları dahilindeki yöntemler aracılığıyla, aynı amaçlara erişmeye gayret gösterir. Mücadele içinde yer alan diğer gruplar gibi, amaçlanmışa hükümet ik görüşmeler atvairğtyla ulaşma düşüncesini öyeitikk reddederiç.*^{nl*}

Ancak devrimci İşçilere karşı gösterilen bu sempati çabucak kayboldu, işçilerin çarlığa karşı talepleri ile, işverenlerin çıkarlarıyla çelişen bîr şekilde, hayat koşullarını iyileştirme mücadeleleri arasında bir ayırım yapılamayacağını anlaşılmaması uzun sürmedi. Ekim 1905’de çarlığa karşı genel greve katılan işçiler kendi güçlerine öylesine güven kazandılar ki, bundan bir ay sonra içlerinden en ileri kesim olan St. Petersburg işçileri sekiz-saatlik işgünü talebiyle greve çıka. Bu açıkça işverenlerin ceplerine dokunuyordu ve derhal tepki gösterdiler. Grevci işçiler acımasızca işten atıldılar. Kasım ayında St. Petersburg’da 110.000 işçinin bulunduğu 72 fabrika, Moskova’da 58.634 işçinin çalıştığı 23 fabrika kapılarını kapadı; diğer şehirlerde de durum farklı değildi.²⁹ (Yeterince örgütlü olmayan işçiler, daha önceden çarlığa karşı müttefikleri olan kapitaüsder ile giriştikleri bu çarpışmada yenildiler).

Bundan böyle tüm burjuva politikacıları işçilere karşı kinlerini ve grevlere karşı korkulananın gösterir oldular. Önceden övülen grev eylemi için Kadet Önderi Milyukov, "suç, devrime karşı suç" diyordu.³⁰

1905’in başında devrim kışkırtmacılığı yapan Struve şimdi şöyle yazıyordu: “Rus devriminin zararlı

anarşisi, kendisi gibi ülkeyi de düzenlemek yerine, daha da dağıtması gerçeğinde açıkça gözükmektedir.”^M Burjuvazi böylece karşı-devrimci çarlıktan çok, devrimci işçilerden korkar oldu.

Kadetler devrimci mücadeleye karşı oldukları için, o zamanın can alıcı sorununu -toprak sorununu- çözümlene girişimlerinden sonuç çıkmadı. Mart 1905’te Struve şöyle yazıyordu:

“Sadece demokratik değil ayrı zamanda ihmii-anayasal bir muhalefet olan

Rus muhalefeti, içinde bulunduğumuz anda kendine başlangıç noktası olarak *kırsal bötgrde temrn itmmimn balibatgrda başlamış* olduğu gerçeğini alır. Böyle olunca, her balamdan en akli-başmda taktik, devrimi başından ele geçirmek ve bu devrimin adil özünü kabul ederek onu yasalara uygun bir sosyal reform batana doğru yönlendirmektir.”^R

Kadet Partisi’nin kuruluş kongresinde kabul edilen programda bir Kurucu Meclis talebi vardı (13. Madde) fakat monarşiden hiç söz edilmiyordu. Daha sonradan, Ocak 1906’da Kongre 13. maddeyi değiştirdi ve yerine ‘anayasal ve parlamenter monarşi’ talebini koydu. Lenin’in daha önceden söylediği gibi Katleder boylece Robespierre ve jakobinlerle, ya da Cromweli ve onun Süvarileriyle hiç de aynı mayadan yoğrulmamış olduklarını ispat ettiler.

Sonuç

Lenin’in liberallere kını, kendi gençliğinin deneyimlerinden kalmıştır. Krupskaya bunu şöyle anlatır:

“Bir defasında Vladimir İlyiç bana liberallerin, ağa bejinin tutuklanmasına karşı tavırlarım anlata. Ulyanov ailesinin tüm tanıdıkları onlardan kaçmıştı. Hatta daha önceden her akşam satranç oynamaya gelen yaşlı bir öğretmen bile uğramaz olmuştu. O zamanlar Simbirsk’te demiryolu yoktu ve Vladim-ir İlyiç’in annesi, oğlunun hapiste olduğu St. Petersburg’a gidebilmek için önce at üzerinde Svzran’agitmek zorundaydı. Vladimir İlyiç yolculuk için annesine bir vol arkadaşı bulmaya gönderilmişti. Fakat hiç kimse tutuklu bir insanın annesiyle yolculuk yapmak istememişti. Bu çocukluk anısı şüphesiz Lenin’in liberallere karşı tavrına damgasını vurdu. Tüm liberal boş lafların değerini o daha çok küçükken öğrenmişti.”^R

Lenin, zamanın büyük devrimcisi Çernişevski’nin liberallerden nasıl nefret ettiğini de unutmamıştı. Çemişevski 18601[arın liberallerinden, ‘çenesi düşükler, yüksekte atanlar, aptallar’ diye bahsederdi. Liberallerin devrimden nasıl korktuklarını, onların ne kadar korkak ve alçak olduklarını çok iyi kavramıştı.

7

1905 Devrimi

Polis sendikacılığının yükselişi

4. Bölümde 1900-03 yılları arasında işçi sınıfı hareketinin büyük çapta yükselişini gördük. Çarlık buna olağan yöntemleriyle -ağır baskıyla-tepki gösterdi. Fakat aynı zamanda, devrimci dalgayı önlemek için yeni bir yöntem denedi.

1901 yılındaki bir polis raporu işçilerin durumunu şöyle değerlendiriyordu:

“Amaçlarını yeniden belirleyen ajitatörler hükümete karşı mücadele etmek üzere işçileri örgütlemekte maalesef bazı başarılar elde ettiler. Son üç-dört yıl içinde avsal Rus genci, dini ve aileyi reddetmek, yasaya aldırmamak, mevcut otoriteyi inkar etmek ve hiçe saymak zorunluluğunu hisseden yan okur-yazar özel bir aydm tipine dönüştürüldü. Çok şükür böyle gençler fabrikalarda az sayıdalar fakat bu önemsiz bir avuç genç, çoğunluktaki hareketsiz işçileri, peşlerinden sürükleyebilmek için tetörize ediyorlar.”¹

Bu rapor her ne kadar gerçek durumu çarpıtıyor olsa da işçi sınıfı içinde önemli bir değişikliğe İşaret ediyordu: bazı işçiler devrimci gruplara katılmaya başlamışlardı.

Bu gelişmeyi saf dışı etmek ve saptırmak için gizli polisin bİT bölümü Zubatovizm diye bilinen yeni çeşit bir polis sendikacılığı başlattı (Zubatov, Moskova Jandarması Şefiydi). Amaçlandığı şekliyle, polisin İzni altında, işçilerin kendileri için kooperatif olanakları sağlayacağı ve onları devrimcilerin etkinliğine karşı koruyacak işçi dernekleri kurulacaktı. Böyle gruplar Moskova'da, Odessa'da, Kiev'de, Nikolayev'de ve Karkov'da kuruldu.

Ancak polisin planları umduğu gibi yürümedi. İşçiler bu yasal Zubatov örgütlerini grevler örgütlemek ve taleplerini dile getirmek için kullandılar. Bolşevik tarihçi M.N. Potrovski'nin anlattığı gibi Zubatovizrcî'in sonucu aslında Zubatov'un umduğundan tamamen farklı çıktı;

“...işte tam da işçiler siyasi olarak bu kadar geri oldukları için, Zubato-vizm, işçilerin kendileri ile işveren arasındaki sınıf muhalefetini anlamalarına yardım ederek onların *sınıf* bilinçlerini geliştirmeleri yönünde muazzam bir adım oldu. Bütün bu girişim sosyal demokratların ajitasyonunu taklit etmekten öte bir şey yapamadı - kafalardaki tek şey buydu. Devrimci ajitatörleri beceriksiz bir şekilde taklit eden Zubatov'un ajanları, hükümetin yakında fabrikaları işverenlerden alarak işçilere devredeceğini söz verecek kadar ileri gittiler. İşçiler ‘küçük aydınlara’ kulak vermeyi bırakacak olurlarsa, hükümetin onlar için herşeyi yapmaya hazır olduğunu söylediler. Bazı grevlerde polis grevcileri gerçekten destekledi, onlara para yardımı yapma vb.”²

Temmuz 1902'de Odessa'da Zubatov sendikalarının başlattığı bir grev, işin başını çekenlerin umduklarının tersine, şehrin tümüne yayıldı ve siyasi bir içerik kazandı. Siyasi kitle grevleri 1903 yılında hemen hemen Güney Rusya'nın tümüne (Kiev, Ekatarinoslav, Nikola-yev, Elizavetgrad ve diğer şehirlere) yayıldı. Bunun sonucunda, çarlık hükümeti Zubatovizme karşı tavrı aldı. St. Petersburg ve Moskova'da-kiler dışında tüm işçi dernekleri 1903 sonlarında feshedildi ve Zubatov sürgüne gönderildi. Fakat çarlık yalpalamaya devam etti ve birkaç hafta içinde ‘polis sosyalizmi’ devrimdi hareketlere karşı bir silah olarak yeniden uygulamaya sokuldu.

St. Petersburg'daki polis sendikasının adı ‘Rus Fabrika ve Atölye İşçileri Meclisi’ idi. Başkent in bütün bölgelerinde şubeleri vardı ve kar şılıkü yardım faaliyetleri, kültürel, eğitsel ve dini faaliyetin du/101ıy<u

[JIVKİMİ 16/

du. Önderi, bir hapishane papazı olan ve Zubatov'un himayesi altındaki Papaz Gapon idi.

“Gapon hareketi, emek ile sermaye arasındaki mücadeleye katılmak konusunda en ufak bir girişimden uzak son derece ‘sadık’ bir girişim olarak başladı. Onun mütevazı amacı işçilere biraraya gelmeleri ve boş zamanlarını eğitici uğraşlar için harcamaları olanağını vermektir. Gapon’un sonradan yazdığı gibi ilk zamanlar her toplantı oturma odasında ‘dua okuyarak açılır ve kapanırdı’. Tüzüğünü aldıktan sonra Meclis’in 11 Nisan 1904’deki resmi açılışında dini bir tören yapılmış, ‘tanrı çarı korusun’ üç kere okunmuş ve Meclis, İşçileri Bakanına taht ve anavatan için hararetle sevgilerinden ilham alan işçilerin en itaatkar duygularını götürmek için saygı dolu istirhamlarıyla’ dire telgraf göndermiştir.”²

Kanlı Pazar

Aralık 1904 sonlarında ekonomik huzursuzluk Petersburg’da 12.000 işçinin çalıştığı büyük Putılov makine işletmelerini karıştırdı. Olayın başlangıçtaki nedeni önemli sayılmazdı: dört işçi Gapon’un örgütünün üyesi oldukları için işten atılmışlardı. 3 Ocak 1905 Pazartesi günü bu küçük olay dört işçinin işe geri alınması için bir greve dönüştü. Karşı konulmaz bir şekilde devrime varan olayların mütevazı başlangıcı bu oldu.

Rus devrimi deneyimi ve diğer ülkelerin deneyimleri, şüpheye yer bırakmayacak bir şekilde kanıtlamıştır ki, derin bir siyasi bunalımın nesnel şartlarının mevcut olduğu bir ortamda devrimin asıl doğum yerinden görünüşte uzak, en ufak bir çarpışma, halkın duygularındaki kabarmayı alevlendirecek bir kıvılcım olabilir.

Putilov işçileri işten alınan işçilerin geri alınmasına yardım etmesi için Rus Fabrika ve Atölye İşçileri Meclisi’ne gittiler. Meclis önderliği eğer işten atılan üyelerin yardımına yanaşmazsa tüm itibarını kaybedecekti. Putilov işçilerinin diğer fabrikalardaki işçileri yardıma çağırılmalarına müsamaha göstermek zorunda kaldılar. Böylece Meclisin Petersburg’un her tarafındaki tüm şubelerinde kitle toplantıları yapıldı. Bu toplantılar işçilerin öfkelerini yükseltti ve çok geçmeden Putilov fabrikasındaki tek bir olaydan Rus işçilerinin karşı karşıya bulunduğu genel sorunlara -son derece zor maddi koşullara ve hiç bir haklarının olmamasına geçildi.

Bu kâde toplantılarının yarattığı havanın etkisi altında, Gapon, atılan dört işçinin işe geri alınması ve sorumlu ustabaşının değiştirilmesi talebine, Meclis’te uzun uzun tartışılan fakat işçilerin öne sürmeye bundan önce hiçbir zaman cesaret edemedikleri bazı diğer taleplerinin de eklenmesini önerdi. Bu talepler, sekiz saatlik işgünü, günlük asgari ücretin erkekler için 60 kopekten bir rubleye ve kadınlar için 40 kopekten 75 kopeğe yükseltilmesi, temizlik olanaklarının iyileştirilmesi ve ücretsiz sağlık yardımı idi. Bu aşamada Gapon, işçileri, mücadelelerini yalnızca ekonomik taleplerle sınırlamaları için etkilemekte başarılı oldu. İşçilere, öğrencilerin dağıttığı ve çarlığa karşı mücadele talepleri içeren bildirileri okumadan yırtmalarnı söyledi.

Meclis Önderleri işçilerin destek için çara başvurularının çok iyi fikir olacağını düşündüler. Polis Dairesi buna razı oldu: Tahttan gelecek bir-iki hayırsever söz ve her ne kadar az da olsa işçilerin durumlarını iyileştirecek bazı tedbirler hareketin aşırı noktaları -nı önler ve çarın işçilerin dostu olduğu hayalini güçlendirir diye düşündüler. Böylece, bir dilekçe yazılması ve çarın resimleri, dinsel resimler ve kilise sancakları ile ağırbaşlı bir yürüyüş fikri doğdu. Dilekçe, tevazu ile çara işçilerin şikayetlerinin düzeltilmesi için yalvaracaktı. Dualar ve ilahiler söyleyen işçiler dizlerinin üzerine eğilerek dilekçeyi çara vereceklerdi.

Ancak polis kendi planlarını yaparken Petersburg sosyal demokratları da harekete geçtiler. Önceleri işler yavaş gitse de sonunda harekete etkin bir şekilde müdahale ederek önemsiz sayılamayacak basan elde ettiler. Meclisin bölgesel toplantılarına konuşmacılar gönderdiler ve dilekçenin ilk haline yeni kararlar ve değişiklikler katmayı başardılar. Aslında bu teşebbüs menşevik gruptan gelmişti. (Daha ileride bol-şeviklerin bu andaki taktiklerine geleceğiz.) Sonuç olarak ortaya çıkan dilekçe Meclis önderlerinin başta tasarladıkları dilekçeden çok farklıydı; Sosyal demokratların etkisi altında bir dizi siyasi talep eklenmişti -sekiz saatlik iş günü, işçilere toplanma özgürlüğü, kilise ile devletin

ayrılması, Rus-Japon savaşı son ve bir Kurucu Meclis çağrılması.

3 Ocak'ta başlayan Putilov grevi 7 Ocak'ta tüm St. Petersburg çapında bir genel greve dönüştü. Sadece cüm büyük fabrikalar değil, birçok küçük atölyede de İş durdu ve hemen hemen bütün gazeteler çıkmaz oldu. Resmi raporlar bile grevcilerin sayısının 100-150.000 olduğunu söylüyordu. "Rusya hiçbir zaman böylesine muazzam bir sınıf mücadelesi padamasına daha şahit olmamıştı" diye yazar Lenin.⁴

9 Ocak Pazar günü 200.000 Petersburg işçisi, önlerinde Papaz Gapon, çann Kışlık Sarayına büyük, fakat olaysız bir yürüyüş yapa. Çar dilekçeyi kabul etmeyi reddetti. Kışlık Sarayı koruyan askerlere kalabalığa ateş açmaları emri verildi. Bîn kişiden fazla insan öldürüldü ve ikibin kişi kadar yaralandı. Çar devrimi bu şekilde ezmeye çalışsa. Aynı gece dehşet içindeki Gapon kalabalığa hitap etti ve "arak bizim çarımız yok" diye ilan ederek, askerlere, "masum kanların dökülmesini emreden haine", çara karşı sorumluluklardan kendilerini kurtarmaları için seslendi. İşçiler acı bir dersle, kutsal resimlerin ve çarın resimlerinin tabanca ve tüfek kadar etkili olmadığını öğrenmiş oldular.

9 Ocak olayları üzerine çeşitli yorumlar yapıldı. En kestirme olanı, kitle grevinde İngiliz-Japon eli (ve parası) olduğunu söyleyen Savaş Bakanlığı'nın yorumuydu:

"Savaş Bakanlığı, savaş malzemesi üretiminde çalışanların greve çıkmasından 'İngiliz-Japon provokatörlerinin' sorumlu olduğunu gazetelerde yayınlamak ve afişlerle ilan edecek kadar ileri gitti. Kilise Meclisi bile bu yorumu kabul etti ve ayın 14'ünde, 'Rusya'nın düşmanlarının verdiği rüşvetlerle kışkırtılan' son karışıklıkları kınayan bir demeç yayınladı."⁵

Liberaller devrimci halk kitlelerinin varlığını yadsıyarak olayları Gapon'un kişiliğinin doğal sonucu olarak açıkladılar. Muhafız alayının Petersburg İşçilerinin gösterisini ezmesinden tam iki gün önce, 7 Ocak 1905'te, yurtdışında yayınladığı *Osvobojdenye* (Kurtuluş) adlı gazetesinde Peter Struve, 'Rusya'da devrimci halk diye bir şey henüz yok' diye yazmışa.⁶

"Liberaller, 9 Ocak olaylarının tüm sırrının Gapon'un kişiliğinde yattığı

inancında uzun süre ısrar etti. Gapon, kitleleri kontrol etme sırrını bilen bir siyasi lidermiş ve sosyal demokratlar ise doktriner bir tekkeymiş gibi bu ikisini birbiriyle karşılaştırdılar. Bunu yaparken, Gapon sosyalizm okulundan geçmiş binlerce siyasi bilinçli işçiyle karşı karşıya kalmamış olsa, 9 Ocak olaylarının hiç olmamış olacağını unuttular."

Öte yanda Lenin 9 Ocak olaylarını çok farklı değerlendiriyordu. Kanlı Pazar'dan üç gün sonra şöyle yazmıştır:

“İşçi sınıfı iç savaş konusunda çok önemli bir ders edindi; proletaryanın devrimci eğitimi bir gün içinde, sıkıcı, yavan ve sefil varlık koşullarının aylar ve yıllar boyu yapabileceğinden daha fazla ilerleme kaydetti.”® “Hükümet derhal devilmeli! - daha önceden Çarlığa inanan St. Peters-burg işçilerinin bile 9 Ocak katliamına verdiği cevap bu slogan oldu; o kanlı günün ardından ‘Arağ bizim çatımız yok. Bir kan nehri çarı halktan ayırıyor. Yaşasın özgürlük mücadelesi!’ diye ilan eden önderleri papaz Ge-Otgi Gapon aracılığıyla cevaplarım verdiler.”*

Lenin 8 Şubat’ta bu sözlerini şöyle tekrarladı: "9 Ocak 1905, proletaryanın engin devrimci enerji hâzinesini tamamen ortaya çıkardık Fakat hemen üzüntüyle şunu ekledi: “aynı zamanda... sosyal demokratik örgütün kesin yetersizliğini” de ortaya çıkarmıştı.¹⁰

1

nü olan Kastm 1906 yası İle ün yapmıştır. Bu yasa, çoğunluğun İradesine karşı bile olsa komün içindeki köylülerden küçük bir azınlığa, ortak toprağın bir kısmını Özel mülkiyetleri olarak ayırma hakkını vermiştir. Stolipin bu politikasını, ‘güçlü olanlara güvenmek’ olarak tarif etmiştir, yani zengin köylülerin büyük toprak sahipleri ve otokrasi ile güç birliği yapmalarına dayanmak. “Ortakçılık ilkesine karşı doğal tedbir özel mülkiyettir” demiştir. “Küçük mülk sahibî devlet içindeki tüm istikrarlı düzenin dayandığı çekirdektir.” Stolipin’ın tarım yasının amacı kırsal bölgelerde kulakları otokrasi lehinde yeni bir sosyal destek kaynağı haline getirmek ve aynı zamanda toprak sahiplerini korumak ve köy komünlerini zorla ortadan kaldırmaktır.

2

Çarcı başbakan Stolipin muzaffer karşı-devrimin temel ürü

Lenin ve Gapon

Sosyal demokradar, Gapon hareketine önceleri pek yavaş tepki gösterdiler. Örneğin Martov şöyle anlatır:

“Garip görünse de belirtmek gerekir ki, 1904 sonbaharında arak eski ‘karşılıklı dayanışma için yardım fonu’ olmaktan bir çeşit işçi demeklerine dönüşen Papaz Gapon’un kurduğu legal işçi örgütlerinin büyümesini ve yavaş yavaş değişmesini, Petersburg’daki devrimci örgütler gözden kaçırdılar. “Aralık 1904’ün sonunda Gapon’un grubu, Putilov işletmelerindeki uzlaşmazlık sonucu fabrika sahiplerine karşı tam bir mücadeleye girdiği sırada sosyal demokratlar tamamen olayların gerisinde kalmışlardı.

“Sonunda Gapon’dan etkilenen sosyal demokratlar işçilere yöneldikleri zaman ise kimse yüzlerine bakmadı. Sosyal demokratların bildirileri grevciler tarafından imha edildi. Sosyal Demokratik Komite’den 500 rublelik bir bağış bile ‘isteksizce’ kabul edildi.”¹¹

Bolşevik Petersburg Komitesi'nin, büyüyen işçi hareketinden tecrit olması üzerine Komite üyelerinden N.V. Doroşenko şöyle der:

“Atalık ayının son günlerine kadar, ne ben, ne de yakın yoldaşlarım, tek bir yete) Gapon demeğini ziyaret etmiştik. Bundan öte, Vasüvev-Ostrov ve Petersburg bölgelerinden örgütlü işçilerle yaptığım re bizim insanlarımızın herhangi bir tanesinin bu yerleri ziyaret ettiği hakkında rek bir sohbet bile hatırlamıyorum.’

Ocak başlarından itibaren Petersburg Komitesinin partili işçi-leri Gapon hareketini dikkate almaya başladılar:

“Çoğunluğu tanışması? Gapon’un etkisi alanda olan işçiler, o zamanlar sosyal demokrasin kendi partileri olarak görmüyorlardı. Bundan öte, sosyal demokrasinin açık, berrak çizgisi onlara, Gapon’un yapılması için öne sürdüğü şeylerin başarılmasında engel oluyormuş gibi görünüyordu. Tüm partili işçiler olarak toplandığımız gizli komite randevularından birinde S.J.Gusev, Komite’nin aldığı önlemleri bize bildirdi re yerel Gapon derneklerinin olduğu fabrikalara sızmamızı, partinin asgari programıyla Gapon’un taleplerine karşı çıkmamızı, saraya yürüyüş projesinin ümitsizliğini ve saçmalığını teşhir etmemizi isteyen emirler aktardı.”¹¹

Doroşenko, 7 Ocak günü şehir merkez bölgesinde Gapon şubesinin bir toplantısında, bu muhalefet ve teşhir görevini yerine getirmeyi denediği zaman, ‘yeter, defol, karışma’ gibi bağrışmak ria susturulmuştu. “Konuşmama devam edebilmem olanaksızlaştı ve salonu terketmek zorunda kaldım.”¹⁴ Bu toplantıdan çıkan Doroşenko Bolşevik Petersburg Komitesi’nin toplantısına gitti: Burada “genel intiba, saraya yürüyüşün olacağına her nasılsa inanmamaktı. Hükümetin Gaporvun niyetlerini daha başlamadan durduracak önlemler alacağı sanılıyordu. Dolayısıyla, bir kitle katliamına müsaade edileceğini gösterecek kesin bir şey yoktu.”¹⁵

Ancak Petersburg Komitesi sonunda parti üyelerinin 9 Ocak gösterisine katılması *gerektiği* kararını aldı,

“Petersburg Komitesi'nin kararını yerine getirmek üzere Şehir {Şehir, Petersburg'un bir semtinin adıdır - ç.) Birimi 9 Ocak için toplanma yeri olarak Sadovaia ve Çemişev Manastır köşesini seçti ve alt-birinin örgütleyicileri örgütlü çevreleriyle sabahın buraya gelecekti. ”

Fakat katılım çok kötü oldu, “sadece küçük bir grup, onbeş kadar İşçi randevuya geldi.”¹¹⁴

Oysa Lenin daha başından Gapon hareketinin çarlık otoritelerinin beklediğinden ileri gideceğinin farkını varmıştı. “St. Petersburg Grevi’ adlı bir yazısında şöyle yazmıştır:

“3 Ocak günü Purilov işletmelerinde başlayan grev işçi sınıfı hareketinin en muhteşem örneklerinden birine dönüşüyor... Ve Zubatov hareketi artık kendi sınırlarını aşıyor. Polisin çıkarları için, otokrasiyi desteklemek ve işçilerin siyasi bilincini bulandırmak için polis tarafından başlatılan bu hareket, otokrasiye karşı çıkmaya ve proleter sınıf mücadelesinin bir patlamasına dönüşüyor.

“Sosyal demokratlar Zubatov hareketinin ülkemizdeki kaçınılmaz sonucunun *böyle* olacağını çok önceden görmüşlerdir. İşçi sınıfı hareketinin yasallaştırılmasının kesinlikle biz sosyal demokratlara yarayacağını söylemişlerdir. İşçilerin belirli kesimlerini, özellikle geri kesimlerini hareketin içine çekecektir; bir sosyalist ajitatörüm hemen, belki de hiçbir zaman harekete geçiremeyeceği işçileri harekete geçirmeyi sağlayacaktır. Ve bir defa hareketin içine çekilip kendi geleceklerine ilgi duydukları zaman işçiler, demokratik işçi hareketi için yeni ve daha geniş bir taban olacaktır.”¹¹

“İşçi sınıfının devrimci içgüdüleri ve dayanışma duygusu bütün adı polis hilelerini yenecektir. En ileri işçiler Zubatovcular tarafından hareketin içine çekilecekler ve ondan sonra çarlık hükümetinin kendisi, işçileri daha öteye götürmemek için özen gösterecek; fakat kapitalist sömürünün bizzat kendisi işçileri barışsa! ve düpedüz iki yüzlü Zubatov takımından devrimci sosyal demokrasiye doğru yönlendirecek.”¹⁸

Lenin Gapon’un peşinde oluşan kitle hareketine karşı tavrında sadece sekte olmamakla kalmadı, üstelik Gapon’un kendisine samimi duygular besledi. Gapon yurtdışına çıktığı zaman Lenin onunla görüşmeye pek meraklıydı. Görüşmeleri sonunda Gapon’un tamamen samimiyetle davrandığı hakkında hiçbir şüphesi kalmamıştı. Bundan yıllar sonra Gapon’un polis ajanı olduğu ortaya çıkıp bir devrimci tarafından ölümlü cezalandırılmasının ardından Krupskaya Lenin’in ona ilgisini şöyle anlatmıştır:

“Gapon Rusya’da yayılan devrimin canlı bir parçasıydı. Kendisine sadakatle inanan, çalışan kitlelere yakından bağlıydı ve İlyiç bu görüşmeden etkilenmişti.

“Geçenlerde bir yoldaş dehşetle nasıl olur da Lenin’in Gapon’la herhangi bir ilişkisi olabilir diye sordu.

“Tabii ki, papazdan hayır çıkmaz diye peşinen hüküm vererek Gapon’la hiç ilgilenmemek mümkün olabiliyordu. Örneğin Plehanov böyle yapmış, Gapon’u son derece soğuk bir şekilde karşılamıştı. Fakat İlyiç’in esas güçlü yanı devrimin onun için canlı bir şey olması, devrimin Özelliklerini anlayabilmesi, çok çeşitli ayrıntısını kavrayabilmesi, kidelere ne istediğini bilmesi ve anlayabilmesidir. Ve kitleleri bilmek ancak onlarla sıkı temas içinde olmaktan geçer. İlyiç kitlelere yakın ve onları böylesine etkileyen Gapon’a nasıl aldırnamazlık edebilirdi?”¹⁹

18 Ocak 1905'de Lenin şöyle der:

“Peder Gapon’un samimi bir Hristiyan sosyalist olabileceği ve onu gerçek devrimci çizgiye kazanan şeyin Kanlı Pazar olabileceği fikrini peşinen aklımızdan almamalıyız. Bu fikre katılma eğilimindeyiz, çünkü özellikle Gapon’un 9 Ocak katliamından sonra ‘artık çarımız yok’ diye yazdığı mektuplar, özgürlük mücadelesine çağrılarını vb., onun dürüstlüğünü ve sami-

Ve 23 Nisan günü Lenin Gapon hakkında şöyle konuşur:

“Bende, devrime tartışmasız sadık, ancak maalesef tutarlı bir devrimci bakış açısı olmayan, becerikli ve akıllı bir insan izlenimi bıraktı.”²⁵

Lenin, Gapon’a marksizmi öğretmek için çok uğraştı, ancak başaramadı. Gapon’la bir buluşmasının ardından, Krupskaya, Lenin’in şöyle dediğini anlatır: “Kendinle çok övünme Peder bey, okumaya bak, yoksa kendini bulacağın yer işte şurasıdır, dedim - ve elimle masanın ahırını işaret ettim.”²¹

Gapon diğer bolşevik önderlerin aklına bu kadar girmemiştir. Örneğin, Aralık sonunda ya da Ocak başında Cenevre’den gelip Petersburg Komitesi’nin sekreteri ve önderi olan S.I. Gusev, 5 Ocak günü ‘lanet Gapon’ hakkında Lenin’e şöyle yazmıştır:

“Bu Peder Gapon hiç şüphesiz en ala Zubatovist... onu teşhir etmek ve onunla mücadele etmek acilen hazırlandığımız ajitasyonun temelini oluşturacak. Herşeyi bu greve harcamak zorunda olsak bile tüm güçlerimizi harekete geçirmeliyiz; çünkü durum bize sosyal demokrasinin şerefini kurtarmak zorunluluğunda olduğumuzu gösteriyor.”²¹

S.I. Gusev, Gapon hakkındaki düşüncesini Kanlı Pazar’dan sonra da sürdürdü. Lenin’e yazdığı 30 Ocak tarihli mektubunda şöyle der:

“Gapon’a karşı (doğru) tavır hakkında işçilerin de aklı biraz katışık (Gene menşeviklerimize karşı devrimci vaatlerinin etkisi yüzünden). 4. sayıdaki yazın, hükümetin rolünü çok doğru anlatıyor, fakat Gapon’a karşı çok yumuşaksın. *Gapon çok şüpheli bir karakter*. Bunu sana birkaç defa yazdım ve düşündükçe daha çok şüphe ediyorum. Onun sadece ortada kullanılan birisi olduğu söylenemez - onun kendisi Zubatovcu ve onların ne olduğunu ve ne istediklerini bile bile Zubatovcularla çalıştı,”^{2*}

Bolşeviklerin sendikalara ve sovyetlere karşı sekte tavrı ve Lenin’in mücadelesi

Yükselen sendika hareketine dar ve sekte bakan taraftarlarına karşı Lenin, sosyal demokratik tavır üzerine mücadele vermek zorunda kaldı. Lenin’e ve yurtdışındaki bolşevik merkeze yakın birisi olan

S.I. Gusev, Eylül 1905’teki bir Bolşevik Odessa Komitesi toplantısında, sendikalar konusunda bolşeviklerin şu kuralları kendilerine kılavuz etmelerini önerdi:

“(Özellikle işçi hareketinin nihai amaçları ile karşılaştırıldığında sendikaların darlığının üzerinde durarak tüm propagandamızda ve ajitasyonumuzda sendikalar hakkındaki tüm hayalleri teşhir etmek.

2. Orokratik düzen altında sendikal hareketin geniş ve istikrarlı bir gelişiminin düşünülmemesi

ve böyle bir gelişmenin herşeyden önce çarlık otokrasisinin devrilmesini gerektirdiğini proletaryaya açıklamak.

3. Mücadele içindeki proletaryanın en önemli ve temel görevinin, çarlık otokrasisini silahlı bir ayaklanma ile devirmek ve demokratik cumhuriyeti kazanmak için derhal hazırlanmak olduğunu propagandada ve ajitasvon-da kuvvede vurgulamak.

4. Sendikalar konusunda, sosyal demokrasinin görevlerini azımsayan ve proletarya hareketinin hamlesini geriletken dar ve yanlış ekonomist bakış açısına geri dönen menşeviklere karşı enerjik bir İdeolojik mücadele vermek.

Vc aynı zamanda bolşeviklerin görevi, “tüm yeni oluşmakta olan ve halihazırda oluşmuş olan yasal ve yasa-dışı sendikalarda sosyal demokratik etkinliği ve mümkünse önderliği sağlayabilmek için her gayreti göstermektedir ” Fakat komitenin bazı üyeleri bu son maddeye razı olmaya hiç niyetli değildiler. Toplantı tutanakları bir üyenin İtirazlarını şöyle kaydeder:

‘ToklaşS., önerenin 5. maddesinin ondan önceki tüm maddelerle doğrudan çeliştiğini gözden kaçırıyor. Ne deniliyor? Hayaller teşhir edilmeli, bertaraf edilmeli, kısacası sendikalar zararsız hale getirilmeli, bir başka de-vişle, yıkılmalı. Ve 5. madde aniden önderlikten bahsediyor. Bana göre, bir sendikanın belirli bir içeriği var. Eğer ben önderliği üzerime alırsam, böy-lece bu içeriği üzerime alırım, fon vb. şeyler örgüdemeliyim. Bu yanlış bir menşevik kavramdır.’²¹

Gusev sonunda bu itirazların üstesinden gelmeyi başardı ve önerge oybirliğiyle kabul edilip, Cenevre’ye Lenin’c gönderildi.

Lenin kararı beğenmedi. 30 Eylül 1905’de Odessa Komitesi’ne yazdığı mektupta, kararın ‘oldukça hatalı’ olduğunu anlattı:

“Genel olarak söylemek gerekirse, bu konuda menşeviklere karşı mücadeleyi abartmamaya dikkat etmeliyiz diye düşünüyorum. Muhtemelen tam sendikaların ortaya çıkmaya başlamak üzere olduğu bir andayız. Onlardan ayrı kalmamalıyız ve her şeyden önce ayrı durmamız gerektiği şeklinde düşünmemeliyiz, aksine katılmaya, etkilemeye vb. çalışmalıyız... Daha başından Rus sosyal demokratlarının sendikalar konusunda doğru hattı tutturmaları ve derhal bir sosyal demokratik katılım, sosyal demokratik önderlik geleneği yaratılmalı önemli.”²⁶

Bundan birkaç ay sonra Lenin Nisan-Mayıs 1906 Stockholm (‘Birlik’) Kongresi için bu sözlerine uygun bir önerge hazırladı:

tüm parti Örgütleri parti-dışı sendikalar kurulmasını savunmalı ve tüm parti üyelerini içinde buldukları işkollarındaki sendikalara katılmaya teşvik etmeli;

2-... parti, sendika üyesi işçileri sınıf mücadelesinin ve proletaryanın sosyalist amaçlarının geniş bir anlayışı temelinde eğitmek üzere; faaliyetiyle bu sendikalarda fiilen önderlik konumunu kazanmak üzere; ve son olarak, belirli koşullarda bu sendikaların parti ile doğrudan bir ilişkiye geçmesini - ancak, saflarından parti üyesi olmayanları hiçbir şekilde ihraç etmeksizin-sağlamak üzere her gayreti göstermeli”²⁷

Lenin'in bazı bolşevik önderlerin sendikalar karşısındaki tutumlarına karşı bu mücadelesinden daha da önemlisi, onun yeni ku-

rulan Sovyet konusunda, neredeyse tüm St. Petersburg Komitesi'ne karşı verdiği mücadeledir. Petersburg İşçi Temsilcileri Sovyeti Ekim 1905'teki genel grevin ürünüydü. Her şey, yazdıkları her bin kelime için birkaç kuruş daha isteyen ve noktalama İşaretleri İçin de ayrıca ücret ödenmesini talep eden Moskova'daki küçük bir basın grevi ile başladı. Grev kendiliğinden tüm ülkeye yayıldı. Petersburg'da Sovyet kurma girişimi menşeviklerden geldi, ancak bunun uzun dönemdeki sonucu hakkında hiçbir fikirleri yoktu, öte yanda Petersburg Bolşevik Komitesi ise Sovyet'e karşı aşırı bir düşmanlık gösterdi.

Hatta P.A. Krasikov'un, "menşeviklerin bu yeni entrikası ... parti dışı Zubatoveu komite"ye karşı bolşevikleri uyardığı söylenir.^{2*} Rusya Bürosu başkanı ve ülke içindeki en önemli bolşevik önder olan Bogdanov ise, çeşitli siyasi görüşlerdeki insanları kapsayan Sovyet'in kolaylıkla anti-sosyalist bağımsız bir işçi partisinin çekirdeği olabileceğini ileri sürdü.²⁹

Petersburg'daki bolşevik şehir örgütü merkezinin temsilcisi B.I. Görev açıkça, "Petersburg Sovyeti faaliyetini artırıp birleşik bir devrimci güç olduğu zaman Petersburg Komitesi korkuya kapıldı" diye yazmıştır. B.I. Görev bu yargısını Nina L'vovna'nın (M.M. Essen -Petersburg Komitesi'nin önde gelen üyelerinden) bir sözüne ve bazı birim toplantılarında alınan kararlara dayandırır:

"Nina L'vovna'nın sözlerini hatırlarım: Ya bize düşen nedir? Açık ki onları hesaba katmak zorundayız! Sovyet kararlar çıkarıyor ve biz Sovyet'in peşine takılıyoruz, kendi kararlarımızı geçirtemiyoruz", ve buna benzer sözler. "Bu düşünce birim toplantılarında, özellikle Doroşenko... ve şimdi ünlü menşevik Schvarz-Monoszon olan bolşevik Mendelev'in önderlik ettiği Petersburgskaya Storona birimi toplantılarındaki kararlarda da kendini gösteriyordu. Bu kararlar ya Sovyet'in kendisini bir sendika örgütüne dönüştürmesini ya da bizim programımızı kabul edip sonuç olarak parti örgütü ile birleşmesini talep ediyordu."¹⁰

Petersburg Komitesi'nin Sovyet'e karşı tavrı olumsuzdu. Bazı üyeler, ortada parti varken Sovyet'in gereksiz olduğunu ve boykot edilmesini istiyordu, diğerleri ise mümkün olduğu kadar çok sayıda bolşeviği içine sokarak Sovyet'e katılmasını ve 'Sovyet'i içeriden patlatmayı* savunuyorlardı - bu tavrın nedeni Sovyet'in 'gereksiz' olduğudur.³¹ Petersburg Neva semti Bolşevik Yürütme Komitesi'nin 29 Ekim günkü toplantısında:

"15 üyeden bir tanesi, 'seçim ilkesi Sovyet'in sınıf bilincini ve sosyal demokratik karakterini garanti edemeyeceği' için katılmaya karşıydı; 4 kişi, Sovyet sosyal demokratik bir program kabul etmediği takdirde katılmama taraftarıydı; 9 kişi katılma yanlısıydı; iki kişi ise çekimser kaldı."⁰²

Petersburg bolşeviklerinin Ekim 1905'teki Sovyet'e karşı olumsuz tavırlarının bir nedeni menşeviklerin olumlu tavır almasıydı. Menşeviklerin tutarsızlığını ve ilkesizliğini kınayan bolşevikler Sovyet'i boykot etmek niyetindeydiler.³³

O zamanlar Petersburg'da olan Bolşevik Merkez Komitesi 27 Ekim'de gönderdiği 'Tüm Parti Örgütlerine Mektup'ta "proletaryanın kendiliğinden devrimci hareketinin yarattığı siyasal olarak

şekilsiz ve toplumsal olarak olgunlaşmamış işçi örgütleri”nin tehlikesine işaret ediyordu:

“Böyle örgütler proletaryanın siyasi gelişmesindeki belirli bir dönemi temsil eder, fakat bunlar sosyal demokrasinin dışında kaldıkça, nesnel olarak, proletaryanın ilkel bir siyasal düzeyde tutma ve böylece burjuva partilerine tabi kılma tehlikesini taşırlar.”

“Petersburg İşçi Temsilcileri Sovyeti de işte böyle bir örgüttü. Bu yüzden, Merkez Komitesi Sovyet içindeki sosyal demokrat üyelere şunları istedi: 1- Sovyet, RSDİP’nin programını kabul etmeye çağrılmak ve bu gerçekleştiğinde partinin önderliğini kabul etmeye ve ‘sonunda kendini parti içinde feshetmeye’ davet edilmeli; 2- Eğer parti programı kabul edilmeyecek olursa Sovyet terkedilmeli ve böyle örgütlerin anti-proleter niteliği teşhir edilmeli; 3- Eğer Sovyet parti programını kabul etmemesine rağmen ortaya çıkacak her durum karşısında siyasal konumunu belirlemek hakkını kendisine saklıyorsa, Sovyet içerisinde kalınmalı, fakat ‘böyle siyasi önderliğin saçmalığına’ karşı konuşma hakkı korunmalı.”³⁴

“Bundan birkaç gün sonra, bolşevikler adına yoldaş Anton (Krasikov) Sovyet’e, partinin programını kabul etmesini ve önderliğini tanımasını önerdi. Hatırladığım kadarıyla tartışma çok kısa sürdü. Krasikov karşı çıktı. Krasikov’un önerisi hemen hemen hiç destek görmedi. Ancak, Bogdanov planının aksine bolşevikler Sovyet’i terk etmediler.”³⁵

Petersburg bolşevik Önderliğini toparlamak ve Sovyetlere karşı bu tamamen sekte tavrın uçurumundan kurtarmak Lenin’in müdahalesini gerektirdi. Sovyet’in kurulmasından bir ay sonrasına kadar Lenin yuttuğundaydı, 8 Kasım’da Petersburg’a ulaşmadan önce bir hafta Stockholm’de kaldı ve bu süre içinde bolşeviklerin dergisi *Nevaya ji* için, ‘Görevlerimiz ve İşçi Temsilcileri Sovyeti - Editöre Mektup’ başlıklı yazı kaleme aldı:

“...İşçi Temsilcileri Sovyeti mi, parti mi? Bence soruyu bu şekilde koymak yanlış ve katar *kesinlikle*, hem İşçi Temsilcileri hem de parti olmalı. Tek sorun -ve bu önemli bir sorun- Sovyet’in görevleri ile Rusya Sosyal Demokratik İşçi Partisi’ningörevlerinin natal paylaşılacağı ve nasıl birleştirileceği. “Betice, Sovyet’in tamamen herhangi tek bir partiye bağlı olması makul olamaz.”³⁶

Sovyet hem ekonomik hem de siyasal bir mücadele veriyordu. Ekonomik mücadele hakkında Lenin şöyle diyor:

“Bu mücadelenin sadece sosyal demokratlar tarafından ve sadece sosyal demokratik bayrak altında verilmesi mi gerekir? Ben böyle düşünmüyorum; ben hala *Ay Yapma!*?’da ifade ettiğim görüşü savunuyorum (tamamen değişik, şimdi geçerliliğini yitirmiş koşullarda söylenmiş olduğu doğrudur). Yanlı, sendikaların bileşimini ve dolayısıyla sendikal, ekonomik mücadelede yer alanları Sosyal Demokrat Parti üyeleri ile sınırlamak makul değildir.”³⁷

Siyasi mücadele konusunda ise;

bu konuda da, bence İşçi Temsilcileri Sovyeti’nin sosyal demokratik programı kabul etmesi ve Sosyal Demokratik İşçi Partisi’ne katılması gerektiğini talep etmek makul değildir. Bana öyle geliyor ki, siyasal mücadeleye önderlik etmek için hem Sovyet hem de parti eşit derecede, kesinlikle gereklidir.”»

Lenin, Sovyet'in sadece proletaryanın yeni bir örgütlenme biçimi değil, aynı zamanda işçilerin ve köylülerin gelecekteki devrimci İktidarının biçimi olduğunu savunur.

“İnanıyorum ki,... siyasi olarak İşçi Temsilcileri Sovyetegeçicidemis/d hükümetin nüvesi olarak görülmelidir. Bence, Sovyet mümkün, olduğu kadar çabuk kendini Rusya'nın tümünün geçici devrimci hükümeti olarak ilan etmeli, ya da geçici bir devrimci hükümet *kurmalıdır* (ki, bu da biçim olarak farklı olmakla birlikte aynı şeydir).”

Bunu yapabilmek için tabanını genişletmelidir. Yani, sadece işçilerden değil, bunun yamsıta

“ilk olarak, her yerde özgürlük arayan denizcilerden ve askerlerden; ikinci olarak devrimci köylülerden ve üçüncü olarak, devrimci burjuva aydınlardan yeni temsilcilerin katılmasını sağlamaktır...Bizim böyle geniş ve kan-şık bir bileşimden korkumuz yok, - aksine, bunu istiyoruz, çünkü proletarya ile köylüler birleşmedikçe ve sosyal demokratlar ile devrimci demok-radar mücadeleciler bir ittifak kurmadıkça büyük Rus devrimi tam başarıya ulaşamaz.”⁴⁵

Bu önemli mektup *Novaja* in editörünce reddedildi ve ancak 34 yıl sonra, 5 Kasım 1940'da *Pravddâa* gün ışığı gördü.

Sonuç olarak daha neredeyse işin başından itibaren Lenin, Sov-yeder'ın gelecekteki tarihsel rolünü, ona katılanlardan daha iyi gördü. Ona göre Sovyet sadece proletaryanın mücadele içinde yarattığı yeni bir örgütlenme biçimi değil, gelecekteki işçi iktidarının biçimi idi. Lenin bu düşünceyi durup dururken yaratmış değildi. Birçok işçinin içgüdüsel olarak hissettiklerini dile getirmiş ve genelleştirmişti. Troç-ki'nin Rus devrimi tarihine dair aşağıdaki hikayesi bu köklü duyguyu İyi ifade eder:

“Poltava vilayetinden yaşlı bir Kazak, katipliğini yaptığı 28 sene boyunca kendisini sömüren ve sonra haksız yere işten çıkararak Prenses Regnin'den şikayetçidir ve adamcağız Sovyet'ten kendisi adına Prenses ile görüşmesini istemektedir. Bu garip dilekçe, üzerinde sadece ‘İşçi Hükümeti, Petersburg’ yazan bir zarfa konulmuştur, fakat devrimci posta servisi bu mektubu anında yerine ulaştırır!”⁴¹

Nevaya gönderdiği o önemli yazısından bir yıl sonra ve Moskova'daki Aralık 1905 ayaklanması deneyiminin ardından, Lenin, Sovyet ile devrimci hükümet arasındaki ilişki kavramını daha da geliştirdi. O yazısında Lenin, Sovyet'in gelecekteki devrimci hükümetin biçimi olduğunu savunmuştu. Bundan bir yıl sonra, Sovyet'in devrimci durumdan bağımsız olarak varolamayacağını ve bunun yamsıra, kendi başına silahlı ayaklanmayı örgüdeyemeyeceğini yazdı.

“Ekim-Atalık denetimi çok öğretici oldu... İşçi Temsilcileri Sovyetleri *doluyug kitle mücadelesinin organlarıdır*. Bunlar grev mücadelesinin organları olarak ortaya çıktılar. Koşulların zorlamasıyla, çok çabuk hükümete karşı genel *demim* mücadelenin organları haline geldiler. Olayların gelişimi ve grevden ayaklanmaya geçiş, *kaçınılma* olarak bunları ayaklanmanın organlarına dönüştürdü. Birçok 'Sovy-et'in ve 'komite'nin Aralıkta işte tam bu rolü oynadıkları tartışma götürmeyen bir gerçek. Olaylar en çarpıcı ve inandırıcı bir şekilde kanıtladı ki, militan eylem anında böyle organların gücü ve önemi tamamen ayaklanmanın gücüne ve başarısına bağlı.

“Bu parri-dışı kitle organlarının, ayaklanmanın gereğini görmelerine yo! açan ve onları ayaklanmanın

organlarına dönüştüren şey herhangi bir teori, birisinin vapoğı çağn veya keşfettiği taktikleri ya da parti doktrini değil, fakat koşulların zorlamasıydı...”

“Bu böyle ise -ki şüphesiz böyledir- o halde çıkarılması gereken sonuç açık: ‘Sovyeler’ ve benzeri kitle kurumlan ayaklanma örgütlemek için kendi içlerindejv/tef»^dWi?r. Onlar kitleleri birataya getirmek, mücadele içinde birliği sağlamak, partinin siyasi Önderlik sloganlarını (ya da partiler arasında anlaşmanın getirdiği slogandan) aktarmak, kitlelerin ilgisini uyandırmak, ve kitleleri harekete geçirmek için gereklidirler. Fakat, kelimenin dar anlamı ile, onlar *aâhmçadelt güderini* örgüdemek için, *ayakbumü örgplhuek* için yeterli değildirler/*¹

Bu alıntı, Sovyeler ile silahlı ayaklanma arasındaki stratejik İlişkinin mükemmel bir kavramşını gösterir - ve bu sadece birkaç haftalık bir deneyime dayanmaktadır! Neredeyse 1917’nin hikayesi butada özetlenmiştir.

Sovyeler hemen hemen işçi sınıfının tümünü kapsar Dolayısıyla, her ne kadar devrimci bir durumda ortaya çıksalar da mutlaka devrimci önderlik altında oldukları söylenemez. Devrimin muhalifleri tarafından bile önderlik ediliyor olabilirler. Örneğin, Şubat 1917’nin ardından Rusya’da böyle olmuş, geçici burjuva hükümeti ve onun emperyalist savaş çabalan desteklenmiş tir. 1918’de Almanya’da da böyle olmuş ve Berlin İşçi Konseyi sadece Rosa Luksemburg’u ve Kari Li-ebknecht’i üyeliğe kabul etmemekle kalmamış, aynı zamanda devrimin başını ezen ve bu iki seçkin öndeti katleden kapitalist hükümeti desteklemiştir.

Devrimci parti işçi sınıfının ileri kesimlerinden oluşur. İşçi iktidarı için partinin ve Sovyetlerin belirli bir bileşimine gerek vardır. Yani, “Sovyeler ve benzerî kitle örgütleri ayaklanma örgütlemek için kendi içlerinde yetersizdirler.” Fakat bunun bir nedeni daha var. 1917’de olduğu gibi, Sovyctler devrimci partinin etkisi altında olsalar bile kendi başlarına ayaklanmayı gerçekleştirmezler. Anî bit silahlı ayaklanma

eylemi için son derece önemli olan homojenlikten yoksundurlar. Onlar, ayaklanmaya yasallık özelliği katmak için önemlidirler. Fakat, Lenin’in 1917’den çok önce açık bir şekilde ifade ettiği gibi onlar, “kelimenin en dar anlamı ile,... *bir ayaklanma örgütlemek* için yeterli değildirler.” Lenin’in bu açık ifadesini Rosa Luksemburg’un ve Leon Ttoç-ki’nin 1905’ten çıkardıklarıyla karşılaştırmakta yarar var. 1905 devri-mine katılan Rosa Luksemburg, *Kitle Greni*, *Siyasat Parti ve Sendikalar* adlı fevkalade kitabında Sovyetlerden hiç bahsetmez. 1918’e kadar bir işçi hükümeti olarak Sovyet’in rolünü değerlendirememiştir.

“Rosa Luksembutg Sovyetlere herhangi bir hükümet rolü biçmemiştir... bunianın öneminin çok iyi farkında olmasına rağmen. Bunlar mücadelenin kendiliğinden ortaya çıkan kurumlandır ve sürekli kurumsal yapılara dahil edilmemelidirler. Sovyetleri bir amaç olmaktan çok bir araç olarak görme anlayışı on iki yıl sonra bile Almanya’da *Spartakusbundun* ilk tezlerindeki hakim anlayıştır ve ancak SPD’nin kurucu meclis talebiyle zorunlu olarak karşı karşıya kaldıkları zaman Spartakus önderleri - Rus örneğinin ilhamıyla- işçi ve asker konseylerine daha olumlu ve kalıcı bir biçmişlerdir.”**

Öte yanda, 1905’de Petrograd Sovycti’nin başkanı olan ve gelecek Rus devtîminin sosyalist içeriğini Önceden gören Troçki, devrimin hemen ardından hapishaneden yazdığı yazılarında Soyetlerin hükümet rolünü açık bif şekilde tarif eder:

“Sovyet aslında çekirdek halindeki bir işçi hükümetiydi...Sovvetm kurulmasından önce sanayi işçileri arasında bir dizi devrimci örgüt vardı...Fakat bunlar *proletarya* içerisindeki örgüderdi ve ilk hedefleri kitleler üzerinde etkinlik kazanmaktı. Oysa Sovyetler başından itibaren,*proletaryanın* örgütüydü ve amacı devrimci iktidarı için mücadeleleydi... Modem Rusya tarihinde demokratik iktidarın ük ortaya çıkışı Sovyet ile olmuştut. Sovyet, kitlenin kendi değişik kesimleri üzerindeki örgütlü iktidarındır. Alt ve üst meclissiz, profesyonel bürokmisiz, fakat seçmenlerin kendi temsilcilerini her an geri alma haklarının olduğu gerçek demokrasidir. Sovyet, üyeleri -işçilerin doğrudan seçtikleri temsilciler- aracılığıyla, bîr bütün olarak prole-(aryanın ve onun tek tek gruplarının tüm sosyal ifadelerinin üzerinde doğrudan önderlik uygular, onun eylemlerini düzenler ve onlara bir slogan ve bayrak sağlar.”⁴⁴

Bu sözlerine rağmen, ilginçtir, birkaç ay geçtikten ve artık Sov-yetler mevcut varlıklarım yitirdikten sonra 1905 devriminin derslerini çıkardığı *Sonuçlar re Olasıltkiar* (1906) adlı kitabında Troçki Sovyet-lerden hiç bahsetmez. Devrimci işçi hükümetinin biçimini tesbît etmek için hiç çaba göstermez: “Devrim her şeyden önce bir iktidar sorunudur, devlet biçimi (Kurucu Meclis, Cumhuriyet, Birleşik Devletler) sorunu değil, hükümetin sosyal içeriği sorunudur.”⁴⁶ Ortaya çıkmış olan Sovyetleri tarif etmiştir, fakat onun için bunun tarihsel bir olay olmaktan öte bir özelliği yoktur. Petersburg Sovyetİni kuran menşevikler için ise, bu, ne iktidar için bîr mücadele örgütüdür, ne de bir hükümet biçimi. Onlar için *sovyet* sadece bir ‘proleter parlamentosu’, ‘devrimci özyönetim organı’, vb.’ dîr.

8

‘Partinin kapıları açılınsın*

Lenin ve kadrolar

Lenin’in *Ne Yapmo/rfâa*, ikinci Kongre sırasında ve sonraki tartışmalarında yaptığı parti üyesi tanımı, bolşevik kadroya (com-mittee-man) tekabül eder. Letin’in kendisi mükemmel bir profesyonel devrimci ve hayati, kaçak bir ajitatörün ve örgütleyici-nin hayatıdır* Yakalanana kadar tüm zamanım gtevler örgütleyerek, sokak gösterileri, gizli toplantılar ve konferanslar düzenleyerek geçirmiştir. Bunu hapis ve sürgün takip etmiş, kaçtığında yeni bir faaliyet dönemi yaşamış, ancak bu da tutuklanması ve sürgün edilmesiyle kesilmiştir.

İlerideki sayfalarda sayıların göstereceği gibî menşevikler de en az bolşevikler kadar profesyonel devrimcilerin faaliyetine dayanmışlardır. Ancak, menşevik parti anlayışı profesyonel devrimciye özel bir rol biçme². Teorik olarak, profesyonel devrimciler tüm diğer sosyalistlerle -grevciler ve sosyalist aydınlar da dahil- aynı düzeydedir. Oysa Lenin’e göre profesyonel devrimcilerin oynaması gereken çok önemli bir rol vardır. Martov’un aksine Lenin kendi görevini sadece partinin siyasi önderi olarak değil, aynı zamanda profesyonel devrimciler hiyerarşisinin başı olarak görür.

Diğer bolşevik önderlerin eksikliğini gördüğü her an Lenin, çok doğal bir şekilde alt parti komitelerinin daha kararlı ve daha az yalpalayan üyeleriyle doğrudan temas kurmaya çalışmış, onlara cesaret vermiş ve daha yüksek pozisyonlara gelmelerini sağlamıştır. Kadrolara çok büyük önem vermiştir. I.V. Babuşkin, Ines-sa Armand, G.K. Orjonikidze, S,S. Spandaryan, M.P. Tomskî, J.V. Stalin, A.I.

Rikov, L.B. Krasin, El. Goloşçekin, V.K. Taratuta, L.P. Setebryakov ve birçok diğeri faal ve katari kadın ve erkeği ödüllendirmiştir.

Lenin merkezileşmiş parti mekanizmasını bir fetiş ya da başlı başına bir amaç olarak değil, işçi sınıfının öncü kesimlerinin faaliyetini, bilincini ve örgütlülüğünü yükseltme aracı olarak görmüştür. Oysa kar-dolann kendileri açıktan tutucu ve elitist özellikler göstermişlerdir, örneğin, 1905 devriminin eşiğinde Stalin'in yazdığı bir çağrı şu sözlerle biter: "Birbirimize el uzatalım ve *parti komitelerinin etrafında toparlanalım*. Bir an büt unutmamalıyız ki, *ancak parti kemikleri blçe gereken önderliği edebilir, ancak onlar sosyalist dünya denilen 'cennetin* yolunu bİ2e aydınlatabilir!*"¹

Bu sözleri hemen hemen aynı günlerde uzaklarda, Cenevre'de Lenin'in yazdığı şu sözlerle karşılaştırın: "Yol verin yüzyıllar boyu sömürünün, ıstırabın ve acının kalbinizde biriktirdiği kızgınlığa ve kine!" Lenin'in bu sözlerini aktaran Troçki altına şu kendi sözlerini ekler: "İşte tüm Lenin bu sözlerdedir. O, kitlelerle birlikte nefret duyar ve isyan eder, isyanı kemiklerinde hisseder ve ayaklananlardan ancak 'ko-mite'nin izniyle hareket etmelerini istemez."²

Birçok bakımdan kadrolar çok değerli insanlardı. Hayatlarını devrimci harekete adanmış ve kendilerini tamamen partinin gereksinimlerine tabi kılmışlardı. Hareketin dışında hiçbir hayadan yoktu. Yaptıkları fedakarlıklardan dolayı büyük manevi otoriteleri vardı. Kendileri böy-lesine örnek oluşturdukları için, tabandaki işçilerden her zaman fedakarlık talep edebilecek konumdaydılar Genel olarak yetenekli, gözüa-çık, enerjik ve irade sahibi insanlardı, zaten böyle olmasalardı kanun kaçağı insanlar olarak fazla ayakta kalamazlardı.

Aylar ve yıllar boyu faaliyetlerini aralıksız sürdürdüler. Bolşeviz-min belkemiğini oluşturan, partinin geleneğini, devamlılığını sürdüren bir dizi insanın isimlerini, örneğin Londra (beşinci) Kongresi (1907) delegeleri listesinde görmek mümkün.

1906-10 baskı dönemi sırasında partiyi kalabalık sayılarda ter-kedenler bu kadrolar değildiler, onlar çoğunlukla davaya sadık kaldılar. Mücadele içinde bir eleme süreci yaşandı ve geriye kalanlar genellikle bu kadrolar oldu. Ancak, ne yazık ki, özveri ve özel yetenekler parti mekanizmasının tutuculaşmasma karşı garanti sağlamıyor. Ünlü doğa bilimcisi Herbert Spencer, her oluşum mükemmeJ-leştiği Ölçüde tutuculaşır der. Ve bu kadroları seçen, yetiştiren ve davaya sadık kalmalarında büyük rolü olan Lenin, 1905 devrimi sırasında onların tutuculuğuna karşı mücadele vermek zorunda kaldı.

Her ne kadar 1905 devrimi öncesinde ve bunu İzleyen baskı yıllarında kadrolar proletaryanın ileri kesimlerinden bile çok daha fazla faal ve bilinçli olsalar da devrim zamanında onların gerisinde kaldılar.

Zorlu yasadışı ve ıstırap yılları sırasında ayakta kalabilmek için geliştirdikleri disiplin şimdi bir engel olmaya başlamıştı. Krupskaya'nın kadrolar haklandaki aşığıdaki sözleri çok canlı bir tesbittir.

"*Komiifkük* (komiteci) genellikle, kendine oldukça güvenen bir kişiydi ve komitelerin faaliyetinin kitleler üzerindeki etkisinin farkındaydı; çoğunlukla hiçbir parti-içi demokrasi tanımazdı, 'Bu

demokratiklik ancak otoritelerin eline düşmemize yol açar, biz hareket ile zaten yeterince ilişkiyiz' diye düşünüyorlardı, Komiteçikler. Ve bu komite üyeleri, 'yurtdışındakileri' her zaman oldukça hor görürler, onların sadece göbek büyüttüklerini ve entrika düzenlediklerini sanırlardı. Yargılan, 'onları Rus koşulları altında çalışmaya göndermek Jazm' şeklindeydi. *Komiteçikler* yurtdışından baskı görmekten hoşlanmazlardı. Yeniliklerden de hoşlanmazlardı. Değişen koşullara kendilerini uydurmaya ne hevesleri vardı ne de uydurabilecek durumdaydılar.

"1904-1905 döneminde bu komite üyelerinin omuzlarında çok büyük sorumluluklar vardı, fakat çoğu, yasal faaliyet olanakları için oluşan koşullara ve açık mücadele yöntemlerine kendilerini uyarlamakta en büyük zorlukları çektiler. Üçüncü Kongre'de hiç İşçi yoktu - ya da daha doğrusu tek bir önemli işçi yoktu. Oysa, bir sürü komite üyesi vardı."*

Partinin dışı açılması

1905 baharının yeni devrimci koşullarında Lenin yeni şeyler söylüyordu ve kadroları eski alışkanlıklarından, biçimciliklerinden, tem-kinliliklerinden ve korkularından kurtarmak, onlara cesaret vermek ve girginlik aşılama için umutsuzca uğraştı.

Usanmadan ve ısrarla tekrarladığı mesaj: Örgütleyin, partinin kapılarını yeni güçlere açın, oldu, A.A. Bogdanov ve S.I. Gusev'e yazdığı 11 Şubat 1905 tarihli mektubunda şöyle der:

"Bazen, gerçekten boişevjlerin onda dokuzunun aslında biçimciler olduklarını düşünüyorum... Bize taze güç lazım. Kazanılacak hiç kimse olmadığını sananların anında kurşunlanmasından yanayım. Rusya'da insan çok, bizim yapmamız gereken tek şey, *korkutmada*», genç insanları daha geniş ve daha cüretli bir şekilde ve gene daha geniş ve daha cüretli bir şekilde partiye kazanmak. Savaş anı yaşıyoruz. Gençlik -öğrenciler ve daha önemlisi genç işçiler- tüm mücadeleyi tayin edecek. Eski uyuşukluk alışkanlıklarını, rütbeye saygıyı falan unutun. Gençlerden *çierce Vpetyodcu* çevreler oluşturun ve onları tam hızla çalışmaya teşvik edin. Genç insanları katarak komiteleri *üç misli* genişletin, yarım düzine ya da bir düzine aît-komite kurun, her bir dürüst ve enerjik kişiyi komiteye alın. Her alt-komi-cenin hiçbir bürokrasi olmaksızın bildin yazıp yayınlamasına izin verin (hata yapmalarının hiçbir sakıncası yok, biz *Vperyoda* bunları 'gücendirmeden' düzeltiriz). Acil bir şekilde devrimci inisiyatifli her insanı biracaya getirmeli ve bunları işe koşmalıyız. Onların eğitim noksanlığından korkmayın, tecrübesizliklerinden, geriliklerinden endişe etmeyin...

. ") *tinerce* çevreyi örgütlemelisiniz ve geleneksel, iyi-niyetli komite hiyerarşisi saçmalıklarını tamamen arka plana itmeliyiz. Savaş anı yaşıyoruz. Ya, bütün katmanlar içinde her çeşit devrimci sosyal demokratik faaliyet için her yerde yeni, genç, taze, enerjik, savaşan örgütler yaratırsınız ve da %1

25 Mart 1905'de ise partinin Odessa Komitesine şöyle yazdı: "Komiteye işçi alıyor musunuz? Bu çok önemli, son derece önemli! Neden bizi işçilerle doğrudan temasa sokmuyorsunuz? *Vperyoda* yazı yazan tek bir işçi yok. *Bu skandaldır* Ne pahasına olursa olsun bize *onlarca* işçi ya2ar lazım."*

Lenin bundan kısa bir süre sonra, *Yeni Zamanlar ve Yeni Güçler* adlı broşüründe, daha ısrarlı bir dille partiyi dışı açılmaya çağırırdı. Fakat onun çağrılan tutucu kadroların inatçı muhalefeti ile karşılaştı.

1905 baharındaki Üçüncü Kongrede Lenin ve Bogdanov, partinin kapılarının İşçilere açılması ve işçilerin partinin Öncülüğüne getirilmesi için bir karar tasansı sundular:

“...daha da fazla proleter ve yan-proleter kesimleri tam sosyal demokrat bilince yükselterek; onların devrimci sosyal demokrat faaliyetlerini geliştirerek; partimize bağlı azami sayıda işçi sınıfı örgütleri kurulması sayesinde, harekete ve parti örgütlerine önderlik etmeye yetenekli mümkün en yüksek sayıdaki işçinin işçi sınıfı kitleleri arasından ilerletilip yerel merkezlerde ve parti merkezinde üyelikleri sağlanarak; ve paröye katılmak istemeyen veya katılamaman işçi sınıfı örgütlerinin en azından partiyle ilişki içinde olmaları sağlanarak parti ile işçi sınıfı kitleleri arasındaki bağların güçlendirilmesi için her gayretin sarfedilmesi..”*

Kongre'deki tartışma çok şiddetli oldu. Hemen söz alan Gra-dov (Kamenev) şöyle itiraz etti: “...bu öneriye...şiddetle karşı çıkmak zorundayım. Parti örgütlerinde işçiler ile aydınlar ilişkisi konu olduğunda böyle bir sorun yoktur. {Lenin: “vardır”] Hayır, yoktur; ancak laf kalabalığı yapmak için vardır”⁷

İşçilerin yerel komitelere dahil edilmeleri tartışması özellikle sert bir şekilde geçti. Filippov, Petersburg’da onbeş yıldır faaliyet yapılmasına rağmen Komiteyle tek bir işçi olduğunu söyledi. (Lenin: “Rezalet!”)⁸ Leskov İse Kuzey Komitesinde durumun daha da kötü olduğunu anlattı:

“Bir zamanlar Kuzey Komitemizde yedi üyenin üçü işçiydi, şimdi sekiz üyeden bir tanesi bile işçi değil. Çok yakında, bu sorun daha da katışık bir hale gelecek, işçi hareketi, partinin etkisinin dışında karşı konulamaz bir şekilde büyüyor ve yeni ortaya çıkan kitlelerin Örgütlenmesi gerek. Bu durum, sosyal demokrasinin İdeolojik etkisini zayıflatıyor.”*

Ossip’un raporu ise şöyeydi: “Geçenlerde Kafkas komitelerini dolaştım.. Baku Komitesi’nde ve Batum Komitesi’nde birer ta-neişçi vardı, Kutais Komitesi’nde ise hiç işçi yoktu- Sadece Tiflis Komitesi’nde birkaç tane işçi vardı... Yoksa Kafkasyalı yoldaşlarımız aydın kadroları işçi kadrolara tercih mi ediyorlar?”¹⁰

Orloski: “Önderliğin aydınlardan aydınlara geçen bîr miras olduğu bîr işçi partisi hastalığa mahkumdur” diyerek tartışmaya katıldı.¹¹ A.Beiski (Krasikov) ise, “Faaliyetim sırasında birçoğunu tanıdığım komitelerimizde işçilere karşı bir çeşit korku var.”¹² Lenin tartışmaya müdahale ettiği zaman ortalık daha çok kanştı:

“Komitelerimizin epeyce bir kısmım yeniden örgütlemek yeni merkezin görevi olacak, kadroların hareketsizliğinin üstesinden gelmek gerekiyor. (*Alkışlar myuhalatnokr*) Komitecilerin dışındakiler alkışlarken yoldaş *Scge-yev*’in yuhaladığını duyuyorum. Bence konuya daha geniş bir şekilde bakmalıyız. İşçileri komitelere almak siyasi bir görev, sadece pedagojik bir görev değil.

İşçilerde sınıf içgüdüğü var ve biraz siyasi deneyim edindikleri takdirde çok geçmeden sağlam sosyal demokrat olurlar. Ben ısrarla, komitelerimizde her iki aydına karşı sekiz işçi olmasından yanayım,”¹³

Lerûn’den hemen sonra söz alan Mihayilov ateşe körükle gitti:

“Komitelerimizin derhal onbeş-yırmı üyeye çıkartılmasını ve bir seçici kurul edinmelerini sağlamalıyız. Her komitenin çoğunluğunu işçiler oluşturmalı. Komitelerimize girecek yetenekte işçilerimizin olmadığı söyleniyor.

Bu doğru değil. İşçilere uygulanan ölçüler., *aydınlara* uygulanan ölçülerden farklı olmalı. Eğitim görmüş sosyal demokratlardan bahsediliyor, ama... Erfurr Programı ile Iskra’rın bir-iki sayısı ile sosyal demokrat fikirlere aşına olan bir veya iki yıllık öğrenciler hemen eğitim görmüş sosyal demokratlar sayılıyorlar. Yani pratikte aydınlarda aranan gereklilikler çok düşük, fakat işçilerden çok şey İsteniyor. [Lenin: “Çok doğru!” Delegelerin çoğunluğu: “Doğru değil!²¹] İşçilerde aranan tek geçerli ölçüt onların kitleler arasındaki etkinlikleri olmalı. [*Islık re i>ajınşmalai*] Önder olan ve sosyal demokrat çevrelerde yer alan işçiler komitelerimizin üyeleri olmalı. [“Doğru!”) Bence, işçiler ile aydınlar arasındaki bu can sıkıcı sorunu halletmenin ve laf kalabalığının önüne geçmenin tek yolu bu.*¹⁴

Daha sonra Lenin tekrar aynı konuya döner:

“Komitelerimize katılacak yetenekte işçi yok denildiğinde otduğum yerde zor durdum. Konu uzatıyor; partiye birşeyler olduğu açık. Komitelerde işçilere verilmeli. Gariptir. Kongte’de sadece üç gazeteci var, gerisi komite üyeleri, ancak gazetecilerin işçilere yer vermek yanlısı oldukları, oysa komitecilerin nedense sinirlendikleri görülüyor.”

Lenin, ‘sandalye-ı sı tanların ve mühür-bekçilerinin’ temizlenmesini istiyordu:

“Eğer bu öneri komitelerin aydınlardan oluşmasını tehdit ediyorsa, o zaman ben hepten bundan yanayım. Aydınlar her zaman sıkı bir denetim altında tutulmalı. Onlar her zaman her türlü kavgacılığın kışkırtıcısıdır. “Küçük bir avdm çevresine güvenilmez, ama yüzlerce Örgütlü işçiye güvenilir ve güvenilmelidir”¹⁵

Kongredeki delegelerin çoğu, kendilerinin taban üzerindeki

otoritelerini zayıflatacak herhangi bir adıma karşı olan kadrolardı. *Ne Yapmak?daxs* alıntılarla sözlerini donatan bu kadrolar, işçileri komitelere almak konusunda ‘aşırı dikkat’ gösterilmesini isteyerek ‘demokrasi oyunu’ oynayanları lanetlediler. Lenin’in önerisi 12 oya karşı 9 1/2 oy ile reddedildi. Bu, Lenin’in, kendisini, bolşevik önderler arasında azınlıkta bulduğu ve hatta Bolşevik Kongre’de yuhalandığı son olay olmayacaktı.*

Lenin, *Ne Yapmalımda* önerdiği çizginin andaki *durumu* uymadığına taraftarlarını ikna etmek zorunda kalmıştı. *Ne Yapmalı?*daki kendi ifadelerini, İkinci Kongrede, özel ilkeler olarak ‘programatik* düzeye çıkarmak gibi bir niyet gütmeyi anlatmıştı:

‘Tam tersine benim kullandığım -ve o zamandan beri sık sık aktarılan-ifsde, "ekonomistlerin bir aşın nokraya vardığıdır. Ben *Ne Yapmak?nın*, ‘ekonomistlerin çarpıttıklarını düzelttiğini söyledim. Çarpıulanları bövlesi-ne gayretle düzelttiğimiz içindir ki, her zaman en doğru olanın bizim eylem çizgimiz olacağını özellikle belirtirim.

“Bu sözlerin anlamı yeterince açık: *Ne Yapmak?* ‘ekonomist’ çarpıtmaların tartışmalı bir

düzeltilmesidir ve bu broşürü başka bir şekilde görmek yanlış olur.""

Sosyalist bilincin sadece 'dışarıdan' götürülebileceği ve işçi sınıfının kendiliğinden ancak sendika bilinci kazanabileceği konusunda İse Lenin şimdi, *Ne Yapmalû'duYv* ifadelerinin tersi olan bir sonuç çıkardı. Kasım 1905'de yazdığı '*Partinin Yeniden Örgütlenmesi*' adlı yazısında açık bir şekilde şöyle der: "İşçi sınıfı içgüdüsel olarak, kendiliğinden bir şekilde sosyal demokratır."¹⁸

Bundan birkaç yıl sonra 1905 devrimin) anan bir yazısında Lenin, kapitalizmin kendisinin, işçi sınıfına sosyalist bilinç aşladığını söyleyerek tartışmasını daha ileri götürür:

"İşçilerin bizzat yaşam koşulları, onları mücadele etmeye yetenekli kılar ve mücadeleye zorlar. Sermaye, işçileri büyük kitleler halinde büyük şehirler de toplar, onları birleştirir ve birlikte hareket etmesini öğretir. İşçiler her adımlarında düşmanları -kapitalist sınıf- ile karşı karşıya gelir. Bu düşman ile mücadele sırasında işçi *sofja/isto)m*, tüm yoksulluğun ve tüm baskının tamamen yıkılması gereğinin farkına varır,"⁵⁹

Bütün bunlar Lenin'in *Ne Yapmah?d%*. söylediklerinin yanlış olduğu anlamına gelmez. 1900-03 döneminde profesyonel devrimciler örgütünün gerekliliği üzerinde durması tamamen haklıdır. 1908'de bunu şöyle açıklar:

"Bugün M/i/nm profesyonel devrimciler örgütü fikrini abarttığını (1901 ve 1902'de!) iddia etmek, Rus-japon savaşının *ardından* Japonları, Rusya'nın silahlı güçlerinin kuvvetini ve bu güçlerle savaşmaya hazırlanma gereğini, savaştan önce abartmış oldukları için ayıplamaya benzer. Zafer kazanmak için Japonlar muhtemel en büyük Rus gücüne karşı tüm güçlerini harekete geçirmek zorunda kaldılar. Ne yazık ki; partimizi yaslayanların çoğu konuyu bilmeyen, profesyonel devrimci fikrinin *bugün zaten* tam bir zafer kazanmış olduğunun farkına varamayan, dışımızdaki unsurlar. Bu fikir o zaman *en dne* çıkarılmış olmasaydı, bunun farkına varılmasını önlemeye çalışan insanların kafasına sokmak için 'abartmış' olmasaydı zafer olanaksız olurdu."²⁴

Mücadeleden vazgeçmek Lenin'in huyu değildi ve böylece Üçüncü Kongre'den birkaç ay sonra, Kasım 1905'de, aynı konuya daha da inançlı bir şekilde geri döndü. Tutucu kadrolara rağmen partinin dışa açılması gerekiyordu: "Tüm işçi sosyal demokratları etrafınızda toplayın, yüzlercesini ve biniercesini parti örgütlerinin saflarına katın."²¹

Kadrolar partinin sulandırılması tehlikesinden çok tedirgindiler. İşçi üyeler kazanılmasına karşı olan bu muhalefete Lenin'in cevabı şöyle oldu:

"Partiye aniden çok sayıda sosyal demokrat olmayanın girmesinin tehlikeli olduğu söylenebilir. Eğer böyle olursa, parti kitleler içinde erir, sınıfın bilinçli öncüsü olmaktan çıkar, rolü kuyruk olmaya iner. Bu gerçekten çok acıklı bir dönem olur. Eğer Jafkalabalığına herhangi bir eğilim gösterecek olursak, eğer parti ilkelerinden (program, taktiksel kurallar, örgütsel deneyim) yoksunsak, ya da bu ilkeler zayıf ve sarsak ise, bu tehlike şüphesiz *tok ciddi* bir tehlikeye *dÖmişdliif*. Fakat gerçek şu ki, böyle 'eğerler' aslında geçersiz... Bizim, tüm sosyal demokratların resmen kabul ettiği ve temel ilkelerinin hiçbir eleştiriye neden olmadığı, sağlam bir şekilde yer etmiş bir parti programımız var (tek tek noktalar ve ifadeler üzerine eleştiri tamamen meşfudur, her canlı partide gereklidir). İkinci ve

Üçüncü Kongrelerde ve yıllarca sosyal demokrat basın faaliyeti sırasında tutarlı ve sistematik bir şekilde belirlediğimiz taktikler üzerine kararlarımız var. Ve de, eğitim rolü gören ve şüphesiz meyve veren birtakım örgütsel deneyimlerimiz ve gerçek bir örgütümüz var.”²²

Eğer işverenlere ve hükümete karşıysalar partinin kapılan dini inançları olan işçilere bile sonuna kadar açık olmalıydı:

“Doğruyu söylemek gerekirse, hıristiyan olmaya devam eden, tanrıya inanan işçiler ve mistisizmi savunan aydınların (yazıklar olsun!) ikisi de tutarsızdır; fakat onları Sovyet’ten ve hatta partiden ihraç etmeyeceğiz.. Çünkü kuvvetle inanıyoruz ki, gerçek mücadele ve taban içerisindeki faaliyet, marksizmin asıl doğru olduğuna canlılık taşıyan her unsuru ikna edecek ve hayatiyetten yoksun olanları bir kenara itecek. Vç bir an için dahi gücümüzden, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi içindeki marksistlerin üstün gücünden şüphemiz yok.”²³

İşçiler dışındaki unsurları da partiye katılmaya teşvik etmek gerekiyordu:

“Şehirlerdeki sanayi proletaryası kaçınılmaz olarak Sosyal Demokrat İşçi Partimizin çekirdeğini oluşturacak, fakat, programımızda belirttiğimiz gibi, tüm çalışanları ve sömürülenleri partimize çekmeliyiz, aydınlatmalıyız ve Örgü deme! iri?. - hiç eksiksiz tümünü: el sanatçıları, yoksulları, dilencileri, hizmetçileri, düşkünleri, t’ahişeleri. Tabii ki, sosyal demokratik hareketin onlara değil, onların sosvai demokratik harekete katılmaları; proletaryanın onların bakış açısını değil, onların proletaryanın bakış açısını benim-

Lenin kendine Özgün bir şekilde, hareketin önündeki acil görevleri heyecanla ve tekrar tekrar vurguladı. Bu dönem boyunca hep partiyi işçi kitlelerine açılmaya çağırdı:

“Partinin Üçüncü fCongresi'nde parti komitelerinde her ild ayına karşı yaklaşık sekiz işçi olmasını önermişim.³ Bu teklif bugün ne kadar modası geçmiş görünüyor? Şimdi, parti örgütlerinin bir sosyal demokrat aydına karşı birkaç \m sosyal demokrat işçisi olmasını istemeliyiz.”⁴

Bir yıl sonra, Aralık 1906’da, Lenin gene bu konuyu öne çıkarıyordu:

“Açık ki, şimdi partiyi proleter unsurların yardımıyla genişletmek gerekiyor. St Perersburg'da sadece 6 bin parti üremizin olması w Merkezi Sanayi Bölgesi’nde sadece 20 bin parti üyesi bulunması anormaldir (St. Petersburg Gubemia’da 500 ve daha fazla işçi çalıştıran fabrikalarda 8Î bin 900 işçi, toplam olarak ise 150 bin işçi var; Merkezi Sanayi Bölgesi’nde 500 ve daha çok işçinin bulunduğu fabrikalarda 377 bin, toplam olarak ise 652 bin işçi var). Böyle merkezlerde partiye beş misli, on misli daha çok işçi kazanmasını^ öğrenmeliyiz.”

Ancak Lenin zamanında kendisinin örgüdediği ve yetiştirdiği insanları buna ikna etmeyi gerçekten çok zor buldu. Lenin’in teşvik ettiği ve önem verdiği Örgütsel bağlılık bu kadrolar için ötgüt fetişizmine dönüşmüştü ve bolşevizmin önünde ciddi bir engel durumuna gelmişti

Kadrolara rağmen

Kadroların kararlı muhalefetine rağmen Bolşevik Parti devrimi takip eden dönem içinde süratle

büyüdü ve toplumsal bileşimi kökünden değişti.

“İkinci Kongre’de sunulan raporlara göre RSDİP’nin Rusya’da 1903’deki üye sayısı, Bund’un üyeleri hariç, birkaç binden fazla olamazdı... Nisan 1906’daki Dördüncü Kongre’ye geldiğinde, tahminlere göre, bolşevik-lerin üye sayısı 13.000, menşeviklerinki 18.000’dir. Bir diğerk tahmin (Ekim 1906) bolşevikleri 33.000, menşevikleri 43.000 olarak gösterir... 1907’de ise toplam üye sayısı 150.000’e çıkmıştır Bolşevikler 46.143; menşevikler 38.174; Bund 23.468; ve Polonya ve Letonya partileri sırasıyla, 25.654 ve 13.000.”*

Bolşevikler aynı zamanda genellikle genç insanların partisi haline geldi ve bu faktör, parti içindeki tutucu direnişin üstesinden gelmekte Lenin’e birçok defalar yardımcı olmuştur. 1907’de parti ‘taban’ının yaş ortalaması, tüm parti üye sayısını 100 olarak alırsak şöyledir:²⁹

Yaş	Bolşevik	Menşevik	Toplam
30 üzeri	13	7	20
25-29	8	6	14
20-24	19	6	25
10-19	11	1	12
Toplam	51	20	71

Propagandacı, açık toplantı konuşmacısı, ajltatör ve yere) sovyet ya da silahlı (Sosvai Demokratik) birlik üyelerini kapsayan ‘aktivist’lerin yaş ortalaması ise bundan farklı değıldir,³⁰

Yaş Bolşevik Menşevik Toplam

Parti önderliği de oldukça gençti. 1907’deki bolşevik önderlerin “en yaşlıları Krassn, Lenin ve Krasikov’du (hepsi 37). En gençler Litvinov ve Zemlyačka’ydılar (ikisi de 31). Dokuz bolşevik önderin yaş ortalaması 34 idi. Menşevik önderlerin yaş ortalaması ise 44 idi.”⁵¹ Partinin bir gençlik partisi olmasından Lenin son derece memnundu ve bununla övünüyordu.

“Biz geleceğin pat tısıyız çünkü gelecek gençliğe aittir. Biz yenilikçilerin partisiyiz ve yenilikçilerin peşinden en candan gelenler her zaman gençliktir. Biz eski kokuşmuşluğa karşı fedakarca mücadele veren partiyiz ve gençlik her zaman fedakarca mücadeleyi üstlenenlerin en başında gelir.

“Hayır; otuzluk ‘yorgun’ ihtiyarları, ‘bilgeleşmiş’ devrimcileri ve sosyal demokrasiden dönenleri toparlamayı Kadetlere bırakalım. Biz her zaman ileri sınıfın gençliğinin partisi olacağız.”¹² Bundan birkaç yıl sonra, Inessa Armand’a yazdığı mektupta Lenin, “uğraşmaya değer yeğine insanlar gençliktir!” demiştir”

Parti içindeki tutucu direnişin üstesinden gelmekte Lenin’e yardım eden diğer bir faktör, çoğunluğu proleterlerden oluşan parti bileşimidir. 1905’deki bolşevik üyeler hakkında bilgi toplayan 1922 yılındaki bir parti anketi şu meslek dağılımını gösterir:^{34*}

Sayı olarak Yüzde olarak

Pek çok fabrikada parti hücreleri oluştu. St. Petersburg Komitesinin Üçüncü Bolşevik Kongre’ye (Mayıs 1905) verdiği rapora göre Petersburg bölgesindeki fabrikalarda 17 hücre, Vyborg bölgesinde 18 hücre, Şehir bölgesinde 29 hücre, Neva bölgesinde 20 hücre ve el sanatçıları arasında 15 çevre oluşmuştur.⁵⁶ Aynı şekilde, 1905 yazının sonunda bolşevikler Moskova’da 40 fabrika hücreleri olduğunu söylediler.³⁷

Bu gerçekler, anti bolşevik yazarlar arasında yaygın bir görüş olan partinin bir avuç aydından oluştuğu fikrini tamamen çürütür, örneğin J.L. Keep, “sözde proleter bir parti olan RSDİP aslında sadece bir nebze halk desteği olan bir profesyonel aydınlar örgütüdür” diye iddia etmiştir.³⁸ Lenin 1907’de, sadece yalancılar “artık Rusya’da Sosyal Demokratik Parti’nin kitlesel proleter karakterinden şüphe edebilir” der.^w

İşçilerin oranı zamanla sadece tabanda değil, parti kongresine seçilen delegeler arasında da oldukça arttı. Dört kongresine katılan delegelerin sosyal bileşimi şöyledir:

			büro	bilin
	işçi	köylü	İŞÇİSİ	meyen
2. Kongre (1903)	3	0	40	8
3. Kongre (1905)	1	0	28	1
4. Kongre (1906)	6	1	108	0
5. Kongre (1907)	116	2	218	0

Partinin durumunu herhalde en iyi gösteren Kongre 1907deki Beşinci Kongredir ve bu kongrede her delegenin beşyüz parti üyesini temsil ettiği söylenebilir. Bu kongreye katılan bolşevik ve menşevik delegelerin sosyal bileşimini aşağıdaki meslek dağılımı tablosunda görmek mümkünü

	Bolşevikler		Menşevikler	
	sayı	%	sayı	%
İşçiler	38	36.2	30	31.9
Büro işçileri	12	11.4	5	5.1
Serbest	13	12.4	13	13.4
Profesyonel devrimciler	18	17.1	22	22.1
Yazarlar	15	14.3	18	18.6
Öğrenciler	5	4.8	5	5.2
Toprak sahipleri	0	0.0	1	1.0
Mesleksizler	4	3.8	3	3.1
TOPLAM	105	100.0	97	100.4

“Bu meslek tablosu iki kanat arasında yüksek derecede bir benzerlik arzeder... Tek farklılık büro ve fabrika işçileri gruplarındadır, -burada bolşevikler menşeviklerden fazladır- ve profesyonel devrimciler grubundadır, burada ise menşeviklerin oranı Bölmediklerden biraz daha yüksektir. Bu son karşılaştırma, menşeviklere kıyasla bolşeviklerin bir “profesyonel devrimciler” grubu olduğu şeklindeki yaygın iddianın yanlış olduğunu gösterir.”^{4*}

Sonuç

Lenin'in Örgütsel biçimlere ilişkin tavrı her zaman tarihsel bir somutluk taşımıştır ve bu tavrın gücü de burada yatar. Soyut, dogmatik örgüt projelerine hiç aldanmamış, sınıf mücadelesinin gelişimini yansıtmak üzere her zaman için partinin örgütsel yapısını değiştirmeye hazır olmuştur.

Örgüt siyasete tabidir. Bu, onun siyaset üzerinde hiçbir bağımsız etkisi yoktur anlamına gelmez. Fakat, günlük somut politikalara tabidir ve tabi olmak zorundadır. Lenin'in tekrar tekrar söylediği gibi, doğru her zaman somuttur. Ve bu, somut görevleri yerine getirmek için gerekli örgütsel biçimler için de geçerlidir.

Lenin, merkezileşmiş bir parti örgütünün gerekliliğini herkesten daha iyi kavramıştı. Ancak bunu başı başma bir amaç olarak değil, işçi İdtlele-i arasında faaliyet ve bilinç düzeyini yükseltmek için bir araç olarak- görür. Örgütü fetişe çevirmek, kitle eylemine engel olduğunu göre göre ona teslim olmak, Lenin'in mantığına ters düşer. Koşullar gerektirdiğinde, 1905-07'd e olduğu gibi, Lenin, parti mekanizması içindeki tutuculuğun üstesinden gelmek için kitlelerin gücüne sığınmıştır.

9

Silahlı ayaklanma üzerine

"Ulusların bayatındaki büyük sorunlar ancak zorla çözümlenir. " Silahlı ayaklanma, Lenin'c göre, devrimin en yüksek noktasıydı. Pasif menşevikler ayaklanma için aktif hazırlığın rolünü hiçbir zaman anlamamışlardır. Eski Blankist darbeciler ise ancak ayaklanmanın teknik yönünden bahsetmişler, bunu genel kitle hareketinden, kitlelerin günlük yaşamından, onların örgütlenmesinden ve sınıf bilincinden tamamen soyutlamışlardır. Oysa Lenin ayaklanmanın aktif inceleme ve icra gerektiren ve devrimin genel hareketiyle ilişkisi olan bir sanat olduğuna tekrar tekrar değinmiştir.*

Marks, devrimin, yeni toplumun ebesi olduğunu söyler; ve ebelik, incelenmesi gereken özgün kuralları olan bir şeydir. Lenin ayaklanma sorununa bu açıdan bakmış ve meydana gelişinin somut koşullarını incelemiştir. Dolayısıyla, hayatının değişik dönemlerinde bu konuyu değişik şekillerde değerlendirmiştir.

Örneğin, 1897'de bu konuyu değerlendirmeyi ertelemiştir. *Kus Sosyal Demokratlarının Göm>kr/nde* şöyle der:

"Şu anda, otokrasiyi doğrudan devirmek için sosyal demokrasinin hangi yöntemlere başvuracağını kararlaştırmak, ayaklanmayı mı yoksa yaygın bir sivasat görevi mi ya da başka cins bir saldırıyı mı seçeceğini düşünmek orduyu toplamadan önce generallerin savaş konseyini toplanm a çağırma-

202 - PARTİNİN İNŞASI

Orduyu toplamak, genel örgütlenme, propaganda ve ajitasyon gerektiriyordu. 1902'de *Ne Yapmatââa*. ise Lenin ayaklanma konusundan genel hazırlık düzeyinde söz eder: ,

"Gözünün önünde bir halk ayaklanması canlandır. Bunu düşünmemiz ve hazırlık yapmamız gerektiği

konusunda şimdi herhalde herkes anlaşıyordun Ama *nasıl*? Tabii ki Merkez Komitesi'nin ayaklanmaya hazırlanmak amacıyla her bölgede ajanlar atamasıyla olmaz! Bir Merkez Komitemiz olsaydı bile, böyle atamalarla günümüz Rusyası koşullarında hiçbir şey yapamazdı. Ancak, ortak gazetenin kuruluşu ve dağıtımı esnasında oluşacak bir ajanlar ağı, ayaklanma çağırışı için 'oturup bekleyerek' değil, işçi kitlelerinin geniş katmanlarıyla ve otokrasiden hoşnutsuz tüm sosyal katmanlarla ilişkilerini güçlendirecek düzenli faaliyeti yapacaktır, ki ayaklanma için bu çok önemlidir. İşte bu tip faaliyet, genel siyasi durumu doğru hesaplama ve dolayısıyla, ayaklanma için uygun anı saptama yeteneğini edinmeye yarayacaktır, işte bu tip faaliyet tüm yerel örgüderin, Rusya'nın tümünü tahrik eden aynı siyasi konulara, olaylara aynı anda tavır almayı, ve böyle 'olaylara' mümkün en gayretli, benzer ve kestirme biçimde tepki göstermeyi öğretecektir; çünkü esasında ayaklanma, tüm halkın hükümete en gayretli, en benzer ve en kestirme 'ccvab'ıdır. Son olarak, Rusya'nın her tarafındaki tüm devrimci örgütlere birbirleriyle en düzenli ve aynı zamanda en gizli ilişkiyi sürdürmeyi öğretecek ve böylece gerçek parti birliğini yaratacak faaliyet işte bu tip faaliyettir; çünkü böyle ilişkiler olmazsa, ayaklanma planını hep birlikte tartışmak ve ayaklanma öncesi gerekli hazırlık önlemlerini hep birlikte almak -ki bu önlemler en sıkı gizlilik ile saklanmalıdır- olanaksız olur."*

Konunun değerlendirilmesinin üçüncü aşaması 1905'tedir. 9 Ocak 1905'teki Kanlı Pazar'ın ardından Lenin, *Vpetyod* gazetesinde ve Mayıs 1905'teki 3. Kongre'de ayaklanmayı doğrudan bir çağrı olarak ortaya sürer. Kongreye sunduğu *Silahlı Ayaklanma ürerine KaraMa* şöyle der:

"Üçüncü RSDİP Kongresi, silahlı ayaklanma ile otokrasiye karşı doğru -

dan mücadele için proletaryanın örgütlenme görevini mevcut devrimci durumda partinin en önemli ve acij görevlerinden biri olarak görür.

"Dolayısıyla Kongre tüm parti örgütlerine şunlatı emreder:

"a) Propaganda ve ajitasvon ile proletaryaya, yaklaşan silahlı ayaklanmanın sadece siyasi öneminin değil, pratik örgütlenme yanının anlatılması,

"b) Bu propaganda ve ajitasyonda, ayaklanmanın başında ve ayaklanma esnasında büyük önemi olabilecek kitlesel siyasi grevlerin rolünün anlatılması ve

***c) Silahlı ayaklanmanın ve doğrudan önderliğinin planının çizilmesine yönelik ve bununla beraber proletaryanın silahlandırılması yolunda en enerjik adımların atılması amacıyla gereğinde özel parti işçi grupları kurulması/'⁴**

Silahlı ayaklanma konusu Üçüncü Kongredeki tüm kararların ortak noktasıydı. Gündemdeki her madde bu konu açısından tartışıldı ve karara bağlandı.

Kongreden iki ay kadar sonraki *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasi'ma İki Taktiği* adlı kitabında Lenin gene ayaklanma hazırlığının acilliğini vurguluyordu:

"İşçi sınıfını eğitme ve örgütlenme konusunda şüphesiz yapacağımız daha çok şey var; fakat şimdi meselenin özü: eğitim ve örgütlenme faaliyetinde asil siyasi ağırlığı hangi konma vereceğiz?"

Sendikalara ve mevcut yasal derneklere mi, yoksa ayaklanmaya, bir devrimci ordu ve devrimci hükümet yaratma faaliyetine mi? Her ikisi de işçi sınıfını eğitmeye ve örgütlemeye yarar. Her ikisi de şüphesiz gerekli. Ancak mevcut de\ntimdeki sorun şu; işçi sınıfını eğitim ve örgütleme faaliyetinde bunlardan hangisi üzerinde duracağız, birincisi mi, ikincisi mi?''*

Bu sözlerin peşisıra Lenin kararını ilan eder: "Ulusların hayatındaki büyük sorunlar ancak zor yoluyla çözümlenir."*

Aralık 1905'de Moskova'da silahlı ayaklanmanın arifesinde Lenin, bir defa kitleler devrime kalkışmaya ve harekete geçmeye hazır duruma geldiklerinde, partinin ayaklanma çağrısı yapmasını ve zafer , için gerekli pratik adımları kitlelere anlatması gerektiğini açıkça savunur.

"Ayaklanma sloganı konunun zor kullanarak halledilmesi yolunda bir slogandaki bugünün Avrupa uygarlığında bu ancak asken zor olabilir Devrim için genel şartlar olgunlaşmadan, kitleler harekete geçmeye hazır olduklarını kesin bir şekilde göstermeden ve dış etkenler açık bir krize yol açmadan bu slogan ileri sürülmemelidir. Fakat böyle bir slogan bir defa öne sürüldüğünde, ok yaydan bir defa çıktığında, bütün bahaneler kenara irilmeli; mevcut durumda başarılı bir devrim için gereken pratik şardan ne olduğu kitlelere doğrudan ve açıkça anlatılmalı.*7

Ayaklanma sanatı

Lenin tekrar tekrar ve özellikle Moskova'daki Aralık 1905 silahlı mücadelesinin ardından, Marks ve Engels'in, ayaklanmanın bir sanat olduğu ve bu sanatın başlıca kuralının son derece cüretkar ve geriye dönüşü olmayan bir atak olduğu şeklindeki anlamlı ifadelerini tekrarlar. Askeri bilginin, askeri tekniklerin ve askeri örgütlenmenin büyük öneminin üstünde durur. İşçilerin düşmanlarının bîgî ve tekniklerinden ve kendi mücadele deneyimlerinden ders almaları gerektiğini söyler.

Ağustos 1906'da yazdığı *Moskova Ayaklanmasının Dersleri* adlı bir yazısında şöyle der:

"Çok vakm geçmiş dönemde askeri tekniklerde yeni ilerlemeler kaydedildi. Japon savaşı el bombasını ortaya çıkardı. Silah fabrikaları pazara otomatik silahlar sütdii. Bu silahların her ikisi de Rus devrimi nde zaten başatıyla kullanılıyor, fakat bit bakım» bunlar yeterli olmaktan çok uzak. Teknikteki ilerlemelerden yararlanabiliriz ve de yararlanmalıyız, işçi birliklerine seri şekilde bomba yapmasını öğretmeliyiz, onlara ve kendi savaş ekiplerimize patlayıcı madde, fitil levazımı ve otomatik silahlar tedarik etmek konusunda yardım etmeliyiz."*

Ve Lenin Moskova ayaklanmasından şöyle ders çıkarır:

"Askeri taktikler askeri tekniğin düzeyine bağlıdır. Bu açık gerçeği En-

SİLAHLI AYAKLANMA ÜZERİNE - 20S

gels göstermiş ve tüm marksistlere kabul ettirmiştir. Günümüzün askeri tekniği, ondokuzuncu yüzyıl ortalarının askeri tekfli# değildir. Ağır silahlara kalabalıkla cevap vermek ve barikatları tabancalarla savunmak saçmalık olur. Moskova'nın ardından, Engels'in sonuçlarını gözden geçirmenin zamanı çoktan gelmiştir ve Moskova gündeme yeni *barikat taktikkn* getirmiştir derken Kautsky haklıdır. Bu

taktikler gerilla savaşı taktikleridir. Böyle taktikler için gereken örgütlenme, hareket kabiliyeti olan ve nispeten küçük birimlerden, on kişilik, üç ve hatta iki kişilik birimlerden oluşan örgüdenmelerdir. Üç ya da beş kişilik birimlerden söz edildiği zaman dalga geçen sosyal demokratlarla şimdilerde sık sık karşılaşmak mümkün. Fakat, dalga geçmek, modern askeri tekniklerin yol açtığı koşullar altında, sokak mücadelesinin gerektirdiği yeni taktik ve örgütlenme sorunlarını umursamazlıkla göz ardı etmek demektir. Beyler lütfen Moskova ayaklanmasının hikayesini dikkade incelesinler, ‘beş kişilik birimler’ ile “yeni barikat taktikleri” sorunu arasındaki ilişkiyi göreceklerdir.

“Moskova bu taktikleri ilerletti ama yeterince geliştirmeyi ve hatırı savılır hif düzeyde, gerçekten kitlesel bir düzeyde uygulamayı başaramadı. Gönüllü savaş ekipleri çok az sayıdaydı, gözüpek saldırı sloganı işçi kitlelerine iletilmedi ve kidelere bunu uygulamadılar; gerilla birlikleri özünde birbirinden farksızdı, silahlan ve yöntemleri yetersizdi, kalabalığa Önderlik etme yetenekleri hemen hemen hiç yoktu. Tüm bu noksanlıklar gidermeliyiz ve bunu, Moskova deneyinden ders çıkararak, bu deneyimi kitleler arasında yayarak ve teşvik ederek yapacağız.”*

Lenin, ordunun hiç olmazsa bir kesimi devrimcilerin saflarına katılmadan devrimin başarıya ulaşamayacağını çok açık bir şekilde farkındaydı. 1917’de bu daha da açık bir şekilde ortadaydı. Ancak bunun başarılması, İşçilerin hayadan pahasına bile olsa zafere ulaşmaya hazır olduklarına askerlerin ikna olmasına bağlıydı.

“Şüphesiz, devrim kidese) bir karakter kazanmadan ve orduyu etkilemeye başlamadan ciddi bir mücadelenin sözü edilemez. Ordu içinde çalışmamız gerektiği son derece açık. Fakat, ikna olarak ya da kendi inançları sayesinde bizim tarafımıza bir çırpıda geçecek Jerinî hayal edemeyiz. Moskova ayaklanması bu görüşün nasıl basmakalıp ve hayal ürünü bir şev olduğunu açıkça gösterdi. Gerçekte, ordunun yalpalaması, ki bu her gerçek halk hareketinde kaçınılmazdır, devrimci mücadelenin keskinleştiği anlarda orduyu kazanmak için gerçek bir mücadeleye yol açar... ayaklanma anında orduyu kazanmak için fiziki bir mücadele verilmesi gerektiğini de unutacak olursak sefil bilgiler olduğumuzu gösteririz.

“Aralık günlerinde, örneğin 8 Aralıkta, Strastnaya Meydam’nda, kalabalık, Kazaklar çevreletip, aralarına katılarak ve onlarla kaynaşarak geri dönmeye ikna ettiğinde Moskova proletaryası orduyu ideolojik olarak ‘kazanmak* konusunda bize harikulade bir ders verdi. Ya da 10 Andıkta Presnya Bölgesinde iki emekçi genç kızın 10.000 kişilik kalabalığın arasından ellerinde kırmızı bayrakla çıkıp, Kazaklara doğru koşarak, ‘öldürün bizi! Bayrağı canımızı vermeden teslim etmeyeceğiz!* diye bağırması gibi. Ve kalabalığın Taşasın Kazaklar!’ diye bağırışları arasında Kazaklar şaşkın bir şekilde atlarını çevirip dörtlüye uzaklaşmışlardı. Bu cesaret ve kahramanlık örnekleri proletaryanın belleğinde her zaman kalacaktır.”¹⁰

Lenin, karakterine uygun olarak, sadece genel sloganlar yayınlamakla kalmayıp pratik işlerle de uğraştı. Savaş ekiplerinin kağıt üzerinde kalmamasına ya da günlük alışkanlıklar içinde boğulup gitmemesine özen gösterdi. Kanlı Pazar’ın hemen ardından, General Gustave-Paul Cluseret’in *Sokak Savaşı Üzerine (Bir Komün Generalinin Öğütleri)* adlı broşürünü Rusça’ya çevirdi.¹¹ General Cluseret macera dolu bir hayat geçirmiş, Haziran 1848’de Paris işçilerinin isyanının bastırılmasına katılmış, fakat sonradan İtalya’da Garibaldi’nin yanında çarpışmış, ardından Amerikan İç Savaşı’nda Kuzeylilerin saflarında savaşmış (burada general olmuş) ve sonunda Paris Komünü’nün askeri lideri

oymuş birisiydi. Lenin bundan başka askerlik bilimi üzerine bulduğu herşeyi okudu. En beğendiği yazar, *Savaş Üferine* adlı klasik incelemenin yazar Clausewitz'di. Ayrıca Marks ve Engels'in askeri konular ve ayaklanma üzerine yazdıkları herşeyi yeniden dikkatle okudu. Kanlı Pazar olayına bu şekilde tepki gösteren, sürgündeki tek Rus liderdi.

Çalışmalarının sonuçlarını yoldaşları arasında savundu. Petersburg Komitesi Savaş Komitesi'nin, ayaklanmanın hazırlıklarının ör-

gütlenmesi üzerine, Örgütsel bit şema öneren raporunu aldığı anda ise kağıt üzerinde hesaplar yapmaya ve plan uydurmaya karşı 16 Ocak 1905 günü şu sert uyarıyı kaleme aldı:

“Bu belgelere dayanacak yargılamak gerekirse, herşey büro işine dönüşerek yozlaşmak tehlikesi altındadır. Savaş Komitesi'nin tüm bu projeleri, tüm bu örgütlenme planları, bir 'kırtasiyecilik' havası uyandırıyor - açık-sözlülüğüm için kusuruma bakmayın, ancak umarım, hata bulmaya çalıştığımı sanmazsınız, Şemalar ve Savaş Komitesi'nin işlevi ve hakları üzerine tartışmalar böyle bir konuda önemi en az şeylerdir.

“Herşeyden önce gerekli olan, iş yapmaktır:

“Gereken şey kararlı bir şekilde iş yapmak ve gene iş yapmak. *Alh ayJ/r* bomba hakkında konuşulduğunu ama hala bir tane bomba bile yapılmadığını^ duymak beni -inanın- dehşete düşürüyor. Üstelik konuşanlar bu işi en iri bilen insanlar.”

Lenin komitenin gençlere yönelmesini öneriyordu:

“Gençlere gidin beyler! Tek çare bu! Yoksa -inanın- iş işten geçecek (herşey bunu gösteriyor) ve elinizde 'bilgin' notlar, planlar, tablolar, projeler ve kusursuz tarifler olacak ama örgüt, canlı bir gaye, kalmayacak. Gençlere gidin.”

Bu sözlerden sonra Lenin atılması gereken pratik adımları sıralar:

“Derhal herverde, öğrenciler arasında ve Özellikle işçiler arasında savaş ekipleri kurun. Derhal üç, on, otuz vb. kişilik gruplar örgütlensin. Bunlar derhal tabanca, bıçak, yangın başlatmak için gazlanmış bezle vb. bile olsa kendilerini ellerinden gelen en iri şekilde silahlandırın. Bu hiçlikler derhal lider seçsinler ve mümkün olduğu kadarıyla St. Petersburg Komitesi'nin Savaş Komitesi'yle temas kursunlar. Hiç formalitelerle uğraşmayın ve tann nzası için, bütün o şemaları unutun, 'rol, hak ve imtiyazları' şeytan görsün...

Üç kişiden oluşuyor bile olsa hiçbir grupla temas kurmayı reddetmeyin; tek şart olarak, polis casusluğu söz konusu olabileceği kadarıyla, güvenilir olmalarını ve çarlık askerleriyle çarpışmaya hazır olmalarını arayın. Bu gruplar isterlerse RSDİP'e katılsınlar ya da kendilerini RSDİP'le *ilişki* içinde görsünler; ne ala. Fakat bunda ısrar edilmesi bence son derece yanlış olur, “St. Petersburg Komitesi Savaş Komitesi'nin rolü bu devrimci ordu birliklerine etmek, temas 'büto'su olatac hizmet vermek olmalı; eğer *böyft birişt* şemalarla ve Savaş Komitesi'nin 'hakları' hakkında konuşmakla başlayacak olursanız her şeyi mahvedersiniz; biç şüphem vok.herşeyi telafi edilemeyecek şekilde mahvedersiniz.

‘Yaygın propagandaya başlamalısınız. Beş-on kişi her haftajöğfrnişçi ve Öğrenci eğitim çevrelerini dolaşsın, sızabildiklerine girsın ve heryerde açık, kısa, dolaysız ve basit bir plan önersin: derhal savaş gruplan örgütlenmeli, elinizden geldiğince irice silahlanın, ve tüm gücünüzle çalışın; biz elimizden gelen her şekilde sîzlere vardım edeceğiz, fakat *bi^myardmitmuçt beklemeyin*, kendi kendinize hareketegeçin.

‘‘Böyle bir işin en önemli yanı küçük gruplardan meydana gelen kitlenin girişimciliğidir. Herşeyi onlar yapacak. Onlar olmadan tüm Savaş Komitesi beş para etmez. Ben, Savaş Komitesi'nin verimini temas kurduğu böv-Iesi savaş gruplarının sayısıyla ölçmeye hazırım. Eğer bir-iki av içinde Savaş Komitesi St, Petersburg’da asgari 200 veyı 300 grup edinemezse ölmüş demektir. Gömülmesi gerekir. Eğer böylesine kaynayan bir ortamda yüz-i kıy üz grubu topîayamayacak olursa o zaman hakikaten gerçek hayattan uzak dernektir.

‘‘Propagandacılar her gruba bomba yapımı için kısa ve basit tarifler dağıtmalı, işin ne olduğu hakkında temel açıklamalar yapmalı, ve sonrasını onlara bırakmalı. Ekipler hemen operasyonlara girişerek *biran* önce askeri eğitime başlamalı, bekleyecek zaman yok. Bazıları hemen bir casusu Öldürmeye ya da bir polis karakulunu uçurmaya girişebilir, diğerleri ayaklanma için para müsadere etmek üzere bir banka basabilir ve bir diğerleri talim yapabilir yada belli yerlerin planhnl çıkarabilir, vb. Fakat önemli olan bir an önce gerçek pratikten öğrenmeye başlamak: bu deneme saldırılarından çekinmeyin. Şüphesiz bunlar aşırıya kaçıp yozlaşabilir, ama bu yarının sorunu, oysa bugünün sorunu, bizim tembelliğimiz, doktriner ya-

SİLAHLI AYAKLANMA ÜZERİNE - 209

pimiz, bilgiç hareketsizliğimiz ve teşebbüsten bunakça korkumuz. Sadece polis döverek bile olsa her grup deney kazanmalı: bugün verilecek birkaç kurban, vann yüzbinlere önderbk edecek yüzlerce deneyimli savaşçığı yetiştirmekle fazlasıyla telafi edilmiş olacak.”¹¹

Her ne kadar silahlı ayaklanma konusunda Lenin’in genel yaklaşımı fazlasıyla tutarlı ve somut olmuşsa da, verdiği teknik tavsiyeler hatalıydı ve zamanın gereklerine uygun düşmemişti. Aldıkları önlemlere bakılacak olursa Lenin ve Leonid Krasin (Krasin, savaş gruplarının bolşevik şefidir ve görevi, silah tedarik ve imal etmek vc grubu ayaklanmaya hazırlamaktı) sokak çarpışmalarının kitle saldırısı ve yakın kavga biçimlerini alacağını varsaymışlardı. Dolayısıyla, el bombalarına ve tabancalara önem verdiler. Aralık 1905’de Moskova’da ayaklanma başladığı zaman ise, Lenin’in olaydan soma çekinmeden itiraf ettiği gibi, bu kısa menzilli silahların çarlık ordusunun uzun menzilli tüfek ve toplarıyla boy ölçüşemeyeceği belli oldu.

Ekim 1917 ayaklanmasında Lenin’in önerileri gene somut şartlara taktiksel olarak uygun değildi. (Örneğin, ayaklanmanın Petrog-rad’da değil Moskova’da başlamasını öneriyordu). Neyse ki, bu defa Lenin’in tavsiyeleri, Ekim ayaklanmasının fitli örgütleyicisi olan Troçki tarafından düzeltilmiştir. 19Q5’de ise Krasin, Lenin’in teknik tavsiyelerini kabullenmişti, Tepenin doruğundan komuta edenler tüm mücadele alanını çok iyi görür, fakat savaşçıların mücadele verdiği meydana gerçekten nelet olduğunu ve neler olacağını yanlış hesaplayabilir.

Aslında Lenin daha Kanlı Pazar'dan üç gün sonra, mücadeleye öndedik üzere demokratik halk komitelerine ihtiyaç olduğunu ileri sürmüştü: "Her fabrikada, her bölgede, her büyük köyde devrimci komiteler kurulacak. İsyen eden halk, çarlık otokrasisinin tüm hükümet kurumlarını devirecek ve derhal Kurucu Meclis çağrısını ilan edecek."⁴²

2

İşçilerin komitelere dahil edilmesine kadroların karşı çıkması sadece bolşeviklere özgün bir olay değildi. Aynı şey menşeviklerin arasında da olmuştur.^{1'}

3

“ ‘Kazanmasını öğrenmeliyiz’ diyoruz çünkü böyle merkezlerde

4

sosyal demokrat işçilerin sayısı şüphesiz parti üyelerinin samı şüphesiz parti üyelerinin sayısından defalarca fazla. Bizim derdimiz, hep aynı biçimde faaliyet alışkanlığı, buna karşı mücadele etmeliyiz. Gereken her yerde lose Organisationen -daha gevşek re daha kolaylıkla yaklaşılabilir proletarya örgütleri- kurmasını öğrenmeliyiz. Sloganımız: Daha geniş bir Sosyal Demokratik işçi Partisf ne evet, partiye benzeyen bit içi birliğine ve partiye benzemeyen bit partiye hayır!"*^{2'}

5

Bu derleme üyelerin kendi değerlendirmelerine göre düzenlenmiştir ve bunların yarısından çoğu kendini 'işçi' saymaktadır. Rakamlardaki az sayıda 'köylü' cevabi, 'köylülük' sınıflandırmasının mesleksel değil, doğumdaki yasal konuma işaret ettiğinin delilidir; daha 1905'de bile hareketin içindeki 'köylülerin çoğu çoktan köyden fabrikada çalışmak üzere ayrılmış kimselerdi."

Bir ayaklanma zamanlanabilir ve zamanlanmaıdır

Lenin, daha Şubat 1905’de, silahlı ayaklanma anının devrimci Önderlik tarafından tesbıt edilmesin» sadece mümkün değil, fakat gerekli birşey olarak görüyordu,

“Kęer biz ayaklanma için gerçekten hazırlanmışsak ve eğer sosyal ilişkilerde zaten başlamış olan devrimler nedeniyle halk ayaklanması geręekleřtirilebilir ise, o zaman ayaklanma anını saptamak mümkündür... işçi sınıfı hareketini zamanlamak mümkün müdür? Hayır, değildir, çünkü bu hareket sosyal ilişkilerdeki devrimlerin sonucu ortaya çıkan binlerce değişik eylemden oluşur. Bir grevin zamanını saptamak mümkün ojabıür mi? Evet mümkündür, her grev sosyal ilişkilerdeki devrimlerin sonucu olmasına rağmen. Grev am ne zaman saptanabilir? Bu grevi çağırın örgüt veya grubun söz konusu işçi *kittekri* arasında etkinliği varsa ve işçilerin huzursuzluk ve kız-gınlıklanmm yükseldiği anı doğru tespit edebiliyorsa.”¹⁴

Eğer eylemleri planlamak ve zamanlarını saptamak için bir grevin kararlı bir önderliğe ihtiyacı varsa, bu gereklilik bir silahlı ayaklanma sözkonusu olduğunda daha da önem kazanır. Ancak tamamen karadı bir devrimci parti, geręek bİR kitle ayaklanmasına önderlik edebilir. Çünkü kitleler yalpalayan bir önderlik İle kararlı bir önderliği çok kesin bir şekilde ayırdederler.

Daha Şubat 1905’de nazik bir konu olan ayaklanma anının saptanması konusu 1917’de canalıcı bir önem kazandı. Eylül ve Ekim aylarında Lenin ayaklanma gününün saptanması için bolşevik liderlere hem yalvardı, hem de onlara çattı. “Gerek Rus, gerek dünya devrimi-nin başarısı iki-üç günlük bir çatışmaya dayanıyor” diye ifade etmiştir, Lenin konunun önemini.^{1*}

Lenin’in yaratıcı imgelemi

Lenin’in ayaklanmanın doğası hakkında vatdığı sonuçlar Aralık 1905’de Moskova’daki ayaklanmanın çok kısıtlı deneyimine dayanıyordu. Bu ayaklanma çok az sayıda işçiyi kapsamış ve çok kısa sürmüştü. Ayaklanmanın önderlerinden bir tanesi daha sonra anılarında şöyle yazmışur: “Silahlı savaşçıların sayısı herhalde birkaç yüz civarındaydı. Çoğunluğunun elinde işe yaramaz tabancalar vardı, ancak bazılarının sokak savaşı için yeterince güçlü sayılabilecek Mausers ve Winchester’leri vardı.” Diğer önemli bir önder ise şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“Moskova’da kaç tane savaşçı vardı diye soracaksınız. Kabaca, elimdeki bilgilere göre, tabancalarla silahlanmış savaş ekiplerinde 700 - 800 kadar kişi vardı. Demiryolu bölgesinde bunların savaşı tOtVö geçmezdi; Presn-

SİLAHU AYAKLANMA ÜZERİNE -211

ya’da, Kamovniki’de ve Butvrki’de, de geçirdiklerimiz dahil ama Schmidt ekibi hariç, 180-200 kadar silah vardı - polisten kaptığımız geniş çaplı tabancalar ve el tabancaları ve halkın verdiği çift namlulu tüfekler de bu rakama dahildir.”¹⁴

Bir diğer önemli ötidir İse ayaklanmaya katılan savaşçıların sayısını 2000 olarak tahmin eder.ⁿ

“Ve eğer gözcü, devrimci İstihkamiciler’ ve sıhhiye görevlisi (ki, o günlerde bu çok tehlikeli bir

görevdi. Çünkü Dubasov askerleri özellikle yaraklara yardım edenleri hedef almıştı) olarak harekete hizmet vermiş herkesi katacak olursak ilk des-rimimizin onikinci yıldönümünde Lenin'in verdiği söylevde geçen 8000 rakamına çok yaklaşmış oluruz.”^{1*}

İlk barikatlar 9 Aralık günü kurulmuştu. En son direniş ise sekiz gün sonra Presnya bölgesinde Semyanikovskt Alayı tarafından ezilmişti. Bu ayaklanmanın yenilgisinden lenin bir dizi sonuçlar çıkarırken, öte yanda, artık menşeviklerin en aşırı sağında yer alan Plekhanov ise tam tersi sonuçlara varmıştı:

“Plekhanov, ‘zamansız başlayan siyasi grev Moskova’da, Rosto’da ve her-yc-rdc silahlı ayaklanmaya vardı’ der. ‘Proletaryanın gücünün zafer için yetersiz olduğu belli oldu. Bunu önceden görmek zor değildi. Yani, silahlara sarılmak yanlıştı.’ İşçi sınıfı hareketinin sınıf bilinçli unsurlarının pratik görevi, ‘proletaryaya hatasını göstermektir ve silahlı ayaklanma denilen bu oyunun ne kadar rizikolu olduğunu anlatmaktır.’ (Gene Plekhanov’a göre,) ‘Proleter olmayan muhalefet partilerinin desteğinin önemini görmeliyiz, düşüncesiz eylemlerle onları kızdır¹afnaIıy^{z7}’”

Plekhanov’un gösterdiği bu rahatlığın ve pasifliğin aksine, Lenin’in tepkisi liderliği özeleştiriyeye ve silahlı ayaklanma konusuna daha aktif bir tavira çağırma oldu.

“Proletarya, mücadelenin nesnel koşullarındaki değişikliği ve grevden silahlı ayaklanmaya geçmenin gerekliliğini kendi liderlerinden daha çabuk sezdi. Her zaman olduğu gibi, pratik teoriden önde geldi. Barışçı bir grev ve gösteriler artık işçileri tatmin etmez oldu; işçiler, bir sonraki adım ne olmalı diye soruyor ve daha kararlı eylem istiyorlardı. Bankadan kurma talimatı bölgelere son derece geç, zaten bunlar şehir merkezinde kurulmuşken verildi. İşçiler kalabalık bir şekilde işe koyuldular, ancak bu bile onları tatmin etmiyordu; onlar, bir sonraki adımın ne olması gerektiğini bilmek istiyorlar, daha aktif eylem talep ediyorlardı. Aralık ayında, biz, sosyal demokrat proletaryanın önderleri, ordularını, çoğunun mücadele içinde hiçbir aktif rol oynamadığı saçmasapan bir şekilde yerleştirmiş kumandanlara benziyorduk. İşçi kitleleri kararlı kitle eylemi için talimat bekliyor, fakat bu talimatlar gelmiyordu.

“Yani, tüm oportünistlerin dört etle sarıldığı, Plekhanov’un, grevin zamanı yanlıştı, başlamamalıydı, işçiler silahlara satılmamalıydı * şeklindeki görüşle -rinden daha dar görüşlü hiçbir şey olamaz. Tam tersine, işlerin barışçı bir grevle kısıtlanamavacagını, yılmaz ve amansız bir silahlı çarpışmanın gerektiğini kitlelere anlatmalıydık.”*

Sonuç

Silahlı ayaklanma karşısındaki pratik ve kararlı tavrıyla bolşevizm, menşevî2mden kökünden farklıydı. Daha 1904'de, Bolşevik Vper-yod’a karşı yazdığı bir başmakalede Martov, sosyal demokrasinin ancak bir tek anlamda -kitlelerin gelecek ayaklanmasına kendi güçlerini hazırlayarak- ‘ayaklanmayı hazırlayabileceğini’ yazmıştı. Ne kadar önemli olursa olsun bu hazırlığın teknik yönü kesinlikle siyasi yönüne tabi kılınmalıydı. Ve bu tamamen ihtimal dahilinde olan ayaklanma için partimizin ve tüm bilinçli proletaryanın siyasi hazırlığı, bir kere daha ajitasyonun derinleştirilmesinin ve genişletilmesinin, proletaryanın tüm devrimci unsurlarının örgütlenmesinin pekiştirilme-sinin ve geliştirilmesinin bir parçası olmalıydı.²¹ Lenin’in Martov’a cevabı ise şu olmuştu: “Devrimin

‘teknik’ yönünü siyasi yönünden ayırmak saçmalığın ta kendisidir.”²²

1907*’de Londra’daki Beşinci Parti Kongresi¹ nde Martov, silahlı ayaklanma sırasında partiye uygun gördüğü pasif rolü daha açık bir şekilde sergiledi: “Bir Sosyal Demokratik Parti, silahlı ayaklanmada

SİLAHLI AYAKLANMA ÜZERİNE -213

yerelabiîir, kitleleri ayaklanmaya çağırabilir... ama eğer programına sadık kalacak ve bit ‘darbeciler’ partisi olmaktan geri duracaksa ayaklanma hazırlığı yapamaz.”²³

Lenin, Martov’un, ‘halkı’ kendilerini silahlandırma arzusuyla silahlandırmak’ formülü üzerine dalga geçerek konuştu. Kanlı Pazar’ın haberini aldıktan sonra yazdığı ilk yazısında Lenin, “halkın silahlanması acil bir görevdir” diye yaz mı sur. Silahlı ayaklanma konusu devrimcilerin hedefleri ile iç içeydi: İktidarı ele geçirmeyi hedefliyorlar mıydı, hedeflemiyorlar mıydı? Lenin’in dediği gibi, “eğer uğruna mücadele verdiğin noktaya varmayı ummuyorsan mücadele edemezsin.”²⁴

Zaferi kazanmayı reddederek tutarlı bir mücadele sürdürmek olanaksızdır. Menşevikler Rus devriminin liberal burjuvazi)! iktidara getireceğine İnanıyorlardı. Ayaklanma konusundaki pasif, kararsız tavırları bundan kaynaklanıyordu. Bolşevikler ise iktidarı ele geçirmeyi hedeflemişlerdi; ayaklanma sanatında onların gösterdikleri kararlılık, usanmazlık ve pratik yaklaşım, bundandır.

Ekim 1917, Lenin’in kitle hareketi ile planlı ve silahlı ayaklanma arasındaki ilişkiyi kavrayışının can alıcı sınavı olacak. Siyasi önderlik ile teknik hazırlık arasında doğru denge)! sağlayabilmek için silahlı ayaklanma dikkatle hazırlanmak ve cesaretle uygulanmak zorundadır. Devrimci parti ayaklanmanın gününü ve tam nasıl yapılacağını saptamalıdır, çünkü **bu** İşçi sınıfı için bir ölüm-kalım **sorunudur**.

Proletaryanın silahlı ayaklanmasının doğası hakkında Lenin’in on-görüşünün doğruluğunu aşağıdaki satırlar çok iyi gösterir. Bu satırlarının Ağustos 1906’da değil de, 1917’de yazıldığını sanmak, herhalde çok kolay yapılabilecek bir hata olmalı:

“Büyük bir kitle mücadelesinin yaklaştığını hatırlayalım. Bu silahlı bir ayaklanma olacak. Mümkün olduğu kadar eş-zamanlı olmalı. Kitleler silahlı, kanlı ve tehlikeli bir mücadeleye girdiklerini bilmeli, ölüme aldırılmazlık kitleler arasında yaygınlaşmalı. Bu, zaferi sağlamlaştıracaktır. Düşmana saldırın en büyük gayretle zorlanmak; kitlelerin sloganı satmama değil, saldırın olmalıdır. Mücadelenin örgütlenişi değişken ve esnek olmalıdır. Yalpalat an unsurlar aktif mücadeleye çekilmelidir. Ve bu büyük mücadele esnasında

sınıf bilinçli proletaryanın partisi, görevini başarıyla yerine getirmek zorundadır/’²⁵

10

Geçici devrimci hükümet tartışması

Devrimden doğan hükümetin doğası üzerine bolşevik ve menşevik yaklaşım

Liberal burjuvazinin peşinden giden menşevikler devrimin hedefi olarak burjuvazinin başını çekeceği bir devrimci hükümetin zaferini görüyorlardı. Nisan-Mayıs 1905’de Cenevre’de toplanan Menşevik Konferansı, ‘İktidarın Zaptı ve Geçici Hükümete Katılım Üzerine’ başlıklı bir karar geçirdi. Bu karar, devrim bir burjuva devrimi olduğu için ortaya çıkacak olan hükümetin geçici olacağını Öngörüyordu. Geçici hükümet, ‘sadece devrimi daha ileri götürmek değil, üstelik devrimin kapitalist düzenin temellerini tehdit eden unsurlarına karşı mücadele vermek’ zorunda olacaktı.

“Bu böyle olduğuna göre, sosyal demokrasi, devrim boyunca, devrimi ilerletebilmesini en iri sağlayacak, burjuva partilerinin tutarsız ve bencil politikalarına karşı mücadele vermektan kendisini alıkoymayacak ve burjuva demokrasisi içinde erimesini önleyecek bir konumu korumaya çalışmalıdır. *Bu yüzden sosyal demokrasi geçici hükümeti ele geçirmeyi veya iktidara ortak olmayı hedeflememde, en aşm devrimci muhalefet partisi olarak kalmalıdır,*”

Bu mantığı, sonucuna vardiran Kafkasya menşeviklerinin bir 216 - PARTİNİN İNŞASI

"Bu konferans, sosyal demokratların bir geçici hükümet kumaları yu da böyk bir hükümete katılmaları halinde bir yandan proleter kitlelerin Sosyal Demokratik Parti 'den hayal kırıklığına uğramalarına ve onu terketmelerini açacağına -çünkü iktidarın ele geçirilmesine rağmen sosyal demokrasi sosyalizmin kurulması dahil olmak üzere işçi sınıfının acil ihtiyaçlarını yerine getiremeyecektir- ...re öte yandan burjuva sınıfların devrimden geri çekilmesini ve böylece devrimin başarılmasını kısıtlanmasına neden olacağına inanır.

Buna karşı Lenin devlet iktidarını ele geçirmeyi hedeflemeyenin devrim yapamayacağını savundu.

Sosyal demokrasinin asgari programını başarabilmek için bir devrimci diktatörlük gerekiyordu. Mart-Nisan 1905’de *Sosyal Demokrasi ve Geçici Devrimci Hükümet* adlı broşüründe şunları öne sürüyordu:

“...Otokrasinin devrilme döneminde devrimci-demokratik diktatörlük düşüncesini kabul etmemek, asgari programımızın yerine getirilmesini reddetmek anlamına gelir. Gerçekten, bu programda ifade edilmiş tüm ekonomik ve siyasi dönüşümlere bir bakalım - cumhuriyet talebi, halkın silahlandırılması, kilisenin devletten ayrılması, tam demokratik özgürlük, kesin ekonomik reformlar. Air sınıfların devrimci demokratik diktatörlüğü olmadan burjuva toplumunda bu değişimlerin hiçbir şekilde sağlanamayacağı açık değil mi?”¹

Lenin aynı düşünceleri *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği* adlı broşüründe (Haziran-Temmuz 1905) daha da geliştirdi

“‘Çarlığa karşı kesin zafer’ elde edebilecek tek güç halktır, yani proletaryan ve köylülüktür... ‘Çarlığa karşı devrimin kesin zaferi’, *proletaryan ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğünün kurulması demektir.*”

Devrimin hedefi buydu. Lenin sözlerine şöyle devam eder: “Ve böyle bir zafer tam bir diktatörlük olacaktır, yani kaçınılmaz olarak

askeri güce, halkın silahlandırılmasına, ayaklanmaya dayanmak zorundadır, ‘yasal’ ya da ‘barışçı’

yolla kurulacak şu veya bu kuruma değil. Bu ancak bir diktatörlük olabilir, çünkü proletarya ve köylülük için acil ve olmazsa olmaz değişikliklerin gerçekleşmesi, toprak ağalarının, büyük burjuvazinin ve çarlığın müthiş direnişi ile karşılaşacaktır. Diktatörlük olmadan bu direnişi kırmak ve karşı-devrimci girişimleri püskürtmek olanaksız olur”*1

Yukarıda aktarılan Menşevikler Cenevre Konferansı kararına Lenin’in cevabı ise şuydu:

“Bir düşünün; bunlar geçici hükümete karılmayacaklar, çünkü bu, burjuvazinin devrimden geri çekilmesine ve böylece devrimin başarılarının kısıtlanmasına neden olurmuş! Aslında bu, saf ve tutarlı haliyle yeni-M/y? felsefesinin tamamıdır: devrim bir burjuva devrimi olduğuna göre, binler burjuvazinin önünde eğilmeli ve ona yol açmalıyız. Eğer biz kısmen ve bir an için bile olsa, kendi katılımımızın burjuvazinin geri çekilmesine neden olacağını düşünürsek, o zaman bize devrimin önderliğini tamamen burjuvazinin himayesine (tam ‘eleştiri özgüriüğümüz’ü saklı tutarak!) devretmek ve burjuvazinin geri çekilmemesi için proletaryayı ılımlı ve mütevazî olmaya zorlamak düşer.”⁴

Botşevikler ve menşevikler devrimin burjuva karakteri üzerinde anlaşılıyorlar

Bolşevikler ve menşevikler devrimin doğuracağı hükümetin karakteri üzerine farklı düşünüyorlardı. Bolşevikler işçi ve köylü demokratik diktatörlüğü çağını yapmışlar, menşevikler bir burjuva hükümeti ümit ediyorlardı. Fakat Rus sosyal demokrasinin iki kanadının da anlaşığı bir şey vardı: yaklaşan devrim bir burjuva devrimi olacaktır. Bundan kastedilen, bir yanda kapitalizmin üretici güçleri, öte yanda ise otokrasi, toprakağalan ve feodalizmin diğer kalıntıları arasındaki uzlaşmazlığın doğuracağı bir devrimdi.

Menşeviklerin görüşünün bu olduğunu tekrarlamaya gerek yok. Fakat, o zamanlar Lenin’in de bu görüşü paylaştığını ve bundan sonra

uzun yıllar bu görüşü koruduğunu, özellikle, bir burjuva devrimi sınırlarının çok ötesine varan **Ekim Devrimi**Tılın fiili zaferini göz önüne **alarak** incelemekte yarar var.

Lenin *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği*’ride Rus devriminin geleceği hakkında şöyle yazmıştı:

“En fazla, köylülerin lehinde toprak mülkiyetinin köklü bir yeniden dağılımını getirebilir, cumhuriyetin ilam dahil olmak üzere tutarlı ve tam bir demokrasiyi kurabilir, sadece kırsal alanlarda değil fabrika hayatında da Asra dıpi köleliğin tüm zorba yanlarının temizleyebilir, işçilerin koşullarında adamakıllı bir düzelmeye ve işçilerin yaşam düzeyinde yükselişin temellerini atabilir ve -son, fakat aytu derece önemli olarak- devrim ateşini Avrupa’ya taşıyabilir Böyle bir zafer hiçbir şekilde bizim burjuva devrimcimizi henüz sosyalist devrime dönüştürmez; demokratik devrim hemen burjuva sosyal ve ekonomik ilişkilerinin sınırlarını aşmaz.”⁴

Aynı şekilde, “Rusya’daki bu demokratik devrim burjuvazinin egemenliğini zayıflatmaz, daha da güçlendirir.”⁶

Rusya’nın geriliği ve işçi sınıfının küçüklüğü göz önüne alındığında Lenin, “azami programa derhal geçerlilik verilmesi şeklindeki anlamsız ve yan-anarşist düşünceleri ve sosyalist devrim için

iktidarın ele geçirilmesini” reddederek şöyle devam eder:

“Rusya’nın ekonomik gelişmişlik düzeyi (nesnel bir koşul) ve proletaryanın geniş kitlelerinin sınıf bilinci ve örgütlenme düzeyi (nesnel koşula artılmaz bir şekilde bağlı öznel bir koşul) işçi sınıfının derhal ve tam kurtuluşunu olanaksız kılmaktadır. Şu anda gerçekleşmekte olan demokratik devrimin burjuva karakterine ancak cahiller gözlerini kapalı tutabilir... Kim ki, sosyalizme siyasal demokrasi yolundan başka bir yol ile ulaşmak ister, kaçınılmaz olarak hem ekonomik hem politik anlamda anlamsız ve gerici sonuçlara varacaktır.”⁷

Üstelik, “Biz marksistler şunu bilmeliyiz ki, burjuva Özgürlüğü ve burjuva ilerlemesi dışında proletarya ve köylülük için gerçek Özgürlüğe giden başka bir yol yoktur, olamaz.”⁸

Aynı eserde Lenin, devrimin programının kapitalizm sınırları içinde kalan reformlarla sınırlandırılması gerektiğini belirtir:

“Mevcut dönemin nesnel koşullarına ve proletarya demokrasisinin hedeflerine uygun **bir** eylem programı (gereklidir). Bu **program** partimizin asgari **programının tamamıdır**, mevcut sosval ve ekonomik ilişkilerin temelinde bütünüyle gerçekleştirilebilecek... acil siyasi ve ekonomik reformların programıdır.”*

Lenin bu düşüncesini Şubat 1917 devrimi sonrasına kadar değiştirmedir. Örneğin *Savaş ve Kus Sosyal Demokrasisinde* (Eylül 1914), hala Rus devriminin kendisini “tutarlı demokratik reform içten üç temel koşul, yani demokratik cumhuriyet (tüm uluslar için tam eşitlik ve kendi kaderini tayin hakkı dahil olmak üzere), toprakların kamulaştırılması ve sekiz saatlik iş günü” ile sınırlaması gerektiğini yazmıştır.¹⁰

Ayrıca, 1917’ye kadarki bütün yazılarında Lenin’in, yaklaşan burjuva devrimi ile proletaryanın sosyalist devrimi arasında bütün bir dönemin geçeceğini beklediği açıktır. Daha ileride 11. bölümde göreceğimiz gibi, Lenin’in toprak sorununa yaklaşımı bunu gösterir. Lenin ısrarla, toprağın kamulaştırılmasının, kapitalist gelişim için yol açması anlamında, proleterlerin sayılarının süratle çoğalmasına ve sınıf mücadelesinin keskinleşmesine yol açacak olmasına rağmen, aslında sosyalist bir talep değil, kapitalist bir talep olduğunu söylemiştir. Bu, ‘Amerikan dpi kapitalist gelişim’i mümkün kılacaktır - yani, feodal kalıntıların zincirlerinden kurtulmuş bir gelişme. Özel toprak mülkiyetinin kaldırılması, toprakta serbest sermaye yatırımının ve bir üretim kolundan diğerine serbest sermaye akımının önündeki tüm engelleri temizlemek için burjuva toplumunda yapılabilecek şeylerin en fazlasıdır. “Kamulaştırma, toprak mülkiyetinin tüm engellerinin en son haddine kadar yıkılmasını ve kapitalizmin gereklerine uygun yeni ekonomik düzen için» toprağın ‘temizlenmesini’ mümkün kılar.”

Açık ki, eğer Lenin burjuva devriminin sosyalist devrime dönüşeceğini peşinen görebilseydi» toprağın kamulaştırılması için bu gibi tartışmaların üzerinde böylesine durmasına gerek kalmazdı.

Troçki

Lenin gibi Troçki de» liberal burjuvazinin tutarlı bir şekilde hiç bir devrimci görevi yerine getiremeyeceğinden ve herşeyden öte, burjuva devriminin temel unsuru olan toprak devriminin ancak

işçi sınıfı ve köylüler ittifakı tarafından yerine getirilebileceğinden emindi. “Rusya’da toprak sorunu, kapitalizmin sırtında ağır bir yük durumundadır; devrimci partiye fırsatlar yaratırT ama aynı zamanda en büyük meydan okumadır Liberalizm açısından büyük bir engel ve karşı devrim için memento mori'dir (öldüresiye saldırı sembolü).”¹² Ancak Troçki yaklaşan Rus devriminin karakterini Lenin’den tamamen farklı görür.

Troçki’ye göre, Alman Reformasyonu’nda n bu yana tüm devrimlerde köylülük burjuvazinin şu ya da bu kesimini desteklemiştir, ama Rusya’da işçi sınıfının gücü ve burjuvazinin tutuculuğu köylülüğü devrimci proletaryayı desteklemeye zorlayacaktır. Çarlığa ve büyük toprak ağalarına karşı yapılacak olan devrimde, her ne kadar İşçiler ile köylülerin büyük çoğunluğu arasında bir ittifak kurulacak olsa da, bunun ardından gelecek hükümet iki bağımsız gücün koalisyonu değil, proletaryanın başını çektiği bir hükümet olacaktır. Troçki hiç şüpheye yer bırakmayacak ifadelerle, bu yüzden devrimin burjuva demokratik görevleri yerine getirmekle kendini sınırlamayacağını, aksine derhal proleter sosyalist Önlemleri almak üzere ilerlemesi gerektiğini savunmuştur;

“Kapitalizmingelişmesiyle proletarya büyür ve piçlenir Bu anlamda kapitalizmin gelişmesi, aynı zamanda proletaryanın diktatörlüğe doğru ilerlemesidir. Ancak iktidarın işçi sınıfının eline geçme günü ve anı doğrudan doğruya üretici güçlerin ulaştığı düzeye değil, sim i mücadelesindeki ilişkilere, uluslararası duruma ve son olarak bir dizi öznel faktöre dayanır: işçilerin geleneklerine, girişkenliğine ve mücadeleye hazırlıklarına.., Proletaryanın diktatörlüğünün herhangi bir şekilde otomatik olarak bir ülkenin tek-rütük gelişmesine ve kaynaklarına dayandığını düşünmek abesce vardırılmış ‘ekonomik’ materyalist önyargıdır. Bunun marksizmle hiçbir ilişkisi yoktur. “Bize göre, Rus devrimi öyle koşullar yaratacaktır ki, burjuva liberalizminin politikacıları yönetim maharetlerini tam olarak ortaya dökme fırsatını bulamadan, iktidar işçilerin ellerine geçebilir - ve başarılı bir devrim söz-konusu ise, geçmek zorundadır.”¹⁵

“Devrimin kesin başarıyla sonuçlanması halinde iktidar mücadelede önder rolü oynayan sınıfın eline -diğer bir deyişle, proletaryanın eline- geçecektir.”^{16*}

“İktidardaki proletarya, köylülerin önünde, anlan kurtarmış oitn sınıf olarak duracaktır.”¹⁷

Fakat, köylülerin proletaryayı kenara irip onun yerini alması mümkün değil midir? Değildir. Tüm tarihsel deneyim bu varsayıma karşı çıkmaktadır. Tarihsel deneyim köylülüğün bağımsız bir siyasi rol almaya yetenekli olmadığını gösterir. Kapitalizmin tarihi kırsal alanın şehirlere tabi olmasının tarihidir.”**

“Proletaryanın siyasi egemenliği, onun ekonomik esaretiyle bağdaşmaz. Proletarya hangi siyasi bayrak altında iktidara gelirse gelsin, sosyalist politikaların yolundan yürümek zorundadır. Burjuva devrimini iç mekanizmaları sonucu siyasi egemenliği eline geçiren proletaryanın, istese bile görevini, burjuvazinin sosyal egemenliği için cumhuriyetçi-demokratik koşulların yaratılması ile sınırlayabileceğini düşünmek ütopyadır en alası olur... Proletarya iktidara geldiği an ‘asgari’ ve ‘azami’ program arasındaki engel kaybolur.”¹⁷

Troçki’nin sürekli devrim tezindeki diğer bir önemli unsur yaklaşan Rus devriminin uluslararası karakteridir. Troçki devrimin ulusal ölçekte başlayacağına, ancak gelişmiş ülkelerde zaferin

kazanılmasıyla tamamlanacağına inanır:

"Fakat, işçi sınıfının sosyalist politikası Rusya'nın ekonomik koşullarında nereye kadar uygulanabilir? Kesinlikle söyleyebileceğimiz tek bir şey var ülkenin teknik olarak geri kalmışlığı sorun haline gelmeden çok önce daha başka siyasi engeller ile karşılaşacaktır. *Avrupa proletaryasının doğrudan» derlet*

ı desteği olmadan Rar işçi stuufi iktidarım sürdinmt^ vt geçici egemmfiğm kaha bir sosyalist diktatörlüğe çevirmemizi (Rusya'da) işçi sınıfının geçici egemenli-ğini doğrudan bit sosyalist diktatörlüğe çevirmemizi sağlayacağına hiç şüphe yoktur/”*»

Troçki'nin görüşlerinin 1917'de tamamen doğru çıkacağı şüphesiz. Troçki hem menşevik görüşlerle, hem de Lenin'in 1905-16 boyunca sürdürdüğü demokratik işçi-köylü diktatörlüğü görüşleri ile kıyaslandığında haklı çıkmıştır. Ancak, geleceğin gelişmeleri hak-kındakj doğru önsözlerine rağmen Troçki, menşevizme karşı bolşevizmin gelişiminin somut belirtilerini göremedi. Soyut bir düzeyde bakıldığında, Rus devriminin bir burjuva devrimi olacağını savunan

{*} Troçki'nin teorisinin bu yanı Marks'ın 1848 Alman devrimi incelemesinin geliştirilmiş bir halidir. Hatta 1848 devriminden bile önce *KâmitsislManifesto*, Almanya'daki 'ileri koşullar' ve 'gelişmiş proletaryadan dolayı 'Almanya'daki burjuva devrimi... onu hemen izleyecek proletarya devriminin başlangıcıdır' der. 1848 devriminin yenilgisinin ardından ise, Marks, burjuvazinin anti-feodal devrimi yapmaktaki acizliği ile karşı karşıya kalan işçi sınıfının yapması gereken şeyin burjuva devrimini proletarya devrimine, ulusal devrimi uluslararası devrime dönüştürme mücadelesi vermek olduğundan bahseder. Komünist Birlik merkez konseyine verdiği bir söylevde (Mart 1850) şöyle der: "Demokratik küçük-burjuvazi mümkün olduğu kadar çabuk bir şekilde devrimi sona erdirmek umudunda olsa bile... bizim çıkarlarımız ve görevimiz devrimi sürekli kılmaktır - bütün az veya çok varlığı sınıflar iktidardan düşürülünceye, proletarya devlet iktidarını ele geçirince-ye ve proletaryanın birliği, sadece tek bir ülkede değil, dünyanın tüm hakim ülkelerinde proletaryaların rekabetin tükenmesi ve en azından önemli üretici güçlerin proletaryaların ellerinde toplanmasıyla sağlanınca)^ değin," Bu söylevini Marks şu sözlerle bitirmiştir; "Onların (işçilerin) savaş narası sürekli devrim olmalıdır!"¹⁵

bolşevikler, en az menşevikler kadar hatalıydılar. Troçki'ye göre, her ikisi de devrimin yolunda engel oluşturmaya adaydılar. Örneğin 1909'da Rosa Luksemburg'un Polonya'daki marksist dergisi *Pnçęgtad 3ûcwi-Demkratyç%ony* 'ı yazdığı 'Faiklarımız' başlıklı bir makalede şöyle demiştir:

"Menşevikler 'devrimimiz burjuva devrimidir*' diye soyut bir fikirden yola çıkarak, devlet iktidarının liberal burjuvaziye devrimini sağlamak adına, 'proletarya tüm taktiklerini onların tavna uyarlamalıdır' düşüncesine varıyorlarsa, bolşevikler de en az o kadar soyut olan 'sosyalist değil demokratik diktatörlük' fikrinden yola çıkarak devlet iktidarını eline geçiren ama kendine burjuva-demokratik sınırlamalar koyan bir proletarya tasarlamaya varıyorlar. Bu konuda ikisinin arasındaki farkın büyük olduğu doğru: Menşevizmin karşı-devrimci yanları bütünüyle ortaya çıkarken bolşevizminki-ler ancak zafer anında ciddi bir tehlike olacağına benzer.*'²⁰

Ancak Troçki Lenin'i yanlış değerlendirmiyordu, çünkü daha önceki sayfalarda gördüğümüz gibi, Leniriin 1905'deki görüşleri, sadece gelecek devrimin burjuva demokratik görevlerle kısıtlanmasını değil, aynı zamanda bağımsız işçi sınıfı eyleminin iç dinamiğini de içeriyordu. Ve 1917 sınavı geldiğinde bolşevizm, bir iç mücadelenin ardından burjuva demokratik kabuğunu aştı. Lenin, kısıtlı bir programa sahip bir devrimci ordunun programın sınırlarını aşabileceğini gördü, yeter ki gerçekten devrimci, bağımsız ve mücadele içinde egemen olsun. Önce girilir, sonra görülür.

Lenin'in Rus devrimi üzerine tavrında, devrimin burjuva demokratik görevleri ve proleter önderliği şeklinde bir çelişki vardır. Bu denklemin ilk kısmı bolşevizm ve menşevizm arasında bir ayrım yapmaz, fakat ikinci kısmı çok tem eklenmiş ayrımı yapar.

“Bolşevikler demokratik devrimde proletaryaya önderlik rolü talep etmişlerdir, Menşevikler ise proletaryanın rolünü ‘aşın muhalefete indirgemişlerdir. Bolşevikler devrimin sınıf karakterinin ve sınıf öneminin olumlu bir tanımlamasını yapmış, başarılı bir devrimin ‘proletaryanın ve köylü-lerjin devrimci-demokratik diktatörlüğü’ olacağını söylemişlerdir. Menşevikler ise burjuva devrimini, daima proletaryanın burjuvaziye tabî ve bağımlı bir rol oynayacağını kabul etmeye varacak kadar vanüf yorumladılar.”²¹

“Sosyal demokratlar... tamamen ve yalnızca proletaryanın eylemine, sınıf bilincine ve örgütlülüğüne, onun emekçi ve sömürü akındaki kitleler üzerindeki etkinliğine güvenirler.”²²

“Proletaryanın bakış açısından, savaşta üstünlük en fazla mücadele edenin, düşmana darbe vurma fırsatını hiç kaçırmayanın, eylemini her zaman sözüne uyduranın, dolayısıyla demokratik güçlerin ideolojik önderinin, her türlü yanm-kalmış politikaları eleştirenindir.”^{23*}

Burjuva devriminde proletaryanın bağımsızlığı ve egemenliği ilkesinden yola çıkarak, Lenin'in önerdiği gibi, devrim süreci içerisinde proletaryanın burjuva demokratik sınırlamaları aşabileceği tezine varmak son derece doğaldır: “Demokratik devrimden derhal gücümüze, sınıf bilinçli ve örgütlü proletaryanın gücüne tam uygun bir şekilde sosyalist devrime geçmeye başlayacağız. Biz kesintisiz devrim taraftarıyız. Yarı yolda durmayacağız/”²⁴

Kısacası, Lenin ‘devrimin zaferinden sonra ne olacak?’ sorusuna iki değişik cevap verir. Birincisi, ki bunu çoğunlukla İki Taktik ve 1905 ile 1907 arası yazılarında bulmak mümkündür, bir kapitalist gelişme dönemi olacaktır. İkincisi ise şöyle özetlenebilir: İktidarı alalım, sonrasını düşünürüz.

Troçki Lenin'in bakış açısını yanlış değerlendirdi çünkü onu diyalektik olarak kavrayamadı. Bunu kavramak için, Lenin'in dayandığı ve şekillendirdiği dinamik güçleri hesaba katmak gerekir: proletaryanın çarlığa ve onun işbirlikçisi liberal burjuvaziye karşı savaşı; proletaryanın köylülerin öncüsü olarak mücadelesi; proletaryanın silahlı ayaklanmada önderliği; marksist partinin iktidarı ele geçirme mücadelesi vb. Bu devrim cebirinde Lenin'in denkleminin bilinmeyen ya da şüpheli tarafının -devrimin asgari programı ne kadar aşacağını- gerçek değeri çoğunlukla mücadelenin kendi dinamiği tarafından saptanacaktır.

Troçki'yi yanlış yola iten şey, herşeyden önce onun soyut genelleme yeteneğidir. Troçki, bolşevizmin değerini sadece programların farklılığı konusunda değil, aynı zamanda bu programların çevresinde

toplansın, örgütlenmiş ve eğitilmiş İnsanların farklılığı konusunda da yanlış yargıladı. Dolayısıyla, 1905 devriminin tarihini konu aldığı kitabının hiçbir yerinde, bolşeviklerden ya da Lenin'den bir kere dahi söz etmemiştir. Bu hatasını sonradan kendisi de görmüştün

“Göçmncbnk döneminde her iki kesimin de dışında olduğundan, yazar, aslında bolşevikler ve menşevikler arasındaki anlaşmazlık çizgileri boyunca, bir tarafta kararlı devrimcilerin ve öte tarafta giderek daha oportünist ve uzlaşmacı olan unsurların gruplaştığı gerçeğini bütünüyle takdir edememişti/™

Troçki ile Lenin arasındaki yanlış anlamalara, herhalde Lenin'in 1919'dan önce Troçki'nin *Sonuçlar ve Olasılıklar* adlı kitabını okumamış olmasının da katkısı olduğunu hatırlamak gerekir. Bu kitabın ilk baskısı 1906'da polis tarafından ele geçirilmişti. Lenin'in bu esere kendi yazılarında bir-iki kez değindiği doğrudur, fakat bu eserden hiç bir alıntı yapmaması - ki, Lenin'in huyu, polemiklerinde tekrar tekrar alıntılar yapmaktır- onun ilk defa sonradan kitabın ikinci baskısını görmüş olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir.

Sonuç olarak denilebilir ki, Lenin'in soyut, cebirsel demokratik diktatörlük formülü, aritmetiğin diliyle hayata tercüme edilmiş ve çıkarılan sonuçlar, Bolşevik Parti'nin işçi sınıfına önderlik etmekteki toplam faaliyetinin sonucunda elde edilmiştir.

'Mujik* isyan ediyor

Köylülerin sahneye çıkışı

Devrimin belirleyici mücadeleleri şehirlerde geçti, fakat bunları kırsal alanlarda yaygın ayaklanmalar takip etti. 1905 baharından itibaren (boydan boya kırsal kesimde) köylü mücadeleleri başladı. Köylüler toprak ağalarının topraklarına el koydular, çiftliklerini yağmaladılar, mahsule ve hayvanlara el koydular. Bir tarihçi bu hareketi şöyle anlatacaktı:

“Moskova'nın güneyinde, kara-toprak bölgesinin içlerinde Kursk vilayeti vardır ve devrimci dönemin ilk önemli kırsal karışıklığı burada başlar. 6 Şubat 1905 gecesini Kobovki köyünde büyük bir karışıklık, Popov adlı birinin çiftliğine giden yol boyunca (dolanan büyük kalabalıklar), çiftlik sahibinin ormanlarında birçok ağaç kesme eylemi ve sonra köye dönüş yolunda daha çok gürültüler olur. Nöbetçiler çıkageldiğinde ise artık çok geçtir; köylüler zaten büyük miktarda odun kesmişlerdir ve şimdi de 'polise karşı direniş' önermektedirler -en azından Polis Şubesi böyle düşünmektedir- Karışıklık kolzovki'den çevredeki komünlere yayılır. Geceleri köylüler işe başlamak için emir bekler olurlar. Ve ufukta bir sinyal ateşi yandığında, büyük bir haykırmayla ve gelişigüzel silah sesleri altında, köylüler o gece yağmalamak için(seçilen çiftliğe giden) yola koyulur ve taşıyabilecekleri herşeyi alıp evlerine dönerler. Bölgeye asker birlikleri gönderilir,

MUJİK İSYAN EDİYOR - 227

fakat karışıklıklar dört vilayete daha yayılmıştır.”¹ 1905 yazı boyunca 27 vilayetin 60 bölgesinde köylü isyanları olur. Son üç ayında ise 47 vilayetin 300 bölgesi köylü ayaklanmalarına sahne olur.*

“Köylü hareketinin en şiddetli olduğu bölge az gelişmiş merkezi bölgedir. Burada, toprak ağalarının

evleri ve mülkü en büyük yıkıma uğramıştır Grevler ve boykotlar çoğunlukla güneyde ter almış ve hareketin en zayıf olduğu kuzeyde ise, en yaygın ifade biçimi ormanları kesmek olmuştur. Ekonomik hoşnutsuzluğun radikal siyasi taleplerle karışmaya başladığı her yerde, köylüler idari makamları tanımayı ve vergi vermeyi reddetmişlerdir».⁵

“En öfkeli olaylar... 1905 sonunda Safatov vilayetinde olmuştur. Harekete katılan köylerde tek bir pasif köylü kalmamıştır, hepsi ayaklanmada ver almıştı. Toprak ağaları ve aileleri evlerinden atılmış, tüm taşınır mülk pay-foşmuş, hayvanlar alınıp götürülmüş, işçilerin ve ev hizmetçilerinin ücretleri ödenip işlerine son verilmiş ve en son olarak ‘kızıl horoz’ binalara salıverilmiştir (yani, ateşe verilmiştir). Bu baskınları yapan köylü ‘birliklerine silahlı müfrezeler öncülük etmiştir. Köy polisi ve bekçileri görünmez olmuşlar ve baz.ı yerlerde ise silahlı köylüler tarafından tutuklanmışlardır. Bir süre sonra topraklatma dönmelelerini önlemek için toprak ağalarının binaları ateşe verilmiştir; ancak hiçbir şiddet kullanılmamıştır.”*

Köylü ayaklanmaları 1905 sonbaharından 1906 sonbaharına kadar Rusya’nın her tarafında devam etti. Bunların amaçları, feodal mülk ve üretim ilişkileri kalıntılarından kurtulmaktır. Toprak sorunu Rus ulusal hayatında onyıllar boyunca önde gelen bit sofun olmuş ve uzun yıllar boyunca arka arkaya köylü ayaklanmaları olmuştur. Aslında, uzun bir geleneğin sahibi ve kitleler arasında yaygın etkinliği olan devrimci bir köylü hareketi uzun bir zamandır vardı.

Doğru kavranması gereken birşey, köylülerin bütünlüklü bir sınıf değil, çelişen sınıflara bölünmüş bir sosyal grup olduklarıdır*, bunları, zengin köylüler -yani, kulaklar- orta köylüler, ve son olarak yoksul köylüler ve tarım işçileri olarak sıralayabiliriz.

Lenin, Avrupa Rusya’sındaki Rus tarımsal nüfusunun 1905’de-ki sınıf bölünmesini şöyle özetlemiştir:⁵

		Toplam	İşletme
	işletme	toprak	başma
	sayısı	alanı	düşen
		(milyon	toprak
	(milyon)	desiatin ¹)	(desiatin)
(a) Feodal sömürü altında			

ezilmiş köylüler	10.5	25.0	7.0
(b) Orta Köylüler	1.0	15.0	15.0
(c) Kırsal burjuvazi ve			
kapitalist toprak sahipleri	1.5	70.0	46.7
(d) Feodal büyük			
toprak sahipleri	0.03	70.0	2333.0
<i>Toplam</i>	13.03	230.0	17.6
İşletmelere göre			
sınıflandırılmayan toprak		50.0	
GENEL TOPLAM	13.03	280.0	21.4

Tarımdaki müthiş teknik geriliğin, köylü kitlelerinin ezilmiş durumunun ve feodal angarya sömürüsünün sayısız biçiminin arkasında yatan şey, toprağın, bir yanda birkaç toprak ağası, diğer yanda yoksul köylü kitleleri arasında bölündüğü temel ayrımdı -“her büyük toprak sahibine, yaklaşık 330 yoksul köylü ailesi” düşmesiydi.

‘Angarya’ çiftlik sistemi altında köylünün toprak hissesi, toprak ağasına ucuz emek, araç ve hayvan sağlamanın aracıydı. Bu sistem özellikle Rus tarımının merkezi olan Avrupa Rusyası merkezi vilayetlerinde çok yaygındı. Başlıca özelliği emek kiralama yöntemi idi ve bunun bir biçimi, yaz aylarında yapacakları işe karşılık olarak köylülerin kışın peşin ödenmesiydi. Köylülere kış aylarında paraya son derece ihtiyaçları olması, onları çok kötü koşullarda anlaşmaz'a zorluyordu. Emek kiralama yönteminin bir diğer biçimi ‘bileşik emek hizmeti’ idi. Buna göre, köylüler para karşılığında ya da kiraladıkları toprağın karşılığı olarak, toprak sahibinin bahar mahsulününün bir desiatinini ve kış mahsulününün bir desiatinini ve bazen de ayrıca bir desiatinlik çayır arazisini toprak sahibi için, fakat kendi araç ve adarıyla işlemeyi taahhüt ediyorlardı.

Köylülerin en büyük şikayetlerinin konusu olan otrezkiler aynı şekilde sömürü aracıydılar. 1861’de kölelerin ‘kurtuluş’u sırasında toprak ağaları tarafından gaspedilen bu topraklar, köylülerin daha önce ellerinde bulunan toprakların yaklaşık beşte birini oluşturuyordu. Üstelik, köylüden alınan bu topraklar en verimli topraklardı ve böyüce köylüler çayırlardan ve otlaklardan, ağaçlıklara ve nehirlere ulaşabilmekten mahrum edilmişlerdi- Ayrıca köylüler ellerindeki toprak hisselerinin bedelini ödemek zorundaydılar. Bunu ya emeği ile, ya da hissesinin kira değerini aşan (bu fark, değer % 50-75’ine varabiliyordu) bir nakit ödeme yaparak kurtulabilirdi. 1905 yılına gelindiğinde toprak sahipleri faizleriyle birlikte tamamlama ödentileri olarak 13 milyar ruble toplamışlardı - rublenin 44 yılda uğradığı değer kaytjirn hesaba katınca bu rakam toprağın pazar değerinin neredeyse üç misliydi. Bu borçları ödeme zorunluluğu köylüleri çok kötü bir şekilde toprak ağasının boyunduruğu altına sokuyordu. Üstelik, yaraya tuz basarcasına, birçok köylü sonradan bu topraklar üzerinde işçi olarak çalışmak zorunda kalıyordu.

Köylülerin toprak hisseleri çoğunlukla birkaç dağınk dar şeritten oluşan ve verimsizliği bilinen küçük toprak parçalarıydı. En iyi topraklar 1861’de toprak ağalarınca gasbedilmiş, geriye ancak tükenmiş topraklar kalmıştı.

Serflik zincirleri köy komünlerinin oluşturulmasıyla güçlendirilmişti. Bu, zorunlu olarak her yıl değişik ekin ekme ve taksim edilmemiş ağaçlıklar ve otlaklar ile karakterize edilen, toprağın ortak kullanımını gerekli kılıyordu. Temel özelliği, toprak ağasına ve devlete her türlü hizmet ve ödeme konusunda ortak sorumluluk getirmesi, verilen hisseyi reddetme hakkı olmaksızın toprağın belli aralıklarla yeniden dağıtımını öngörmesi ve toprak alım ve satımını yasaklaması idi. Köy komünü sistemi büyük toprak ağaları tarafından feodal baskının yoğunlaştırılmasının ve tamamlama ödentisi ve diğer çeşit ödemeleri köylülerden çıkarmanın aracıydı.

Marksizm ve köylüler

Daha ilk başlardan beri Rusya’da marksist hareket toprak sorununun ve özellikle köylü sorununun can alıcı önemini farkındaydı. 1885’de Emeğin Kurtuluşu Grubu tarafından yayınlanan Rus marksisderinin ilk program taslağındaki taleplerden bunu görmek mümkün:

“Toprak ilişkilerimizin, yani toprağın bedel tamamlama ve köylü topluluklara tahsisinin koşullarının köklü bir yeniden düzenlenmesi. Köylülerin kendilerine tahsis edilen toprağı reddetme ve komünü terketme haklarının böyle yapmayı uygun gören köylülere verilmesi, vb.”⁴

Programın bütün söylediği bundan İbaretti. Yıllar sonra Lc-niriin dediğı gibi, “o programın hatası, ilkelerinin ve kısmi taleplerinin yanlış olması değildi. Hayır... O programın hatası, onun soyut karakteri, konu hakkında hiçbir somut görüşü olmamasıdır. Daha doğrusu, o bir program değil, ancak en genel haliyle marksist bir beyandır.”⁷ Ve hemen şunu ekler:

“Tabii ki, bu hatanın günahım, bir işçi partisinin kurulmasından çok önce, ilk defa olarak bazı ilkeleri saptamayan o programı yazanlara atfetmek saçmalık olur. Tam tersine, Rus devriminden yirmi yıl önce, Köylü Refor-mu’nun ‘köklü bir yeniden dü/enlenmesi’nin kaçınılmazlığının bu programda tespit edildiğı özellikle belirtilmelidir.”*

Lenin siyasi yaşamının başlangıcında kırsal hayatın derin bir incelemesini yapmıştır. Elde kalan ilk

yazısı, 1893 baharında yazdığı *Koy timin Hayatındaki Yeni Ekonomik Gelişmeler* adlı yazısıdır. İlk önemli teorik çalışmasını ise 1899'da yayınlamıştır. Sibiry'a'da sürgünde ve hapishanedeyken araştırdığı ve yazdığı bu eser *Rusya'da Kapitalizm'in Gelişmesidir*.

Bunun üçte ikisi, Rus kırsal kesimindeki kapitalist evrimin feodal ekonominin zayıflamasının ve gelişen geçici oluşumların karmaşık çeşitliliğinin, fevkalade ve baştan sona belgelenmiş bir incelemesine ayrılmıştır. Bu teorik eser, Rus marksistlerin toprak politikasının, strateji ve taktiklerinin temelini oluşturmuştur.

Ayrıntılı bir toprak programı üzerine Lenin'in ilk denemesi, RSDİP'in toprak programının ilk kabataslak denilebilecek *İşçi Partisi'nin Köylüler* (1901) adlı yazısıdır. Partinin 1903'deki İkinci Kongresinde kabul edilmiştir. Toprak devriminin temel talepleri şunlardır:

“...bedel tamamlama ödemelerinin ve aynılma-harçlarının derhal ve tamamen kaldırılması ve köle sahiplerinin açgözlülüğünü tatmin etmek için çarlık hükümetinin yıllardır halktan gaspettiği yüz milyonların iadesi - ki bu, onları angaryaya, bedelsiz çalışmaya bağlamaktadır, yani fiilen köle kalma-larını sağlamaktadır,”*

İkinci Kongre için toprak programını hazırlarken, Lenin kırsal alanlarda tüm feodal ilişkilerin kaldırılmasını hedef alan şu ilkeleri saptamıştır:

“*Bifjnciüy* toprak devrimi kaçınılmaz olarak Rusya'da demokratik devrimin bir parçası olacaktır. Bu devrimin içeriği, kırsal bölgelerin yarı-feodal kölelik ilişkilerinden kurtuluşu olacaktır. *İktuâ*.% önümüzdeki toprak devrimi, sosyal ve ekonomik yanlarıyla, burjuva-demokratik devrim olacaktır; kapitalizmin ve kapitalist sınıf çelişkilerinin gelişimini zayıflatmayacak, aksine güçlendirecektir.”¹⁴

Lenin'in hiç değiştirmedığı diğer taleplerden (köylülerden alınan sosyal-mülk vergisinin kaldırılması, kiraların düşürülmesi, toprağın istenildiği gibi kullanılması) başka, İkinci Kongre'de kabul edilen toprak programında, bedel tamamlama ödentilerinin iadesini ve *otretk* geri verilmesini talep eden birkaç madde vardı. Bunlar (Programın 4. maddesi) en önemli taleplerdi. Bu madde feodalizmin halen yaşayan yanlarını gidermenin aracı olarak düşünülmüştü:

“Koylu Reformu'nun yan-gönüllü karakterinin bugüne kadar köylülerden gaspedilen topraklar sayesinde köleci tarım biçimlerinin yaşamasına yol açtığı her yerde, köylüler bu uygulamalardan derhal ve her zaman için, kurtulma hakkına ve hatta kamulaştırma yoluyla 'gaspedilen toprakların iadesi' hakkına sahiptirler.”^{1*}

Lenin bu konunun tekrar tekrar üzerinde durdu: “Biz inanıyoruz ve ispat etmeye çalışacağız ki, gaspedilen toprakların iadesi talebi şu anda toprak programımızda İleri sürebileceğimizin en fazlasıdır.”^{2*} O sırada Lenin gaspedilen toprakların iadesinden ötesini istemenin bü-yük-çaplı tarıma karşı küçük-çaplı tarımı savunmak anlamına geleceğini söylüyordu.

“Genel olarak söylemek gerekirse, küçük-çaplı tarımı ve küçük mülkiyeti, değil çoğaltmak, bunları geliştirmek, desteklemek ve sağlamlaştırmak bile hiçbir şekilde sosyal demokratların görevi değildir.”¹¹ “*Cemiolarak* söylemek gerekirse, küçük mülkiyeti desteklemek gericiliktir, *çünkü* bu

destek büyük-çaplı *kapitalist ekommiye* karşı çıkmaktır ve dolayısıyla, sosyal gelişimi geciktirir ve sim f mücadelesini çarpıtır ve gizler. Ancak mevcut durumda biz küçük mülkiyeti kapitalizme karşı değil, köleciliğe karşı destekleme durumundayız,”¹⁴

Toprağın kamulaştırılması konusunda ise o zamanlar -1902’de-Lenin’in tutumu açıktı: “Toprağın kamulaştırılması talebi her ne kadar ilke olarak doğru ve belirli anlarda uygun ise de şu anda siyasi olarak uygun değildir.”¹⁵ Yani, eğer toprak devriminin hedefi, feodal ilişkilerden kurtulmak ise, o halde tüm toprak sahiplerinin topraklarını, özellikle kapitalist tarımcılık için kullanılan ve ücretli işçi çalıştıran kesimlerin toprağını almaya gerek yoktur.

Lenin’in Gapon’dan öğrendikleri

Ancak, 1905 devrimindeki köylü ayaklanmalarının çapı açıkça gösterdi ki, Lenin’in 1903 programı gereğinden fazla tutucu İdi. 1905 devrimi zamanında Lenin’in köylülerin duygularını, gaspedilen toprakların iadesi talebinin bu duygulara uyup uymadığını öğrenmeye ne kadar meraklı olduğu ilginçtir. Öyle ki, papaz Gapon’dan ve tesadüfi bir ziyaret sırasında Matinşenko adında bir denizciden de aynı şeyi öğrenmeye çalışmıştır. Krupskaya, bir gün Lenin’in odasında bir öğrencinin satır satır açıklayarak sosyal demokratik programın neden doğru bir program olduğunu ateşli bir şekilde anlatırken geçen bir olayı şöyle anlatır:

“Genç delikanlı Programı okumaya devam eui. O anda Gapon ve Matinşenko geldiler. Tam ben onlara da çay getirmeye giderken genç adam, köylülere "toprak parçalatı'nın iadesini anlatan paragrafa geldi. Bu noktayı okuduktan sonra köylülerin bu topraklar için mücadele etmekten deri gidemeyeceklerini anlattı. Bunun üzerine Gapon ve Matinşenko kızdılar ve "Tüm toprak halka!" diye bağıldılar.”¹⁶

Bu tepki Lenin’de derin bir etki bırakmış olmalı, çünkü Krupskaya şöyle devam eder:

“Tammetfors’daki Aralık konferansında İlyiç, köylülerin toprakları hak-kındaki bu noktayı programdan tamamen çıkararak bir önerge sundu. Onun yericie, toprak ağalarının mülklerine ve devlet, kilise, manastır ve kraliyet topraklarına el koyulması dahi dahil olmak üzere, köylülerin devrimci önlemlerine destek verilmesini öngören bir paragraf eklendi.”¹⁷

Eski hatalarını saklamak için hiç çaba göstermedi:

“1903 programı sosyal demokratların 1885’de ancak genel hatlanyia sözünü ettikleri "yeniden düzenleme'nin karakteri ve koşuUannı somut olarak tanımlamaya çalışır. Bu çaba -programın gaspedilen topraklarla ilgili başlıca maddesi- kölelik ve esaret yoluyla sömürüye hizmet eden topraklar (1861’de gaspedilen topraklar) ile kapitalist yöntemlerle işlenen topraklar arasında bir ayırım gütmeye çalışmıştır. Böyle bir avnm oldukça yanlıştır, çünkü pratikte köylü kitle hareketi, toprak ağası mülklerinin belirli katego-tilerine karşı değil, ancak genel olarak toprak ağalığına karşı yönlendirilebi-lir.”^{1*}

“Ülke çapında ve kiclevi bir köylü hareketinin -hatta bundan da fazlası-deneyimi olmaksızın So^vai Demokratik İşçi Rattisi’mn programı somutlaşamaz.

“1903‘de partimizin İkinci Kongresi, ilk RSDİP toprak programını kabul ettiği zaman, köylü hareketinin karakterini ve çapını tartabilecek böyle bir deneyimiz henüz yoktu. 1902 baharında Güney Rusya‘daki köylü ayaklanmaları dağınık patlamalar olarak kalmışa. Dolayısıyla sosyal demokratların toprak programını hazırlarken gösterdikleri tutukluğu anlamak mümkündür.”»

1905‘den sonra bu dar görüşlülüğü ve tutuculuğu devam ettirmenin hiçbir mazereti kalmamıştı: “Mevcut durumda tüm toprak mülküne el koyulması talebini reddetmek, açıktır ki, artık kesin şeklini kazanmış bir sosyal hareketin alanını sınırlamak anlamına gelir.”²¹

Bolşeviklerin Tammerfors konferansında (12-17 Aralık 1905) Lenin şu karar tasarısını sunmuştur:

“Konferans partimizin toprak programını şu şekilde değiştirmeyi uygun görür: gaspedilen topraklar üzerine maddenin çıkarılması; yetine, tüm devlet, kilise, manastır, kraliyet ve özel mülkiyet altındaki topraklara el koyulması dahil olmak üzere köylülerin devrimci önlemlerini partinin desteklediğinin ilan edilmesi.”²⁰

Toprağın kamulaştırılması talebi

Lenin, daha sonra toprak programının yeniden değiştirilmesini, tüm toprağın kamulaştırılması sloganının eklenmesini savundu. Mart 1906‘da yazdığı *İşçi Partisi‘ata Toprak Programına Düzeltilmesi* adlı broşüründe şöyle der;

“Kğer... bugün Rusya‘daki devrimin kesin zaferi halkın tam egemenliğini getirecek olursa, yani, cumhuriyet ve tam demokratik bir devlet sistemini kuracak olursa, parti, toprakta özel mülkiyetin kaldırılmasına ve bütün top-

rakların tüm halka ortak mülk olarak devredilmesine çalışacaktır.”²³ Köylü hareketinin toprak sahiplerine karşı gücü, Lenin‘e ayn zamanda, kendisinin 1903‘de karsa! alanlardaki kapitalist gelişmişliğin çapını abarttığını gösterdi. Feodal ilişkiler, o zamanlar Lenin‘in san-dığı gibi sadece geçmişin kalıntıları değildiler, aksine, kırsal kesimin her tarafında halen büyük geçerliliğe sahiptiler. *İlk Kus Devrimizde Sosyal Demokrasi‘mu Toprak Programı: 1905-1907* adlı kitabında buna işaret eder:

“Bizim 1903 gaspedilmiş-topraklar-programımızın hatası... gelişimin yönünü doğru tespit etmemize rağmen, anını doğru tespit edememiş olma- ■ (tuzdandır. Biz, hem toprak sahiplerinin tarımında (gasp edilmiş topraklar ve bunların köleci koşulları hariç - ki, bu toprakların köylülere iadesi talebimiz bundandır) hem de köylülerin tarımında kapitalist tarımcılık öğelerinin Rusya‘da tam halini almış olduğunu varsaydık ve bu güçlü bir kırsal burjuvazi ortaya çıkarmış, dolayısıyla da köylü tarım devrimini sağlamaktan acizmiş gibi götündü. Bu yanlış program... Rus tarımında kapitalist gelişmişliğin derecesindeki bir abartmanın sonucudur. Köleciliğin kalıntıları o zaman bize küçük bir detaymış, oysa köylü tahsislerinde ve toprak sahiplerinin çiftliklerinde kapitalist tarım oldukça olgun ve oturmuş bir haldeymiş gibi göründü... Bu hatamızı, eski tarım düzeninin kalıntılarıyla mücadeleyi öngören kısmi hedef yerine, eski tarım düzenine karşı tümüyle mücadele hedefini koyarak düzelttik. Toprak ağası ekonomisini temizlemek yerine, onu yıkmaya hedefini koyduk.”²⁴

Lenin'in köylülerden öğrendikleri

1905-07'deki devrim yılları sırasında Lenin Rus köylüsünü dikkatle dinlemeye çok önem verdi. Çarlık Duma'sındaki kral-yanlısı köylü temsilcileri bile, Lenin'e aslında bu muhafazakar kabuğun çok derinlerinde devrimci bir öz yattığını gösterdi. Örneğin kral yanlısı sağa köylü Stor-çak'ın Çarlık Duma'sında yaptığı konuşmayı Lenin zevkle anlatır:

“Sözlerine Nikolas II Yün “kutsal mülkiyet hakkı’, bunun ‘hijal edilmez¹ olduğu vb. sözlerini kelimesi kelimesine tekrarlayarak başladı. Tanrı hükümdara sağlık ihsan etsin. O tüm halkın iyiliğini istemiştir' diye devam etti... Ve

‘Fakat eğer majesteleri hak ve düzen olmalıdır diyorsa, benim 3 *desiatinlik* toprağımın yanında 30.000 *desiatinlik* toprak varsa tabii ki bu hak ve düzen değildir.’ diye sözlerini bitirir.”⁰

Devam ederek:

cahil köylü... doğmamış bir bebe kadar masum ve siyasi olarak şaşılacak kadar cahildir. Monarşi ile ‘düzen’, yani, 30.000 *desiatin*'in sahibini koruyan düzensizlik ve haksızlık atasındaki ilişki onun için belli değildir.” “Storçak ve onun görüşlerini aslında paylaşan diğer meclis üyeleri -Peder Titov, Andreyçuk, Popov IV ve Nitkyuk- değü açıkça söylemek, kendi sözlerinin ve önerilerinin ne anlama geldiğini düşünmekten bile korkan kimseler olmalanna rağmen, farkında olmadan ve kendiliğinden köylü kitlelerin devrimci duygularını dile getiriyorlardı. ”[^]

Duma'ya hitap eden diğer köylü konuşmacılardan da örnekler verir:

Tomilo: “Tek çıkar yol... bizce şudur: Rusya'nın tüm köy komünlerinde, daha önce yapılan sayımlara benzer bir sayım temelinde, topraklar derhal yeniden dağıtılmalıdır; bu sayım 3 Kasım 1905 günündeki erkeklerin sayısını saptamalıdır ”

“Köylünün en detin rüyası toptak ve özgürlük kazanmaktır, ancak duyuyoruz ki, bu hükümet iktidarda oldukça toprak mülküne dokunulmayacak. (Salondan seslen ‘Özel mülk!¹)- Evet, özel, asilzadelerin mülkü. (Salondan sesler: ‘Seninki de?’). Bİ2e kalacak olsa, biz kendi tahsislerimizden vazgeçmeye razıyız... Her köyde köylülerin kendi tahsislerinden kaç katı vazgeçmeye ve birbirleriyle eşit olmaya razı olduklarını söyleyebilirim. Bakanlığın temsilcisinin demecişu demektir; iktidar köylülerin ve genel olarak halkın eline geçmedikçe köylüler ne toprak ne de sipisi özgürlük görecekler. Her ne kadar zaten biliyorduksak da açık sözlülüğünüz için teşekkür ederim.”²¹

Petrov III. "Beyler, Aleksey Mikhadoviç hükümeti zamanlarını ve Ra'in'in(** önderliğindeki harekette ifadesini bulan köylü halkın protestosunu hatırlayın. (Sağ taraftan sesler: ‘ö-ho!')... Halk, 1905'de taleplerini en güçlü bir şekilde ifade etmiştir. O zaman da açlık halkı sokaklara çıkarmış ve ne istediklerini çok etkin bir şekilde söyletmışti... Tüm toprak bütün halkın eşit mülkiyetine geçmelidir... Ben tabii ki, toprakta özel mülkiyete karşıyım... ve tüm toprak çalışanların eline geçmedikçe onların işi kolaylaşma-yataktır derim... Şundan kesinlikle eminim ki, ortalığın gene karıştığını göreceksiniz. Ve o zaman Incil'deki şu sözle gerçekleşecek: kılıcın kaldıran kılıcın

kurbanı olur. (Sağ taraftan gülüşmeler). Trudovtk {köylü] grubu ideallerini değiştirmemiştir, gayesini değiştirmemiştir,.. Biz... tüm toprak, toprağı işleyenlere ve tüm iktidar çalışan insanlara diyoruz!

Merzlvakov: “ Rusya’da kimse topraktan haraç yememelidir ve toprak onu kendi emeğiyle işleyenlerin olmalıdır.”²⁹

Köylü Neçitaylo ise şöyle demiştir: “Köylülerin karımı içenler ve bediilerini emenler onlara cahil diyorlar. (Golovin lafa karıştır, Toprak ağası köylüye hakaret eder, ama köylü toprak ağasına hiç hakaret edebilirini?) Halkın malı olan bu topraklar için bize şöyle deniliyor: satın alın. Yani biz İngiltere’den, Fransa’dan falan gelmiş yabancılar mıyız? Bu bizim ülkemiz, neden kendi toprağımıza para verecekmiz? Biz zaten kanımızla, alınterimizle ve paramızla onu on defa ödedik.”

Köylü Kirnosov’un (Saratov Vilayeti) sözleri işe şöyle: “Bu günlerde topraktan başka bir şeyden bahsedilmiyor; ama bize gene, ‘kutsaldır, dokunulmaz’ deniyor. Bana sorarsanız, dokunulmaz olamaz; eğer halk istiyorsa hiçbir şey dokunulmaz olamaz! (Sağ taraftan bir ses ‘O-ho!’) Kvet, o-ho! (sol taraftan alkışlar). Soylu beyler; kağıt oyunlarınızda bizi para gibi kullandığınızı, bizi köpeklerle değiş tokuş ettiğinizi bilmiyor muyuz sanıyorsunuz? Biliyoruz. Herşey sizin kutsal dokunulmaz mülkünüzde»... Toprağı bizden çatdimz... Beni buraya gönderen köylüler şöyle diyorlar: ‘Toprak bizim. Biz buraya onu satın almaya değil, almaya geldik.’

Köylü Vasyutin (Karkov Vilayeti): “Bakanlar Konseyi Başkanının, tüm ülkenin değil, sadece 130.000 toprak ağasının bakanı olduğunu görüyoruz. Doksan miivon köylünün ise onun için hiçbir önemi yok... Sizler [sağ tara-

fa dönerek] sömürücüsünüz, toprağınızı fahiş fiyatlardan kir alıyor ve köylülerin derisini yüzüyorsunuz. ...Bilesiniz ki eğer hükümet halkın ihtiyaçlarını karşılayamayacak olursa halk sizden izin almayacak, toprağınızı alacak... Ben Ukravnalıyım [ve köylü, Katerina’nın Potemkin’e 2.000 serf ile birlikte 27.000 desiatin’lik bir arazi hediye ettiğini anlatır]... Önceden toprak desiatin’i 25-50 rubleden satılırdı ama şimdi sadece kirası bile 15-30 ruble, ve otlakbk arazinin kirası ise 35-50 ruble arasında. Bu soygunculuktur. (Sağ taraftan bir ses: "Ne? Soygunculuk mu?" Gülüşmeler), Evet, hiç heyecanlanmayın öyle (sol taraftan alkışlar): bu köylülerin canlı canlı derisini yüzmek demektir!’^{1**}

Lenin köylü meclis üyelerinin sözleri için, "köylülerin kitle mücadelesi ruhunu sözünü sakınmadan ifade eder” der.

“...görüşlerini samimiyetle belirten Trudovik köylülerin nutukları kidelerin duygularını ve Özlemlerini şaşılacak bir isabetle ve canlılıkla aktarmakta, çeşidi programları karıştırmakta (bazıları '42 köylünün yasa tasarısı’na yakınlıklarından bazdan ise Kaderlere yakınlıklarından bahsetmektedir) fakat hepsinden daha güçlü bir şekilde her programdan daha derinde yatan şeyleri ifade etmektedir.”³¹

Lenin daha ileri giderek, köylü meclis üyelerinin konuşmalarında Sosyal Demokrat işçi temsilcilerinin konuşmalarından daha fazla şevk gördüğünü söyler.

“İkinci Duma’daki devrimci köylülerin konuşmaları ile devrimci işçilerin konuşmaları karşılaştırıldığında şu fark göze çarpar: devrimci ruh de, toprak ağası düzenini derhal yıkmak isteyen

ve hemen yeni bir düzen yaratmak isteyen derin bir arzu ile dolular. Köylü kendini derhal düşmanın üzerine atmaya ve onu boğazlamaya hazır.”³²

Lenin, dogmacılıktan ne kadar uzak olduğunu ve kral yanlısı bir köylüden geliyor bile olsa kide hareketinin kalbinin nasıl çarptığına ilişkin dikkate değer bir kavrayışı olduğunu göstermiştir.

MUJİK İSYAN EDİYOR - 239

Bolşevikler, menşevikler ve köylüler

İkinci Duma seçimleri sırasında, Sosyal Demokrasinin iki kanadı bol-şevikler ve menşevikler arasında, Kadetlerle mi yoksa Kadetlere karşı Trudoviklerle mi bir ittifaka girilmesi gerektiği konusunda sert bir tartışma geçmiştir.

Daha 1892’lerde Plekhanov, Rus köylüsünün temel olarak Batıdaki gibi tutucu olduğunu savunuyordu. “Burjuvazi ve proletaryadan başka ülkemizde muhalif ve devrimci grupların destek bulacağı hiçbir sosyal güç görmemekteyiz” demişti.^{3*}

Açlık Döneminde Sosyalistlerin Görevi adlı bir broşüründe Plekhanov şöyle yazıyordu:

“Proletarya ve mujik gerçek siyasi zıtlıklardır. Proletaryanın tarihi rolü devrimci olduğu kadar mujik’inki de muhafazakardır. Uzak Doğu mudaki-yederi binlerce yıl hiç değişmeden köylüler sayesinde süregelmişlerdir. Oysa, nisbeten kısa bir zaman içinde proletarya tüm Batı Avrupa toplumu-nun temellerini sarsmıştır. Ve Rusya’da proletaryanın gelişimi ve siyasi eğitimi Batıdakiyle karşılaştırma götürmeyecek bir hızla ilerlemektedir.”¹⁴

Bu anlayış menşeviklerin bir yandan liberal partiye -Kadetlere- öte yandan köylü partisine - Trudoviklere- karşı tavırlarını etkilemiştir.

Menşevik D. Koltsov Trudoviklerle ittifak yerine Kadetlerle ittifak yapılması gerektiğini şöyle dile getirir:

“Sosyal demokratların en çok kimlerle, şehir demokrasisiyle mi yoksa, kırsal demokrasisiyle mi teması var? Kültürel, dini, ulusal ve diğer önyargılara karşı mücadelesinde sosyal demokrasi kimden daha önce destek görebilir? Üretici güçlere özgürlük kazandırabilecek tüm önlemleri kim daha önce destekleyecek? Sosyal demokratik politikanın temelini oluşturan bu sorular ortaya koyar koymaz cevaplar kendiliğinden açıklık kazanır. Burjuvazinin devrimci rolü hakkında *Komünist Manifesto*’daki herşey, 19- yüzyılda-ki kadar 20. yüzyılda da, İngiltere için olduğu kadar Rusya için de geçerli-dir... Kırsal demokrasisi, devrimci görünümüne rağmen birçok konuda eski.

Lenin ise buna şiddetle karşı çıkar:

“Partinin bolşevik kanadı, liberalleri büyük sanayinin temsilcileri, proletaryadan korkularından devrimi bir an önce sona erdirmeye çalışan ve gericilerle uzlaşmaya giren kimseler olarak görür. Partinin bu kanadı, Trudovikleri devrimci küçük burjuva demokratlar olarak görür ve bunların, köylüler için böylesine önemli olan toprak konusunda, çiftliklere el konulması konusunda radikal bir

tavır takınmaya eğilimli oldukları düşüncesindedir. Bolşeviklerin taktiklerini bu belirlemektedir. Bolşevikler hain liberal burjuvaziye, yani Kadetlere destek vermeyi reddeder ve demokratik küçük burjuvaziye liberallerin etkinliğinden kurtarmak için her şeyi yapar; Bol-şeviklet köylüleri ve şehirlerdeki küçük burjuvaziye liberallerden koparmak ve onları devrimci mücadele için proletaryanın, öncünün arkasında bira raya toplamak isterler.”^{1*}

“Kadetlerden birisi sağcı bir köylünün bir Kadetten daha solda olduğunu söyledi. Evet, toprak konusunda her üç Duma’da da ‘sağcı’ köylülerin tavrı Kadetlerden daha sol olmuştur ve böylece, sınıf hesapları sonucu monarşist olan işadamlarının monarşistliğinin aksine, mujik’in monarşisizliğinin arak tükenen bir saflıktan geldiği ispatlanmıştır.”^{1’}

Anti-feodal demokratik devrimde Lenin, proletarya partisinin küçük-burjuva köylü demokratik partilerle ittifakını desteklemiştir:

“Devrimci-demokratik partiler ve örgütler (Sosyalist Devrimci Parti, Köylü Birliği, yatı-sendikal ve yarı-siyasi örgütlerden bazıları vb.) köylülerin ve küçük burjuvazinin büyük çoğunluğunun çıkarlarını ve görüşlerini çok yakından tenisti etmekte, toprak ağalığına ve varı-feodal devlete şiddetle karşı çıkmakta, tutarlı bir şekilde demokrasi için çabalamakta ve aslında burjuva demokratik olan hedeflerini bulanık bir sosyalist ideolojiyle sarmalamaktadırlar ve SosvaJ Demokrat Parti bu partilerle savaş anlaşmalarına girmeyi, fakat aynı zamanda onların sahte sosyalist karakterlerini düzenli bir şekilde teşhir etmeyi ve onların proletarya ile küçük mal sahibi arasındaki

sınıf anti-tezini çarpıtma girişimlerine karşı mücadele etmeyi mümkün ve gerekli bulmaktadır”¹⁸

Burada hemen ilave etmek ve açıklık kazandırmak gerekir ki, toprağın kamulaştırılması sloganı, Lenin için burjuva demokratik devrimin ötesine geçmek anlamına gelmiyordu. Lenin Rus kırsal kesiminde kapitalist gelişimin iki yolu olduğunu anlatır; bunlardan birincisi feodal kalıntıların engel olduğu ve saptırdığı yoldur -ki, Lenin buna Prusya yöntemi der-, İkincisi ise köleliğin her türlü kalıntısından kurtulmuş olan yoldur -buna ise Amerikan gelişme yöntemi der:

“Birinci olasılıkta feodal toprak ağalığı ekonomisi yavaş yavaş burjuva, Junker toprak- ağalığı ekonomisine evrilir. Bu süreç içinde köylüler onyıllar boyunca en kötü sömürüye ve esarete maliküm kalırlar ve öte yandan avını anda küçük bir Grossbauern (‘büyük köylüler⁵) azınlığı oluşur... Üretici güçlerin (sosyal ilerlemenin bu en önemli ölçüsünün) gelişmesini kolaylaştırmak için bizlemler toprakağası dahi burjuva evrimi değil, köylü tipi burjuva evrimini desteklememiz gerekir. Çünkü bunlardan ilki esaretin ve köleliğin (burjuva koşullarına göre düzenlenmiş biçimiyle) tamamen korunması, üretici güçlerin en yavaş bir şekilde gelişmesi ve kapitalizmin gelişmesinin gecikmesi anlamına gelir; köylülerin büyük çoğunluğu için ve dolayısıyla proletarya için defalarca daha fazla ıstırap, keder, sömürü ve baskı demektir. İkincisi ise, üretici güçlerin en çabuk gelişmesi ve (pazar üretimi koşullarında) köylülerin büyük çoğunluğu için mümkün en iyi yaşam koşulları demektir. Rus burjuva devriminde sosyal demokrasinin taktiklerini, oportünistlerin sandığı gibi liberal burjuvaziye destekleme görevi değil, mücadele veren köylüleri destekleme görevleri belirler.””

Yani, devrimcilerin Rusya’yı Amerikan gelişme yolundan götürmeyi hedeflemesi gerekmektedir. Dolayısıyla, feodalizmin geriye kalmış yanlarından kurtulmanın en aşırı ve tutarlı yolu olarak

toprağın kamulaştırılmasını desteklemeleri gerekir. “Rus devriminde toprak mücadelesi kapitalist gelişme yolunu yeniden çizme mücadelesinden başka birşey değildir. Böyle bir yeniliğin tutarlı sloganı topra-ğın kamulaştırılmasıdır.”⁴⁰

Lenin bu tezini desteklemek için Marks’a başvurur. Marks, ‘sadece 1848’de Almanya’da burjuva devrimi döneminde değil, 1846’da da çok doğru bir şekilde işaret ettiği gibi, daha henüz ‘sanayi* devri-mine başlamakta olan Amerika için belli toprağın kamulaştırılma şansı olasılığına yer vermiş ve hatta bazen açıktan savunmuştur.”⁴¹ Birkaç yıl sonra, 1908’de Lenin aynı görüşlerini tekrarlar:

Toprağın kamulaştırılmasının sosyalizm için ve hatta eşitlendirilmiş toprak sahipliği ile bir ilişkisi olduğunu düşünmek kadar yanlış bir şey olamaz. Sosyalizm, bildiğimiz gibi, pazar ekonomisinin yıkılması demektir. Öte yandan kamulaştırma ise, toprağın devletin malı haline dönüştürülmesi demektir ve böylece bir değişim toprağın bireylerce kendileri adına işlenmesini hiçbir şekilde etkilemez.”⁴²

Toprağın kamulaştırılması: Sosyalizmin ilk adımı mı?

Lenin, toprağın kamulaştırılmasının nedeni burjuva devriminin bir parçası olduğunu çok ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Örneğin, Kasım ve Aralık 1907’de yazdığı *1905-1907 İlk Rus Devrimi’nde Sosyal Demokrasinin Toprak Programı* adlı kitabında şöyle der:

“Devrimci kamulaştırma görevinden sonra kapitalizmin gereklerini karşılamak için yeni toprak ilişkilerini mümkün olduğunca pekiştirmek arzusu toprağın bölünmesini akla getirir. Bu, mevcut toprak sahiplerinin kendi gelirlerini toplumun geriye kalan kesimi pahasına yükseltmek isteğiyle ortaya çıkabilir. Sonuncu olarak, toprağın kamulaştırılmasını sosyal üretimin tümünün sosyalleştirilmesi için bir başlangıç olarak gören proleter ve yarı-proleter katmanları susturmak (ya da, açıkça söylemek gerekirse, bastırmak) isteğiyle gündeme gelebilir.”⁴³

“Hiçbir şey kamulaştırma kadar, Rusya’daki ortaçağ kalıntılarını tamamen temizleyemez. Asya tipi van-halapa bir durumda olan kırsal kesimleri baştanbaşa yeniden düzenleyemez. Devrimde toprak sorununun herhangi bir diğer çözümü, ancak daha sonrasının ekonomik gelişimi için daha geri bir başlangıç noktası oluşturabilir.”

“Devrimci dönemde kamulaştırmanın manevi önemi proletaryanın ‘özel mülkün bir çeşidine’ bir darbe vurmasıdır, ki bu kaçınılmaz olarak tüm dünyada yankılarını bulacaktır.”⁴⁴

Ancak toprağın kamulaştırılması, her ne kadar burjuva devriminin bir parçasıysa da, sınıf güçlerinin durumuna göre kırsal bölgelerde sosyalizm mücadelesinin başlangıç noktasını oluşturabilir. *Sosyal Demokrasi’nin Toprak Programı*’nın Eylül 1917’deki ikinci baskısına (birinci baskısı 1908’de polisin eline düşmüştür) eklediği bir notta Lenin şöyle der: “Toprağın kamulaştırılması yalnızca burjuva devriminin sözü değil, aynı zamanda *sosyalizm yolunda bir adım-durak*/*

Rus devrimi hakkında yaptığı tüm tasarılarında Lenin, dogmatizmden uzaklık ve devrimci burjuva sınırlarından öte derhal ve kesintisiz bir sosyalizm mücadelesine dönüştürme azmi sergilemiştir.

Proletarya ve köylüler

Partinin toprak politikasının gelişimi boyunca Lenin'in düşüncesinde yatan iki temel nokta vardır: 1) İşçi sınıfı köylülere önderlik etmeli; 2) İşçilerin partisi kendisini köylülerden bağımsız ve açık bir şekilde ayrı tutmalı.

“Devrimci köylüleri desteklerken proletarya bit an için bile kendi sınıf bağımsızlığını ve kendi özel sınıf hedeflerini unutmamalıdır. Köylü hareketi başka bir sınıfın hareketidir. Proletarya mücadelesi değil, küçük mülk sahiplerinin verdiği bir mücadeledir. Kapitalizmin temellerine yöneltilmiş bir mücadele değil, köleliğin tüm kalmalarından aklanma mücadelesidir.”⁴⁴ “Biz sonuna kadar köylü hareketinin yanındayız; ancak unutmamalıyız ki, bu, sosyalist devrimi getirecek veya getirebilecek sınıfın hareketi değil, başka bir sınıfın hareketidir.”⁴⁷

“Proletaryanın öncülüğü ve önderliği olmaksızın köylüler hiçbir şeye yaramaz.”⁴⁸

Lenin, trudoviklerin ve sosyalist devrimcilerin bir koalisyonu şeklinde bağımsız bir köylü partisinin oluşması olasılığını değerlendirmiş, fakat bunun istikrarından ve homojenlik kazanabileceğinden şüphe duymuştur.

“İleride, Rusya'da burjuva demokrasisinin alacağı biçimi şu aşamada kimse söyleyemez. Muhtemelen Kadctlerin iflası, bir demokratik köylü partisinin, ancak sosyalist devrimcilerin olageldiği gibi bir terörist örgütün değil, gerçek bir kitle partisinin oluşmasına yol açabilir. Küçük burjuvazi içinde siyasi birliği sağlamanın nesnel gücü böyle bir partinin kurulmasını önleyeceği ve daha uzun bir süre köylü demokrasisinin şu anki gevşek, şekilsiz, dengesiz bir Trudovik kitle konumunu koruyacağı anlamına da gelebilir.”⁴⁹

“Trudovikler hiçbir şekilde tam tutarlı demokrat değildirler. Onlar (sosyalist devrimciler de dahil olmak üzere) hiç şüphe yok ki, liberaller ile devrimci proletarya arasında yalpalıyorlar- Bu yalpalama tesadüf değildir. Bu, küçük üreticinin ekonomik koşullarının karakterinin kaçınılmaz bir sonucudur. Küçük üretici bir yandan baskı altındadır ve sömürüye tabidir. Farkında olmadan bu durumuna karşı mücadeleye, demokrasi mücadelesine, sömürüye son verme düşüncelerine çekilir, öte yandan ise, o bir küçük mülk sahibidir. Köylünün ruhunda, bugün olmasa bile yarın mülk sahibi olma içgüdüğü yatar. Köylü'ü proletaryadan iten, dünyada bir şeyler olma, burjuva olma ve kendi toprak parçası üstünde, kendi gübre yığınının tepesinde tüm topluma karşı kendini kollama tutkusunu aşılaman, onun mülk sahibi, mal sahibi olma içgüdüğüdür.”³⁰

“... köylüler içindeki demokratik unsurlar., sağlam bir örgüt kurmaktan acizdirler.”^{*1}

Hem yanlış hem doğru

1917 zaferi Rus devrimi hakkında Lenin'in iki önemli konuda yanlış olduğunu gösterdi - devrimin burjuva devrimi olacağı ve toprağın kamulaştırılmasının daha yaygın ve hızlı bir kapitalist ilerlemenin başlangıcı olacağı. Öyleyse nasıl olur da, Lenin bu aynı devrimin zaferle sonuçlanmasında böylesine önemli bir rol oynamayı başarmıştır? Bunun kısa cevabı, Lenin'in olasılıklara ilişkin olarak yaptığı hatalarda bile, teindi strateji ve taktiklerin merkezini oluşturan bir

öz vardır, ki bu öz proletarya devrimini böyle bir zafere doğru yönlendirmiştir:

“Ekonomik içeriği itibariyle devrimimiz bir burjuva devrimi olsa bile (kî bundan şüphe edilemez), bundan devrimimizde öncü rolü burjuvazinin oynadığı, burjuvazinin devrimin itici gücü olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Plekhanov’un ve menşeviklerin yaptığı gibi böyle bir sonuç çıkarmak, marksizmin kütü bir taklidi, onun bayağı faşınması olur. Burjuva devrimi-nin öncüsü ya fabrika sahibi, tüccar, avukat vb. ile birlikte liberal toprak ağası ya da köylü kitleler ile birlikte proletarya-olabilir. Her iki halde de devrimin burjuva karakteri ayrı kabır. Ancak, çapı, proletaryaya yararının derecesi, sosyalizme (yani herşeyden önce, üretici güçlerin hızlı gelişmesine) yararının derecesi bu iki durumda tamamen farklıdır.

“İşte buradan, boişevikler burjuvadevriminde sosyalist proletaryanın temel taktiklerini çıkarırlar - demokratik küçük burjuvazinin kazanılması, liberallerden uzaklaştırılması, liberal burjuvazinin istikrarının felç edilmesi ve toprak mülkiyeti dahil olmak üzere köleliğin her bir kabntısının tam yıkımı için kitlelerin mücadelesinin geliştirilmesi.”*1

Devrimin karakteri burjuva demokratik olsa bile köylülerin yukarıdan ve hatta devrimin doğuracağı Kurucu Meclis gibi ulusal kuramlardan bile birşey gelmesini beklemeden kendi bağımsız yerel mücadele örgütlerini kurarak en büyük girişkenliklerini göstermeleri gerektiğini Lenin tekrar tekrar savunmuştur.

“Toprak reformunun, ki bugünün Rusya’sında kaçınılmazdır, devrimci-demokratik bir rol oynamasını sağlamanın tek bir yolu var: toprak ağalarına, bürokrasiye ve devlete rağmen, toprak reformu, köylülerin kendilerinin devrimci girişimi ile kazanılmalıdır, yani devrimci yöntemlerle kazanılmalıdır... Ve biz devrimci köylü komitelerinin kurulmasını temel talebimiz yaparken işaret ettiğimiz yol budur.”*43

Paris Komünü deneyiminin ardından Marks, “işçi sınıfı mevcut devlet mekanizmasını öylece ele geçirip kendi amaçları için kul-ianamaz”, proletarya bunu “yıkma zorundadır ve her gerçek halk devriminin önkoşulu budur” demişti. Lenin’in sözleri de bunu tekrarlamaktadır: “Eski düzeni, orduyu ve bürokrasiyi yıkmadan köylüler toprak devrimi yapamazlar, çünkü bütün bunlar toprak ağalığının en güvenilir dayanaklarıdır, ona binbir bağ iic bağlıdır.”*54

Üstelik devrim sadece burjuva-demokratik bir devrim olsa bile bunun bir de uluslararası bojaıtı vardır:

“Rus devrimi kendi gayretleriyle zafer kazanabilir, fakat kazanımları kendi gücüyle koruması ve pekiştirmesi mümkün değildir. Batı da bir sosyalist devrim olmadan bunu yapamaz... Demokratik devrimin tam zaferinin ardından küçük mülk sahibi kaçınılmaz olarak proletaryayı karşısına alacaktır; proletaryanın ve küçük mülk sahibinin kapitalistler, toprakağaları, finans burjuvazisi ve diğerleri gibi ortak düşmanları devrilir devrilmez bu olacaktır. Demokratik cumhuriyetimizin Batı’nın sosyalist proletaryasından başka dayanağı yoktur/”

Liberal burjuvaziye karşı amansız mücadele, yalpalayan köylü partisine güvenmemek ve ondan bağımsız durmak, köylülere doğrudan eylem çağrısı, eski bürokratik polis devleti mekanizmasını

yıkma mücadelesi ve devrimin uluslararası karakterinin önemi gibi 1905-07 devriminden kaynaklanan tüm bu düşünceler, 1917 zaferine yol açan politikaların özünü oluştururlar. Ogünün kavgasının fırtınası esmeye başladığında burjuva-demokratik örtü kenara itilmiştir. Ne yazık ki, Lenin'in, 1905'deki ve daha sonraki politikalarının tutarlı devrimci özü ile bunun sarmalayan burjuva-demokratik örtü arasındaki çelişki, IX-nin kendi 'eski bolşevik' ifadelerini telafi etmek üzere Rusya'ya «dönene kadar, 1917 Şubat devrimini takip eden günler ve haftalar boyunca parti içindeki krizin ve bolşevik önderliğin tutulduğunun nedenlerinden birini oluşturmuştur.

12

1905'in önemi

Yenilgiyle sonuçlanmış olsa bile 1905 devrimi değişik sosyal sınıfların çıkarlarını ve amaçlarını, karşılıklı güçlerini ve zayıflıklarını, Rus toplumundaki görece önemlerini ve birbirleri karşısındaki değişen ilişkilerini ortaya çıkarması bakımından son derece önemlidir. Aynı zamanda, mevcut siyasi partiler için önemli, fakat nihai sayılamayacak bir sınav olmuştur.

Devrim ve gerileme yılları -1905 ile 1907 arası dönem- Lenin'e göre, milyonlarca insanın deneyim kazanmaları ve damarlarında, sinir sistemlerinde, kalplerinde ve akıllarında yer edecek bir ders çıkarmaları için muazzam bir fırsattı.

Sınıfın ve partinin gerçek karakteri çok açık bir şekilde ortaya çıkmıştı. Bu süreç boyunca tüm siyasi partiler "gelişmelerinin enin aşamasını" tamamladılar.

"İlk defa olarak bu dönemde sınıflar kesin bir ayrışmayı gerçekleştirdiler ve açık siyasi mücadelede şekillendiler: Şimdiki siyasi partiler... son üç yüzyıl içinde bir önceki elli yıldakinden çok daha fazla olgunluk kazanmış sınıfların çıkarları ve görüşlerini benzeri görülmemiş bir isabetle ifade ediyorlar."¹

Herşeyden önce "toplum" kendini teşhir etmişti. Liberaller gerçek yüzlerini göstermişlerdi.

"Devrimden önce liberal veya liberaJ-narodnik 'toplum' ya da tüm 'milletin' sözcüleri ve 'aydınlanmışlar' kesimi olarak bilinenler-geniş hali vakti yerinde olan kesim, soylular ve aydınlar 'muhalefeti', ki bunlar sanki bölünmez bir bütünün parçalarıymış, hep aynıymış gibi görünüyorlardı ve *Zemstva*arda, üniversitelerde ve bütün 'aklı başında' basında vb yer tutmuşlardı- devrim zamanında aslında burjuvazinin ideologları ve taraftarları olduklarını gösterdiler ve sosyalist proletaryanın ve demokratik köylülerin kide mücadelelerine karşı, şimdi herkesin karşı devrimci olarak kabul ettiği tavırları aldılar. Karşı devrimci liberal burjuvazi böylece doğdu ve büyüyor."²

Ve asıl önemlisi o dönemin çalkantılı olayları proletaryanın devrimdeki rolünü ortaya koydu.

"Bu döneme bir bütün olarak bakacak olursak, gösterilerden ayaklanmaya ve (tarih sırasıyla) 'parlamentar* faaliyete kadar devrimin başından sonuna kadar ve mücadelenin her alanında proleter kitlelerin öncü rolü herkes için gözle görünür oldu."^{*}

Devrim harikulade bir kitle okulu idi.

“Toplumdaki milyonlarca insan gerçekten kitlesel ve doğrudan devrimci bir mücadelenin, ‘genel grev¹, toprak ağalanma uzaklaştırılması, malikanelerin yakılması ve açık silahlı ayaklanma dahil olmak üzere çok çeşitli politik deneyimlerini kazandılar.”⁴

En İyi eğitim mücadelesi içinde edinilir. 9 Ocak 1917 günü Zü-rih’te genç işçilere 1905 devrimi üzerine yaptığı konuşmada Lenin şöyle diyordu:

“Burjuva aydın tabakası ve bunların eleştirisi? taklitçileri, sosyal reformistler, kitlelerin ‘eğitim’inden uyalaca bahsettikleri zaman, genellikle kastettikleri okullu disiplini olan, lüzumsuz teferruatlı, kitlelerde umutsuzluk taratan, onlara burjuva önyargıları aşıl原因an bir şeydir.

“Kitlelerin gerçek eğitimi hiçbir zaman onların bağımsız siyasi ve özellikle devrimci mücadelelerinden ayrılamaz. Sömürü altındaki sınıfı ancak mücadele eğitir. Ona kendi gücünün çapım gösteren, ufkunu açan, kabiliyetlerini geliştiren, kafasını açıklığa kavuşturan, iradesini işleyen ancak mücadeledir.”⁵

22 Ocak 1905 gününün tarihi önemi, muazzam halk kitlelerinin siyasi bilince ve devrimci mücadeleye işte bu uyanışında yatar.”⁶

1

Desiatm: 2.7 acre (10,926. 507 metrekare)

İşçiler devrimi kazanamamış olsalar bile, devrim işçileri kazanmıştır.

“Üç yıl (1905-07) boyunca verdiği kahramanca mücadele sonucu Rus proletaryası kendine ve Rus Kalkma, diğer «taslatın onlarca yıl sonunda ulaşığı kazançları elde etmiştir. Hain ve rezilcesine aciz liberalizmin etkinliğinden işçi kitlelerinin kurtuluşunu kazanmıştır. Sosyalizm mücadelesinin önkoşulu olarak özgürlük ve demokrasi mücadelesinde kendi hegemonyasını elde etmiştir. Rusya'nın tüm baskı ve sömürü altındaki sınıflarına devrimci kitle mücadelesi vermek yeteneğini kazandırmıştır, ki bu olmadan dünyanın hiçbir yerinde insanlığın ilerlemesi yolunda kayda değer hiçbir şey elde edilememiştir.”⁷

İşçi kitleleri hiçbir zaman 1905'i unutmayacaktır.

“Hele bekleyin, 1905 gene gelecek. İşçiler buna böyle bakıyor. Onlar için bu vıllıo mücadelesi ne yapılması gerektiğinin bir örneğiydi. Aydınlar ve hain küçük burjuva için ise bu ‘delilik yılı’ydı, ne yapılmaması gerektiğinin örneğiydi. Aynı Ekim grevi mücadelesini ve AraJık silahlı ayaklanmasını daha büyük, daha yoğun ve daha bilinçli yapmak üzere, o zamanın mücadele yöntemlerinin daha başardı bir şekilde nasıl uygulanabileceğini öğrenmek, proletaryanın bu devrimin deneyimini değerlendirişini ve eleştirel kabulünü oluşturmalıdır.”*

“Yenilen ordunun iyi ders çıkardığı söylenir... devrimin ilk yıllarından çıkan bir kazanç var, ama kidesel devrimci mücadelede ilk geri adımların atılmış olduğuna da şüphe vok. Bu, kitlelerin daha önceki yumuşaklığına ve gev-şeklğine vurulmuş çok büyük bir darbedir, Herşeyin sınırlan arak daha nettir. Sınıflar ve partiler arak bütün açıklığıyla ortadadır.”⁹

Devrim her siyasi partiye kesin bir şekil kazandırmıştır ve mücadeledeki değişiklikler bunu artık bütünüyle asla değiştiremez.

“Doğrudan devrimci mücadele dönemlerinde sınıf gruplaşmalarının derin ve kalıcı temeli aahr ve büyük siyasi partilere avnşılır Bu, bundan sonraki uzun duraklama dönemlerinde bile böyle kalır. Bazı partiler yeraltına inebilir, hiçbir hayat izi göstermeyebilir, siyasi arenanın ortasında kaybolabilir, fakat en ufak bir yeniden canlanmada temel siyasi güçler kaçınılmaz olarakgene kendilerini göstereceklerdir Bu belki değişik bir biçimde olabilir, ama şu veya bu derecede yenilgiye uğramış olan devrimin tamamlanacak nesnel görevleri olduğu sürece faaliyetlerinin yönü ve karakteri aynı kalacaktır.”^{1*}

Kitlelerin girişimine Lenin'in verdiği önem

1905 devrimi Lenin için herşeyden çok, kendisinin işçi sınıfının yaratıcı yeteneklerine olan inancını doğruladığı için önemlidir.

Mart 1906'da yazdığı *Kadetkrin Zaferi ve İşçileri» Partisinin Görevlen* adlı yazısında şöyle der:

“Devrim dönemlerini sıradan, Kâdet cinsi, reformist ilerleme dönemlerinden ayıran şey, onun, tarihin daha engin, daha zengin, daha kasıtlı, daha 3'öntemli, daha sistemli, daha cesurca ve daha canlı yapıldığı dönemler olmasıdır. Oysa liberaller gerçeği tersyüz ediyorlar! Onlar, bayağılık ortamını tarihin fevkalade yazılışı olarak yutturuyorlar. Onlar baskı alandaki ve ezilen kitlelerin durağanlığını

bürokratların ve burjuvaların yarattığı ‘dü-zen’in başarısı olarak görüyorlar. Yasa taşanlarının ikinci sınıf bürokratlar ve saan-beş-para (penny-a-liner) liberal gazeteciler tarafından çekiştirilme, si yerine, kendisini baskı altında tutan tüm kurumları yıkmak, ikddan ele geçirmek ve her çeşit halk soyguncusunun malı addedilen şeylere e] koymak üzere hiç oyalanmadan işe kovulan “bayağı halk”m doğrudan siyasi faaliyet dönemi başladığı zaman -kısacası, milyonlarca ezilmiş insanın aklı ve fifcri sadece kitap okumak üzere değil, fakat eylem için, insanoğlunun olmazsa olmaz eylemi için, tarih yapmak için uyandığı zaman- onlar (liberaller - ç.n.), aklın ve mantığın yok olduğundan şikayet ediyorlar

Bir diğer ifadeyle,

“Halkın, özellikle proletaryanın ama aynı zamanda köylülerin ötgüdenme yetenekleri devrimci fırtına dönemlerinde, sakın denilen (ağır yük beygiri hızıyla) tarihsel ilerleme dönemlerinde olduğundan milyon defa daha güçlü, daha bütünlüklü ve daha verimli bir şekilde kendini gösterir.”¹⁸

Yıllar sonra Lenin gene bu konunun önemini vurgulamıştır: “Bir demokrat... kitlelerin çıkarları ve istekleri konusundaki hayalleri ne olursa olsun... kitlelere, kitlelerin eylemine, onların duygularının geçerliliğine ve mücadele yöntemlerinin uygunluğuna güven duyar.”¹⁵

Lenin, yukarıda sözü edilen Zürlh konuşmasında, 1905 devrimi hakkında ayrıca şöyle demiştir:

“(1905-ç.n.) proletaryanın uykuda obn enerjisinin ne derin olabileceğini gösterir. Devrimci bir dönemde -ve bunu hiç abartmadan, Rus tarihinin en doğru verilerine dayanarak söylüyorum- proletaryanın sıradan, banş zamanlarında olduğunun yüz misli mücadele azmi yaratabileceğini gösterir. Gerçekten büyük amaçlar için ve hele gerçekten devrimci yöntemlerle verilecek bit mücadelede proletaryanın ne kadar derin ve engin bit çaba göstermeye muktedir olduğunu ve olacağını insanoğlunun daha 1905 yılına kadar görmemiş olduğunu gösterir.”¹⁴

Yığınlardan öğrenmek

9 Ocak ile Petersburg Sovyeti’nin kurulması arasında, geçen dönemde Bolşevik Partisi Yıin kitlelerin gerisinde kaldığını yukarıda gördük. Lenin her zaman buna işaret etmiş, partinin kitlelere dayanması gerektiğinin üzerinde durmuştur: “Devrimcilerin sloganları bırakalım kitleleri harekete geçirmeyi, aslında olayların akışının bile gerisinde kaldı. 9 Ocak ve onu takip eden kitle grevleri ve Potemkin olayı hep

devrimcilerin doğrudan çağrılarının öncesinde yer almış olaylardır.”¹⁵

Partinin merkezi rolü, “normal zamanlarda böyle eylemlerde pek yer almayan fakat devrimci dönemlerde ön saflara gelen kitlelerin yaratıcı devrimci eylemlerine bütünüyle fırsat tanımak”¹⁶, “kitlelerin siyasi bilinçlerinin, başlıca güçleri”¹⁷ olduğunun farkına varmalarını ve “kitlelerin siyasi ve sınıf bilinçlerinin gelişmesini herşeyin üzerinde”¹¹ tutmayı gerçekleştirmektir.

Kitleler ister yenmiş ister yenilmiş olsun, ister doğru hareket ediyor ister hata yapıyor olsun, parti her

zaman kitlelerin yanında yer almalıdır. Ekim devrimi zaferinin ardından Lenin'in dediği gibi:

“Komünist Partisi için asıl önemli olan şey, işçi kitleleriyle kopanlamaz bağlan olmak, aralıksız olarak onların arasında ajitasyon yapabilmek, her eylemine katılabilmek ve her talebine cevap verebilme yeteneğini gösterebilmektir”¹⁹

“Kitlelerin mücadele ederken hata yapmaları kaçınılmazdır, fakat komünistler kitlelerin yanında kalır, bu hata lan görür, onları kitlelere anlatır, düzeltilmesine çalışır ve azimle sınıf bilincinin kendiliğindencilığe üstün gelmesi için çabalarlar.”²⁰

Lenin mücedcie içindeki kitlelerden söz ederken bundan illa işçi **sınıfının** çoğunluğunu kastetmiyordu. Devrimci partinin işçi sınıfının içerisinde tabanı olmalıydı, ancak burada kastedilen İşçi sınıfının tümü değildi. Tüm tarihsel dönem boyunca devrimci parti, sınıfın sadece bir azınlığının -sınıfın öncüsünün- içinde yer etmiş olabilirdi. Kendisinin 22 Ağustos 1907'de yazdığı gibi:

“Devrimciliğini açıkça ilan etmiş bir azınlığın hareketini desteklememek, sonuç olarak, her türlü devrimci mücadele yöntemini reddetmek olur. Çünkü hiç şüphe yok ki, 1905 boyunca süren devrimci harekete kan lanlar devrimciliklerini açıkça ilan etmiş bir azınlıktır: bu kitleler azınlıkta kaldıkları içindir ki -fakat her şeye rağmen azınlıklar halindeki kitledirler- mücadelelerinde tam başan sağlayamamışlardır. Ancak, Rusya'daki kurtuluş hareketinin aslında kazandığı tüm başarılar, elde ettiği tüm kazançlar, bütünüyle ve istisnasız, sadece bu azınlıkta kalmış kitlelerin mücadelesinin sonucudur.”²¹

Ocak 1905'de çoğu işçiler çarın samimiyetle konuşulabilecek biri olduğunu sanıyorlardı. ‘Kanlı Pazar’ milyonlarca İnsanın gözlerini açtı. Ekim ayında aynı işçiler çara bir yumruk göstermenin onu taviz vermeye zorlamaya yeteceğini sanıyorlardı. Ekim genel grevi onlara bunun böyle olmadığını gösterdi. Bir sonraki adım silahlara sarılmaktı. Fakat gene bu da işçi sınıfının çoğunluğu tarafından kabul görmemişti. Aralık ayındaki silahlı ayaklanmada Moskova İşçilerinin sadece bir azınlığı yer aldı.

Sınıfın öncü kesiminde tabanı olan bir devrimci parti aynı anda hem mücadele içindeki işçilerden öğrenir, hem de onlara öğretir.

1905'in bolşevicilere öğrettikleri

1905 devrimi, devrimci işçi partisi için de büyük bir eğitim oldu. Devrim, teorilerin ve programların en iyi sınandığı yerdir. Her türlü siyasi belirsizliği ve kurguyu yıkar. Çünkü devrim, ideolojik bir uzlaşmazlık gerektirir. Öncü işçilerin bilinçlerini tek düzelikten, ataletten ve kararsızlıktan kurtant. Aynı zamanda, mücadelenin uğradığı ani değişiklikler açısından, partiden üstün taktikse) beceriler ve hareketin hızla değişen gereklerine uyabilirlik talep eder.

Devrim sadece öncü partinin sınıfla ilişkisini değil, aynı zamanda parti önderinin partiyle ilişkisini açığa çıkarır. Lenin'in 1905'de partinin kendi kanadının İçindeki önderliği tartışma götürmeyecek kadar kesindir. Fakat bu gene de aralıksız bir düşünce ve örgütlenme gayreti gerektirdi - bit bakıma, Lenin hergün liderliğini yeniden kabul ettirmek ve partiyi yeniden kazanmak zorundaydı. 1905'i düşündükçe, ve 1917'yi hatırladıkça, Lenin olmasaydı o zaman leninistlerin önderliği nasıl olurdu

konusunda herhalde çok İlginç şeyler yazılabilir. Eğer 1905 bolşevikleri çelikJeşitdiyse, Lenin'i hepsinden çok çelikleştirmiştir. Düşünceleri, programı ve taktikleri o günler boyunca en sıkı sınavdan geçmiştir.

Proletaryanın önder rolü ve liberallerden bağımsızlığı konusunda, Sovyetlerin devrimci mücadelenin örgütlenme biçimi ve geleceğin devrimci hükümetinin biçimi olması konusunda ve ayaklanmanın başlıbaşına bir sanat olduğu konusunda hiçbir şüphesi yoktu. 1905 devrimi Lenin'in doğru taktik ve stratejisine rağmen başarısız kaldı. Başarısız kaldı, çünkü proletarya ve. proletarya partisi daha yeterince gelişmemiştir. 1905, Lenin için çok önemli bir eğirim oldu, onu ve partisini 1917'nin büyük günleri için hazırladı.

Aynen Marks ve Engels'in sıkıcı 'normallik' dönemlerinde tekrar tekrar geriye, 1848'e dönüp o yıla, devrimci işçi hareketinin gelecekte izleyeceği yolun saptandığı an olarak bakmaları gibi, Lenin'de 1905'i takip eden yıllarda dönüp bu yıla baktı. Bu dönemin kitlesel devrimci mücadelesi, Lenin'in bolşevizmin stratejisini ve taktiklerini saptama ve gözden geçirme konusunda başlangıç noktası haline geldi.

13

Yenilgi dönemi

Devrim sürüyor mu?

Devrim birkaç aydır gerileme dönemine gitmiş ve baskı artmaya başlamış olmasına rağmen, Lenin devlimin hala ilerlediğine inanmaya devam ediyordu. Örneğin, Aralık 1905 ayaklanmasının yenilgisinden bir süre sonra şöyle sormuş tur:

“Rusya’da demokratik devrim ne durumdadır? Yenilmiş midir, yoksa sadece geçici bir durgunluk mu yaşıyoruz? Aralık ayaklanması devrimin doruğu muydu ve şimdi şaşmaz bir şekilde hızla 'Anayasal Çarlık' rejimine doğru mu ilerliyoruz? Yoksa, devrimci hareket gend olarak değil yatışmak, aksine yeni bir padamaya hazırlık için yükseliyor, bu durgunluğu yeni güçler toplamak için kutlanıyor ve o başarısız ilk ayaklanmanın ardından başarı şansı çok daha fazla olacak ikinci bir ayaklanma mı vaat ediyor?”¹

Vc bu soruları şöyle cevaplamıştır:

"Yeni patlama baharda olmayabilir; ama yaklaşıyor ve muhtemelen çok sürmeyecek. Onu silahlanmış, askeri bir şekilde örgütlenmiş ve kararlı saldırın operasyonlarına hazırlıklı bir şekilde karşılamalıyız."

Aynı şekilde, 12-17 Aralık 1905'de Tammerfois (Finlandiya'da toplanan Bolşevik Konferansı tüm parti örgütlerine, "seçim toplantılarını polis kısıtlamalarına uymak, Duma'ya seçim yapmak için değil, proletaryanın devrimci örgütlenmesini genişletmek ve halkın tüm kesimlerine silahlı ayaklanma ajitasyonu yapmak üzere en geniş şekilde kullanmak" çağrısı yapmıştır:

“Ayaklanma hiç gecikmeden, derhal hazırlanmalıdır ve her yerde örgütlenmelidir. Çünkü, ancak bu ayaklanmanın zafarla sonuçlanması, gerçek halk temsilciliğini, yani evrensel, doğrudan eşit ve gizli

oy temelinde özgürce seçilmiş bir Kurucu Meclis toplama olanağını bize verecektir”⁵

Bundan üç ay sonra RSDİP’ niri Bİlik Kongresi’ ne sunulan bir karar taslağında Lenin hala devrimin gündemde olduğunda ısrar ediyordu: "Şu an için silahlı ayaklanma özgürlük mücadelesinin sadece gerekli bir yöntemi değil, hareketin fiilen vardığı bir aşamadır,"³

Haziran 1906’ da ise şövlc yazıyordu: "Açık ki şu anda devrimin en önemli aşamalarının birinden geçiyoruz. Geniş, kitlesel hareketin eski düzene karşı yeniden kazanma işaretleri uzun zamandır ortadadır. Bu canlanma şu anda doruğuna varmaktadır.”⁴ Temmuz ayında bile devrimin yükseldiğinden söz eder: “Rusya'nın her tarafında eş zamanlı eylem olasılığı artmaktadır. Siyasî bir grevin ve iktidar için ayaklanmanın kaçınılmazlığını, nüfusun geniş kesimleri bundan önce hiç hissetmedikleri bir şekilde hissetmektedirler.”⁵

Ancak bundan altı ay sonra, Aralık ayı başlarında, Lenin artık durumu farklı görmektedir. Devrimin yenilgisini aylar öncesinden ilan edenleri -özellikle menşevikleri- neden bövlc geriden takip ettiğini hiçbir özürle başvurmadan şöyle dile getirir:

“Marksist, devrim döneminin yaklaştığını ilk görendir ve filistenler hala sadık lebamın kölece uyuşukluğundan kurtulamamışken, o halkı harekete geçirmeye ve alarm zillerini çalmaya başlar. Yani marksistler, doğrudan devrimci mücadele yoluna ilk çıkanlardır... Marksist, doğrudan devrimci mücadele yolunu en son terkeder, bu yolu ancak tüm olasılıklar tükendiği zaman, daha kısa bir yol umudunun hiçbir eseri kalmadığı zaman, kitlesel grevler, ataklanma vb. hazırlığı yapma çağrılarının zemini açıkça kaybolduğu zaman bırakır. Dolayısıyla, biz sizden daha ‘ilericiyiz’, biz devrimden ilk vazgeçenleriz(!), biz monarşisi anayasaya ilk ‘boyun eğenleriz^)’ diye kendi kendilerine bağırarak sayısız devrim hainlerine, bir marksist, nefretle bakar.”⁶

Yanlış bakış açısı

1907’deki uluslararası ekonomik kriz Lenin’i devrimci mücadelenin yeniden canlanacağını beklemeye itti. Örneğin, RSDİP’ nin Beşinci Kongresi’ ne Lenin’ in sunduğu karar taslağı şöyle der: “Bir dizi gerçekler, proletaryanın yoksulluğunun ve aynı zamanda ekonomik mücadelesinin son derece yoğunlaştığına işaret etmektedir... bu ekonomik hareket Rusya’da gelişmekte olan tüm devrimci krizin başlıca kaynağı ve temeli olarak görülmektedir.”⁷

Ekonomik krizin devrimci mücadeleyi yükselttiği görüşü Rus marksistleri tarafından genel olarak kabul gören bir görüştü. Bunun tek istisnası Troçki idi ve olaylar Troçki’yi tamamen doğru çıkarmıştır, Troçki’ye göre:

“Büyük bir muharebe ve yenügi döneminden sonraki bir (ekonomik) krizin etkisi işçi sınıfını hareketlendirmek değil, zayıflatmak olur. İşçilerin kendi güçlerine olan güvenlerini zayıflatır ve siyasi olarak cesaretlerini kırar. Böyle durumlarda ancak sanayideki bir yeniden canlanma proletaryayı birleştirir, damarlarına taze kan doldurur, yeniden kendine güvenini sağlar ve yeni mücadelelere atılmaya hazırlar.”⁶

Daha sonradan dönüp 1907’ye bakarak Troçki haklı olarak şöyle diyecekti:

“1907’de ortaya çıkan dünya ekonomik krizi, Rusya’da uzun zamandan beri sürmekte olan buhranı üç yıl daha uzattı ve işçileri yeni mücadelelere atılmaya cesaretlendirmek şöyle dursun, aksine dağılmalarına ve çok daha zayıflamalarına neden oldu. Yorgun kitlelerin lokavdar, işsizlik ve açlık darbeleri altında tamamen gözü korkutuldu. Stolipin’in baskısının ‘başarılarının maddi temdi, bu olmuştur. Gücünü canlandırmak, saflarını doldurmak, üretimde kendisinin vazgeçilemeyecek bir unsur olduğunu yeniden hissetmek ve yeni bir mücadeleye atılmak için proletaryanın sanayideki yeniden bir canlanmanın itilimine ihtiyacı vardır.’*

Baskı yılları

1907-10 dönemi çok ağır baskı yılları oldu. İşçi hareketinin gerilemesini 1905’den sonraki grev eylemlerindeki çok büyük düşüş ile tespit etmek mümkündür:¹⁰

Yıl	Grevdeki işçi sayısı	Bütün işçili oranı (%)
1895-1904 <i>ortalama</i>	431.000	1.46 - 5.10
1905	2.863.000	163.8
1906	1.108.000	65.8
1907	740.000	41.9
1908	176.000	9.7
1909	64.000	3.5
1910	47.000	2.4

“1908’de ve bek 1909’da, grevdeki işçi sayılan devrimden önceki on yılın ortalamasından bile çok azdı.”¹¹ Özellikle siyasi grevlerin sayısındaki düşüş çok belirgindi. Grevde geçen gün sayıları şöyledir:¹²

Yıl	Toplam grev günü	Siyasi grev günü
1895-1904 <i>toplama</i>	2.079.408	
1905	23.609.387	7.569.708
1906	5.512.749	763.605
1907	2.433.123	521.647
1908	864.666	89.021

Devrimin gerilemesi» inisiyatifin çarlık hükümetine geçmesini ve kitlesel beyaz terörün kol gezmesini beraberinde getirdi.

“Stolipm’in diktatörlüğü sırasında 5000 ölüm emri verilmiş ve 3500 kişi-nin cezası infaz edilmiştir - bu tüm kitle hareketi dönemindeki rakamın (silahlı ayaklanma bastırıldıktan sonraki mahkememiz öldürmeleri dahil etmeksizin) için üç mislidir.”⁰

tşçi hareketinin dağılması

Devrimci hareket düşüşe geçtikten ve çarlık hükümeti kendine güvenini yeniden kazandıktan sonra işçi hareketinin dağılma süreci daha da hız kazandı. Muharebeyi kaybetmenin ardından moral bozukluğu yükseldi ve gerileme tam bir bozguna dönüştü. İşçilerin daha fazla direnecek gücü kalmamıştı. Tüm hareket paramparça oldu. Lenin bu süreci Mart 1908’de şöyle dile getirir*.

“3 Haziran gerici darbesinden bu yana alu aydan fazla zaman geçti ve hiç şüphesiz bu altı aylık ilk dönem sosyal demokratlarda dahil olmak üzere tüm devrimci örgütlerin büyük gerilemesine ve zayıflamasına damgasını vurmuştur. Yalpalama, bölünme ve dağılma - bu altı ayın genel karakteri işte budur.”¹¹

Ancak Lenin kolay pes etmiyordu. Yasak yayınların çoğalması ya da yere) fabrika gruplarının devam etmesi gibi hareketin yeniden canlanmasına işaret edebilecek her bir küçük olaya dört elle sarıldı. Ocak 1909’da ümide şöyle diyordu: “Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi’nin geçen Tüm Rusya Konferansı partinin işe kovulmasını sağlamıştır ve açık ki karşı devrimin zaferinden sonra Rus işçi sınıfı hareketinin gelişmesinde bir dönüm noktasına işaret etmektedir.”¹⁵

Fakat Lenin’in iyimserliği tamamen yersiz ve yeniden canlanma belirtileri asılsızdı. Aslında, Lenin’in sözünü ettiği Aralık 1908 konferansına Rusya’dan sadece dört delege katılmıştır.¹⁶ Stalin o zamanki durumu *Parti İçindeki K/isi* ne Görevlerimi*^ adlı bir yazısında şöyle anlatır:

“Partimizin şiddetli bir kriz geçirmekte olduğu kimse için bir sır değildir. Partinin üye kaybı, örgütlerinin küçülmesi ve zayıflığı, birbirinden tecrit dununda olmaları ve ahenkli parti faaliyetinin yolduğu - bütün bunlar partinin siktne içinde olduğunu ve ölümcül bir kriz geçirdiğini gösterir.

“Partiyi özellikle zayıflatan ilk şey, parti Örgütlerinin geniş kitlelerden tecrit olma durumudur. Bir zamanlar örgütlerimizin saflarında binlerce insan vardı ve bunlar yüzlerle re önderlik ediyorlardı. O zamanlar partinin kitleler içinde sağlam kökleri vardı. Şimdi durum böyle değil. Binlerce insanın t erine örgütlerimizde onlarca, veya en fazla yüzlerce insan kaldı. Yüzbinle-re önderlik etmeye gelince, bunun lafını bile etmeye değmez... Krizin tam' çapını hemen gcjrebilmek için 1907'de ÜÖL.Hİ üyemizin olduğu iakat şimdi 3tKl—KJf> insanı güçlkle toparlayabildiğimiz St. Petersburg'a bakmak ve-tetlidir. Benzer durumlarda olan Moskova'dan, fra!lar'dan, Polonya'dan, Donet Havzası'ndnn vb. söz etmeye gerek yok.

“Dahası var. Parti sadece kitlelerden tecrit olmanın sıkıntısını çekmekle kalmıyor, kendi örgütlerinin birbirleri ile ilişkide olmamasının sıkıntısını da çekiyor. St. Petersburg, Kafkasya'da ne olduğunu bilmiyor, Kafkasya'nın Urallar'dan haberi yok vb; her küçük köşe kendi bayatını yaşıyor. Aslını söylemek gerekirse, 1905-07 döneminde gururla bahsettiğimiz aynı ortak hayatı yaşayan tek bir partimiz artık yok.”¹⁷

Gerçekten tüm hareket tam bir karışıklık içindeydi. Örneğin, 1905 yazında Moskova bölgesinin 1435 üyesi vardı.¹⁸ 1906'mn Mayısının ortalarında bu rakam 5320'ye çıktı.¹⁹ Fakat İ9l>8 ortalarında 250'yc vc bundan altı ay sonra 150 ye düştü. 1910 yılında Bölge Sekreterliği görevi, *Okhfa/ta* (gizli polis) ajanı olan Kukuşkin adında birisinin dine geçtiğinde ise tüm örgüt artık tükenmişti.²⁸

Batan gemiyi ilk terkedenler aydınlar oldular. Mart 1908'de Lenin “aydınların partiden göçü” üzerinde durmuş ve merkeze gelen haberlerden alıntılar yaparak şöyle anlatmıştır:

“ ‘Son zamanlarda, aydın işçilerin yokluğundan dolayı bölge örgütü artık ölmüştür, diye yazıyor Kulebaki İşletmeleri'nden (Merkezi Sanayi Bölgesi Vladimir bölge örgütü) gelen bir mektup. 'İdeolojik güçlerimiz kar gibi erit < • ar'diyor Urallar. 'Genel olarak illegal örgünlerden sakınan unsurlar— parti\ v ancak yükselme döneminde vc fiilen birçok yerde o zamanlar özgürlük varken katıl,miat, parti örgütlerimizden ayrıldılar'. Bu raporları ve basmadığımız diğer raporları Merkezi Organdaki 'Örgütlenme Sorunları'

YENİLGİ DÖNEMİ -261

başlıklı bir ya» şu sözlerle özetlemektedir: ‘Aydınlar, bilindiği gibi, geçen aylarda yığniar halinde kaçmışlardır.’*¹

Bir yıl sonra, Ocak 1909'un sonunda, Lenin hareketin içinde bulunduğu kötü durumu şu sözlerle anlatmıştır:

“Dağınıklık, ideolojik ve siyasi ahenksizlik ve partinin olayların arkasından sürüklenmesi yılını geride bıraktık. Tüm parti örgütlerimizin üye sayısı düşmüştür. Bazıları -açıkçası, üye yapısı en az proleter olanlar- paramparça olmuşlardır.

“Partideki krizin başlıca nedeni... işçi partisinin saflarından temizlenmesi gereken yalpalayan aydın ve küçük burjuva unsurlardır. Bu unsurlar işçi sınıfı hareketine asıl olarak burjuva-demokratik devrimin çabuk zafer kazanacağı ümidiyle katılmış w baskı dönemine dayanamamışlardır. Onların

istikrarsızlıkları hem teoride ('devrimci marksizmden ricat')... hem taktiklerde ('sloganların yontulması') hem de parti örgütlenmesinde ortaya çıkmıştır."**

Şubat 1910'da ya da Mart başlarında Maksim Gorki'ye yazdığı bir mektubunda Lenin gene "örgütlerin her yerde muazzam gerilemesi, bazı yerlerde neredeyse tükenmeleri"nden söz edip, "aydınların toplu göçü"ne işaret etmiştir. "Geriye, işçi çevreleri ve tek tek tecrit olmuş bireyler kaldı. Genç, deneyimsiz işçi güçlkle ilerliyor."2*

Aynı yılın Ekim ayında şöyle yazar:

"İşçi hareketindeki ve Rusya Sosyal Demokrat Partisi'ndeki derin kriz devam etmektedir. Parti örgütlerinin dağılması, aydınların örgütlerden neredeyse toptan hicreti, sadık kılan sosyal demokratların içindeki kanşıldık ve yalpalamalar, öncü proletaryanın oldukça geniş kesimleri içindeki mahzunluk ve boşveimşljik, bu durumdan kurtulmanın çarelerinin bilinmezliği - mevcut durumun ayitdedici özellikleri işte bunlardır."2*

Aralık ayında Lenin, "Merkez Komitc'nin Rusya Grubu 31i boyunca bir defa bile toplanmamıştır" diye şikayet ediyordu.25 Mayıs 1911'de ise şöyle yazıyordu: "Şu anda partinin gerçek durumu şudur ki, gayrı resmi, son derece küçük ve ufak parti işçi grupları ve çevreleri düzenli olarak toplanmaktadır. Birbirleriyle ilişkileri yoktur. Elleriine ancak çok nadir olarak yayın geçmektedir."24

Ajan provakatörlerin faaliyetleri de hareketin dağılmasına katkıda bulunmuştur. 1910'da ve 1911 yılı başlarında Merkez Komitesinin Rusya'da faaliyet gösteren tüm bolşevik üyeleri tutuklanmıştı.27

Okbrana hemen hemen tüm parti örgütlerine sızmış ve bunun yarattığı şüphe ve karşılıklı güvensizlik ortamı, tüm faaliyet girişimlerini bozmuştur. 1910 yılı başlarında iyi hesaplanmış bir dizi tutuklamaların ardından *pmvakatör* Kukuşkin Moskova bölge Örgütünün başına geçmiştir. Bir parti üyesi bu olaylardan, "Okhrana'nın ideali gerçekleşiyor", "gizli ajanlar tüm Moskova örgütlerinin başındalar" diye söz eder. Petersburg'dald durum Moskova'dakinden farklı değildir. "Önderlik bozguna uğramış görünüyor, bunu düzeltmenin yolu yok, provokasyon hayatietimizi kemirdi, örgütler paramparça oldu." Rusya'daki temsilcilerin katıldığı yurtdışı konferanslarının içinde en az bir Okhrana ajanının olmadığı tek bir toplantı olmamıştır.

1912 yılında Petersburg'da yasal bolşevik günlük gazete Pravda kurulduğunda iki polis ajanı, Miran Çemomazov ve Roman Malinovski, yazı kurulundadır. Çernomazov başyazar ve yazı kurulu başkanı, Maiinovski ise yazı kurulu üyesi ve saymandır. Polis Maiinovski'den gazeteye mali yardımda bulunanların ve abonelerin tam listesini elde etmiştir. Maiinovski aynı zamanda Duma'da bolşevik grup başkanı ve Merkez Komitesi üyesidir. LenİN Malinovski'ye büyük değer veriyordu ve ondan "ilk defa Duma'daki insanlarımız arasında seçkin bir işçi önderi var" diye söz etmiştir.28 Çok gizli toplantılar için yurtdışma çağırmış ve önemli sırları açıklamıştır.

Lenin'in o zamanlar çok yakınında olan Zinovyev sonradan "bu talihsiz dönemde parti bir bütün olarak bitti" demiştir.29

Sürgün hayatının çekilmezliği

Baskı dönemi boyunca yurtdışındaki devrimciler için hayat çekilmez hale gelir. Cenevre sokaklarında dolaşırken Lenin, “kendimi sanki buraya gömülmek üzere gelmiş gibi hissediyorum” diye yakınır olmuştur. Lenin’in bu sözlerinden bahseden Krupskaya, “İkinci göçmenlik dönemimiz birincisinden çok daha zordu” diye anlatır.^w

Lenin’in yurtdışında ilk kalışı beş yıl sürmüştü ancak bu, hareketin yükseldiği dönemdi, umut yıllarıydı. Rusya’da baskı döneminin ve hareketin dağılmasıyla başlayan İkincisi ise on yıl sürdü.

Tecrit edilmiş ve aciz bir durumda olan göçmenler bu dönem boyunca aralarında sert tartışmalar yapmış, birbirlerini şiddetle eleştirmiş, herkes birbirini hainlikle suçlamış ve acı yenilgilerinin suçunu bir-birlerinde aramışlardır. Lenin bu kötü günleri şöyle dile getirin

“Göçmenlerin hayatında acı olan çok şey var... Heryerdekenden daha fazla açlık ve sıkıntı var. Aralattın da intihar oranı özellikle yüksek ve tüm varlıkları bir tutam basta sınırdan ibaret olanların oranı inanılmayacak kadar fazla. Gerçekten de eziyet altındaki insanların farklı bir durumda olacağı düşünülebilir mi?”^{3*}

Lenin 14 Ocak 1908’de kızkardeşi Maria’ya yazdığı mektupta duygularını şöyle anlattı: “Bu a ilahın cezası Cenevre’de kaç gündür öylece oyalanıyoruz... Çok kötü bir yer, ama yapabileceğimiz bir şey yok. Alışacağız.”³²

Bundan on ay kadar sonra Paris’e gitme hazırlıkları yaparken annesine yazdığı bir mektupta ise şöyle der: “Büyük bir şehirde olmanın bize biraz can katacağını umuyoruz, bu taşra durgunluğundan bıktık.”⁵¹

Oysa bir yıl sonra, Şubat 1910’da, bu defa Paris’ten şikayetçiydi: “Paris birçok bakımdan berbat bir yer... Kendimi, hala (burada bir yıldır yaşadıkdan sonra!..) Paris’e tamamen uyarlayabilmiş değilim.”

1911 sonbaharında Anna Paris’e Lenin’i görmeye geldiğinde, İkinci sürgün hayatının son derece sıkıntılı olduğunu Lenin ondan gizleyememişti. “Gözle görünecek kadar neşesizdi... Bir gün birlikte yürürken bana, “bir dahaki devrime kadar acaba yaşayabilecek miyiz?” diye soruyordu.”⁵⁵

11 Nisan 1910’da Lenin Gorki’ye yazdığı mektupta şöyle diyordu: “Şimdiki sürgün hayatı devrim öncesinden yüz kat daha zor. Sürgün hayatı ve kîvga etmek birbirinden aynalamayan iki şey”³⁶ Öte yandan, kendi yoksullukları da büyük sorundu. Krupskaya o günleri şöyle anlatıyor:

“Çok yoksulduk. İşçiler şu veya bu şekilde zor da olsa geçinmeyi becerebiliyorlardı. Ama aydınların durumu çok kötüydü. Her /aman iş bulabilmek mümkün değildi. Göçmen fonlarından geçinmek... ve göçmen mutfaklarında fann doyurmak çok utandırıcı bir şeydi. Birçok acı olay hatırlarım. Bir yoldaş mobilya cilacısı olmayı denemişti fakat işi öğrenebilmek kolay olmadı ve sık sık iş değiştirdi. Diğer sürgünlerin yaşadığı yerden u/ak bir işçi mahallesinde oturuyordu. Sonunda açlıktan öyle zavıtladı ki, yatağından kalkamaz oldu ve bizden para istedi. Ancak, paranın doğrudan kendisine verilmesini değil, kapıcıya bırakılmasını istedi.”

“Nikotay Vasilyevjç Sapojkov (Ku/netsov) çok zorlu günler geçirdi. Kendisi ve kansı birçomiek boyama işi buldular, fakat gelirleri o kadar düşüktü ki. o kocaman adamın açıkça sararıp solduğunu görüyorduk; açlıktan yüzü yavaş yavaş kırışıklıklarla doldu, ama durumundan hiç şikayet etmiyordu. Daha pek çok yoldaş bu durumdaydı. Kn acıklısı. Moskova ayaklanmasına katılmış yoldaş Prigara'nın durumuydu. Bir işçi mahallesinde oturuyordu ve yoldaşlar ondan haber alamıyorlardı. Bîr gün bize geldi, heyecanlı ve anlamsız bir şekilde, mısır koçanlarıyla dolu gladyatör arabalarından ve bu arabaların tepesindeki güzel kadınlardan vb. bahsetmeye başladı. Belli ki, adamcağız çıldırmıştı. İlk aklımıza gelen şev, bu durumun açlıktan ileri gelmiş olabileceği oldu. Annem yiyecek bir şeyler hazırlamaya koyuldu ve daha sonra, kederden solgunlaşmış bir yüzle Prigara ile otururken ben akıl hastalıkları uzmanı bir arkadaşımızı çağırmağa gittim. Arkadaşımı/geldi. hastayla konuştu ve Prigara'nın hastalığının açbktan ileri gelen ciddi bir akli dengesizlik olduğu tanısını kovdu. Durumun kritik olmadığını ama takip edilme manyasına dönüşebileceğini ve hastanın muhtemelen intihar edeceğini söyledi. (i özden uzak tutulmaması gerekiyordu. Adresini bile bilmiyorduk. Brittman hastayı evine götürmek üzere yola çıktı ama Prigara yolda kayboldu. Grubumuzu topladık ve bir arama

YENİLGİ DÖNEMİ -265

örgütledik.ama. hiçbir sonuç alamadık. Sonradan Prigara'nın cesedi, boynuna ve ayaklarına taş bağı bir halde Seine nehrinde bulundu -intihar etmişti.””

Rusya ile haberleşme zorlukları

Rusya'da ayakta kalabilmiş küçücük hareketten U2akta bulunmak, Lenin ve arkadaşlarının yurtdışındaki hayatlarını ve sınırlarını bir kat daha gerginleştiriyordu. Lenin ve Rusya yeraltı faaliyeti arasındaki haberleşme her zaman kötü olmuştu, fakat basla döneminde bu daha da kötüleşti ve neredeyse yok oldu.

Lenin, kişisel ilişkilerinin çoğunu parti ve grup toplantılarında kurmuştu. Fakat bu toplantılara artık Rusya'dan katılan delegeler çok azalmıştı. Daha önce sözü edilen Aralık 1908 konferansına Rusya'dan sadece dört delege gelmişti. Bundan altı ay sonra Haziran 1909'daki bir başka toplantıya -'Proletari Genişletilmiş Yazı Kutulu' toplantısına-Rusya'dan katılan delegelerin sayısı beş idi. Üstelik bunlardan üçü Aralık konferansına katılan bölgelerdendi, diğer ikisi Sibiry'a'dan yeni kaçmış ve dolayısıyla olaylardan oldukça habersizdiler.

“Sık sık mektuplaşmalarına rağmen, o zamanlar Lenin'in muhalifi olan Gorki, Ağustos 1909'daCapri'ye başlattığı okulunda daha başarılıydı. Gene de bu toplanoya, Rusya'dan, komite üyesi düzeyinde olan sadece J 3 kişi katılmışa. Herşeye rağmen bu olay Lenin'in kendi ilişkilerini biraz daha genişletmesini sağladı, çünkü Kasım ayında beş öğrenci ve bir örgütleyici bu okuldan leninisüer' olarak ayrılıp Paris'e Lenin ile görüşmeye geldiler. Aralık ayında okul bittiğinde diğer sekiz öğrenci de bunların peşinden geldi.”

“Böylece Aralık 1903'den Aralık 1909'ist kadar Lenin, komite üyesi olan sadece 72 kişi ile görüşmüş oldu. 1911 baharında Longjumeau'da Lenin'in kendi okulunu kurmasına kadar geçen 15 ay boyunca ise Lenin hiçbir Rus komite üyesiyle görüşmedi. Aralık 1910'da, aynı şekilde o zamanlar Lenin'in muhalifi olan Bogdanov ve Lunaçarski'nin Bologna'da düzenledikleri okuldaki öğrenciler

ile 'Capri deneyimini tekrarlamak' istedi, fakat çabası tamamen boşa çıktı.””

Rusya ile mektuplaşmak da oldukça düzensizdi. 1903 konferansından önce Lenin Rusya'ya ayda 300 kadar mektup yazıyordu, fakat şimdi haberleşme neredeyse tamamen durmuştu. Bu dönemdeki mektuplarını içeren *Toplu Eserler* (beşinci Rusça baskı) Rusya'ya yazılmış çok az sayıda mektubu kapsar ya da sözünü eden Tüm 1909 boyunca 9 mektup, 1910'da 15, 1911'de 7 ve 1912'nin ilk yarısında 8 tane. (Bundan sonra mektuplar gene artmaya başlar, 1912'nin ikinci yansında 31 tane, 1913'de 43 tane ve 1914'ün ilk 7 ayında 35 tane.)³⁹

İşin kötüsü Rusya'dan gelen mektuplar çoğu zaman pek işe yaramıyordu. Ya gerçekten sansürü şaşırtmak için, ya da söyleyecek birşeyleri olmadığı veya gerçek durumu çarpıtmak istedikleri zaman sansürü bahane ederek anlaşılması çok güç bir dil kullanıyorlardı. Örneğin Lenin, “Nikolay neşeli laflarla dolu fakat tamamen işe yaramaz bir mektup yolladı” ve “mektup yerine bize oldukça anlamsız ve telgraf gibi çeşitli kısa laflar gönderiyorsun”, “iki mektubunu aldım ve çok şaşırdım, bize konuyu açık ve basit bir şekilde yazmaktan daha kolay ne olabilir?” diye yakınıyordu.⁴⁰ Çoğu zaman da hiç yazmıyorlardı ve bu nedenle Lenin'in 1909-1916 arası mektuplarında sık sık şöyle sözlere raslamak mümkün: “Senden daha önce hiç haber alamamamız kötü oldu - burada çok habersiziz, Vyaç ile temas kurmaya çalıştık ama olmadı”⁴⁵, ya da (Merkez Komitesi Rusya Bürosu'na) “Sevgili yoldaşlar, uzun zamandır sizden haber alamıyoruz!”⁴⁴* Lenin'in bu yakınmalannı şu yalvarışı özetler: “Tanrı aşkına bize daha çok ilişki sağlayın. İlişki, ilişki ve gene ilişki - işte bizde olmayan şey bu.”⁴³

İşleri zorlaştıran bir diğer şey, 1910'a kadar hepsi yurtdışında basılan bolşevik gazetelerin dağıtımının 1905'den sonra bozulması ve bir daha hiçbir zaman tam anlamıyla yeniden kurulamaması olmuştur. Rusya'ya çok az yayın sokulabilmiştir. Üstelik kadrolar yurt-dışında basılan dergilerin yurriçinde olanlardan habersiz olmasından ve pek işe yaramadığından sık sık şikayet etmişlerdir. Örneğin 1909'da Stalin şöyle yazar:

“Yurtdışında basılan yayınlat, Rusya'ya son derece kısıdı sayılarda vsrmak-

tan ve doğal olarak Rusya'daki parti hay'atım geriden takip etmekten öte, işçileri heyecanlandıran sorunları zamanında sap tayama makta ve değer-lendiiçmemekte ve dolayısıyla yerel örgütlerimizi kalıcı bağlarla birleştire-memektedir.”⁴⁴

Bu sözler, güç koşullar altında örgütsel görevini yerine getirmekten gururlu ve kendisinin ‘geçmiş’ olduğu göçmen tartışma gruplarını küçümseyen ‘pratik’ bir kadronun nasıl düşündüğünün iyi bir örneğidir. 1912'de Prag konferansında Piyatnitski avını düşünceleri dile getirmiştir: “Yazı kurulu'na .şiddetle saldırdım, çünkü merkez organın -*Sotsiai Demkrasın*- sadccc tüm parti kavgalarına aşına yurtdışı ndaki yoldaşlar İçin değil, esasen Rusya'daki yoldaşlar İçin çıktığını bazen unutuyorlar.”⁴⁵

Kendisi de bir göçmen olan Dr. N.A. Semaçko devrimden sonra şöyle yazmıştır: "Göçmen tanışmaları çoğu zaman hayattan kopuk zaman-gelip-geçmişlerin aralarındaki kapışmalar olarak görülüyordu. Bu tartışmalara doğrudan katılmış bjri olarak ben bile büyük çapta bunun böyle olduğunu düşünüyorum.”⁴⁶ Yedi kişilik Merkez Komite-si'nin üyesi olan Suren Spandaryan, Merkez Komite'ye seçildiği Ocak 1912 konferansındaki konuşmasında, göçmen gruplarının herhangi bir

yararından şüphesi olduğunu açıkça belirtmiştir: “Çalışmak isteyenler... benimle Rusya’ya gelsin.”⁴⁷

Lenin, geri çekilmesini öğretiyor

Bir ordunun geriye çekilmesine Önderlik etmek, hücum eden orduya önderlik etmekten çoğu zaman çok daha zor bir iştir. Şüphesiz bolşevizmin tarihînin en zor dönemlerinden biri, Lenin’in bundan önce ve sonra hiç olmadığı bir şekilde tecrit olmuş olduğu baskı yıllarıdır. Yıllar sonra Lenin, bu günleri değerlendirmiş, devrimci önderlerin nasıl geri çekilmeyi öğrenmeleri gerektiğinin üzerinde durmuştur:

"Devrimci partilerin kendi eğitimlerini tamamtamakı gerekiyordu. Nasıl hücum edileceğini öğrenmişlerdi ■ S'ndi ise, bu bilginin, düzenli bir şekilde nasıl geri çekilmesini bilmekle tamamlanması gerektiğini anlamak zorun-elaydılar. Hücum etmeyi ve geri çekilmeyi iyi öğrenmeden zaferin olanaksız olduğunu anlamaları gerekiyordu • ki, devrimci sınıf bunu ancak acı deneyimlerinden öğrenir."

Ve haklı bir övgüyle şöyle hatırlar:

"Tüm yenilmiş muhalif ve devrimci partilerin içinde bolşevikler, ‘ordu’la-**nuun en** az kayıpla, özlerini en iyi koruyacak, (derinlik ve giderilbilme **açısından**) **en** önemsiz bölünmelerle, faaliyete en yaygın, en doğru ve enerjik bir şekilde yemden başlamak için *en* iyi koşullarda düzenb geri çekilmeyi başarmışlardır. Bolştvikkrn bunu başarabilmelerinin tek nedeni, devrimci lafebelerini, geri Çekilmek gerektiğini ve nasıl geri çekilenece&ni anlamak istemeyenleri acımasızca teşhir etmiş ve saflarından uzaklaştırmış olmalarıdır."⁴⁷

Daha somut İfadelerle, geri çekilmek demek doğrudan, açık devrimci mücadele alanından çekilmek, bunun yerine ‘parlamentoların en gericisinde, sendikaların, kooperatiflerin ve benzeri örgütlerin en gericisinde yasal olarak çalışmak” demektir.⁴⁸

Duma seçimleri karşısında tavrı

Birkaç yıldır (1906-10) Duma’ya karşı tavrı merkezi bir önem kazanmıştı. Bu konu Lenin'in hem kendi grubunun -bolşeviklerin- çoğunluğuyla hem de, değişik nedenlerden dolayı, menşeviklerle anlaşmazlığa düşmesine yol açtı.

Bu konu ilk olarak Mayıs 1905’de, hem bolşevik hem de menşe-vik kongrelerinden önce, Çar’ın yeni İçişleri Bakanı Buligin’den danışma niteliğinde bir temsilciler meclisi yasa tasarısı hazırlamasını istediğinin açıklanmasıyla ortaya çıktı. Menşevikler seçimlere katılma taraftarıydılar. 6 Ağustos günü Duma yasası yayınlandığında bu meclisin çok kısıtlı bir gücü olacağı ve seçim sisteminin çok and-demokratik olacağı açıklık kazandığında bile menşevikler bu tavırlarını değiştirmediler. Seçmenler sosyal ‘mevkilerine göre bölünecekler, işçilerin temsili son derece kısıtlı olacak, ve seçme süreci birçok aşama içerecekti. Boi-şevilder seçimleri ‘aktif’ olarak boykota karar verdiler.

Eylül 1905’de tüm sosyal demokratların -bolşevikler, menşe-vikler, Letonya Sosyal Demokratları, Polonya Sosyal Demokratları, Yahudi Bund ve Devrimci Ukraynalılar Partisi’run- katıldığı bir konferans menşevik temsilciler hariç olmak üzere boykotu destekleme kararı aldı. Lenin Ağustos

1905’de yazdığı ‘Buligin Dumasını Boykot ve Ayaklanma’ başlıklı bir yazısıyla bu boykotun ne anlama geldiğini anlattı: “Pasif çekimserlikten farklı olarak aktif boykot, ajitas-yonun on kat artırılması, her yerde toplantılar düzenlenmesi, zorla girecek bile olsak seçim toplantılarından yararlanılması, gösteriler, siyasi grevler yapılması vb. anlamına gelmelidir.”⁴⁹

11 Aralık’ta yeni seçim yasası yayınlandı. Bu yasa bir yandan seçmenlerin sosyal ‘mevki¹ gruplarına bölüneceğini ve seçimlerin bir kaç aşamada yapılacağını doğrularken, öte yandan işçi ve köylülerin cemsili doğrultusunda büyük tavizler içeriyordu. İşçilerden seçilecek temsilcilerin sayısını oldukça arttıyordu, köylü temsilcilerin sayısı ise daha da fazlaydı. Her şeye rağmen, toplumun zengin kesimlerinin çoğul oyu ve dolaylı seçim sistemi açıkça anti-demokratikti. Seçim sistemi toprak sahiplerine köylülerden daha fazla temsilcilik sağlıyordu. İşçiler ve köylüler toplumun diğer sınıflarından ayrı oy kullanacaklardı.

Seçim sistemi; toprak sahipleri için her 2.000 seçmene bir seçici, şehirde ise her 7.000 seçmene bir seçici ayırıyordu, yani, bir toprak sahibinin oyu üç şehir burjuvasının oyuna, 15 köylü oyuna ve 45 işçi oyuna eşitti. İşçi seçmenlerin seçicileri, Devlet Duma’sına temsilci seçen seçicilerin sadece yüzde 40’ını oluşturuyordu.³⁰

Lenin Duma seçimlerine karşı aktif boykotu savunduğu zaman bu taktiğin* devrimin hız kazanmaya devam edeceği varsayımına dayandığını açıkça belirtmişti: “Aktif boykot ... açık, kesin ve dolaysız bir slogan olmadan düşünülemez. Bu slogan ancak silahlı ayaklanma sloganı olabilir.”⁵¹ Aralık 1905 Moskova ayaklanmasının yenilgisinden soma Lenin boykotu savunmaya devam etti. Çünkü devrimin ancak geçici bir duraklamaya maruz kaldığına ve yeni bir

ayaklanmanın çok uzak olmadığına inanıyordu.

Sonunda hem bolşevilder hem de artık tavır değiştiren menşe-vükler Duma seçimlerini boykot ettiler, fakat tek tek sosyal demokratlar parti talimatlarına karşı çıktılar. Bu sosyal demokratların birçoğu oldukça başarılı sonuçlar elde ettiler, bu durum menşeviklerin aceleyle, seçimleri boykot etmenin bir hata olduğunu söylemelerine yol açtı. 28 Nisan 1906 günü Duma toplandığında temsilciler arasında sosyal demokrat üyeler de vardı. 14 tanesi ayrı bir Sosyal Demokrat Grup oluşturdular. Daha sonraki seçimlerde Gürcistan men-şevilderi 5 Duma üyesi daha seçtirmeyi başardılar.

“Kafkaslardaki yoldaşlarımızın başarılarını selamlıyoruz... okuyucularımız bizim Duma seçimlerini boykot etme taraftarı olduğumuzu biliyorlar... Ancak söylemeye bile gerek yok ki, eğer gerçek partili sosyal demokradar gerçek parti çizgisi ile Duma’ya seçilmişlerse, birfeşik partinin üyeleri olarak, hepimize zorlu görevlerini yerine getirmeleri için onlara elimizden gelen her yardımı yapmak düşer.**

RSDİP’nin Stokholm Kongre’si (Nisan/Mayıs 1906) toplandığında Trans Kafkasyalı Menşevik delegeler partinin boykotu bırakmasını ve gelen seçimlere aday göstermesini önerdiler. Bunun üzerine bolşevik kanat menşevükleri hainlikle suçladı. Fakat hayretler içinde, menşeviklerie taraf oJan tek bolşevik delegenin Lenin olduğunu gördüler. Aslında Lenin hizip disiplini hiçe sayarak menşeviklerie oy kullanmışa.

Haziran 1906 seçimlerinde Lenin şöyle açıklıyordu:

“Duma'yı boykot etmiş olmamız ille de Duma içinde kendi parti grubumuzu kurmamamız anlamına mı gelir? Hiç de değil. Böyle düşünen boy-kotçular yanılıyorlar. Sahte bir temsilciler kutulunun toplanmasını önlemek için elimizden gelen herşeyi yapmamız gerekiyordu ve yaptık. Bu böyledir. Ama tüm gayretlerimize rağmen toplandığına göre bunu kullanma göte-vinden kaçamayız.”^{1*}

YENİLGİ DÖNEMİ -271

Ve 12 Ağustosla Lenin hiçbir şüpheye yer bırakmayacak bir şekilde boykotun sona erdirilmesini savundu.

“Sol sosyal demokratlar devlet Duma'sını boykot etme sorununu yeniden düşünmeli. Şu akıllardan çıkarılmamak ki biz sorunu her zaman somut bir biçimde ve somut bir siyasi durum ile ilişki içinde koyduk.”⁴⁴ “Devrimci sosyal demokratların boykotçuluktan vazgeçmelerinin zamanı artık gelmiştir. İkinci Duma toplandığı zaman (ya da ‘toplanırsa’) buna girmeyi reddetmeyeceğiz. Bu alant kullanmayı reddetmeyeceğiz, ama onun küçük önemini de abartmayacağız; tam tersine, tarihin şimdiye kadar verdiği deneyimin eşiğinde, Duma'da verdiğimiz mücadeleyi tamamen bir başka mücadele biçimine, yani grevlere, ayaklanmalara vb. tabi kılacağız.”⁴⁴

Lenin tavandaki bu değişiklikten sonra kendini diğer bolşevik-lerden tecrit olmuş buldu. 21-23 Temmuz 1907'de Kotka (Finlandiya)'da RSDİP'nin üçüncü konferansında Lenin boykota karşı bir karar tasarısı sunduğunda bolşeviklerin resmi sözcüsü Bogdanov ise boykot taraftarı bir tasarı sundu. Lenin tek bir bolşevik delegenin desteğini alamadı. Üstelik, bolşevizme ihanet etmekle suçlandı. Lenin'in karar tasarısı şöyleydi:

“*(1) Rus devriminin deneyiminin gösterdiği gibi aktif boykot, ancak yaygın, evrensel ve devrimin sürekli yükselişi ve bunun silahlı ayaklanmaya dönüşme koşullarında ve ancak eski rejimin ilk temsilciler meclisini toplamasının doğurduğu anayasal havalere karşı mücadelenin ideolojik amaçları bağlamında sosyal demokratların doğru taktiğidir;

(2) Bu koşulların olmadığı hallerde, İkinci Duma'da olduğu gibi devrimci sosyal demokratların doğru taktiği seçimlere katılmaktır.”*

Duma seçimleri boykotunu sona erdirmek gerektiği sonucuna menşeviklerden sonra varmış olmak Lenin'i hiç rahatsız etmemişti. Tam tersine, böyle bir ‘hata’ hiçbir şekilde hata sayılmazdı. “Devrimci sosyal demokratlar en kararlı, en doğrudan mücadele çizgisinden ilk yürüyenler olmalıdırlar ve dolaylı mücadele yöntemlerini en son be-**ijmsemclidirler**”^{S7}

“Hiç şüphe yok ki, birçok hallerde boykot lehine sempati yaratan şey, devrimci tarihin cii iyi dönemlerinin geleneğini sürdürmek isteyen ve mevcut durumun sıkıcı aleladeliliğinin kasvetli karalığını cüretkar, açık ve kararlı mücadele kıvılcımıyla aydınlatmak isteyen devrimcilerin o övgüye değer çabalarıdır. Fakat, devrimci gelenekler hakkında duyduğumuz bu kaygıdan dolayıdır ki, helli bir tarihsel dönemin sloganlarından bir tanesini kullanarak o dönemin temel koşullarının yeniden

üretilebileceği görüşüne şiddetle karşı çıkmak zorundayız. Devrimin geleneklerini korumak, sürekli propaganda ve ajitasyon için ve eski düzene k.iTş1 doğrudan ve atak mücadelenin koşullarına kitleleri alıştırmak için bunları kullanmasını bilmek bir şey, kendisini yaralan ve başarıya ulaşmasını sağlayan tüm koşullardan uzak bir halde bu sloganı tekrarlamak ve onu kökünden farklı koşullara uygulamak tamamen başka bir şeydir.”^{8*}

î-cnii bol şerikleri gerçekçi olmaya çağırır: “Lanet olası karşı devrini bizi bu lanet olası domuz ağılına .sürmüşse biz de sızlanmadan, ama öğünmeden de, devrimin yararı için tirada da çalışacağız.”⁵⁹ Yıllar sonra geriye dönüp bu dönem üzerine şöyle diyecektir:

“Koşullar çoğu zaman savaşmakta olan bir partiyi kaçınılmaz bir şekilde taviz vermeye zorlar... Gerçekten devrimci bir partinin görevi taviz vermeyi reddetmenin olanaksız olduğunu ilan etmek değil, takat bu tavizlerin kaçınılmaz olduğu hallerde, kendi ilkelerine, sıratına, devrimci amaçlarına, devrim için yolu açma ve devrimin /alevi için halk kitlelerini eğitme görevine sadık kalabilmektir”

“üçüncü ve Dördüncü Duma'lara katılmak bir tavizdi, devrimci taleplerden geçici olarak vazgeçmekti. la kat hu, bizim tamamen mecbur kaldığımız bir tavizdi, çünkü güçler dengesi o an için bizim kitlesel ve devrimci mücadeleyi yürütmemizi olanaksız kılıyordu ve hu mücadeleyi u/uü hir dönem boyunca hazırlamak için boyte bir domuz ağılımı içinde bile çalışabilmek zınıdavdık. Bolşeviklerin bir parti < »favak bıı » una yaklaşımları • mn tamamen **doğru** olduğunu tarih göstermiştir.”^{4*}

YENİLGİ DÖNEMİ - 273

14

Strateji ve taktikler (Lenin Clausewitz'den öğreniyor)

1894-1914 yılları arasındaki 20 yıllık dönem Rus işçi hareketinin olgunlaşmasında çok büyük bir gelişmeye rastlar. Bu gelişme taktikler ve strateji açısından yaşayan bir okuldu. Bu okulun en büyük ürünü, Lenin'dir, bu hareket ile gelişmiş, onu etkilemiş ve ondan etkilenmiştir. 1914'e kadarki 20 yıllık dönem, hem onun için hem de bir bütün olarak işçi sınıfı için, en büyük taktik ve strateji sınavına -savaşın acımasız katliamı ve devrim ile sonuçlanması- uzun bir hazırlık dönemi oluşturmuştur. Bu hazırlık döneminin en yoğun derslerini 1905 devrimi ve sonrası sağlar.

Marksizm - bilim ve sanat

Daha önce gördüğümüz gibi, 1905 devrimi patladığında Lenin hızla Kari von Clausewitz'in askeri yazılarını İncelemiştir. Bu yazılar siyasal taktiklerini ve stratejisini şekillendirmesinde kendisini çok etkilemiştir.

Napolyon'dan ilham alan büyük savaş filozofu Clausewitz, taktiği “mücadelede askeri güçleri kullanmanın teorisi” ve stratejiyi “savaşın amacı İçin mücadeleyi kullanma teorisi” olarak tanımlar. Lenin de devrimci taktikler ile devrimci strateji arasındaki ilişkiyi Clausewitz'in kurduğu ilişkiye benzer İfadelerle tanımlamıştır. Taktik kavramı, sınıf mücadelesinin tek bir görevine ya da tek bir

yanma hizmet eden yöntemlerle ilgilidir. Örneğin Lenin, Ocak 1905 günleri sırasında, ya da Gapon'la ilgili olarak gereken taktiklerden söz eder. Ayrıca işçi sendikaları üzerine taktikler, padamento taktikleri vb, den bahseder. Öte yanda devrimci strateji, gelişmeleri ve birbiriyle ilişkileri sonucu işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesine yönelmiş taktikler bileşimini kapsar.

Kapitalizmin ve işçi hareketinin yavaş, organik ve sistemli döneminde ortaya çıkan İkinci Enternasyonal pratikte kendini, sendikalarda, parlamentoda, yerel hükümet organlarında, kooperatiflerde reformlar için günlük mücadelenin gerektirdiği görevlerle ilgili taktik sorunlarla sınırlamıştır. Oysa, ârtmalı zamanlarda olayların yönünün sık sık hi2İa değiştiği bir ortamda gelişen Rus devrimci hareketi strateji sorunuyla daha geniş bir şekilde ve bunun taktiklerle ilişkisiyle yüzyüze gelmiştir. Marksizm bir bilim düzeyinden sanat düzeyine çıkarmayı herkesten daha iyi bilen Lenin bu konuyu geliştirmekte de herkesten daha yetkindi.

Marksizmden hep bir bilim olarak sözedilir, fakat bir eylem kılavuzu olarak aynı zamanda bir sanat olmak zorundadır. Bilim varolan şeylerle uğraşır, öte yandan sanat ise nasıl davranılması gerektiğini öğretir. Lenin'in başlıca katkısı, rmarksızmi bir sanat olarak geliştirme konusunda olmuştur. Eğer Marks Birinci Enternasyonalin kuruluşuna katılmadan ölmüş olsaydı, o gene aynı Marks olarak bilinecekti. Fakat eğer Lenin, Bolşevik Partisi'ni kurmadan, 1905 ve sonra 1917 devrimlerinde önderlik etmeden ve Komünist Enternasyonalini kurmadan ölseydi aynı Lenin olamazdı.

Teoriden pratiğe, bilimden sanata ilerleyebilmek için Lenin bu ikisi arasındaki diyalektik ilişkiyi -her ikisindeki ortak yanları ve ikisini birbirinden ayıran yanları- göstermek zorundaydı.

0“Tarihsel sürecin her bir döneminin somut ekonomik ve siyasi koşulları tarafından ister istemez değişikliklere uğrayan genel görevlerin en iyi halde bile ancak kaba sınırları tayin edebilen 'formüllerin' sak ezberlenmesini ve tekrarlanmasını alaya alan Marks ve Engels her zaman 'bizim teorimiz

bir dogma değil, eylem kılavuzudur' demişlerdir.”¹ Toplumun genel hareket yasaları ile gerçek somut tarihsel koşullar arasında dağlar kadar büyük bir fark vardır. Çünkü hayat herhangi bir soyut teoriden defalarca daha ayrıntılıdır. Birbirini etkileyen böyle-sine çok öge varken tek basma kitap bilgisi gerçeği bilmenin temelini oluşturamaz. Lenin'in sık sık tekrarlamayı pek sevdiği gibi, “teori gridir dostum, hayatın ebedi ağacı ise yeşildir”. Gerçek hayat, gelişmesiyle, olasılıklarıyla, zorluklarıyla herhangi bir teorik kavramdan veya kehanetten her zaman daha zengindir ve bu yüzden, Lenin marksizmi bir puta çevirenlerle alay etmiştir; “Bir put, kendisine dualar okunulan, önünde salavat getirilen, eğilinen bir şeydir; fakat bu putun pratik hayat ve pratik siyaset üzerinde hiçbir etkisi yoktur.”² İnessa Armand'a yazdığı bir mektubunda ise şöyle yalanmıştır: “İnsanlar çoğunlukla (burjuvazinin %99'u, tasfiye olan sınıfların %98'i, bolşeviklerin %60-70'i) düşünmesini bilmiyorlar, sadece ezberliyorlar.”³

Marksizmi dogma olmayan bir biçimde anlamının, onu eylem kılavuzu yapmanın önündeki başlıca engel somutun yerine soyutu ikame etme eğilimidir. Özellikle tarihsel gelişimin sistemsiz bir süreç izlediği, öne atılmalar, geriye çekilmeler ve ani dönemeçlerle dolu olduğu devrim Öncesi ve devrimci durumlarda bu en tehlikeli hatalardan biridir.

trjiyoyul d<ğni d ive bir şey yoktur. Doğru her zaman somuttur.”¹ “Herhangi bir somut duruma uyarlanan her soyut doğru boş bir ta i haline gelir. Şüphesiz ‘her grev, içinde sosyal devrimin Tohumlarını barındırır’. Ama, bir grevden devrime dümdüz yürüyebileceğimizi düşünmek sacmalıktır.”*

"Belli bir durumun koşullarının özel bir incelemesi t apılmadan bu duruma uyarlanan her genel tarihsel beyanat boş bir Uf olur.”*⁰ Aynı zamanda, sınıt mücadelesinin tarihsel gelişiminin genel hatlarının bilimsel bir anlayışı devrimci önder için vazgeçilmezdir. Gene! bir iktisat ve siyaset bilgisi olmadan hiçbir devrimci önder mücadelenin dönemeç nokralarında yönünü ve güvenini koruyamaz. Bu yüzden Lenin strateji ve laktiklerin, “nesnel durumun tam bir değerlendirilmesi”⁷ ne dayandırılmasını ve aynı zamanda “sınıf ilişkilerini bir bütün olarak inceledikten sonra belirlenmesi”⁸ gerektiğini defalarca tekrarlamıştır. Bir başka deyişle* strateji ve taktikler açık, güvenilir ve teorik bir incelemeye -yani, bilime- dayanmalıdır.

Teorik şüphecilik devrimci cvlcm ile uzlaşmaz. “Önemli olan, saptanan yolun doğru olduğuna güvenmektir. Bu güven, devrimci enerjiiyi ve gayreti yüz defa artırır ve bu mucizeler yaratır.”*

Tarihsel gelişmenin yasalarını kavramadan mücadeleyi sürekli kılmak mümkün değildir. Zorlu, hayal kırıklığı dolu, soyutlanılmış ve kayıplara uğratılan yıllarda devrimciler eylemlerinin tarihsel gelişmenin gereksinmelerine uygun olduğuna inanmadıkları takdirde ayakta kalamazlar. Uzun bir yolun İniş ve çıkışları içinde kaybolmamak için ideolojik olarak sağlam olmak getekîf. Teorik şüphecilik ve devrimci kararlılık birbirleriyle uyumlu değildir. Lenin’in gücü, teoriyi daima insanlığın gelişimi ile bağlamasıdır. Bütün teorik anlayışları pratik gereksinimlere göre vargılar. Aynı şekilde, her pratik adımı marksist teoriye uyumluluğu ile sınar. Bolşevik tarihçi M. N. Pokrovski'nin “lenin’in çalışmalaunda saf teorik bir çalışma bulamazsınız, hepsinin bir propaganda yanı vardır” demesi bir abartma değildir.¹⁰

Lenin uyarlamaya inanırdı. Fakat, bunu yaparken güncelin baskısı tarafından bozulmamak için sağlamca düşünülmüş bir teoriden kaynaklanan *gem!perspektiflere* dayanmak gerekir. Teorisi/ pratik kararsızlığa ve hataya yol açar. Diğer taraftan, mücadeleden ayrı bir mark-sizm, onu, temel kaynağından -eylemden- ayırmaktır ve gereksiz kitap kurtları yaratmaktır. Pratik devrimci teori tarafından netleştirilir ve teori pratik tarafından onaylanır. Marksist gelenekler sadece mücadele ile insanlar tarafından İçselleştirilir.

Teori geçmişin pratiğinin genelleştirilmesidir. Gramsci’nin çok iyi bir şekilde ifade ettiği gibi, “İkitler başka fikirlerden, felsefeler başka felsefelerden doğmaz; onlar gerçek tarihsel gelişimin sürekli yenilenen ifadeleridirler”¹¹ Kişiliğini kaybetmeden herhangi yeni bir duruma kendini uyarlayabilmek teori ve pratiğin birliğini gerektirir.

Lenin, sürekli yaratıcı bir ideolojik laboratuvarı olmadan hiçbir devrimci örgütün dayanamayacağını farkındaydı. Araştırmaları için sonunda daima siyasi bir kullanım bulmaya çalışmıştır. Fakat bu araştırmalar ile uğraştığı zamanlar kendisi British Museum ya da Bibliot-heque National’e kapamak üzere aylarca pratik siyasetten uzak durmakta tereddüt etmemiştir.¹

Parti programı -partinin temel ilkeleri- hareket noktası olarak işçi sınıfının tarihsel potansiyelini alır,

yani, genel olarak toplumun nesnel koşullarından ve özellikle işçi sınıfının toplum içindeki konumundan yola çıkar. Oysa strateji ve taktikler hareket noktası olarak nesnel dünyayı değil, işçilerin bilinç düzeyini alır. Eğer bilinç düzeyi -Marks'ın ideolojik üstyapı olarak tanımladığı şey- nesnel temeli doğrudan yansıtıyorsa, o taktirde taktikler ve strateji doğrudan parti programından türetilirler. Ancak, bu türetme aslında dolaylı ve karmaşıktır, partinin kendisinin faaliyeti de dahil olmak üzere işçilerin geleneklerinin, deneyimlerinin etkilerine tabidir. Bir devrimci parti ilke olarak ücretler sistemine karşıdır, fakat taktiksel olarak işçilerin daha yüksek ücret için mücadelelerinde tarafsız kalması da sözkonusu olamaz.

Devrimci önderliğin sadece mücadeleyi bir bütün olarak anlay'a-bilmesi değil, aynı zamanda her dönüm noktasında doğru sloganları öne sürebilmesi gerekir. Bunlar, öyle kolayca parti programından türetilemez, koşullara ve herşeyden öteye işçilerin haleti ruhiyesi-ne ve duygularına uymalıdır, ancak böylece işçilere önderlik etmekte kullanılabilirler. Sloganlar sadece devrimci hareketin genel yönüne değil, aynı zamanda kitlelerin bilinç düzeyine de uygun olmalıdır. Ancak partinin genel hattının uygulanması sayesinde partinin gerçek değeri kendini gösterir. Gene! teori ile özel taktiklerin organik birliği Lenin'in mücadele ve çalışma tarzının özüdür.

“Program olmadan parti, olaylar ne yönde gelişecek olucsa olsun kendi

hattıru **izleyebilen bütünlüklü bir** siyasi organizma **haline gelemez. Mevcut**

siyasi durumu değerlendirme ve günümüzün ‘can sıkıcı sorular’na kesin cevaplar verme temelinde taktiksel bir çizgi olmaksızın, bir teorisyen çevresi olabiliriz ama işleyen siyasi bir vatlık olamayız.”¹¹

Bir stratejik planın, ya da taktiğin doğruluğunu kanıtlamanın tek yolu onu, pratiğin sınavına sokmak, sınıf mücadelisinin fiili gelişiminin deneyimi ile karşılaştırmaktır:

‘Taktiklerle ilgili kararlar mümkün olduğu kadar sık yeni siyasi olayların ışığında doğrulanmalıdır. Bu sınav hem teori hem de pratik açısından gereklidir: Teori açısından, alınan kararların aslında doğru olup oknadı&ıu ve yeni siyasi olayların bu kararlarda hangi değişikliklerin yapılmasını gerektirdiğini tespit etmek için; pratik açısından, kararlataın bir kılavuz olarak nasıl kullanılacağını, pratik uygulamalar için bunlan talimat olarak görmeyi öğrenmek için ’’^M

Bu aynı fikri Troçki şu sözleriyle çok yerinde bir şekilde ifade etmiştir. "İnsanın ancak at üzerinde sıkıca oturarak ata binmeyi Öğrenebileceği fikri temel bolşevik önyargının ta kendisidir."¹⁵ Ancak mücadele içindeyken strateji ve taktikler öğrenilebilirler. Lenin tekrar tekrar Napolyonün savaş felsefesini hatırlatmıştır. Ezberden aktaracak olursak, bu, “Önce mücadeleye atılalım sonrasını orada görürüz” anlamına gelen bir sözdür.

Savaş sırasında, ve özellikle devrim dönemindeki sınıf savaşı sırasında, sadece düşman kampında değil, işçi sınıfı kampında da bilinmeyenler öylesine fazladır ki, aklı başında her tahlile sezgi, aktif ve yaratıcı hayal gücüne dayalı cüretkar uyarlamalar eşlik etmek zorundadır.

“Marksizm! tüm diğer sosyalist teorilerden aşırıan şey, nesne) durumun ve nesnel evrim çizgisinin tamamen bilimsel **bîr** incelemesi ile kitlelerin -ve de **tabii** ki, «ruf ile aktif ilişki kurabilen bireylerin,

grupların, örgüderin ve partilerin- devrimci enerjisini, devrimci yatana zekasının ve devrimci atılganlığının Öneminin en etkili bir kabulünü fevkalade bit şekilde **birleştir-**

Lenin daima kitlelerin duygu ve düşüncelerinin farkında olmak gerektiğinin üstünde durmuş ve kendisi bunu en iyi bir şekilde uygulamıştır. Troçki'nin dediği gibi, “devrimin en kritik anlarında devrimci Önderlik sanatının onda dokuzu kitlelerin duygularını sezmesini bilmektir. Lenin'in en büyük kudreti, kitlelerin duygularını sezmedeki üstün yeteneğidir.”¹⁷

Kitlelerin gerçekten ne düşündüğünü ve neler yapabileceğini, parti, ancak mücadele içerisinde öğrenir. Marksizm ne mekanik determinizmi, kaderciliği ne de iradeciliği kabul eder. Onun temeli materyalist diyalektik ve kitlelerin kendi yeteneklerini eylem aracılığıyla keşfettiği İlkesidir. Lenin'in gerçekçiliği ile bayağı, pasif rcelpolitik arasında herhangi bir ortak yan yoktur. Lenin'in dediği gibi, “öncü sınıfın acil görevlerini irdeleyen ve mevcut durum içerisinde bu durumu tıkmaya yol açacak unsurları keşfeden marksist realizmin devrimci diyalektiği *mlpoHtik'* ziddidir,^{1*} Mevcut güçlerin gerçekçi bir değerlendirmesinin gerekliliğinin ve devrimci partinin kendisinin bu güç dengesindeki merkezî <ge olduğunun tamamen farkındadır. Partinin atılganlığı İşçilere güven verir, öte yanda ise, kararsızlık kitlelerin pasifliğine ve bunalım hissine yol açar. Güçler dengesini ve kitlelerin mücadeleye gönüllülüğünü belirlemenin tek yolu, partinin önderlik ettiği eylemden geçer.

Devrimci mücadele geliştikçe ve değıştikçe yararlılığını yitirmiş taktiklere bağlı kalmaktan sakınmak gerekir. Bir devrimci önderin yapabileceği en tehlikeli, en yıkıcı hata, kendisinin saptadığı ve dün uygun olan ama bugünün farklı güçler dengesine uymayan formüllerin esiri olmaktır. Çoğu kez tarih ani bir dönüş yaptığında, ilerici partiler bile bir an için kendilerini yeni duruma uyarlayamazlar ve daha önce doğ-u olan fakat şimdi tüm anlamını tarihin akışındaki dönüşün 'ani'liği ■cadar 'aniden* vitirmiş sloganları tekrarlarlar.

Devrim boyunca doğru anı tesbit etme sorunu son derece kritik >ir sorundur. Devrimin gelişmesinin hızı mümkün olduğu kadar doğ-u saptanmalıdır. Bu olmadan hiçbir gerçekçi taktik mümkün değildir.

Gerçekte olayların temposuna ilişkin beklentiler hiçbir zaman tamamen doğru çıkmaz ve zamanlamadaki gerekli düzeltmeler mümkün olduğu kadar çabuk yapılmak zorundadır.

Partinin taktikleri ve stratejisi, partinin genel ilkelerine uymaları için açık ve dÜ2 olmalıdırlar. Kitlelerin devrimci partinin siyasetini anlamalar) açısından, bunlar detaylar içinde kaybolmamak, dikkatleri parti politikasının özünden uzaklaştırmamalıdır. Partinin politikası birkaç basit ve açık sloganla ifade edilmelidir. “Sade ve düz politikalar en iyi politiklardır. İlkelere dayanan politikalar ert pratik politiklardır.”^{1*}

“Son tahlilde geniş, ilki politikalar tek gerçek, pratik politiklardır... önce genel sorunları halletmeden kısmi sorunlara girişen herkes, her adımda kendi bile farkında olmadan kaçırılmaz olarakgend sorunlarla 'karşı karşıya' kalacaktır. Her bir olayda körce bu sorunlarla karşılaşmak o insanın siyasetini en kötü biçimde yalpalamaya ve ilkesizliğe mahkum edecek demektir”^{2*}

“Bir eylem battı kendisine teoriyi, tarihi, tüm siyası durumun incelenmesini vb. temel edinebilir ve edinmelidir. Ancak mücadele içindeki bir sınıfın partisi, tiim bu tanışmalarda siyası tavrımıza ilişkin

somur sorulara tamamen berrak -ikili yorumlara izin vermeyen- yanıtlar gerektiğini hiçbir zaman unutmamalıdır: ‘evet’ ıııı, ‘hayır’ mı? Hemen şimdi, şu mevcut anda şu ya da bu yapılmalı mı, yoksa yapılmamalı mı?’²⁰

Güçler dengesi son derece ciddi bir şekilde hesaplanmalı ve ondan sonra bir karar alındığında kararlı bir şekilde hareket edilmelidir. Napolyon bir defasında General Berthier’e “Ben bir askeri plan yapmaya çalışırken benim kadar yarı-gönüllü bir kimse daha yoktur... Her türlü tehlikeyi ve mümkün her aksiliği abarttım... Kararımı verdiğim zaman ise bunun zaferini sağlayacak şeylerden başka herşeyi unuturum” diye yazmıştır.

Bu sözleri hatırlatan Troçki şöyle devam eder:

“O uygunsuz ‘yan gönüllü’ sözünün ima ettiği tavır dışında bu düşüncenin özü Lenin’e fevkalade ayar. Bir strateji sorununa karar verirken Lenin düşmanına kendi karatbhğitu ve uzak-görüşlülüğünü giydirerek başlar. Onun yaptığı taktiksel hatalar çoğunlukla bu stratejik kudretin yan ürünleri olmuşlardır.”²¹

Lenin’in özelliklerinden biri, en kötü olasılıkları hesaba katarak en cüretkar planı çizmektir.

‘Anahtar’ halkayı yakalamak

Lenin bize en karışık siyasi eylem zincirinde o anda tüm zincire yön verecek temel halkayı tesbit etmek ve yakalamak gerektiğini öğretir.

"Her sorun ‘ucu olmayan bir halkaya’ benzer çünkü bir bütün olarak siyasi hayat sonsuz sayıda halkalardan oluşan uçsuz bir zincirdir. Siyaset sanatının riimü, elimizden kaçma olasılığı en az olan halkayı, o anda en önemli olan halkayı, sahibine tüm zincirin sahipliğini herşeyden çok garantileyen halkayı bulmakta ve elimizden geldiği kadar sıkıca yakalamakta yatar”²¹

Lenin bu benzetmeden sık sık bahsetmiş ve bunun izah ettiği kuralı pratikte kendisi her zaman uygulamıştır; en kritik dönemlerde tüm ikincil faktörleri bir kenara bırakıp en temel faktörü yakalayabilmiştir. Asıl konudan kendisini doğrudan veya dolaylı olarak sap-tırabilecek her şeyi bir kenara atmıştır. Troçki’nin çok yetinde ifade ettiği gibi;

"Kritik engel başarıyla aşıldığında bile Lenin zaman zaman ‘ama aslında şunu veya bunu unuttuk...’ ya da ‘fırsat kaçırdık çünkü temel konuya çok gömüldük...’ diye söylenirdi. Bunun üzerine birikirı ona, ‘ama bu sorun ortaya koyulmuştu ve bu öneri yapılmıştı, o zaman sen hiçbir şey’ dinlemek istemiyorum diyordun’ diye hatırlatırdı!

"Bu defa Lenin, ‘Ben mi? İmkansız! Hiç hatırlamıyorum derdi.

"Ardından gülmeye başladılar ve bu kasıtlı gülüşünde bir ‘hata’ın itirafı vatâtı; ve ellerini kaldırıp çaresizce tekrar indirerek ‘ne yapalım, insan her şeyi yapamaz’ dercesine o kendisine has jestini yapardı. Onun bu ‘kusut’u, tüm iç güçlerini en üst haddine kadar harekete geçirebilme yeteneğinin diğer yüzünden başka bir şey değildi. Onu tarihin en büyük devrimcisi yapan yeteneği işte budur.”^M

Gene Ttoçki'nin dediği gibi;

“Vladimir İlyiç ikincil şeylere ve bazı yan konulara görünüşte önem vermiyor diye ben dahil olmak üzere birçok yoldaş tarafından çok sık eleştirildi. ‘Normal* yavaş gelişme dönemlerinde bu bir siyasi önderin noksanlığı olmuş olabilirdi; ama, tüm gereksiz şeylerin, tüm tesadüfi ve ikincil şeylerin arka plana çekildiği, önemini yitirdiği ve geriye iç savaş keskin biçimiyle ancak temel sınıf uzlaşmazlığının kaldığı yeni çağda, yoldaş Le-nin’i emsalsiz yapan şey işte budur. Dikkatli devrimci bakışlarıyla en önemli, en gerekli, en vazgeçilmez şeyi yakalayabilmesi ve başkalarına gösterebilmesi onun en üstün düzeyde sahip olduğu Özel bir yetenektir. Lenin’in eylemini ve kafasının işleyişini yakından görme şansını elde etmiş benim gibi yoldaşlar için onun dış, tesadüfi ve yüzeysel şeyleri reddeden ve konunun özüne vararak gereken eylem yöntemini kavrayan aklının keskinliğine ve inceliğine coşkunlukla hayran olmamak -evet, coşkunlukla hayranlık diyorum- elde değildir”¹⁵

Lenin’in taktiksel hataları da vardır ve bunların çoğu onun dik-kaderini temel halkada toplamasından ve eylem sahnesinden uzun süre uzak kalmasından olmuştur. Ancak, madalyonun diğer yüzü, onun müthiş stratejik kavrayışıdır Taktiksel yargı hataları yapılmış olsa bile parti stratejisini uzaktan kesin bir şekilde tarif edebilmiştir.

Lenin ‘değneği’ bir gün bir tarafa, ertesi gün aksi tarafa ‘bükümekte’ ısrar ederken temel olarak haklıdır. Eğer işçi hareketinin her yönü eşit bir şekilde gelişmiş olsaydı ve dengeli bir büyüme söz konusu olmuş olsaydı, o zaman ‘değnek bükme’nin hareket üzerinde zararlı bir etkisi olurdu. Fakat gerçek hayatta eşitsiz gelişme yasası söz konusudur. Her değişik ortamda hareketin belli bir yanı önem kazanır. İleri adım atmanın önündeki asıl engel parti kadrosu noksanlığı olabilir, ya da tam tersine, parti kadrolarının tutuculuğu onların sınıfın öncü kesiminin arkasında kalmalarına neden olabilir. Tüm unsurların mükemmel bir şekilde denk gelmesi ‘değnek bükmeye’ gerek bırakmayabilirdi, ama bu aynı zamanda devrimci partinin ya da devrimci önderliğin gereksizliği demek olurdu.

Sezgi ve cesaret

Nesnel durumun en akli basında değerlendirmesi bile kendi başına devrimci strateji ve taktikleri geliştirmeye yetmez. Her şeyden öte devrimci önderin çok keskin bir sezgi duyusu olması gerekir.

Birçok şeyin bilinmediği ve tesadüflere, karışıklıklara açık olduğu devrimci bir durumda güçlü bir irade yetmez. Asıl gereken, Önemliyi önemsizden ayırabilmek ve tablonun noksan yerlerini tamamlayabilmek için tüm durumu hızlı bir biçimde kavrayabilirle yeteneğidir. Her devrim çok bifenmczli bir denklemdir. Dolayısıyla, devrimci önderin son derece gerçekçi bir hayal gücü olması gerekir.

1905’ deld kısa bir aralık dışında Lenin devrim öncesi on beş vılı yurtdışında geçirmiştir. Oysa onun gerçeği hissedışı, işçilerin duygularını kavrayışı zamanla körelmemiş, aksine iyileşmiştir. Gerçekçi hayal gücünün temeli derin teorik anlayışı, kuvvetli hafızası ve yaratıcı düşünme yeteneğidir. Ve sürgünde kendisini görmeye gelenlerle yaptığı seyrek görüşmeler hayal gücünü beslemiştir.

Lenin’in devrimci sezgisi olağandışıdır. Başka birisinin muhtemelen farketmeden geçeceği ancak l.cnin’in tüm sosvo-politik durumu gözünün önünde canlandırmasına neden olan tek bir cümleyi örnek

vermek bunu anlatmaya yetecektir.

“Temmuz günlerinin ardından Krenski hükümetinin bana gösterdiği büyük merak yüzünden yeraltına İnmek zorunda kalmıştım... Petrograd’ın uzak bir işçi mahallesinde küçük bir işçi evinde yemek zamanıydı. Evin sahibesi ekmeği masanın üzerine koyduğunda ev sahibi şöyle dedi; ‘Şu güzel ekmeğe bak. “Onlar” artık bize kötü ekmeğe vermeye cesaret edemiyorlar. Biz ise artık Petrograd’da bir daha iyi ekmeğe göremeyeceğiz diye korkuyorduk/

“Temmuz günlerinin bu sinil’ değerlendirmesine çok şaşırdım. Benim kendi

düşünceleri») olayların siyasi önemi etrafında dolanıyor, olayların genel akışında oynadığı rolü tartışıyor, Kirilue bu zikzaktı neden olan durumu ve bunun yaratacağı orranit ve şimdiki duruma uyabilmek için sloganlarımızı ve parti mekanizmamızı nasıl değiştirmemiz gerektiğini değerlendiriyordu. Ekmeğe gelince, yokluğunu hiç bilmeyen ben, bunu düşünmemiştim. Bunun sorun olduğu hiç aklıma gelmemişti...

“Ancak ezilen sınıfın bu ferdi, maaşı iyi ve oldukça zekî işçilerden biri olmasına rağmen, şaşırtıcı bir basidik ve açıklık ile, biz aydınların gök yüzündeki yıldızlar kadar uzak kaldığımız sağlam bir kararlılık ve hayret verici berraklıkta bir ileri görüş ile konunun can alıcı noktasına dokunmuştu. Tüm dünya iki kampa ayrılmıştı: Çalışan halk ‘biz’ ve sömürenler ‘onlar’. Temmuz olayları hakkında herhangi bir pişmanlığın izi bile yoktu; bu olaylar emek ve sermaye arasındaki uzun mücadelenin muharebelerinde» sadece birisiydi. Dereye giren paçayı sıvar.”

“Devrimin yarattığı “olağanüstü karmaşık durum” ne kötü şey’ diye düşünür ve hissederi’ burjuva aydın.

“İşçi ise, “unlan” biraz sıkıştırdık; “onlar” artık bize önceki gibi yüklenmeye cesaret edemiyorlar. Gene sıkıştıracamız - ve kökünden söküp alacağız’ diye düşünüyor ve hissediyor.”⁴

Krupskaya, “İlviç’in her kamam özel bir içgüdü, işçi sınıfının o antla yaşamakta oldukları üzerine derin bir anlayışı vardı,” dediğinde son derece haklıydı.²⁷ Tarihînin en dramatik anlarında kitlelerin duygularını anlayabilmek için özellikle sezgi önemlidir ve İ.e-nin’ın bu konuda üzerine yoktur. “Özellikle büyük siyasi dönüm noktalarında kitleler için vx* onlarla birlikte düşünmek ve hissetmek onun çok gelişmiş bir özelliği.”²⁸

Bir defa belli bir taktiksel karar alındığı zaman devrimci önder hiçbir tereddüt göstermemelidir; büyük cesaret sahibi olmalıdır. İ.e-nin’in bu konuda hiçbir noksanı yoktu. Onun bu özelliğini M.N. Pak-rovski nin şu sözleri çok iyi anlatır:

“Şimdi dönüp geriye balonca bana fiyle geliyor ki İ.e-nin’in başlıca özelliklerinden biri onun muazzam siyasi cesaretiydi. Siyasi cesaret, kahramanlık

STRATEJİ VE TAKTİKLER - 285

veya açlığa meydan okuma ile aynı şey değildir. Devrimcilerin arasında idam sehpasından ya da Sibiry’a dan korkmayan kahraman insanlar saymakla bitmez. Ama bu kimseler büyük siyasi kararların

sorumluluğunu almaktan çekinirlerdi. Oysa, ne kadar zor olursa olsun Lenin'in karar verme sorumluluğundan hiç korkmadığı her zaman için malumdur. Bu konuda hiçbir zaman riskten asla kaçınmamıştır ve sadece kendisinin ve partisinin kaderini değil, tüm ülkenin kaderini ve bir dereceye kadar dünya devriminin kaderini kapsayan adımların sorumluluğunu yüklenmiştir. Bu öyle garip bir şeydi ki, eylemine her zaman küçük bir grup insanla başlamak zorundaydı, çünkü işin en başından onun peşinden gelecek kadar türeldi ancak birkaç kişi vardı.”²⁹

Birçok 'marksist' marksizme kadereci bir içerik katarak önemli kararlar alma zahmetinden kurtulmayı denemiştir. Bu, menşeviklerin bir özelliğidir. Onlar her krizde şüphe, tereddüt ve korku göstermişlerdir. Oysa devrim, sosyal sorunları çözenin en acımasız yöntemidir. Lenin çok tutarlı bir devrimciydi. Karar vermekte gösterdiği cüretkarlığıyla ve en büyük eylemler için sorumluluk almakta gösterdiği gönüllülükte üstüne kimse yoktur.

Rüya ve gerçek

Devrimci strateji ve taktikleri yerine getirmek için sadece gerçekçi olmak değil, aynı zamanda rüya görmek de gereklidir. Birçok yazar Lenin'i gerçekçi ve romantizmden uzak birisi olarak tarif etmiştir. Bu, ona haksızlık yapmak olur. Büyük bir rüyanın İlhamı olmadan kimse devrimcilik yapamaz.

"Pisarev, rüya ve gerçek arasındaki uzlaşmazlık hakkında, 'uzlaşmazlık var, uzlaşmazlık var diye yazar. "Rüyalarım olayların doğal gidişatının önünden yürüyor olabilir ya da olayların gidişatının asla gitmeyeceği bir yönde uçu-yotolabilir. Birinci halde, rüyacımanın hiçbir sakıncası yoktur; hatta emekçi insanların enerjisini desteliyor ve genişletiyor olabilir... Bu rüyalarda emeğin gücünü çarpıtacak ya da engelleyecek hiçbir şey yoktur. Öte yanda, eğer insan bu çeşit rüya görme yeteneğinden tamamen yoksun olacak olsaydı.

zaman zaman önden koşup bütün ve tamamlanmış bir tabloyu kafasında canlandırmayacak olsaydı o zaman sanat, bilim ve pratik çaba sahasında uzun ve zorlu işlere girişmek ve yapmak için insanoğlunu teşvik edecek ne gibi bir dürtü olabileceğini ben hiç düşünmüyorum... Hayal eden kimse ciddi bir şekilde hayaline inanıyorsa, hayatı dikkatle gözlemliyor ve gözlemlerini hayalindeki şeylerle karşılamıyorsa, ve genel olarak söylemek gerekirse, fantezilerini elde etmek için özenle uğraşıyorsa o zaman hayaller ile gerçek arasındaki uzlaşmazlığın hiçbir zararı olmaz. Eğer hayaller ile gerçek arasında biraz bir benzerlik varsa hiçbir sorun yoktur.'

"Ne yazık ki hareketimiz içinde bu çeşit hayal kurma pek azdır. Ve bunun en büyük sorumlular!, ağır başlı görüşleriyle ve 'somuta' 'yakınlıklarıyla' övünenlerdir.”*

Lenin kendi romantik çizgisini eylemin gerekliliğine tabi kılmıştır. Rus aydınlarının gerçekten uzaklıklarından nefretle söz etmiştir. Gemçarov'un ünlü romanının kahramanı Oblomov'u, her zaman büyük şeylerin hayalini kuran ama bunları yapabilmek için son derece tembel ve zayıf olan 'lüzumsuz insan' diye, hep küçümseyerek anmıştır.

Ferdinand Lassalle devrimci siyasetin temel gereklerini çok iyi ifade eder: "Her büyük iş mevcut durumun tespitiyle başlar." Lenin sık sık İngilizce, "gerçekler inatçı şeylerdir" derdi. "Marksizm tavrını olasılıklara göre değil, gerçeklere göre belirler. Her marksist politikasının temelini yalnızca kesinliği ve tartışılmazlığı kanıtlanmış olayları koymalıdır.”³¹ Aynı zamanda Lenin daima gerçek ile

olasılıklar arasındaki köprüyü aramıştır. Hareketin önündeki görevlerin büyüklüğü ile aynı hareketin fiili zayıflığı arasındaki uçuruma bakmaktan çekinmemiştir. Ayaklarını yere basmış fakat gözünü yukarıya dikmiştir.

1

M.N. Pokrovsky hatıralarında, 1908 yılında, kendisinin de içinde bulunduğu Lenin'e gönderilen bolşevik delegasyonunun, ondan felsefi çalışmalarını bırakıp pratik siyasete dönmesini istediğini anlatır. Ancak Lenin bunu reddeder.¹²

Parti: Strateji ve taktiklerin okulu

Strateji ve taktik sorunları, bunların devrimci parti kanalıyla uygulamaya koyulma olasılığı gerçekçi bir olasılık olduğu kadarıyla Lenin için önemlidir. O partiyi strateji ve taktikler için bir okul, işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi için bir mücadele örgütü olarak görmüştür.

Devrimci önderlik ancak kitlelerin bir parçasıysa, işyerlerinde, sokaklarda, evlerinde, aşacaklarında onları dinliyorsa kitlelerden bir şeyler öğrenebilir, onların ne düşündüklerini ve hissettiklerini bilebilir. Kitlelere bir şey öğretebilmek için Önderlik önce onları dinlemelidir. Tüm hayatı boyunca Lenin buna inanmış ve bunu uygulamıştır.

Parti sınıfın öncü kesiminin gerisinde kalmamalıdır. Fakat aynı zamanda, erişilemeyecek kadar ileride de olmamalıdır. Kitlelerin en önünde olmalı ancak kökleri kitlelerin içlerinde bulunmalıdır:

“Başarılı olabilmek için her ciddi devrimci faaliyet, devrimcilerin ancak gerçekten yiğit ve ileri sınıfın öncülerinin rolünü oynamaya muktedir olduktan fikrinin anlaşılabilmesini ve eyleme dönüştürülebilmesini gerektirir. Öncü, öncülük görevini ancak önderlik ettiği kitlelerden tecrit olmaktan sakınabildiği ve tüm kitleyi gerçekten ileri yitirdikten sonra zaman yapmış olur.”²

Daha önce de belirttiğimiz gibi, devrimci partinin gerekliliği işçi sınıfının bilincinin eşitsizliğinin bir sonucudur. Ancak, aynı zamanda, parti sınıf bilincini mümkün en üst düzeye yükselterek bu eşitsizliği gidermeyi hızlandırmakla yükümlüdür. Kendini sınıfın ortalama ya da en düşük bilinç düzeyine uyarlamak oportünizmin hüyesüdür. Öte yanda, proletaryanın en ileri kesiminden örgütsel bağımsızlık ve tecrit ise sek terliğe giden yoldur. Gerçek devrimci partinin rolü sınıfın ileri kesimini mevcut koşullar altında en üst düzeye yükseltmektir.

Kitlelerden bir şeyler öğrenebilmek için parti aynı zamanda kendi hatalarından dersler çıkarabilmek, özeleştiri yapabilmelidir.

“Bir siyasi partinin kendi hatalarına ilişkin tavrı, o partinin ne kadar samimi olduğunu ve kendi sınıfına ve emekçi insanlık karşı sorumlu ilişkilerini pratikte ne derece ıtrine getirdiğini (artmanın en önemli ve emin göstergelerinden biridir. İlahasını aamimivciîc kabul etmek, bunun nedenlerini tespit etmek ve düzeltilmesinin yollarını aramak ciddi bir partinin özellikleridir; görevlerini işte böyle yerine getirmeli, sınıfını ve sonra da kitleleri işte böyle eğitmeli ve yetiştirmelidir.”⁰

“İleri sınıfın mücadelecisi parti sinin hata yapmaktan korkmasına neden yoktur. Asıl korkması gereken şey hatasını sürdürmek, yanlış bir utanç duygusuyla hatasını kabul etmeyi ve düzeltmeyi reddetmektir.”^{1*}

Partinin hatasının düzeltilmesine kitleler de katılmalıdır. Örneğin 21 Ocak 1905 günü Lenin şöyle yazmıştır:

“Biz sosyal demokratlar Çar'a ve onun köpeklerine karşı gizliliğe başvururuz, fakat halkın partimiz hakkında her şeyi, parti içindeki her çeşit görüşü, programının ve politikasının gelişmesini bilmesi için ve hatta herhangi bir kongrede şu ya da bu parti kongresi delegesinin ne dediğini bilmesi için her türlü zahmete gireriz.”^M

25-26 Nisan 1906'da Lenin'in yazdığı gibi, doğrudan devrimci mücadele dönemlerinde açık tartışma daha da önemli ve gereklidir.

“Günümüzdeki gibi devrim dönemlerinde partinin tüm teorik hataları ve taktiksel sapmaları bu sürecin kendisi tarafından en acımasızca eleştiri görür ve bu işçi sınıfını emsali görülmemiş bir süratle aydınlatır ve eğitir. Böyle zamanlarda her sosyal demokratın görevi, teori ve taktik konularında parti içindeki ideolojik mücadelenin mümkün olan en açık, geniş ve serbest bir biçimde yapılmasını, fakat bunun hiçbir şekilde sosyal demokratik proletaryanın devrimci eylem birliğini zedelememesini ve engellememesini sağlamaya çalışmaktır.”*4

Lenin, tartışmanın iç parti çevreleriyle kısıtlanmaması, fakat parti dışındaki insanların da takip edebilmesi için alenen sürdürülmesi gerektiğini tekrar tekrar söylemiştir.

“Partimizin ciddi bir hastalığı, kitle partisi olmanın artan sancılarıdır. Çünkü, önemli farklılıklar tam açıklık kazanmadan, çeşidi eğilimler arasında açık mücadele olmadan, partinin hangi önderlerinin ve örgütlerinin şu veya bu çizgiyi takip ettiğini kitlelere açıklamadan kitle partisi veya sınıf partisi olunamaz- Bunlar olmadan da adına layık bir parti kumlamaz.”*7

Başka bir zaman tekrarladığı gibi,

“Parti programının ilkeleri sınırlan içinde eleştiri sadece parti toplantılarında değil, halka açık toplantılarda da serbest olmalıdır (RSDİP'in ikinci Kongre'sinde Plehanov'un bu konuda söylediklerini okuyucuya hatırlatırız). Bu tip eleştiri ya da 'ajitasyon' (çünkü eleştiri ajitasyondan ayrı düşünülemez) yasaklanamaz.””

Parti'îçi demokrasi ile partinin sınıf içindeki kökleri arasında diyalektik bir ilişki vardır. Doğru sınıf politikası ve proleterlerden oluşan bir parti olmadan sağlıklı bir parti demokrasisinin olanağı yoktur. İşçi sınıfı içinde sağlam bir tabanı olmadan, her türlü parti-îç demokrasi ve disiplin lafi anlamsız laf kalabalığıdır. Aynı zamanda, parti demokrasisi ve sürekli özeleştiri olmadan doğru bir sınıf politikası geliştirmek de olanaksızdır.

"Disiplinin önemi ve işçi sınıfının partisinde bu kavramın nasıl anlaşılması gerektiği konusundaki teorik görüşlerimizi birçok defalar belirttik. Bunu, edemde birlik, tartışma ve eleştiri özgürlüğü olarak tanımladık. İleri sınıfın demokratik partisine ancak böyle disiplin layık ür.”^

“Tartışma ve eleştiri özgürlüğü olmadan proletarya eylem birliğini tanı-maz.”^{MC}

Mücadele deneyimini özümsemek için demokrasi nasıl gerekliyse mücadeleye önderlik etmek için merkeziyetçilik ve disiplin de öyle gereklidir. Sağlam örgütsel ahenk partinin davranmasını, girişimlerde bulunmasını ve kitlelerin eylemini yönlendirmesini mümkün kılar. Kendi kendine güveni olmayan bir parti kitlelerin güvenini kazanamaz. Anında müdahale etme ve üyelerinin eylemini yönlendirme gücünden yoksun kuvvetli bir parti önderliği olmadan devrimci parti varlığını sürdüremez. Parti, iktidar için kararlı bir mücadeleye öncülük eden merkeziyetçi bir örgütlenmedir. Bu yüzden, eylemde çelikten bir disipline ihtiyacı vardır.

Savaş sanatı konusunda Clausewitz

Bu bölümün başlarında Lenin'in strateji ve taktik kavramlarının esas olarak Clausewitz'in yazılarından etkilendiğini belirtmiştik. Lenin'in ifadelerindeki ve tavrındaki yakın benzerliği görmek için Clause-tyitz'den sözetmekte yarar var.

Clausewitz *Savaş Üzerine* adlı kitabına soyut savaş kavramı ile somut gerçek savaşlar arasında kökü bir farklılık olduğunu anlatarak başlar. Gerçek savaş soyut savaştan farklıdır, çünkü umulan şartlar hiçbir zaman öyle çıkmaz. Olaylar sadece basit nedensellik ile değil, çeşitli neden ve sonuç zincirlerinin birleşmesiyle şekillenir; tesadüfler büyük rol oynar; psikolojik faktörler insanların aldıkları kararların önemli etkenlerini oluşturur vb. Clausewitz bütün bunları 'sürtünme' başlığı altında sınıflandırır - bu başlık, fizikte gerçek ve ide-alize edilmiş mekanik süreçler arasındaki farkı açıklar. Bu kavrama açık bir benzetmedir. Ancak 'sürtünmeyi' hesaba katarak gerçek savaş ile soyut savaş, pratik deneyim ile teori arasındaki ilişkiyi kavramak mümkündür. Savaşın "gerçeği ile kavramı arasındaki farkın" ve "özel koşulların etkisinin" kaynağı budur.⁴¹

Kavramı dünya gerçeklerine uygun hale getirebilmek, "deneyimin sonuçlarına tekabül eden sonuçlara sırt dayamak gerekir, çünkü, birçok ağacın ancak çok büyümeden meyve vermesi gibi pratiğin sanatında da teorik yapılar ve çiçekler çok uzakta filizlenmemelidir!», asıl toprağı olan pratik deneyimlere yakın durmalıdır."⁴²

Savaş sanatı birçok bilime -fizik, coğrafya, psikoloji vb.- dayanır ama her şeye rağmen bir sanattır. Büyük savaş önderi, düşmanı ezmek özel amacı için bu bilimlere iyi kullanabilmesini öğrenebilir. Savaşın içerdiği çok çeşitli karmaşık nedenlerle, kumandanın, her şeyden önce bir taraftan deneyime ve kuvvetli irade gücüne, öte taraftan sezinleme ve hayal gücüne ihtiyacı vardır.

"Her savaş özgül gerçekliklerle doludur ama aynı zamanda her biri, generalin şüphelenmiş olabileceği ancak hiçbir zaman kendi gözleriyle görmemiş olduğu ve üstelik gece karanlığında etrafından dolaşması gereken kayalarla dolu keşfedilmemiş bir denizdir. Eğer bir de ters bir rüzgar çıkacak olursa, yani büyük tesadüfi bir olay terslik yaratacak olursa, o zaman general en mükemmel ustalık, serinkanlılık ve enerjiye ihtiyacı duyar... Bu sürtünmeyi bilmek o çok sözü edilen savaş deneyiminin en önemli tarafıdır ve iyi bir generalden bu beklenir. Şüphesiz, bunları aklında çok büyütüyorsa ve korkuyorsa, o general iyi bir general değildir... fakat iyi bir general bunların farkında olmalıdır ki mümkünse üstesinden gelebilsin ve işte o ihtilaf nedeniyle olanaksız olan bir mükemmellik beklemesin. Ayrıca, bunlar teorik olarak öğtenilemez; ve öğrenilebilecek olsa bile gene de kıvraklık denilen o yargılayıcı deneyimine gerek vardır."⁴¹

aktikler ile strateji arasındaki farkı Clausewitz çok iyi ifade eder:

"Strateji, savaşın sonunu temin edecek muharebeyi seçmektir; dolayısıyla tüm askeri eyleme savaşın amaçlarına uygun olması gereken bir hedef vermelidir; bir başka deyişle, strateji savaşın planını oluşturur; ve bu amaçla, son karara yol açacak eylem dizelerini birbirleriyle bağdaştırır, yani değişik adımlar için planları yapar her bir anlamda verilecek mücadeleleri düzenler. Bütün bunlar büyük çoğunluğuyla ancak varsayımlara dayanarak belirlendiği için (ki bazıları yanlış çıkacaktır) ve detaylarla ilgili bir süte diğer hazırlıklar önceden yapılamayacağı için doğaldır ki, strateji, ayrıntıları anında ayarlamak ve savaş içinde ardı kesilmeden gerek gösteren değişiklikleri genel planda yapabilmek için savaş meydanına orduyla birlikte gitmelidir. Yani strateji bir an için bile elini işten

çekemez.”⁴⁴

İktidatlar stratejiye tabi olmalıdır. Ancak bir taktiksel adımlar stratejide değişikliklere gerek gösterebilir.

“En büyük şey, her iki taraftın birbirini hükümsüz kılan ilişkilerini göz altında bulundurmadır. Bunlardan, herşeyi belirleyen belli bir çekim merkezi, güç ve hareket merkezi oluşur; ve düşmanın bu çekim merkezine tüm güçlerin toplu darbesi yöneltilmelidir.

“Her zaman için küçük büyüğe, önemsiz önemliye, tesadüf zorunluya bağımlıdır. Bu, bakışımıza kılavuz olmalıdır.”⁴⁵

“Belirleyici noktada üstünlük en önemli şeydir... bu konu, genellikle, tartışmasız her şeyin en önemlisidir.”⁴⁶

Clausewitz’in dogmacılıktan uzak kafası onun hayal ürünü model ile bunun karşıtı gerçek arasındaki ilişkiyi çok iyi bir şekilde kavramasını sağlamıştır. Teori ile pratiğin şekillenmeleri arasındaki canlı ilişkileri iyi anlamıştır. Savaşta başarılı Önderlik için doğru uyarlanması gereken bilimlerle savaş sanatı arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Her şeyden öteye, açık bilimsel kavramsal tasarım ile desteklenen sezgi dehasının büyük önemini iyi anlamıştır.

Clausewitz’in yazıları Friedrich Engels’in askeri yazılarını da etkilemiştir ve hem Clausewitz hem de Engels, Lenin’e etkide bulunmuşlardır. Lenin’in özelliğı, pratik deneyimin, bilimin ve sanatın karmaşık bileşimiyle bu taktik ve strateji kavramlarının sadece onun düşüncesinin bir parçası olmakla kalmayıp onda ete ve kemiğe bürünmeleridir. Lenin içgüdüyle kısa süre içinde en etkili strateji ve taktikleri geliştirmiş; yüksek İrade gücü zekasının keskinliğı ile uygunluk göstermiştir.

Strateji ve taktisyen olarak Lenin’in gücü 1905 devriminde çiçek açmış ve bundan on iki yıl sonra 1917’de Ekim devriminin başarısıyla tüm ustalığını sergilemiştir.

15

Menşeviklerle yarı birlik

1905 devriminin fırmalî aylarında Menşevik Partisi oldukça dağınıktı ve akıntıya kapılmış gidiyordu. Genellikle merkezci unsurlardan oluşan örgütün olaylardan başı dönmüştü ve liberallere bağılılıklarını ter-kedip bolşevilerle tavır alarak, oldukça sola kaymışlardı.

“Birçok menşevik burjuva devrimine güvenlerini kaybetmeye başladı. Burjuvazinin ya hain ve karşı-devrimci ya da fiilen vadiyim yitirmiş bir güç olarak kafalarından çıkararak, bolşeviklerin yaptığı gibi iktidarı ele geçirmeye ve geçici devrimci hükümeti kurmaya hazırlı andılar. Dan’ın Kautsky’e yazdığı gibi: Man lebr hier wie im Taumme), die revolutionäre Luft \virkte wie \Vein, 'sanki sarhoş gibiyiz, devrimci hava şarap gibi etkiliyor insanı’.”¹

Menşevik gazete *Nacak'nun* başyazarları Troçki ve Parvus’tu. Bu gazeteyle bolşevik *Novaya İstoriya* arasındaki ilişkiler, Troçki’ye göre, “çok dostane”ydi. İki yayın:

“Bitbirleriyle hiçbir polemige girmediler. ‘Kaçak’*tuin* ilk sayısı çıktı. Mücadeleye kanlan bir yoldaşı selamlıyoruz. Birinci savı yoldaş Troçki’nin yazdığı Hkim grevinin harikulade bit tarifi ile dikkate değer’ diye yazmıştı bolşevik *Notrrya* Birbiriyle kavga eden İnsanlar böyle yazmazlar. Kavga yoktu. Tam tersine, iki yayın burjuva eleştirilere kaışı birbirlerini korudular. Lenin geldikten sonra bile Novaya jızn, benim ‘sürekli devrim*’ üzerine yazılarımı destekledi. Her iki gazete, iki hizibin de Yaptığı gibi, parti birliği, nin yeniden kurulmasını savundular. Lenin dahil bolşeviklerin Merkez Komitesi, bölünmenin sadece yurtdışı sürgün koşullarının sonucu olduğunu ve devrimin olaylarının hizipler arası mücadeleye hiçbir ciddi zemin bırakmadığını söyleyen bir karan oybirliğiyle aldılar. Ben de aynı çizgiyi *J^aca-//*da savundum, sadece Martov pasif bir direnme gösterdi.”²

Yıllar sonra Lenin hala, “*Naeak*y\|x* hatırlayın... ‘Witte, Bour-se’nin ajanı, Struve ise Witce’nin ajanıdır’ anlayışıyla yazılmış yazıları hatırlayın. Bunlar mükemmel yazılardı! Ve o günler mükemmel günlerdi - Kadetlerin ne olduğu hakkında menşevîklerle aynı şeyleri söylüyorduk” diye yazmıştır.³ Sağcı menşevik Çervanın 1905-1906’yı pişmanlıkla hatırlar: “St. Petersburg’daki Kasım grevine katılmakla, sekiz-saatlik işgününün zorla başlatılmasıyla ve ilk Duma’yı boykot etmekle menşevikler bolşevîklerin devrim sarhoşluğunun etkisinde kalmışlardı.”⁴

Mevcut durum ve olası gelecek

Moskova’da devrimci işçilerin mücadelelerinde menşevikler ön saflardaydılar. Moskova Sovyctı’nin 6 Aralık günü yaptığı toplantıda genel grev ve silahlı ayaklanma önerisini coşkuyla desteklediler.⁵ Ve bundan birkaç gün sonra, silahlı ayaklanmayı destekleyen bildiri dağıttılar.⁶ Menşevik önderlerden Martinov 1905’deki tavırlarını şöyle özetliyordu: “Kendimize şöyle dedik: Le vin est tire, il faut ie boire. Madem ki şarap bardağı doldurulmuş, içmek gerekir. Belirleyici anlarda kararlı bir şekilde davranmak gerekir, incelemeye vakit yoktur.” Ancak, menşevikler olayları yönlendirmeye çalışmaktan çok olayların akışına kapılmışlardı. Gene aynı menşevik önderin dediği gibî, “Fakat fark suydu kî, biz içinde bulunduğumuz durumu içine düştüğümüz bir durum olarak görüyorduk, bolşevikler ise bunun için çabalıyor ve bunu doğal olarak görüyorlardı.”⁷ Hemen birkaç ay sonra Martinov 1905 ‘dcliliği’ne tövbe ediyordu! Martov’un tepkisi tipikti.

Şubat 1906’da Aksclrod’a yazdığı bir mektupta şöyle şikayet ediyordu; “İki aydır... başladığım hiçbir yazıyı bitiremedim. Bu ya sinir ya da zihin yorgunluğundan - ama bir türlü aklımı toparlamıyorum.” Bu mektup 1917’den sonra ortaya çıktığında Troçki şöyle demiştir: “Martov 1906’daki hastalığına ne diyeceğini bilemiyordu, ama bunun belli bir adı var: Menşevizm. Devrim anında oportünizm, herşeyden önce yalpalama ve ‘aklını topariyamamak’ demektir.”⁸

Lenin devrim olaylarının baskısının menşevikleri sola çekmeye devam edeceğini umuyordu. Şubat 1905den itibaren bolşevikler-le menşeviklerin birliğini savundu. Örneğin Kasım ayında şöyle diyordu:

“Herkes biliyor ki, sosyal demokrat işçilerin büyük çoğunluğu parti içindeki bu bölünmeden son derece hoşnutsuzlar ve birlik talep ediyorlar. Herkes biliyor ki, bölünme, partiye karşı sosyal demokrat işçiler (ya d3 sosyal demokrat olmaya hazır işçiler) arasında belli bir soğukluk yarattı. “İşçiler parti ‘şeflerinin kendiliklerinden birleşeceklerine neredeyse tüm umutlarını yitirdiler.

Birliğin gereği hem RSDİP'in Üçüncü Kongresinde hem de geçen Mayıs'taki menşevik konferansta resmen kabul edilmişti. O zamandan beri altı ay geçti ama birlik davası hemen hemen hiçbir ilerleme kaydedemedi. İşçilerin sabırsızlık göstermeye başlamasına hiç şaşmamak gerekir.”⁹

Aslında Rusya'nın her tarafında bolşevik ve menşevik şubeler kendi kendilerine, merkezi politikadan tamamen bağımsız bir şekilde, birleşiyorlardı. Örneğin, ulusal düzeyde iki örgütün resmi birleşmesinden altı ay önce Kasım 1905'de Odessa'da bolşeviklerle menşeviklerin birliğinin sağlanmasını Piyatnitski şöyle hatırlar:

“Merkez Komitesi'nin ajanı bolşevik Leva (Vladimirov) iki merkezin tepede birliğini beklemeden her ne pahasına olursa olsun menşeviklerle birleşme önerisiyle o günlerde St. Petersburg'dan gelmişti. Pogrom'dan (Yahudi soykırımı) önce Odessa'dan gelen bolşevik Baron (Edward Essen) öneriyi destekledi. İkisinin önerisi hem menşevik hem de bolşevik parti üyeleri tarafından samimiyetle karşılandı. Bunu anlamak zor değildi: Soykırım sırasında zaten az olan gücümüzün zayıf ve dağınık olduğu her parti üyesi için açıkça ortaya çıkmıştı. 17 Ekim Manifestosundan sonra örgütümüzün alması gereken biçim üzerine bir raporun yoldaş Gusev tarafından okunduğu Odessa örgütü üyelerinin genel toplantısında Leva ve Baron yoldaşlar menşeviklerle derhal birleşmeyi önerdiler. Komite birliğe karşı çıkmadı ama tabandan birleşme yöntemine kesinlikle karşıydı. Odessa Komitesi, başında üçüncü Parti Kongresinde seçilmiş Merkez Komitesi'nin bilgisi ve onayı olmadan Odessa örgütü menşeviklerle birleşebilirdi. Öte yanda Baron ve Leva ise, tabandan baskı geliştirebilmek için Merkez Komitesi'nin onanmadan birleşme taraftarıydılar. Birlik önerisinin hem bolşeviklerin hem de menşeviklerin parti toplantılarında büyük çoğunlukla kabul edileceğinin komite farkındaydı, çünkü birlik taraftarları ne zaman konuşsalar, derhal, neredeyse herkesin desteğini alıyorlardı. Böylece bolşevik komite kendisinin karşısında olduğu bir birliğin koşullarını hazırlamak zorunda kalmıştı.”¹⁰

23 Nisan ve 8 Mayıs 1906 tarihleri arasında Stockholm'de bir 'Birlik' Kongresi oldu. Buradan çıkan 'birleşik' parti sadece bolşeviklerle ve menşevikleri (birlikte 70.000 kadar üye) değil, aynı zamanda Yahudi Bund'u (33.000 üye), Rosa Luksemburg'un önderliğindeki Polonya Sosyal Demokratlarını (28.000 üye) ve Letonya Sosyal Demokratlarını (13.000 üye) kapsıyordu.

Nisan ayında Lenin, menşeviklerle bolşevikler arasındaki farkın pratikte azaldığını ve ikisinin birliğinin her zamankinden daha fazla gerekli olduğunu savunmuştu:

“Gerçekten, sorunu sosyal demokratik hareketin olağan, 'normal' çizgisinden yapağı sapmaların ışığında inceleyecek olursak görürüz ki, bu bağlamda bile 'devrimci kasırga' döneminde sosyal demokratlar arasında, daha öncesine kıyasla, daha az değil, daha çok dayanışma ve ideolojik bütünlük vardı. Bu 'kasırga' döneminde uygulanan taktikler sosyal demokratik Parti'nin iki kanadını birbirinden daha da uzaklaştırmadı, aksine daha yakınlara sürdü. Daha önceki anlaşmazlıklar yerini silahlı ayaklanma konusunda fikir birliğine bıraktı. Sosyal demokratların her iki kanadı da devrimci otoritenin embriyon halindeki, öze! organları İşçi Temsilcileri Sovyeti'nde faaldiler; askerleri ve köylüleri bu Sovyetlere çektiler, küçük burjuva devrimci partilerle birlikte devrimci manifestolar yayınladılar. Devrim öncesi döneminin eski anlaşmazlıkları yerini pratik konularda hemfikirliğe bıraktı. Devrimci dalganın yükselmesi anlaşmazlıkları kenara itti, sosyal demokratlar militan taktikler uygulamaya zorladı; Duma konusunu arka plana attı ve ayaklanma konusunu gündeme getirdi;

ve acil görevleri yerine getirmek üzere sosyal demokratlar ve devrimci burjuva demokratlarını birbirlerine yakınlaştırdı. *SmrnyGoht*da menşevikler bolşevikler jfe beraber genel grev ve ayaklanma çağrısı yapar; işçileri iktidarı elde edinceye kadar bu mücadeleyi sürdürmeye çağırdılar. Devrimci durumun kendisi pratik sloganlar ortaya çıkardı. Olayları değerlendirmede ancak ayrıntılar üzerine anlaşmazlıklar vardı: örneğin, İşçi Temsilcileri Sovveti'ni *ATAçah* devrimci yerel özyönetiminin organları olarak görüyordu, oysa *Not aya)işn* bunları proletarya için devrimci demokratları birleştiren devlet iktidarı organlarının üyeleri olarak görüyordu. “*Nacak* proletaryanın diktatörlüğüne eğilimliydi. *Nevaya jiyi* ise proletarya ve köylülerin demokratik diktatörlüğünü savunuyordu. Ama böyle anlaşmazlıklar Avrupa’da her sosyalist partinin her gelişme döneminde görülmemiş midir?”¹¹

Fakat Lenin menşeviklere tamamen güvenilebileceğine kanıtlamıştı ve birleşik parti içinde kendi hizibini fesetmek niyetinde değildi. ‘Birlik’ Kongresi’nin arifesinde bunu Lunaçarski’ye şöyle anlatıyordu: “Eğer Merkez Komitesi’nde çoğunluğu sağlarsak en sıkı disiplini talep edeceğiz. Eğer onların küçük-burjuva karakterleri bize uymalarına izin vermeyecek olursa bu onların aleyhine olacak. Bırakın, partiyi bölmenin sorumluluğunu onlar üstlensinler.” Bunun üzerine Lunaçarski, “Ya biz azınlıkta kalacak olursak?” diye sordu. “Onlara uymak zorunda mı kalacağız?”

Lenin gülümsedi ve şöyle dedi:

"Biz birlik fikrinin boynumuzda bağ olmasına izin vermeyeceğiz ve hiçbir şekilde menşeviklerin bizi ipin ucundan tutarak yönlendirmesine müsaade etmeyeceğiz."¹²

Lenin olayların baskısının menşeviklerin sola kaymalarını sağlayacağına gerçekten inanıyordu. 1906’nın sonlarında menşevikler Kadetler’le seçim ittifakına girdikleri zaman bile, bu adımı şiddetle kınamasına rağmen hala bu görüşünde direniyordu. Örneğin Kasım 1906’da şöyle yazmıştır:

“Sosyal demokratların Kadetlerle ittifak yapmayı onaylamaları örgütsel ilişkilerin tamamen koparılmasını, yani bir bölünmeyi mi gerektirir? Biz böyle düşünmüyoruz ve tüm bolşevikler bunu böyle görüyor. Birincisi, menşevikler bilmeden ve kararsızlıkla pratik oportünizmin en âlâsının yolunda daha ilk adımlarını atıyorlar... İkincisi -ve bu çok daha önemli- bugün Rusya’da proletarya mücadelesini nesnel koşulları karşı koyulmaz bir şekilde kesin ve kararlı adım atılmasını zorluyor. İster (bizim tahmin ettiğimiz gibi) devrimin dalgası çok yükseltilsin, ister (söylemeye korkuyor olsalar bile bazı sosyal demokratların sandığı gibi) tamamen durulsun, her iki olasılıkta da Kadetlerle ittifak taktikleri kaçınılmaz olarak iflas edecek ve bunun böyle olması çok sürmeyecek. Dolayısıyla bizim şu an için görevimiz, devrimci proletaryanın sadakatine ve sağlam sınıf sezisine güvenerek entelektüel isteriden kaçınmak ve parti birliğini korumaktır.”¹¹

Lenin’in hiç şüphesi yoktu ki, “menşevik yoldaşlar burjuva oportünistlerle ittifakın cezasını çekecek ve devrimci sosyal demokrasiye dönecekler.”^{1*}

Bu arada Tammerfors’daki parti konferansı (3-7 Kasım 1906) menşeviklerin etkinliği sonucunda Kadetlerle bir seçim ittifakına karar verdi. Lenin’in tepkisi, yerel parti örgütlerinin kendi bölgelerinde bu karara karşı tavır almakta serbest bırakılması şeklindeydi. “Mevcut seçim kampanyasında menşeviklerin ve İYferkcz Komitesi’nin ittifak lehindeki kararı pratikte yerel

örgütleri bağlamaz ve partiyi bîr bütün olarak Kadetlerle ittifak taktiklerine zorunlu kılmaz.”¹⁵

“Konferanstaki tüm delegeler konferans kararlarının bağlayıcı olmadığını ve hiç kimseyi hiçbir şeye zorunlu kılmadığını kabul ettiler; çünkü konferans karar vermeye yetkili bir gövde değil, tavsiye gövdesiydi, DelegeJeri demokratik bir şekilde seçilmemiş. Merkez Komitesi’nin saptadığı yerel örgütlerinden kendisinin dilediği sayıda kendisi tarafından seçilmişti.

Karar üzerine Lenin şöyle dedi: “Bu konuya ilişkin olarak hangi sınırlar içinde katarlar bağlayıcıdır? Açık ki, Kongre’nin kararlarının ve yerel parti örgütlerinin özerkliğinin Kongre’nin kabul ettiği sınırlarının içinde.”¹⁷

Peki, Lenin’in o kadar sevdiği demokratik merkeziyetçiliğe ne oldu? Yıllarca partinin alt organlarının üst organlara tabi olması için ve federal parti anlayışına karşı mücadele vermişti. Şubat-Mayıs 1904’de yazdığı *Bir Adım Tim, İki Adım Geri* adlı eserinde, “Merkeziyetçiliğe katışı özerkliği savunma açık eğilimi ÖTgütlenme konularında oportünizmin temel özelliğidir”¹⁸ demişti.

Fakat örgütsel yöntemler Lenin için tamamen siyasi amaçlara tabiydi ve böylece 1906’da birleşik parti için örgüt kuralları kendisinin o ana kadar önerdiği örgüt kurallarından farklı olabiliyordu. Bundan kısa bir süre sonra kendisinin açıkça söylediği gibi:

“Partimizin tüzüğü partimizin demokratik örgütlenmesini çok açık bir şekilde tespit eder. Tüm örgütlenme aşağıdan yukarıya seçim temelinde kurulur. Parti tüzüğü, yerel örgütlerin kendi yerel faaliyetlerinde bağımsız (özerk) olduğunu söyler. Tüzüğe göre, Merkez Komitesi partinin tüm faaliyetini düzenler ve yönlendirir. Yani açık ki, Merkez Komitesinin yerel örgütlerin bileşimine karışmaya hiçbir hakkı yoktur. Örgüt aşağıdan yukarıya kurulduğuna göre, örgütün bileşimine yukarıdan karışmak demokrasinin ve parti tüzüğünün bariz bir ihlali olur.”¹⁹

Ve Lenin parti disiplini kavramına yeni bir yorum getirir:

“Yetkili kurumlar karar verdikten sonra hepimiz, parti üyeleri olarak, tek bir vücut olarak hareket etmeliyiz. Odessa’daki bir bolşevik, midesini bu-landırırsa bile, oy sandığına bir Kadet’in adım gösteren oy pusulasını atmalıdır. Ve Moskova’daki bir menşevik, kalbi Kadetler için atıyor olsa bile, oy sandığına sadece Sosyal Demokratlar’ın adlarını gösteren oy pusulasını atmalıdır.”²⁰

Bundan bir-iki ay sonra, Ocak 1907’de, Lenin partinin karşı karşıya kaldığı konularda, parti üyeleri arasında referandum yapmayı önerecek kadar ileri gitti. Şüphesiz bu öneri demokratik merkeziyetçilik kavramının tüm özüne ters düşmekteydi.

“Bir sorunun halledilmesinin gerçekten demokratik olabilmesi için örgütün seçilmiş temsilcilerini biraraya toplamak yetmez. Tüm örgüt üyelerinin, temsilcilerini seçerken, aynı zamanda bağımsız bir şekilde ve kendi başına, tüm örgütün önünde yüzyüze olunan konularda görüşlerini söylemesi gece ki t.”²¹

Tüm siyasi sorunları referandum ile karara bağlamanın imkansız olduğunu kabul etmesine rağmen Lenin gene de, “çok önemli konular, özellikle kadelerin kendilerinin belli bir eylemi ile doğrudan

bağlantılı sorunlar, demokrasi uğruna, sadece temsilcileri göndererek değil, aynı zamanda tüm parti üyelerinin görüşlerini soruşturarak halledilmelidir”²² demiştir.

Özetlersek, devrim günleri boyunca menşevikler çoğunlukla olayların akışına kapılmışlar, aynı zamanda farklı menşevik eğilimler belirmiştir. Sağda Plehanov, Akselrod ve Martov gibileri Kadetler’e eğilimliydi ve liberallerin önderlik edeceği bir burjuva devrimi anlayışını savunuyorlardı. Solda ise Troçki ve Parvus gibileri vardı, ve idenin, bundan yıllar sonra Komünist Enternasyonal’in kurulmasını sağlayan sürece benzer bir sürecin -çok sayıda yalpalayan unsurun sola kayması- menşeviklerin arasında olacağını umuyordu. Lenin menşevik işçilerin yalpalaması ile birçok menşevik önderin İslah olmaz profesyonel yalpalaması arasında bir fark gözetiyordu. Menşeviklerin sağına ve İslah olmaz yalpalamacılara karşı kesin tavır almakla beraber, sıkı bir grup bolşevik’in tamamen ayrı bir örgüt olarak durmak yerine, birleşik bir partide bir hizip oluştururlarsa, diğer yalpalayan menşevik unsurları kazanabilmekte daha başarılı olacaklarına inanıyordu.

16

Lenin aşırı solcuları ihraç ediyor

Bolşevik grubun içinde de Lenin’in önünde bazı zorluklar vardı. Seçimleri boykot konusu, ikinci Duma seçimlerinden sonra bile halledilmiş değildi. Bu seçimlere RSDİP bütünüyle katılmış ve oldukça önemli başarı elde etmişti: 65 sosyal demokrat Dumana seçilmişti ve bunların 18’i bolşeviklerin taraftarıydı.¹

Ancak 3 Haziran 1907 günü Başbakan Stolipin ikinci Duma’yı feshetti ve hükümeti muhalefetin Duma’daki çoğunluğu derdinden kurtarmak üzere yeni ve son derece adaletsiz bir seçim yasası yayınladı. Yeni yasaya göre, toprak sahibi tabakadan her 230 kişi bir seçmen, şehirli üst tabakadan her 1000 kişi bir seçmen, şehirli alt tabakadan her 15000 kişi bir seçmen, köylüler her 60000 kişiye bir seçmen ve işçiler her 125000 kişiye bir seçmen tayin edebilecekti. Böylece toprak sahipleri ve burjuvazi seçmenlerin % 65’ini, köylüler (daha önceki % 42 yerine) % 22’sini ve işçiler ise (daha önceki % 4 yerine) % 2’sini atayabileceklerdi. Yeni yasa Asya Rusyası’nın yerli halkının ve Astrahan ile Stavropol eyaletlerinin Türk asıllı halkının seçim haklarını ellerinden aldı ve Polonya ile Kafkasya nüfusunun temsilcilerini vatı yarıya indirdi. Konuşma dili Rusça olmayanların tümü seçim haklarını kaybettiler. Bütün bunların sonucu, toprak sahiplerini, ticaret ve sanayi burjuvazisini temsil eden Duma üyelerinin oranını büyük çapta artırmak ve zaten düşük olan köylü ve işçi temsilcilerinin oranını büyük çapta düşürmek demektir.

Daha yeni bağlanmış olan boykot konusu böylece derhal tekrar gündeme geldi. Yerel bolşevik örgütlerin büyük çoğunluğu Duma’yı boykot etme tavrına geri dönmek istiyorlardı. Temmuz 1907’de Finlandiya’da toplanan parti konferansında 9 bolşevik delegeden 8’i, Bogdanov’un önderliğinde, boykot politikasına geri dönme lehinde oy kullandılar. Önerinin kabul edilmemesi için Lenin menşeviklerle, Polonya sosyal demokratları ve Bundçularla birlikte oy kullandı.

1907 sonbaharında yeni yasa altında yapılan seçimlerde sosyal demokratlar gene de 19 üyelik kazandılar.

1907 konferansının ardından bolşeviklerin bir kesimi otzovistler diye bilinen bir grup oluşturdu

(Rusça'da Otvovist geriye çağırarak isteyen demektir). 1908'de bu grup oldukça güç topladı ve bolşevikler içinde Lenin'e ciddi bir alternatif oldu. Yerel örgütleri kazanmak için leninistler ve otzovistler arasında rekabet başladı. Lenin, Moskova örgütünü ancak çok küçük bir çoğunlukla elde tutabildi. Mayıs 1908'de Moskova'daki genel bir şehir toplantısında otzovistlerin 14 oyuna karşı Lenin'in taraftarlarının 18 oyu vardı.² Merkezi Sanayi Bölgesinin Bölgesel Bürosu koyu otzovistti.³

Petersburg'da ise 'ültimevcular' denilen daha ılımlı bir muhalefet grubu hakimdi. Bunlar, sosyal demokratik Duma grubuna daha uzlaşmaz bir tavır takınmaları için ültimat vermesini istiyorlardı. St. Petersburg bolşevik örgütü 1909'un Eylül'üne kadar 'ültimevcular'ın elinde kaldı.⁴

Her ne kadar Lenin ile boykotçuların anlaşamadıkları asıl konu sosyal demokratların Duma seçimlerine katılıp katılmamaları ve Duma'ya temsilci gönderip göndermemeleri üzerineydi de boykotçular, aynı zamanda, yasal sendikalar da boykot etme taraftarıydılar. Eğer sendikalar polise kaydolacak ve sadece yasat faaliyetlerde bulunacaklarsa o takdirde devrim davasına hiçbir yararlanamaz diyorlardı.⁵

Otvovistlerin önderleri arasında bazı çok önemli isimler de vardı. Bunlar, uzun yıllar Bolşeviklerin ikinci şefi olan Bogdanov (Maksi-mov); en ıy bolşevik örgütleyici Krasin; propagandacı ve yazarlardan Lunaçarski, Gorki ve Bazarov; tarihçi M.N. Pokrovski ve Duma bolşevik grubunun başı Aleksinski gibi kimselerdi. Lenin'i, "ne pahasına olursa olsun menşevik parlamenterizm görüşüne geçmek"le suçladılar.⁶ Aralık 1908'deki Tüm-Rusya Konferansında menşevik Dan, "bolşeviklerin şimdi Lenin'i bolşevizme ihanet etmekle suçladıklarını bilmeyen mi kaldı", diyebiliyordu.⁷

Devrimci hareketin yenilgisi aşırı-solculuk mikrobuunun üremesinin koşullarını yaratmıştı. 1905'den sonra devrimcilerin psikolojisi ile 1848 devriminden sonraki psikoloji arasında ilginç bir benzerlik vardır. O günlerin Bogdanov'culan denilebilecek Willich ve Schapper hakkında Marks şöyle demişti:

"Bir devrimin vahşice başarılması, o devrimde ver almış kimselerin aklında, özellikle bu kimseler yurtlarından koparılmış ve sürgüne çıkartılmışsa, güçlü bir iz bırakır. Öyle ki, ılımlı karakterli insanların bile bir süre için gözleri kararabilir. Olayların akışına artık adım uyduramazlar. Tarihin yön değiştirdiğini kabul etmek istemezler. En az kendilerine verdikleri zarar kadar, hizmet ettikleri davaya da zarar veren gizli tertipler ve devrimlerle otmamaya başlamalarının nedeni işte budur. Evet Willich'in ve Schapper'in hataları işte budur."**

Bir devrimin yenilgisinin ardından, Bogdanov'un yaptığı gibi yeni bir silahlı ayaklanmanın hazırlığını en acil görev olarak koymak kadar psikolojik rahatlık veren başka ne olabilir?

Korkunç baskı dönemi, birçok devrimcinin, özellikle somut eylem yapma olasılığı çok kısıtlı olan sürgündekilerin, fiili pasifliklerinin tamamen zıddı olan bir lafta aşırılıkla malül soyut propagandaya yönelmelerine yol açtı. Pratik devrimci sorumluluklardan uzak bu devrimcilik kendini methetmekle kalıyordu ve taviz vermezlik pasif kendinden memnun-olma durumunun örtüsü oluyordu.

Devrimcilerin işçi sınıfının gerçek desteğinden uzak kaldıkları anlar aşırı-solculuk için çok uygundur. İşçi sınıfından tecrit edilmişlikleri ölçüsünde mücadele içindeki işçiler tarafından düzeltilmeye uzaktırlar ve aşırı sloganların cazibesi o derece artar. Zaten kimse dinlemiyorsa, neden aşırı devrimci

laflar etmeyelim? Boşluk İçinde kalındığı sürece, yeni bir duruma uyma dürtüsü en azı iner.

Bogdanov ve arkadaşlarının nesnel koşullar ne olursa olsun kestirme sonuçlar için gösterdikleri sabitsizlik parti tarafından düzeltilebilirdi - demokratik merkezîyetçilikte demokrasi ögesi işte budur. Ancak, ne yazık ki, parti zaten yok gibiydi ve önderlerinin hatalarını düzeltemezdi. Lenin onları, 'küçük işleri', özellikle parlamento platformunun kullanılmasını reddetmekle suçluyordu. Pratik olarak, taktikleri 'büyük günler'i beklemeye tekabül ediyordu. Onlar, "en önemli ve en acil şeye, yani her türlü koşullar altında işleyebi-len, sınıf savaşı ruhunun etkin olduğu, gözle görünür bir şekilde hedeflerini gerçekleştiren ve gerçek marksist dünya görüşüyle eğitilmiş işçilerin büyük ve düzgün işleyen örgütlerde birleşmesine engel oluyorlar."⁹

Lenin yeni şartların yeni taktikler gerektirdiğini savunmuştur:

"Devrim sırasında 'Fransızca konuşmayı' öğrendik, yani harekete, mümkün en çok sayıda ayağa kaldırıcı sloganı katmayı, kitlelerin doğrudan mücadelesinin enerjisini artırmayı ve çapını genişletmeyi öğrendik. Şimdi, duraklama, baskı ve dağılma dönem inde ise 'Almanca konuşmayı' öğrenmeliyiz; yani işler canlanmaya kadar yavaş yavaş (bundan başkası işlemiyor), düzenli, sistemli bir şekilde çalışmayı, adım adım ilerlemeyi, santim santim kazanmayı öğrenmeliyiz. Bu faaliyeti sıkıcı bulanlar, bu dönemde de, yolun bu dönemecinde de Sosyal Demokrasinin devrimci ilkelerini kotuma ve geliştirme gereğini anlamayanlar boşuna kendilerine marksist demektedirler."¹⁰

Lenin'e göre devrimciler;

"Zor, yavaş yavaş, günlük angarya bile olacak olsa, eğer tarih, mücadele gününden ve tüm devrimci eylem olanaklarının tükenmesinden sonra, bizi 'otokratik anayasanın' kıyıl arında dolaşmaya mahkum etmiş bile olsa, gene de görevlerini yapmalıdırlar... Proletaryaya karşı sorumluluklarımızı yerine getirmek için, esas olarak bizim sloganlarımızın hiddetine, devrimci ruhuna ve 'canlılığına' cezbolmuş, fakat kısa süreler için devrim mücadelesine atılabilecek kadar militan olsa da, karşı-devrim koşullarında olağan günlük mücadele için dayanıklılığı eksik, sosyal demokrasiye özgürlük günlerinde yakınlık duymuş insanları (hatta, 'özgürlük günlerinin sosyal demokrati' tipi ortaya çıkmıştır) sabırla ele alıp yeniden eğitmemiz gerekiyordu. Bu unsurların bazıları yavaş yavaş proletarya faaliyetlerine kazanıldı ve marksist dünya görüşünü edindiler. Diğerleri, anlamını kavramadan birkaç slogan ezberlediler, sadece bu eski lafları tekrarladılar ve devrimci sosyal demokratik taktiklerin eski ilkelerini değişen koşullara uyarlamaktan acizdiler."»

Hiç şüphe yok ki, eğer Bogdanov'un ve onun mütteliklerinin aşın sol politikaları kenara itilememiş olsaydı, uzun baskı döneminde ve bunu takibeden yavaş yükselme döneminde bolşevizmden eser kalmazdı. Lenin yıllar sonra *Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı* adlı kitabında (1920) geriye dönük olarak şöyle yazacaktı:

"Bolşevizm, küçük-burjuva devrimciliğine karşı uzun mücadele yıllarında şekillenmiş, gelişmiş ve çelikleşmiştir. Küçük-burjuva devrimciliği anarşizm kokar ve ondan aldığı bir yönü vardır ve tüm önemli konularda tutarlı bir proleter sınıf mücadelesinin koşullarına cevap vermez. Kapitalizmin dehşetleri yüzünden bir küçük-burjuvanın çılgına dönmesi sosyal bir fenomendir ve anarşizm gibi, buna tüm kapitalist ülkelerde rastlanır. Bu devrimciliğin istikrarsızlığını, kısırlığını ve çok çabuk iraaata, umursamazlığa, fanteziye ve hatta şu veya bu burjuva geçici hevesine dönüşme eğilimini

herkes bilir.”¹²

Lenin, gelecek büyük devrimci muharebelere hazırlanmak için, devrimci partinin, kitlelerle beraber, onlann ön saflarında, onların arasında erimeden fakat kendini onlardan koparmadan baskı dönemini atlatmasını öğrenmek zorunda olduğunun farkındaydı. Bu aynı zamanda dayanıklı kadroların yetiştirilebileceği ve çelikleşebileceği bir dönemdir. Ancak bu eğitim, mücadelenin çapı ve derinliği gerçekten çok kı-

sıtlı olsa bile boşlukta, mücadeleden uzak yapılamaz, **Bogdanov’un ihracı**

Lenin 8 İle 17 Haziran 1909 arasında Paris'teki evinde bolşevik gazete *Proietari ’mn* genişletilmiş vazı kurulu konferansını topladı. Bu konferans, Lenin'in önerisiyle, 1907 Londra Kongresi'nde seçilmiş eski Bolşevik Merkez'i bir köşeye İtti ve atama, yerinden alma ve kural saptama yetkisini kendinde topladı. Bunun ardından konferans, “R5-DİP içinde belirli bir eğilim olan bolşevizmin otzovizm ya da ülfi-matomculuk ile ortak bir yar» yoktur” şeklinde bir karar aldı ve otzovizmin kılavuzu Bogdanov’u (M aksim ov) bolşevik saflardan ihraç etti. Bogdanov yeni bir yazı kurulu konferansının, bir önceki konferans tarafından atanmış kimseleri görevden alma yetkisine karşı çıktı ancak bir sonuç elde edemedi. Bogdanov’un yeni bir Bolşevik Kongre çağrısı kulak arkası edildi.

Bogdanov’un itirazının usulen haklı olduğunu Lenin kabul ediyordu. “Görevden alınanlar, usul açısından Maksimov'un görevden alınması ‘usulsüzdür’ ve ‘bu kararı tanımıyoruz’ diyorlar, çünkü Mak-simov ‘Londra Parti Kongresi'nin bolşevik kesimi tarafından seçilmiştir.’”^{1*}

Fakat, şimdiki bolşevik hizibin eskisinin sadece gölgesi olduğunun ve yeni bîr konferans toplanacak olursa Bogdanov’un çoğunluk sağlayabileceğinin farkında olan Lenin, tüm gücüyle yeni bir kongre toplanmasına karşı mücadele etti. Toplantıdan şu kararın çıkmasını başardı:

“Özel bolşevik konferansları veya kongreleri çağırmanın partiyi boydan boya böleceği ve Rus Sosyal Demokratik İşçi Partisi'nde toptan bölünmeyi başlatan kesime giderilemeyecek bir zarar vereceği için *Pmhtarfnin* genişletilmiş ya/J kurulu;

“Tüm taraftarlarını ö/el bir Bolşevik Kongresi’riin toplanması için ajitas-vona karşı uyarma karan almıştır, çünkü bu tür faaliyet nesnel olarak partinin bölünmesine yulaçacaktır ve devrimci sosyal derookrasi'nin parti içinde kazanmış bulunduğu durumu ciddi bir şekilde tehlikeye sokabilir.”¹⁴

Bolşevik kanat içinde Bogdanov’a karşı mücadele oldukça zorlu geçti. Aşırı solcular her zaman usulcü, kısır ve gerçeklikten uzaktılar- ama, kitle mücadelesi olmaksızın bu nasıl kanıtlanabilir? Bogda-nov’a karşı tavrına destek sağlayabilmek için, Lenin’in kendilerine dönebileceği faaliyet halindeki işçiler, canlı bir hareket yoktu. Durum böyle olunca, mümkün olan tek alternatifi kullanmak zorunda kalmıştı. Bu defa tek alter.natif, yazı kutulunun suni, birşeyi temsil etmeyen genişletilmiş bir toplantısı oldu.

Leoin’in taraftarları arasında Bogdanov’a karşı keyfi yöntemler olarak görünen yöntemlerin kullanılmasından hoşnut olmayan birçok kimse vardı. Hatta o zamanlar I^enin’in en sadık taraftarlarından birî olan Stalin bile Lenin’i keyfi bir iş yapmakla ve bolşevikleri bölmekle suçlamıştır. Bakinskî *Proleter?mn* 27 Ağustos 1909 tarihli sayısında yazdığı başyazıda bîr taraftan

Duma seçimlerine karşı tavır konusunda Lenin'e siyasi desteğini ilan ederken öte taraftan şöyle demiştir:

“Yukarıda sözü geçen anlaşmazlıklara rağmen yazı kurulunun her iki kesimin de grup için asıl önemli konularda (mevcut durumun değerlendirilmesi, devrimde proleteryanın ve diğer sınıfların rolü, v\$.) anlaşılıyor olmalarını göz önüne alarak Baku Komitesi grubun işbirliğinin ve dolayısıyla yazı kurulunun iki kesimi arasında iş birliğinin mümkün ve gerekli olduğuna inanmaktadır.

"Bu yüzden Baku Komitesi yazı kurulundaki çoğunluğun Örgütsel politikasına karşıdır ve yazı kurulundaki azınlığın taraftarlarının 'saflarımızdan ihraç' edilmesini protesto eder. Baku Komitesi aynı zamanda, yazı kurulunun kararlarına uymayacağını ilan eden ve böylece yeni ve daha büyük bir sürtüşmenin zeminini yaratan yoldaş Maksimov'un tavrını da protesto eder/'^{1*}

Bogdanov'a karşı bit felsefe silahı

Lenin'in Bogdanov'a karşı kullandığı silahlardan biri de felsefe olmuştur. Lenin Bogdanov'u uzun zamandan beti tanırdı, Bogdanov bir tıp doktoru ve ekonomi, sosyoloji, doğal bilimler ve felsefe üzerine oldukça ünlü bir yazardı. Lenin onun admı 1898'de Sibiry'a da sürgündeyken eline geçen *Ekonomi Bitiminde Kısa Derskr* adlı kitabından biliyordu. Bu eseri öyle beğenmişti ki ekonomi politik üzerine bir el kitabı yazmak üzere bir yayınevinden aldığı bir teklifi, 'Bogdanov'un ki ile yarışmak zor/ diyerek reddetmiştir.¹⁶

Bogdanov 1904'de bolşeviklere katıldığında *Ampriyommi*'ni başlıklı felsefe eserinin ilk cildini Lenin'e göndermişti (bu eserin ikinci cildi 1905'de, üçüncü cildi 1906'da çıkmıştır.). Neo-Kantçı Ernst Mach ve Richard Avenarius'un felsefi yazılarından çok etkilenmiş bir eseri ve böylece 1909'da Lenin'in felsefi saldırısının başlıca hedefi oldu.

Ortodoks marksist felsefenin baş sözcüsü ve yeni menşevik Plekhanov, Lenin'in Bogdanov'la ilişkisine sataşığı zaman Lenin 1905 Üçüncü Kongresinde şöyle cevap vermişti:

"Plekhanov Mach'ı ve Avenarius'u yerden yere vuruyor. Haklarında söyleyebileceğim tek iyi laf olmayan bu insanların sosyal devrimle ne alakası olduğunu bir türlü anlayamıyorum. Onlar bireysel ve sosyal örgütlenme deneyimleri ya da buna benzer birşeyler üzerine yazıyorlar, ama demokratik diktatörlük hakkında gerçekten bildikleri birşey yok."¹⁷

Lenin Bogdanov'un felsefi görüşlerine katılmıyordu. Gorki'ye yazdığı bir mektubunda Bogdanov'un eserini eline geçmez okuduğunu, katılmadığını ve yazarına uzun bir eleştiri mektubu gönderdiğini yazmıştı. 1906'da *Ampriyommi*'nin üçüncü cildi çıktığında Bogdanov, Lenin'e bunu hediye olarak göndermiş, fakat Lenin yeni bir "ilan-ı aşk, felsefe üzerine üç defter tutan kısa bir mektupla" cevaplamıştır! Ancak bütün bunlar Lenin'in Bogdanov'la siyasi işbirliği yapmasını engellememiş ve Lenin felsefi nedenlerle bu ilişkiye son vermek gerektiğini ya da felsefenin siyasi taktiklerle doğrudan ve gerekli ilişkisi olduğu şeklinde birşey söylememiştir

Şubat 1908'de Lenin şöyle yazıyordu:

"*Proktarfmn* yazı kurulu bolşevik eğilimin ideolojik sözcüsü olarak şunu belirtmeye gerek

duymuştur. Bu felsefi anlaşmazlık aslında hizipsel bir anlaşmazlık değildir ve yazı kuruluna göre de böyle olması için bir neden yoktur; bu görüş farklılıklarım hizipse! olarak göstermeye girişmek son derece yanlıştır. Her ikj kesimde de bu iki felsefi eğilimin taraftarları vardır.””

Gorki’ye yazdığı 25 Şubat 1908 tarihli mektubunda ise şöyle diyordu:

“1904 un yazında ve sonbaharında Bogdanov ve ben, iki bolşevik, felsefeyi nötr bir saha olarak zımnen dışlayan, tüm devrim boyunca siiren ve bizim bu devrim sırasında devrimci sosyal demokrasinin (boişevizmin) taktiklerini birlikte uygulayabilmemizi sağlayan-ki bunların tek doğru taktikler olduğuna hiç şüphem yok- zımni bir ittifak yaptık.””

“Felsefedeki tüm farklılıklarımız hakkında *Proleter*i tamamen tarafsız kalmalı ve okuyucusuna eğilim olarak, Rus sosyal demokratlarının devrimci kanadının taktiksel çizgisi olarak bolşevikleriampriyo-kritisizm vevaapri-yo-monizm ile bağdaştıracak en ufak bir neden dahi vermemelidir.””

Lenin 16 Nisan’da Gorki’ye tekrar yazan

"Felsefe parti (hizipse!) işlerinden ayrılmalıdır: Bolşevik merkezin kara-tı bunu zorunlu kılar"¹¹

Fakat devrim günlerinin ufukta görünmediğinin artık belli olduğu 1908 yılında boykot gibi konularda Lenin ile Bogdanov’un aralarındaki taktikse] farklılıklar kaybolmak yerine önemlerini daha da artırdılar. Bogdanov Bazarov ve Lurıaçarski, men şeriklerden Yuske-viç, Valentin ve diğer yazarlarla birlikte felsefe üzerine *Marksizm'in Felsefesinin Anahtarları* başlıklı bir dizi denemeler dizisi yayınlanmak için bu anı seçmişlerdi.

Her ne kadar etken olmuşsa da, Lenin’in felsefeye sadece Bogdanov’a karşı hizipse) mücadelede silah olduğu için merak sardığını düşünmek yanlış olur. Felsefe bu dönemde kaçınılmaz olarak marksist düşüncenin ön planına çıkıyordu. 1905 devriminden önce sosyalistler arasında tartışılan en önemli konu Kail Marks’ın ekonomik görüşleriydi.

Devrim sırasında bunun yerini marksist siyaset almıştı. Devrimden sonraki baskı döneminde İse kaçınılmaz olarak marksist felsefe Ön plana çıktı. Lenin’in dediği gibi,

“Eski düzenin ‘altüst olduğu’ ve bu eski düzen altında yetişmiş, analarının sütünden bu eski düzenin sütünden bu eski düzenin tikelerini, alışkanlıkla-nmı, huylanru, geleneklerini ve inançlarını almış kitlelerin nasıl bir yeni düzenin ‘şekillendiğini’, hangi sosyal güçlerin bunu şekillendirdiğini ve nasıl şekillendirdiğini, ‘karışıklık’ dönemlerinin özelliği olan ölçülemez ve olağandışı acı ısdıraba hangi sosyal gücün deva bulabileceğini görmediği ve göremediği bir ortamın kaçınılmaz ideolojisinin ruh hali olan teslimiyet ve karamsarlıkla uygunluk halindedir.”²²

Siyasetin belli ki çarlık rejiminin dehşetlerini bertaraf edemediği bu ortamda felsefi süpekilasyon alemine kaçmak moda oldu. Gerçek bir kitle hareketiyle herhangi bir temasın söz konusu olmadığı koşullarda herşeyin yeni baştan kanıtlanması gerekiyordu- hareketin hiçbir geleneği, hiçbir temel tezi sürekli sorgulamadan muaf değildi.

1904 yılı Immanuel Kant’ın ölümünün 100. yılıydı. Bunu takip eden birkaç yıl içinde bir dizi marksist

yoğun bir şekilde kantçı ahlak ve modern bilimde aldığı adıyla Vico-kantçı' bilgi teorisini tartıştılar. Bogdanov, Lunaçarski, Bazarov ve diğerleri bu tartışmada Ernst Mach'm ve Rİchatd Avenarius'un öne sürdüğü haliyle neo-kantçı bilgi teorisi ile marksizmi birleştirmeye çalıştılar, Lunaçarski açıkça fide-izm* lehinde konuşacak kadar ileri gitti, dini benzetmeler yaparak 'tanrı arayışı' ve 'tanrıyı inşa ediş' gibi şeylerden bahsetti. Gorkı de Bogdanov ve Lunaçarski'den etkilenmişti ve o sıralarda yazdığı *İtirafılar* adlı bir roman şu satırlarla zirvesine ulaşır;

“...İnsanlığı bu yeni dine çağırdım... insanlar yaratanlardırlar...tann onlann içindedir...yıldızlatın arasındaki boşlukta, burada (vervüzünde* Toctv CÜff)

{*} Lenin fideizmi, bilgi yerine imanı koyan ya da genel olarak imana büyük önem veren bir doktrin olarak tanımlamıştır.²⁴

-anamı - gördüm ve onun efendisini herşeye kadir ölümsüz insanları gör-d(im...Ardından duama başladım: 'Ey ulu insanoğlu, arayışının doğum sancısında ve işkencesinde, ruhunun güzelliğinden oluşturduğun tüm tanrıla-nn yaratıcısı: Sen benim tamamsın. Dünyada senden başka hiçbir tanrı olmamalı, çünkü mucizeler yaratan tek tanrı sensin'.”²⁴

Lenriin tepkisi çok keskin oldu. Gorki'ye şöyle yazdı: “Genç kızları baştan çıkararak katolik papaz... cüppesiz belli bir dini olmayan ama tanrı yaratmayı ve icat etmeyi telkin eden ideolojik olarak donatılmış ve demokratik bir papazla karşılaştırıldığında, 'demokrasi'ye çok daha az zararlıdır.”²⁵

'Felsefe değneği nî Bogdanov ve arkadaşlarına karşı kullanmasının nedeni, sadece cuma seçimlerine katılım, sendikalarda faaliyet vb. gibi sorunlarda aralarındaki hizipse 1 farklılıklardan ötürü de ğildi. Neo-Kantçı felsefi idealizmde, gericilik döneminde marksiz-min yaşamına karşı ciddi bir tehlike gördü. Sosyo-dinsel mistizm ile, siyasa! ve sosyal pesimizm elele idi ve devrimci hareketten kalanları tahdit ediyordu,

Fakat Lcmriin kendi eseri *Materyalizm^{tv} Ampriyohitisizⁿ* de canlı bir hareket ile gerçek temas noksanlığının sıkıntısını gösteriyor-du.(Bunu, *Toplu Eserlerin* 38. cildini oluşturan harikulade, diyalektik olarak özlü ve canlı *felsefe Defterleri* ile karşılaştırmak yetedidir.) Diğer eserleriyle ilgili olarak her zaman yaptığıının aksine, Lenin'in (bu kitabın ç.n.) argümanlarını yeni broşürlerle ve yazılarla hiç tekrarlamamış olması önemlidir. Bu kitabın önerdiği tezler hiçbir özel yazı tarafından açılmamıştır. 1909'dan sonraki pekçok mektupları da dahil olmak üzere Lenin hiçbir yazısında bu esere atıfta bulunmamıştır.

1909'a gelindiğinde baskı döneminin dinsel, mistik ruhunu arayan anti-materyalist tavırlarına karşı mücadele artık bitmiş sayılırdı-kitle hareketinde yeni bir yükselişin şafağı uzakta değildi.

Bogdanovcular mücadeleyi bırakıyorlar

Lenin'in zorladığı Haziran 1909 bölünmesinden sonra Bogdanov ve taraftarları RSDİP içinde bağımsız bir grup oluşturdular. Kendilerinin tek 'doğru bolşevik' olduklarını ilan ettiler. Aralık ayında ise 1904 sonlarında Lenin ve Bogdanov'un birlikte kurmuş olduğu ilk bolşevik gazetenin adını taşıyan -*Vpıtyoâ* (ileri)- bir gazete çıkarmaya başladılar. Bundan sonraki birkaç yıl boyunca bu grup *vperyoâst* bolşevikler olarak bilinecekti.

Bir süre İçin leninistlere kıyasla İşleri oldukça iyi gitti. 1910ün Aralık ayında Lenin'in yazdığı gibi "VpetyöÁsüet... kendi gazete dağıtım ağı ve kendi temsilcileriyle kendilerini bir hizip olarak pekiştirdiler ve Ocak 1910 oturumundan beri defalarca güçlendiler."26

Görüşlerini yayabilmek için Bogdanov, Lunaçarski ve Aleksins-ki> Maksim Gorki'nin yardımıyla 1909 yılında Capri'de (İtalya), 4 ay süren bir parti okulu düzenlediler. 1910ün sonlarında ve 1911'in başlarında Bologna'da ikinci bir okul düzenlediler.

"Capri okulundaki öğrenciler İlyiç'i Capri'ye gelip konuşma yapmaya da-vettiler. İlyiç bunu kesinlikle reddetti. Onlara bu okulun hizipse! karakterini anlattı ve onları Paris'e çağırdı. Bunun üzerine Capri'de bir iç hizipse! kavga başladı. Kasım ayında »kulun düzenleyicisi Yılanov dahi) olmak üzere beş öğrenci (toplam on i ki kişi vardı.) kendilerini tesmen koyu leni-nist ilan ettiler ve okuldan atıldılar. Lenin'in okulun hizipse] karakterinden ne kastettiğini en iyi bu olay ispatlamıştır. Atılan öğrenciler Paris'e geldiler. "Michael de birlikte beş diğer öğrenci Capri'den geldiler... İlyiç bunlara bir dizi konferans verdi ve onların çalışmalarına çok zaman ayırdı. Bundan sonra veremi olan Michael dışındakiler Rusya'ya döndüler. Aralık sonunda Capri'deki çalışma sona erdi ve öğrencilerin geri kalanı Paris'e geldiler. İlyiç bunlara da konferans verdi. "Köylü hareketi ve görevlerimi?.*" ile "Sto-îpin'in tarım politikası" gibi güncel konular üzerinde duruldu."21

Bu günler küçük işlerin yapıldığı günlerdi: Yurtdışındaki küçücük bir parti okulu bile bir başarıydı. Aslında parti yok gibiydi. Bogdanov ve taraftarları ile olan bölünme herşeyi daha da kötüleştir miser benziyordu.

Bolşevikler arasındaki kavgalarda yer alanlara ve dışından bakanlara, Lenin'in partisinin sonu gelmiş gibi görünüyordu. Üye sayısı çok düştü, 1907'de 40000'm üzerindeki üyeden 1910'da birkaç kişi kalmıştı. Bunlar ise küçük gruplar halindeydiler ve gizli polis hepsine sızmıştı. Grupların birbiriyle ya da yurtdışındaki önderlik ile hiç bir teması yok sayılırdı. Üstelik Lenin o güne kadar birlikte olduğu tüm iyi yazarları -Bogdanov, Lunaçarski, Rojkov ve Gorki'yi-kaybetmişti. Bolşeviklerin aydın noksanlığını menşevikler zevkle seyrediyorlardı. Örneğin. Bogdanov ve diğerlerinin İhracından bir-İki yıl sonra Martov bolşevik Önderliğin defterinin dürüldüğünden bahsediyordu:

"Atalarında gerçekten hiçbir isim bulunmayan ya da tatsız şeyler hatırlatan isimler bulunduran bir avuç insan, aydınlar sınıfından çok aydın lümpen proletaryadan oluşan bir grup. Tek bir aydının - Lenin'in- adım ideolojik bavrakJan olarak taşıyan, rütbelerini ellerine almış onbaşılara benziyorlar."2®

Fakat bu menşevik kuruntudan başka bİtşcy değildi. Parti kadrolarının önderlik yetenekleri sadece yazar-çizerlikle ölçülemezdi. Üstelik Lenin kadroların yüzlercesini baskı döneminde korumuş, yeni insanlar kazanmış ve bunları eğitmiş, hep gelecek için hazırlamıştı.

Menşevikler sağa kayıyor

Devrim boyunca sola kayan menşevikler devrim sona erince bu kez şiddetle sağa yöneldiler. Troçki ve Parvus'ım etkisindeki sol kanadı, 10-25 Nisan 1906'daki Stokholm Birlik Kongresi'nde ayırdetmek neredeyse olanaksızdı. Lenin'in dediği gibi,

“Menşeviklerle göze çarpan bir şey, *Pia(ah'd%* öylesine açık bir şekilde ortada olan ve partide bizlerin Parvus ve Troçki yoldaşlarla bağdaştırmaya alıştığımız eğitimin hiçbir şekilde ortada görünmemesiydi. Aralarında bazı parvuzistlerin ve troçkistlerin olduğu ihtimali doğrudur - bana sekiz kişi kadar olduktan söylendi.”¹

Lunaçarski menşeviklerin volte face (siyaset değiştirmelerini ç.n.) şöyle anlatır:

“Menşevikler kolayca etkilenebilen, anın duygusuna kapılan insanlardır. Devrimci dalga yükseldiğinde ve Kkim-Kasım 1905 geldiğinde *Nata/o* kata-griz yararcasına dörtlünela koşmaya başladı ve bolşeviklerden bile daha bolşevik oldu. Demokratik diktatörlükten sosyalist diktatörlüğe koştu. Ama devrimci dalga vön değiştirdiğinde, heves kaybolduğunda ve Kadetler ön-plana çıktığında menşevikler kendilerini aceleyle bu boyun eğme havasına uyarladılar. Şimdi Kadetlerin peşinden yürüyorlar ve Ekim-Kasım cinsi mücadeleleri hor görürcesine kenara itiyorlar.”²

1905 devrimi sırasında sosyal demokratların liberallere karşı ‘nezaket’ göstermeleri gerektiğini savunan Plehanov ve Martov gibi insanlar tek başlarına kalıyorlardı. Şimdi, baskı dönemi sırasında, menşeviklerin temel taktiği Kaderlerle ittifak kurmak oldu. Menşe-vizmin sözcülerinden Rahmetov bu koalisyon için şu tartışmayı ileri sürüyordu:

“Kesin bir düşmanlık duvarıyla çevrelendikleri zaman Kadetlerin çarket-meleri ve dönmeleri, *siyasi koalisyon* önerisiyle yaklaşıldığında olacağından daha kolaydır. Anlamsız ve dolayısıyla tabiri caizse işe yaramaz külhanbeylik yerine, Kaderlerden kamuoyu baskısı yoluyla (Duma'ya kararlar, talimatlar, dilekçeler ve talepler göndererek, protesto toplantıları düzenleyerek, *işti Grubu vt Kadetler* arasında görüşmeler yaparak) çok daha fazla şey elde edilebilir (italikler benim -T.Clift).”²

Kasım 1906'da yazdığı *Kadetler ile blok* başlıklı bir yazısında Lenin şu tepkiyi gösterir: “Kadctlerle blokları onaylamaları menşe-vikleri işçi partisinin oportünist kanadı olarak kesin bir şekilde belirleyen son damgadır.”⁴

Menşevizmin en kalıcı ve sağ akımı, tasfiyecilik adını almış akımdır. Bu akımın menşevizm içindeki etkisi otzovizmin ve ultimatom-culuğun bolşevikler arasındaki etkisine benzer. Bir tarafta Bogdanov yasa-dışılığı tutku haline getirirken ve Duma'da ya da sendikalarda her türlü yasa! faaliyet girişimini hor görürken, öte tarafta tasfiyeciler tüm hareketi yasal ve açık faaliyetlerle -Duma seçimleri, Duma'da parlamenter faaliyet, yasal sendikalar ve yasal yayınlarla- kısıtlamak istemişler, yasa dışı siyasi örgütlerin ve faaliyetin kısıtlanmasını ya da tasfiyesini desteklemişlerdir. Örneğin, *Naşa Zarydnm* başyazarı ve tasfiyecilerin yeni sözcüsü A.N. Potrcsov Şubat 1910'da açıkça, "bütünlüklü ve Örgütlü bir hiyerarşik kurum olatacak parti (artık) yoktur” demiştir. Diğer bir tasfiyeci yayın olan *Vo^rojdemye* 30 Mart 1910 sayısında bu görüş üzerine şöyle yorum yapmıştır:

"Feshedilecek bir şey yoktur - ve biz *iVo^ro/deniyimn* yazı kurulu) kentli adımıza, şunu eklemek

isteriz: bu hiyerarşiyi eski yeraltı biçimiyle yeniden kurma rüyası açıkça zararlı bîr gerici hayaldir ve bit zamanlatın en gerçekçi partisinin temsilcilerinin siyasi sezgilerini kaybettiklerini gösterir.”*

Menşevik B. Bogdanov’un aynı şekilde dediği gibi, “eski ycral-tıyla ilişkiyi kesmek ve gerçekten açık, ve aleni siyasal faaliyete başlamak uğraşı - işçi hareketimizin son dönemini simgeleyen yeni özelliği işte budur.”⁶

Yasai ve yasa dışı parti örgütleri arasında hak eşitliği için yaptığı çağrı ile Martov da tasfiyecilik yolunda önemli yo! kaydetmiştir. Ona göre, yasadışı örgütün başlıca görevi yasal partiye destek olmaktır.

“Az veya çok tanımlanmış ve bir dereceye kadar merkezileşmiş bir gizli örgütün şimdi ancak zorunluluk gereği daha gevşek bir şekilde tanımlanmış ve başlıca desteğini açık işçi örgüdcnnden alan bir Sosyal Demokratik PattTnin inşasında yer aldığı kadarıyla anlamı (ve çok büyük anlamı) vardır.”⁷

Lenin bu görüşün, “aslında partinin tasfiyecilere tabi edilmesine” yol açacağını söylemiştir, çünkü,

■“...kendini yasa dışı partiyle eşit görüp onun karşısında yer alan legalist, bir tasfiyeciden başka birşey değildir. Polisin zulmünü çeken yasa dışı sosyal demokrat ile yasallıgm ve partiden uzaklığın emniyetindeki legalist arasındaki ‘eşitlik’ aslında işçi ile kapitalist arasındaki ‘eşitlik’tir.*

“...legaUsderin aslında parti-yanhsı olup olmadığına karar vermek, < 1/1111J1 örgütlere düşer, yani biz ‘eşitlik teorisi’ne karşıyız!”⁹

Martov’a göre yeraltı örgütü tamamen yasadışı la.11ıv 1« /««< lan ma anında kullanılmak üzere yedekte tutulan iskelet bir aygıttır. Öte yanda ise Lenin’e göre yasal faaliyetler yeraltındaki partinin faaliyet alanını genişletme amacını güden sadece göstermelik şeylerdir. Yeraltı faaliyetine sırtını çevirmenin siyasi sonuçları çok pahalıya mal olmaya mahkumdur. Şüphesiz, sansürden geçmesi gereken yayınlarda çarlığın devrilmesini savunmak imkansızdır. Partiyi böyle yasal eylem biçimleriyle sınırlandırmak cumhuriyetçilik ilkesini bile unutmak olur. Bu, Kadetlerin pek sevdiği gibi, çarlık rejiminin derece derece anayasal monarşiye dönüşmesini savunmak yolundaki ilk adımdır.

Lenin aşırı-sola karşı mücadele verirken bir taraftan da tasfiye-ciliğe düşme tehlikesine, programı yasal gereklere göre sınırlama tehlikesine karşı uyarılarda bulunmuştu:

“Yasa dışı partinin önemine ve rolünün küçümsenmesine’ karşı mücadele vermemizi özellikle gerektiren şey, yasadışı ve yasal faaliyetin birliğidir. Daha küçük meselelerde daha mütevazı ölçülerde, belirli anlarda, yasal çerçeve içinde parti pozisyonunun savunma ihtiyacıdır ki, bu amaçların ve sloganların kısıtlanmamasını, mücadelenin değişen biçiminin içeriğini bozmamasını, daha az uzlaşmaz yapmamasını, proletaryanın tarihsel perspektifini ve tarihsel hedefini çarpıtmamasını sağlamamızı bizden özellikle bekle-mektedir.”^{M>}

Haziran 1909’da *Proleter*i genişletilmiş yazı kuruluna gönderdiği bir raporda Lenin, iki cephede mücadele çağrısı yapmıştır - aşırı sola karşı ve aşın sağ tasfiyecilere karşı. Gerekli olan,

“Tasfiyeciliğin iki çeşidine -sol tasfiyeciliğe ve sağ tasfiyeciliğe- karşı mücadeledir. Sağ tasfiyeciler yasadışı bir RSDİP’ne gerek olmadığını, sosyal demokratik faaliyetlerin tamamen ya da büyük çoğunluğuyla yasal olanaklara oturtulması gerektiğini söylüyorlar. Sol tasfiyeciler ise aşırı uça gidiyorlar: onlara göre parti faaliyetinin yasal yolları yoktur herşeyin ‘başı ve sonu’ ne pahasına olursa olsun yasadışılıktan geçer. Burdanni her ikisi de, hemen hemen aynı derecede, RSDİP’in tasfiyecisidirler. Çünkü tarihin bize yükle -eliği şu durumda yasal ve yasa dışı fâaliyetin düzenli ve manokii bir bileşimi olmadan RSDİP’İ korumak ve pekiştirmek düşünülemez/’.”¹¹

idenin otzovistkri bolşevik saflardan atmayı göze alırken öte tarafta Martov her ne kadar tasfiyecilere karşı bile olsa özünde her-zaman uzlaşma taraftarı birisi olduğu için bunlara karşı amansız bir mücadele vermekten aciz olduğunu göstermiştir.

İşçi kongresi

Partiyi tasfiye etmenin bir yolu, partinin yerine geniş bir İşçi Partisi ve bir İşçi Kongresi kurmaktır. Menşevizmin (yaramaz çocuğu-ç.n.) Larin *Genif Bir İşçi Partisi ve İşçi Kongresi* (Moskova, 1906) adlı bir broşürde bu görüşü savundu. Larin’e göre geniş bir işçi partisi 9 milyonluk Rus proletaryasının 900.000’ini kapsamalıydı. Partinin levha’sı indirilmek zorundaydı - bu parti sosyal demokratik bir parti olmamalıydı. Sosyal demokratlar ve sosyalist devrimciler birleşmeliydi. Yeni parti ‘tarafsız bir parti’ olmalıydı. Sosyal demokratlar ve sosyalist devrimciler bu büyük parti içinde propaganda grupları rolü oynayacaklardı.¹²

Aynı şekilde, menşevizmin (önemli kişisi-ç.n.) P.B. Akselrod şöyle diyordu:

“İşçi Kongresi son birkaç yıldır süren tasfiye sürecini, feodal devletin ve hiyerarşik sosyo-politik rejimin günü geçmiş tarihse! temelinde büyümüş eski parti rejiminin tasfiyesini tamamlayacak ve aynı zamanda sosyal demokratların tarihinde tamamen yeni bir dönemi, aynen Batı’daki Sosyal Demokratik Partilerin gelişmesindeki gibi bir dönemi başlatacak.”¹³

Bir diğer menşevik, N. Rozkov ise açık, barışçı bir işçi örgütünün kurulmasını - “işçi sınıfının çıkarlarını koruyacak siyasi bir dernek” öneriyordu.¹⁴

“Bunda şiddetin yeri yok; şiddet gerektirecek bir devrim gerektiğini **barındıran** bir tek laf, tek bir düşünce yok, çünkü gerçekte böyle bir gereklilik hiç ortaya çıkmayabilir. Eğer gecicij çılgınlıktan gözleri dönmüş birisi, böyle bir ‘dernek’in üyelerini şiddet yoluyla bir devrim için uğraşmakla suçlamayı aklına takacak olursa, bövlesine saçma, asılsız ve hukuksal olarak çürük bir suçlama, suçlayanın kendi başmaçaracakür!”¹⁵

Lenin uzun uzun ve ısrarla böyle bir İşçi Kongresi’ne karşı yazılar kaleme aldı. Birincisi, tasfiyecilerin İşçi Kongresi hakkındaki recîpolitiklerinin gerçekçi olmadığını anlattı. Örneğin, Aralık 1911 başlarında şöyle diyordu:

“Yetkililerin böyle bir birlik kurulmasına asla izin vermeyecekleri çok açık... Bunun ‘hayata geçirilmesi’ne aslı izin vermeyecekleri belli. Sadece kor liberaller bunu göremez. Yasal faaliyet yapan sendikalar kurmak iyi bir şeydir, yeter ki, mevcut koşullar altında bunların geniş veya ‘politik’

veya istikrarlı olamayacaklarını bilelim. Fakat, zor kullanma fikrini dışlayan siyasi bir işçi bitliği liberal anlayışını telkin etmek boş ve zararlı bir iştir.”^u

Mart 1912’de Lenin bu sözleri tekrarlar:

“Şüphesiz, liberallerin partisi Kaderlerin bile yasal statüsünün olmadığı Rusya’da geçerli olan siyasi koşullar altında açık bir Sosyal Demokratik İşçi Partisi’nin kurulması ancak hayal olur. Tasfiyeciler yasa dışı partiyi reddettiler ama yasal bir parti kurma sorumluluklarını yerine getiremediler.”[»]

Bundan bir süre sonra Lenin ‘İşçi Kongresi nerede?’ diye soruyordu:

“Bir yıldan uzun zamandır tasfiyecilere söylüyoruz: laf etmeyi bırakın, ‘işçi sınıfının çıkarlarını koruma derneği’ gibi yasal siyasi derneklerinizi kurmaya başlayın! Laf kalabalığını bırakın, iş yapmaya bakın!

“Ama onlar iş yapmaya başlayamazlar çünkü bugünün Rusya’sında liberal bir hayalî gerçekleştirmek olanaksızdır.”[”]

Lenin, Yasal bir İşçi Kongresi fikri yerine yasadışı partinin üstünlüğünü savundu;

“1. Mevcut dönemde tek doğru örgütlenme yapısı tipi, yasal ve yasa dışı işçi dernekleri ağıyla donatılmış parti çekirdeklerinin toplamının yasa dışı partisidir.

“2. Yasa dışı inşanın örgütsel biçimini yerel koşullara uyarlamak kesinlikle zorunludur. Yasa dışı çekirdekler için çeşitli örtünme biçimleri ve faaliyet biçimlerini yerel ve genel yaşam koşullarına uyarlama konusunda mümkün en büyük esneklik yasa dışı Örgütün faaliyetini garantiler.

“3. Örgütsel faaliyet alanında şu andaki en acil görev tüm fabrikalarda İşçiler arasındaki en faal unsurlardan oluşan tamamıyla yasadışı parti komiteleri kurmaktır. İşçi sınıfı hareketindeki muazzam yükseliş fabrikaların büyük çoğunluğunda fabrika parti komitelerinin yeniden kurulabileceği ve mevcut komitelerin daha güçlendirilebileceği koşulları yaratmaktadır.

“4. Her merkezde dağınık yerel gruplardan tek bir Önder örgüt oluşur-mak artık kaçınılmaz hale gelmiştir.”¹⁹

Devrimci sosyalistler tabii ki ‘örgütlenme özgürlüğü’ için mücadele verirler, ama bu, çarlığı devirme mücadelesinin bir parçası olmalıdır. Çarlığın kısmen reforme edilmesi ile devrimci alaşağı edilmesi arasındaki doğrudan ilişkiye dikkat çekmemek, İşçileri kandırmak, liberalizme düşmek olur.

“Basın, örgütlenme, toplanma ve grev özgürlüklerinin asla vazgeçilemez olduğunu işçilere anlatmak son derece önemlidir; fakat işte tam da bunları kazanmak için, bunlar ile siyasal özgürlüğün genci temelleri ve tüm siyasal sistemin köklü bir değişimi arasındaki ayrılmaz ilişkiyi görmeliyiz. 3 Haziran rejimi altındaki liberal Örgütlenme özgürlüğü hayali değil; genel özgürlük ve özel olarak örgütlenme özgürlüğü için, bu rejime, bu rejimin temellerine karşı mücadeledir.”^{*0} İşçiler gerçekten örgütlenme özgürlüğü istiyorlar ve bu yüzden tüm halkın özgüllüğü için, monarşinin yıkılması için, cumhuriyet için mücadele ediyorlar.”¹¹

Basla döneminde koşullar tamamen yasal faaliyet üzerinde yoğunlaşma fikrini çok cazip kılmıştı. Yüzlerce aydın tüm faaliyetlerini çeşitli yasal Örgütlere -kooperatiflere, sendikalara, eğitim derneklerine, Duma grubunun danışma komitelerine vb.- aktardılar.

“Bu çok kötü yıllar boyunca tasfiyeciler ön plandaydılar. Olminski, ‘onlar polisten daha az zulüm görüyorlar’ diye yazı yar. Yazarların birçoğu, öğretmenlerin önemli bir kısmı ve genel olarak aydınlatın çoğu onlara geçti. Hiç umursamıyorlar ve kendileriyle övünüyorlar.’ Sayıları her gün azalan bolşeviklerin, yasa dışı mekanizmalarını korumak üzere yaptıkları her girişim düşmanca çevre koşullarına çarpıyordu. Bolşevizm kesinlikle mahvolmuşa benziyordu. Martov, ‘mevcut gelişmelerin tümü herhangi bir kalıcı parti grubu kurma fikrini acıklı bir gerici hayal kılıyor’ diye yazıyor.”²²

Lenin tasfiyecileri gizli faaliyetten kaçan aydınlar olarak tespit etmiştir:

"Bazı insanların yeraltı faaliyetinden kaçışı yorgunluk ve ruhsuzluk sonucu olabilir. Böyle insanlara ancak acımak uygundur; bunlara yardım edilmelidir, çünkü ruhsuzlukları geçecektir ve fbstinizmden, liberal ve liberal-işçi politikalarından kaçma, yeraltı işçi sini fi çalışmasına yönelme dümisü yeniden belirecektir. Ama ne zamanki bu yorgunlar ve ruhsuzlar gazeteciliği platform olarak kullanırlar ve kaçışlarının bir yorgunluk, zayıflık ya da entelektüel dağınıklık ifâdesi değil, aksine olumlulukları olduğunu ilan ederler ve hatajı ‘etkisiz’, ‘işe yaramaz’, ‘can çekişen’ vb. yeraltı faaliyetine atfederler, işte o zaman bu kaçkınlar işçi sınıfı hareketinin en kötü danışmanları ve dolayısıyla tehlikeli düşmanlan haline gelirler.”⁰

Menşeviklerin hepsinin tasfiyeci olduklarını söylemek yanlış olur. Ancak menşevikler genellikle en azından onlara müsamaha göstermişlerdir. Martov ve Dan onları desteklemeseler bile Paris'te yayınladıkları *Coios Sotsul-Dmokraia* adlı dergilerinde bolşevik saldırılara karşı korumuşlardır. Aynı zamanda, tasfiyecilerin yayınladık) a -

rı yasal yayınlarda aktif işbirliği yapmışlardır, **kamulaştırmalar* konusu**

Devrimin gerilemesi İle birlikte partiye para bulma sorunu giderek ciddiyet kazanmaya başlamıştır. Aslında 1905 olayları sırasında bile bolşevik mekanizma oldukça mütevazî İdi. Krupskaya hatıralarında işin çokluğu nedeniyle ikinci bir sekreter, Mihayii Sergeveviç \Xe-instein, ve bir sekreter yardımcısı, Vcra Rudolfovna Menjinskaya'nın İşe başlamasını şöyle anlatır:

“Mihayii Sergeveviçdaha çok örgütlenme ile ilgileniyordu ve daima Niki-tin'in (L.B. Krasin) talimatlarını yerine getirmekle meşguldü. Ben atamalardan ve komitelerle ve bireylerle haberleşmekten sorumluydum. M.K. sekreterliğinin ne kadar basit bir teknikle işlediğini şimdi tarif etmek çok zor. Hatırlarım, biz hiçbir zaman M-K. toplantılarına katılmadık, kimse bizden ‘sorumlu’ değildi, toplana tutanağı tutulmazdı, şifreli adresler kibrit kutularında, kitap etlilerinin içinde ve benzeri yerlerde saklanırdı.

“Hafızamıza güvenmek zorundaydık. Etrafımızda bir yığın insan vardı, her bakımdan onlara bakmak, ne isterlerse -yayın, pasaport, talimat, tavsiye- temin etmek zorundaydık. Başımızda kimse olmadan, ‘kendi özgür irademize göre’ davranarak bütün bunlarla nasıl başa çıktığımızı ve herseyi nasıl düzenli bir şekilde tuttuğumuzu şimdi düşünmek çok zor.”^{2*}

Vc bu üç kişilik sekreterlik 1907 yılında 46.143 üyeli hir partinin işini görüyordu!

Parti profesyonelleri üç-beş kuruşla geçinmek zorundaydılar. “Tüm zamanlarını partiye veren üyeler çok düşük bir ücret alıyorlardı; bazen 3,5 ya da 10 ruble kadar az ve hiç bir zaman ayda 30 rubleyi geçmezdi.”²⁵ Karşılaştırma yapmak gerekirse, 1903-05 döneminde ortalama işçi ücreti 28 rubleydi.

Parti mekanizması ne kadar mütevazî olursa'olsun vc tam-zamanlı çalışanlara verilen maaş ne kadar düşük olursa olsun, gene de her zaman para sıkıntısı vardı. Devrim sırasında bu sorun çoğunlukla zengin sempatizanların bağışları ile gideriliyordu. Örneğin, 1905 baharında 1.000 kadar üyesi olan Moskova bolşevik örgütünün hesaplan şöyleydi:

“Komite'nin Haziran 1905 hesaplan, toplam gelirin 9.891 ruble olduğunu gösteriyor. Bunun 1.013 rublesi bit önceki aydandır... Gelirler arasında birkaç tane çok büyüik rakam var; bir ‘dost’tan 4.000 ruble, ve ‘silah için’ gelen bir 3,000 ruble var. A.M, Gorki vc bir fabrika sahibinin oğlu gibi bolşevik davayı yakınlık gösteren birçok zenginin olduğu biliniyor... Diğer bireysel aidatlar ancak 1.378 rubledir.”^{2*}

Zengin taraftarlardan gelen bağışlar Ekim ayında daha da artmışa: ‘dostlardan gelen iki 4.000 ruble ve bir de 8.400 ruble vardı.¹⁷

Martov da benzer durumun menşeviklerde de olduğunu yazıyordu. Devrimci dönem sırasında,

“Parti örgütlerinin bütçeleri son derece artö... Üye aidatları bunun ancak çok küçük bir bölümüydü. Bakü'deki parti komitesi saymanının raporuna göre Şubat 1905"de toplam 1.382.8 ruble gelirin ancak 38.9 rublesi, ya da %3'ü, işçi aidatlarından gelmişti. Riga parti şubesinin Ağustos'taki bir raporuna göre 558.7 rublenin sadece 143.4 rublesi, ya da % 22'si, işçi aidatlarıydı. Sivastopol KomitesPnin raporu gelirin %14'ünün.Mariupol Şube-si'nin raporları ise % 33'ünün üye aidatlarından geldiğini vK gösteriyordu. En yüksek üye aidatı oranının Rus Sosyal Demokratik İvanovo Yozne-sensk şubesinden geldiğini gördük; toplam gelirin %53'ü üye aidatlarıydı.”^{2*}

En önemli ‘meleklerden biri, *hkrdy* İlk başlatmak İçin gereken parayı veren A.M. Kalmıkova (ya da ‘teyze¹) idi. Kalmikova zengin bir kitapçı ve yayıncı, ucuz popüler kitapların ve ilerici yayınların önde gelen bir dağıtıcısı ve Krupskaya'nın yakın bir arkadaşıydı. Diğer bir ‘melek’, makinist Krasin aracılığıyla bolşeviklere her ay

2.000 ruble veren büyük tekstil zengini Morozov'du. (Morozov 1905 devriminin yenilgisinin ardından intihar etmiştir). Morozov'un yeğeni N-P. Schmidt de büyük bağışçılar arasındaydı.

Baskı döneminin başlamasıyla birlikte hemen hemen tüm zengin taraftarlar partiyi jüzüstü bıraktılar. Lenin'in gelir sağlamaktaki büyük becerisi sık sık boşa çıkmaya başladı.

Bolşeviklerin sekreteri olmanın yanısıra genel saymanlık görevini de yapan Krupskaya tek-rak tekrar para sıkıntısından şikayet eder oldu. Lenin için, Saîus re-revolutionis suprema lex (devrim en büyük ilke) idi. Devrimciler gerekirse sürünerek, çamura bulanarak hedeflerine ilerlerler. Para konusunda çekilen sıkıntıdan etkilenmemiştir. Yukarıda adı geçen Sch-midt'in miras meselesi Lenin'in tavrının iyi bir örneğidir:

“Tekstil zengini Morozov’un yeğeni ve Moskova’nın Presnya bölgesinde bir mobilya fabrikasının sahibi genç Nikolay Pavloviç Schmidt 1905 yılında işçilerin tarafına geçmiş ve bolşeviklere katılmıştı. Schmidt *Nevaca Jiçtin* kurulması için gereken parayı sağlamış ve silah tedarik etmek için de para vermişti. İşçilerle yakın ilişkiler kurdu ve onların en iyi dostlarından biri oldu. Polis Schmidt’in fabrikasına ‘şeytan yuvası’ derdi. Moskova ayaklanması sırasında bu fabrika önemli bir rol oynadı. Nikolay Pavloviç tutuklandı. Hapishanede her türlü işkenceden geçti. Fabrikasına ne olduğunu göstermek için polis onu oraya götürdü: öldürülmüş işçileri göstermeye götürdüler ve sonunda hapishanede kendisini de öldürdüler. Ölmeden önce Schmidt, tüm varlığını? bolşeviklere bıraktığın? dışarıdaki arkadaşlarına bildirmeyi becerdi.

"Nikolay Pavloviç’in kızkardeşi Elizaveta Pavlovna Schmidt’e ağabeyinin servetinin bir kısmı kalmıştı ve o da kendi payını bolşeviklere vermeye karar verdi. Fakat Elizaveta Pavlovna henüz parayı alabilecek yaşta değildi ve parasını istediği gibi kullanabilmesi için sahte bir evlilik hazırlanmasına karar verildi. Böylece Elizaveta Pavlovna yasal kalmayı becerebilmiş bir savaş birliği üyesi Yoldaş Ignatyev ile bir çeşit evlenme yaptı ve resmen onun kansı olarak, kocasının izniyle, kendisine kalan mirasla istediğini yaptı. Fakat bu evlenme aslında sahte bir evlilikti. Elizaveta Pavlovna aslında başka bir bolşevik, Yiktor Tararuta’nın eşiydi. Bu resmi evlilik onun kendisine kalan mirası derhal alabilmesini ve bolşeviklere vermesini sağladı.”²⁹

Buna rağmen bolşeviklerin mali durumu hala çok kötüydü.

MENŞEVİZMLE SON AYRIŞMA - 325

Böylece Lenin partiye para bulmak için ‘kamulaştırmalar’ -silahlı banka vb. soygunları- yapılmasına karar verdi. Birkaç olaydan sonra men-şevidler bağrıışmaya başladılar. Troçki, Alman sosyal demokrat basınında Lenin’i şiddetle eleştirdi. Stokholm Parti Kongresi (1906) 4 aleyhte ve 20 çekimser oya karşı 64 oy ile ‘kamulaştırmalar^ yasaklayan bir menşevik önergeyi kabul etti. Bu, bolşevik delegelerin menşe viklerle oy kullandığını gösteriyordu.

Stokholm Kongresi hakkındaki uzun raporunda Lenin tartışma sırasında salonda olmadığı gerekçesiyle silahlı eylemler üzerine bu karar hakkında bir şey söylemekten kaçınmışar. “Ayrıca, bu tabii ki bir ilke sorunu değildir.” Lenin’in bu tartışma sırasında salonda bulunmaması büyük ihtimalle tesadüfi değildir; kısacası Lenin elinin-kolunun bağlanmasını istememiştir.

Lenin’in hemen hemen her konuyu kazandığı Mayıs 1907’deki Londra Kongresinde bile “kamulaştırmalar⁵a karşı büyük çoğunlukla bir katar çıkmıştır. Bolşeviklerin çoğunluğunun menşevikkrlc oy kullandığı bu tartışmada delegeler, “Lenin ne diyor? Lenin’i duymak istiyoruz” diye bağırıldıklarında Lenin oturum başkanı olmanın avantajını kullanarak ov kullanmaktan kurtulmuş, “biraz Örtülü bir ifadeyle” gü-lümsemiştir¹⁰

Stalin delege olarak katıldığı bu kongre üzerine yazdığı raporunda bu kararı şöyle özürler göstererek anlatmaya çalışmıştır:

"Menşevik önerilerden sadece gerilin eylemleri üzerine olan kabul edilmiştir, ki bti bile kazara olmuştur: bu konuda bolşevik i er kavga etmemeyi yeğlemişler, ya da bir başka deyişle, salt ‘menşevik yoldaşlara hiç olmazsa sev incekleri bir fırsat vermek* arzusuyla bu konuda mücadeleyi

sonuna kadar götürmek istemediler.”

Aslında bolşeviklerin ‘kavga etmemeyi yeğlemelerinin’ tek nedeni bu konuda sadece menşevikleri karşılarında bulmaları değildir, aynı zamanda Polonyalılar, Bundçular ve de bolşevik grubun kendi üyelerinden birçoğunu karşılarında bulmuşlardır.

23 Haziran günü, Londra Kongresi’nden altı hafta sonra ve kongre kararına rağmen, Lenin’in ajanları o ana kadarki en cüretkar kamulaştırmayı -Tiflis hâzinesi kamulaştırmasını- gerçekleştirdiler. Bu baskın 341.000 ruble sağladı ve bu para derhal yurtdışındaki bolşevik hâzineye aktarıldı. Fakat hasılat çok yüksek değerdeki banknotlardan oluştuğu için bunları yabancı bankalarda değiştirmek hiç kolay olmuyordu, çünkü bankalar böyle girişimlere karşı uyarılmışlardı. Daha sonradan Dışişleri Komiseri olan Litvinov dahil olmak üzere birkaç önemli bolşevik bu parayı değiştirmeye çalışırken Batı Avrupa’da tutuklanmışlardır.

Hem Troçki hem de Martov Londra Kongresinde bolşevikleri şiddetle suçlamışlar ve bir süre sonra ise suçlanmalarını Batı Avrupa sosyalist basının satırlarına taşımaya kadar yaptırmışlardır.

Stalin’in Lenin’in dikeni ini çekmesi, onun, Tiflis olayı da dahil olmak üzere, dikkatli fakat cesur bir ‘kamulaştırma’ örgütleyicisi olarak aldığı rol olmuştur. ‘Kamulaştırmalara katılanlardan bazıları en iyi bolşeviklerdir. Tiflis’teki ve diğer birçok yerdeki baskınları yapan Ka-mo (Semyon Arşkoviç Ter Petrosyan) bunun iyi bir örneğidir. Kamo kendisine ve grubunun bir üyesine günde tamı tamına 50 kopek (kuruş) harcırah ayırırdı. Yaptığı işler arasında, bir çok ‘kamulaştırma’, Tiflis Hapishanesinden cüretkar bir firar, Rusya’ya silah sokmak gibi eylemler vardı. Bir Alman hapishanesindeyken öyle güzel deli taklidi yapmıştı ki, çeşitli işkencelere rağmen başındakileri inandırdı ve Tiflis hapishanesine geri gönderildi. Buradan kaçtı, yeniden yakalandı ve idama mahkum edildi, fakat sonradan cezası ömür boyu hapse çevrildi.

Bölünme, bölünme, bölünme

Stokholm'daki Birlik Kongresinden sonra Duma seçimleri üzerine olan anlaşmazlık Petersburg'da ön plana çıktı. Sıra Petersburg Duma adavlarını seçmeye geldiği zaman, kesin çoğunlukta olan leninistler kendi adaylarını seçtirdiler. Ancak 31 menşevik delege, menşeviklerin kontrolündeki Merkez Komitesinin talimatına uyararak Petersburg şehir konferansını terk ettiler ve Kaderlerle ittifak oluşturmaya karar alan özel bir yerel konferans yaptılar. Lenin derhal bir broşür yayınladı ve ayrılıkçıları, "işçilerin oylarını satmak amacıyla" ve "işçilere rağmen ve Kadetlerin yardımıyla kendi adamlarını Duma'ya sokma pazarlığı" için Kadetlerle suç ortaklığı yapmakla suçladı. Bu sadece ayrılıkçılara karşı değil, aynı zamanda partinin Merkez Komitesi'ne karşı da bir suçlamaydı. Lenin'in yapağı, parti disiplininin açık bir ihlaliydi. Bu yüzden, 'parti üyesine uymayan tavır' suçuyla kendisini parti mahkemesinin önünde buldu. Kendisinin üç hakem seçme hakkı vardı, Merkez Komite ise diğer üç hakemi ve Letonya, Polonya ve Yahudi Bund örgütleri ise birer hakem atadılar.

Bu dava başlı başına bir önem taşıymıyordu ve zaten menşevik çoğunluğun kaybettiği ve Lenin'in kontrolü ele aldığı yeni bir parti kongresiyle yanda kalmıştır. Ancak Lenin'in bu davada takındığı tavır, partisinin sağ kanadına karşı verdiği mücadeledeki usanmaz tavrını göstermesi bakımından ilginçtir.

Davanın başında Lenin, "aynı parti içinde yoldaşlar arasındaki ilişkilere yakışmayan bir dil" kullandığını kabul etti¹ ama bunun için hiçbir şekilde özür dilemedi. Gerçekten, tasfiyecilere ve bunların hareket içindeki yandaşlarına karşı verdiği mücadelede Lenin eline geçirebildiği en keskin silahı kullanmakta asla tereddüt etmemiştir. İlimlilik bolşevizm in bir karakteristiği değildir.

Lenin Plehanov'a birlik öneriyor

Her ne kadar amansız da olsa Lenin hiçbir zaman kin tutmamıştır. Ne zaman bir siyasi muhalifinden uzlaşma adımı gölse buna karşılık vermiştir. Plehanov bunun iyi bir örneğidir.

1908-09 döneminde Lenin, aşırı solu gözden çıkararak ve menşevikler arasındaki tasfiyeci olmayan unsurları, yani gizli örgüt kurma fikrinden vazgeçmeyenleri yanına çekerek, partiyi yeniden kurma şansını gördü. Menşevikler arasında bu grubun önderi Plehanov'du.

1908 Aralık ayında Plehanov tasfiyecilerin gazetesi *Golos Sotsia! Demokratizm* yazı kurulundan ayrılmıştı. Aynı zamanda artık Martov, Maslov ve Potresov'un yayın yönetmenliğini yaptıkları beş ciltlik *R/0-yadü Sosyal Hareke/* adlı eserin yazı kurulundan istifa etmişti. Geride kalanlara *DaetvtskFix* sayfalarında (sayı 9, 1909) kızgınlıkla saldırdı. Ası eleştirisini tasfiyecilerin görüşlerini savunan Potresov'un şu yazısına yönetti:

"Okuyucuya soruyorum... şu 1909 yılında, sakat bir hayalin icadı olarak değil, gerçek bir olgu olarak, tasfiyeci bir akımın, zaten tasfiye olmaktan beter olmuş ve aslında artık ötgütlü bir bütün olarak kalmamış bir şeyi tasfiye etmek isteyen bir akımın varlığını düşünmek mümkün müdür" Plehanov buna şöyle cevap verdi:

"Hiç şüphe yok ki *partimin kahmtıđđı iuanetnda ola» bit insanın kendisi dt partimizifinyoktsın* (İtalıklar Plehanov'un) Aruk tüm parti üyeleri Bay Pot-resov bizim yoldaşımız değil demek zorunda

kalacak ve belki bazıları, ben zaten uzun zamandır onu öyle görmediğim için beni suçlamayı bırakacak.”*

“Potresov sosyal gerçeklere bir devrimci gibi bakma yeteneğini kaybetti.” Plehanov’a göre tasfiyeciliğin yolu “en İğrenç oportünizmin bataklığı” idi. “Onların arasında taze şarap ancak küçük burjuva sirkisini hazırlamak için uygun çok acı bir sıvıya dönüşür.” Tasfiyecilik, küçük-burjuva akımların proletarya çevrelerine sızmasını kolaylaştırır. “Az veya çok oportünizm kokan beylerle kol kola gitmeye gönüllü olduklarını zaman zaman göstermekle çok büyük bir hata yapıyor olduklarını önemli menşevik yoldaşlara göstermeyi defalarca denedim.” “Tasfiyecilik ancak sosyal demokrasiye düşman oportünizmin çamurlu bataklığına ve küçük burjuva arzulara gider.”³¹ Bu sözlerden sonra Lenin, Plehanov’a uzlaşma önerdi. Lenin’in Kasım 1909’da önerdiği şuydu:

“Tüm parti hiziplerinin ve kesimlerinin parti taraftarı üyeleri arasında bir birlik, herşeyden çok bolşevikler ile parti yanlısı menşevikler arasında, St Petersburg’daki Vyhorg’lu yoldaşlar ve yurtdışındaki Plehanovcular gibi menşevikler ile bir birlik.. Tasfiyeciliğe karşı açık mücadele verecek, Plehanov’u açıkça destekleyen tüm menşeviklere ve tabii ki herşeyden öte tüm menşevik işçilere bu çağrıyla yapıyoruz.”*

Aslında Lenin’in Plehanov’la İşbirliği yapma çağrısından pek bir şey çıkmadı; aralarındaki temel farklılıklar çok derindi. Plehanov’un 1905’de menşeviklerin aşırı sağında oluşu, liberalleri korkutmasın diye Aralık ayaklanmasına karşı çıkmış olması ve Kadetlere incelikle yaklaşılması çağrısını yapmış olması, Lenin’in bu işbirliği girişiminin çapını çok daraltmıştı.

Lenin’iti uzlaşmacılara karşı mücadelesi

Lenin bir taraftan bolşevik grup içindeki aşın-solculuğun üstesinden gelmeye çalışmış, diğer taraftan ise menşevik tasfiyecilere karşı mücadeleyi sürdürmüştür. Fakat *Vpesyod* bolşeviklerini ihraç etmesinin üzerinden pek geçmeden bu defa bolşevik grup içinde uzlaşmacılar, ya da kendi tabirleriyle ‘parti bolşevikleri’ diye tanınan yeni bir muhalefet ortaya çıktı. RSDİP paramparça ve öylesine bitkin bît haldeydi ki, üyeleri ne olursa olsun birlik, bolşevizm ile menşevizm arasında uzlaşma ve her türlü hizipçiliğin durdurulmasını istiyorlardı.

Birçok önde gelen bolşevik de birleşik parti çağrısını destekledikleri için Lenin kendi grubu içinde taraftar kaybetmeye başlamıştı. Uzlaşmacılar arasında A.I. Rikov, V.P. Nogin, I.F. Dubrovinski, S.A. Lozovski ve G.Y. Sokolnikov gibi Beşinci Kongrede Merkez Komitesi’ne seçilmiş ya da adaylığını koymuş isimler vardı.³⁵

Bundan yararlanan menşevik önderler Ocak 1910 başlarında Paris’te bir Merkez Komitesi toplantısı çağırdılar. Bu toplantıya karşı çıkan Lenin bu defa sadece tüm parti içinde değil, üstelik kendi hîzibi içinde de azınlıkta kaldı. Uzlaşmacılara karşı Lenin’i destekleyen tek önde gelen bolşevik Zinovyev’ di. (Bu andan 19)7 olayları onu en zorlu bir sınava sokana değin Zinovyev, Lenin’in tamamen güvendiği en yakın dostu olmuştur).

Üç hafta süren toplantı boyunca Lenin çok kötü günler yaşadı. Schmidt’ten kalan patayı teslim etmeye razı olmak zorunda kaldı. Kendi grubunun gazetesi *Proletarfyi* kapatmaya ve menşeviklerle birlikte ortak bir gazete -*Sotsial Demokratt* çıkarmaya razı oldu. Yeni gazetenin yazı kurulunda iki bolşevik,

Lenin ve Zinovyev, iki menşevik, Martov ve Dan ve Polonya sosyal demokratlarının bir temsilcisi, Varski ola-caktı. Troçki'nin Viyana'daki gazetesi, *P/avda*, resmi parti organı haline geldi (Kamenev yardım etmeye gönderildi) ve Merkez Komitesinin gazeteye mali yardım yapmasına karar verildi. Yaraya bir de tuz basar gibi, toplantı tasfiyecileri sözde kınadı ama aynı zamanda parti hayatına katılmaya davet etti ve yeraltı Merkez Komitesi için aralarından üç kişi atamalarını istedi.

Troçki Paris toplantısının sonuçlarını, "Rus sosyal demokrasisi tarihindeki büyük olay" diye selamlayacak kadar sevinçliydi.³⁶ Lenin'in tavrını ise Gorki'ye yazdığı 11 Nisan tarihli mektubundan açıkça görmek mümkün:

"MK toplantısında (o 'uzun toplantı' - üç haftalık ıstırap, tüm sinirler gergin, şev tan görürsün!)... 'genel uzlaşma' havası (kiminle, ne üzerine, niçin? -kimsenin pek bildiği yok); verdiği amansız mücadele yüzünden bolşevik merkeze gösterilen kin; kavga arayan menşeviklerin olay çıkarmaları ve sonuç olarak - yara bere içinde bir çocuk.

"Madem öyle, katlanacağız. Ya -en alası- yarayı keseriz, cerahati akıtırız, iyileştiririz ve çocuğu bü\ütürüz.

"Ya da -en kötüsü- çocuk ölür. Böyle olursa bir süre çocuksuz kalırız (yani, bolşevik hizbini yeniden kuranz) ve sonradan daha sağlıklı bir çocuğa hayat veririz.."

Ancak bu 'birlik' hiçbir zaman hayata geçemedi. Bunun nedeni bolşeviklerin inatçılığında çok, menşeviklerin pazarlığın kendilerine düşen tarafını yapmaya hazır olmamalarıydı. Ocak 1910 toplantısı bolşeviklerin boykotçularla ilişkilerini kesmesi ve menşeviklerin tasfiyecilerle bağlarını koparması kararını almıştı. Lenin kendine düşeni yapmaya çoktan hazırdı ve zaten Bogdanov'u, LunaçarskVyi ve diğer boy-kotçuîarı bolşevik kamptan ihraç etmişti. Fakat menşevikler kendi sorumluluklarını yerine getirmenin olanaksız olduğunu gördüler. Tasfiyeci tavır menşevik saflarda çok hakimdi. Eğer tasfiyecileri atacak olsalar menşevik grubu tamamen dağıtmış olacaktı ve bu, hareket içinde bolşeviklerin zafer kazanmasına yardım etmek olacaktı- Bir sı-re sonra Martov aslında bu vaatlerini tutmaya hiçbir zaman için niyetli olmadığını ve menşeviklerin tam bir kopuşmayı göze alamayacak kadar zayıf olmaları yüzünden toplantıda 'birlik'e razı olduğunu açıkça söylemiştir.³⁸

Birlik planlarına son darbeyi vuran şey, Merkez Komitesine katılmaya davet edilen üç tasfiyecinin gizli örgütle herhangi bir ilişkide bulunmayı kesinlikle reddetmeleri oldu. Rusya içerisinde çoğunlukta olan bolşevik 'uzlaşmacılar', başka tasfiyeci önderlerle yeni görüşmeler yapılmasını önerdiler, ama Lenin bunu duymamazlık-tan geldi. Martov ve Dan, Lenin ve Zinovyevle birlikte çıkarmak durumunda oldukları *Sotsial Demokratta*, kendi görüşlerini yazmayı denedikleri zaman önlendiler. (Varkski yazı kurulunda Lenin ve Zi-novyev'le birlikte oy kullandı).

Troçki'nin gazetesi *Pravda* da birleşik parti gazetesi olamadı. Barıştırmaya girişimleri -kendisinin dediği gibi- menşeviklerin hiziplerini feshetmeyi ve tasfiyecileri atmayı reddetmeleri yüzünden boşa çıktığı zaman Troçki onları kınamadı, "tavır takınmayı erteledi."³⁹ Kamenev daha kesin bir tavır almaya Troçki'yi ikna edemedi.

RSDIP'in birliğine karşı çalışan bir diğer faktör ise çarlık gizli polisiydi. Önceleri uzlaşmacıların

baş sözcüsü I.F. Dubrovinski' ydt fakat yakalanması çok sürmedi ve Sibiry'a da sürgünde intihara itildi.⁴⁰ Onun Merkez Komitesi'ndeki yerini Aleksey Rikov aldı. Lenin'in bölücü taktiklerine karşı bolşevikleri örgütlemeye Rusya'ya giden Rikov henüz yeraltındaki bolşeviklerin hiçbirini göremeden derhal polis tarafından sokakta yakalandı. *Okbrana*, adamları Maünovski aracılığıyla, bolşevik önderlikteki herkesin siyasi olarak nerede durduğunu ve nerede bulabileceklerini çok iyi biliyordu. "Rus polisi o zamanlar birlikten yana olmayan bolşevikleri desteklemeye özellikle meraklıydı. Birleşik ve dolayısıyla daha tehlikeli bir sosyal demokrasi'yi önlemek üzere *Okbrandmn* talimatları uzlaşmacıları tutuklamaya özen göstermek şeklindeydi."⁴¹

Lenin'in bölücü taktiklerinin *Okhrandn*'in taktikleriyle uyuşuyor olması menşevikleri çileden çıkardı. *Okbrana*, sosyal demokrasi'nin bölünmesinin işçi hareketini zayıflatacağını umuyordu; Lenin İse bunun

İşçilerin devrimci önderliğini çelikleştireceğini düşünüyordu. Tarih yargısını verdi; gizli polisin planlan umdukları meyveyi vermedi¹

Lenin'in uzlaşmacılara karşı zafer

Lenin Ocak 1912'de Prag'da bir konferans çağırdı ve tasfiyecileri zorla bu toplantıdan dışladı. Bunun üzerine Polonya ve Letonya ulusal partileri, Yahudi Bund, *Vpetyod*, Troçki ve Plchanov'un hepsi konferansa katılma)! reddettiler. Toplantıya katılan 14 oy sahibi delege (ki, bunların iki tanesi polis ajanıydılar) Rusya'daki 10 parti komitesini temsil ediyordu. Bu konferans 'sertlerden' oluşan yedi kişilik yeni bir Merkez Komitesi seçti: Lenin, Zinovyev, Orjonikidze, Go-loşçckın, Spandaryan, Schwartzman ve (polis ajanı) Roman Maü-novski. Kısa bir süre sonra bu MK kendisine iki yeni üye daha aldı: Y.V. Çugaşvili (Stalin) ve I.S. Belostotski. Üç Kafkasyalı -Orjonikid-ze, Spandaryan ve Stalın- dahil olmak üzere beş üye Rusya içinde faaliyet göstermek üzere gönderildiler.

Troçki tüm sosyal demokratik gruplar arasında bitlik idce ficinden (sabit fikrinden) henüz vazgeçmemişti ve Lenin'in Prag konferansına karşılık olarak, Örgütlenme Komitesi'yle ilişkili menşevikleri Ağustos 1912'de Viyana'da tüm sosyal demokratları kapsayan bir konferans çağırmaya ikna etti. Rusya'da yükselen devrimci havanın, 1905'deki gibi, sosyal demokrasinin farklı eğilimleri arasında bir yatıştırıcı etken olacağını umuyordu. Şöyle yazdı: "Lm ve *Pravddnm* siyasi eğilimleri arasında uzlaşmaz bir çelişki olduğunu iddia etmek gülünç ve saçmadır.", "Tarihsel hiziplerimiz, bolşevizm ve menşe-vizm, kökeninde sak entelektüel oluşumlardır."²

Fakat Troçki feci şekilde yanılıyordu: Bolşevizm ile menşe-vizm arasında yıllardır şekillenen ayrışma, üstesinden gelinemeyecek çok derin bir ayrışmaydı ve yeni siyasi uyanış bunu ancak daha da derinleştirecekti. Lenin eski çabalarının meyvesini topluyordu. Taraftarları yeraltının önderleriydiler ve öte yanda menşevikler ise gevşek ve bölük-pörçük grupçukların bir toplamından ibarettiler. Bolşevikler Viyana konferansına katılmayı reddettiler. Menşevikler, aşırı-sol eski bolşevikler *{l 'peryoççu\&r}* Yahudi Bund ve Troçki'nin grubu biraraya geldiler ve Ağustos Bloku diye bilinen bir konfederasyon kurdular. Troçki başlıca sözcüleri idi ve ısrarla Lenin'in 'bölücü taktikleri'ne saldırdı. Bu konfederasyonun kurulmasıyla dağılması bir oldu. Şubat 1912'deki Prag konferansının ardından Lenin günlük bir yasal gazete çıkartmaya karar verdi. Troçki'nin tüm kız-gınbğma rağmen gazetesine *Prai da* ismini koydu. Bolşevik *Pravddn* in ilk sayısı 22 Nisan'da çıktı ve 1914'de

savaşın başlamasına kadar yayın hayatını sürdürdü, Bolşevik Partisini kurmakta temel bit rol oynadı. Plehanov bir süre İçin düzenli bir şekilde yazı gönderdi. Bogdanov ve geri kalan *V'ptryod* grubu da yazı göndermeye davet edildiler ama Aleksinski dışında kimse bu ilişkiyi fazla sürdürmedi. Artık ultimatoculuk, otzovizm ve hatta Maçizm günlük önemlerini yitirmişlerdi. Plehanov ve Aleksinski'nin *Pravda*'da yazmalarından Lenin çok memnundu.

Lenin 'sert' bolşevikler arasında bile menşeviklerle veya tasfiyecilerle uzlaşma eğilimlerine karşı mücadele sürdürmek zorunda olduğunun farkına vardı. Çünkü, örneğin üç ay boyunca 'tasfiyeci' kelimesi *Pravda*'ya sokulmamıştı. "Tasfiyecilere karşı söylediklerinin *Pravda* tarafından yazılarından kasten çıkartılmasına Vladimir İlyiç'in bu kadar kızmasının nedeni bundandır. Bunu protesto etmek üzere *Pravda*'ya kızgın mektuplar yazmıştır."⁴⁴ "Bazen, çok sık olmasa da, İlyiç'in yazıları kaybolurdu. Bazen yazıları bekletilir ve gecikmeyle yayınlanırdı. Bu İlyiç'i çok kızdırırdı ve bu nedenle *Pravda*'ya kızgın mektup yazmıştır ama bunlar işleri pek ilerletmedi."⁴⁴

Lenin *Pravda* yazı kurulu sekreteri V.M. Molotov'a yazdığı 1 Ağustos 1912 tarihli mektubunda şöyle der:

"Sekreter olarak, re anlaşılan Yazı Kurulu adına, 'tasfiyecilere karşı tavrım da dahil olmak üzere, yazı kurulunun ilke olarak yazımı tamamen kabul edilir bulduğunu' yazıyorsun. Madem öyleyse neden *Pravda* inatçı ve muntazam bir şekilde benim yazılarımdan ve diğer arkadaşların yazılarından tasfiyecilerle ilgili her lafı çıkarmaktadır."⁴⁵

Ve 25 Ocak 1913'de Duma'daki bolşevik temsilcilere şöyle yazıyordu:

"Kurul üyelerinden aptalca ve küstah bir mektup aldık. Cevap vermiyoruz. Yazı kurulundan atılmaları geç... Yazı kurulunun renklendirme planından hiçbir haber çıkmaması bizi mcraklandırmıyor... Yeniden dır/enleme, ya dil daha iyisi, eskilerin toptan atılması mutlaka gerekli. Maskaralık. Bund'a ve Zeit'e övgü yağdırıyorlar; bu kısacası» mide bulandırır. ij»/a karşı doğru tavır takınamıyorlar. Yazılara yaptıkları muamele rezillik.. çileden çıkarıyorlar. Bütün bunlar hakkında haberlerinizi sabırsızlıkla bekliyoruz."^{*}

Fakat yazı kurulu soton olmaya devam etti. 9 Şubatla Lenin Sverdlov'a şöyle yazdır

"Sınıf bilinçli işçileri bilgilendirmek ve (özellikle Petersburg Komitesi'nin) faaliyetlerini yayınlamak konusunda *Pnmmmt* işe yararlığı her türü «leştiri* tinin dahi ötesinde kalır. Bu yazı kurulu hatalarının çözümüne ona özerkliğine son vermeksindir. Herşeyden önce bu konuya önem vermelisin. Yazı kurulunu kendi eline al. Eğer bu iyi örgütlenecek olursa, son derece beceriksiz, tek bir kelime söylemekten aciz ve laf söylenecek her fırsatı kaçıran Petersburg Komitesi'nde yeni bir canlanma olacaktır. Mümkünse her gün yasal biçimlerde (örneğin, önemli işçilerin adına vb.) beyanda bulunmalıdır. Bir daha söylüyorum bütün durumun anahtarı *Pruntfâir*. Ancak (ve ancak) bu yolla yerel faaliyetleri de örgütlemek mümkün olacaktır. Yoksa herşey yok olacak."⁴⁴

Merkez Komitesi yazı kurulunu yeniden örgütlemek üzere Sverdlov'u Petersburg'a gönderdi.⁴⁸ Lenin 9 Şubat 1913 günü Sverdlov'a şöyle yazıyordu; "*Pravda*'daki değişikliklerin başladığını bugün duyduk. Binlerce selam, tebrikler ve başarı dilekleri... Düşmanca bir yazı kuruluyla iş yapmaktan ne

kadar usandığımızı bilemezsin.”

Herşey üç aşağı beş yukarı Lenin'in istediği gibi oldu. Merkez Komitesi'nin Rusya Bürosu ve *Pravda* yazî kutulunun ortak toplantısı şöyle uzlaştı: Mevcut yazı kurulunun üç üyesi yazı kurulunda kalacaktı ve bunlara ek olarak Sverdlov'un, her ne kadar yazı kurulunda değilse de, oy hakkı ve gazetede her yazıyı sansür etme hakkı olacaktı. Fakat bu anlaşma çok sürmedi, çünkü Sverdlov bundan sonraki birkaç hafta İçinde tutuklandı.

Yeni yazı kurulu, tasfiyecilere doğru eğilimi görünüşte giderilmiş bir şekilde, önceleri Lenin'le oldukça samimi bir şekilde i? yapu. Ancak Mayıs ayının sonlarına doğru yeni bir kavga çıka: bu defa *Pravda* aksi yöne, otzo-vistlerle işbirliğine doğru kayıyordu. 26 Mayıs günü gazetede otzovisderin önderi Bogdanov'un bir bildirgesi yayınlandı. Bogdanov burada Duma grubuna karşı kendilerinin tavrını açıklıyordu. Gazete eline geçer geçmez Lenin çileden çıktı ve derhal yazı kuruluna şöyle yazdı:

“İlişikteki yazımın kesinlikle bütün olarak basılmasını talep ediyorum. Her zaman yazı kurulunun yoldaşça bir tavır içinde değişiklikler yapmasına izin verdim, ama Bay Bogdanov'un mektubundan sonra bu yazının değiştirilmesi veya bu cins herhangi birjev yapılması hakkını vermiyorum... “Derhal cevap bekliyorum. Bay Bogdanov'un bu alçakça tavrından sonta vazı göndermeye devam edemem.”

Yazı kurulu çok ağır bîr dil kullandığını söyleyerek Lenin'in yazısını geri gönderdi. Fakat Lenin ancak tek bir değişikliğe, Bogdanov'un adının önündeki 'Bay' (*gaspoâin*) kelimesini çıkarmaya razı oldu. Bunun üzerine yazı kurulu yazıyı yayınlamayı reddetti ve böy-lecc bu yazı 1939'a kadar yayınlanmadan kaldı.⁴

Bunun ardından Lenin, Kamanev'c *Pravdaya*. baskı yapmasını isteyen bir mektup yazdı ve Ocak 1914'de başyazarlığı ele almak üzere kendisini Rusya'ya gönderdi. Bir kez daha iyi ilişkiler sağlanmış oldu, fakat Bogdanov olayı bitmiş sayılmazdı, çünkü daha Şubat 1914'de bile, Lenin, kendisinin Bogdanov'a karşı tavrından dolayı Rus partisi içindeki hoşnutsuzluğu dile getiren raporlar alıyordu.⁵⁰

Kamanev'in başyazarlığı altındaki *Pravda* ile Lenin arasında iyi ilişki gazetenin Temmuz 1914'de kapatılmasına kadar sürdü. Gazetenin kapatılması aslında yeni bîr krizi önlemiş oldu, çünkü savaşa karşı tavır konusunda Lenin ve Kamanev'in kökünden farklı görüşleri ikisi arasındaki bölünmenin nedeni olacaktı.

Yeni uzlaşma aynı zamanda Duma'daki bolşevik grubunu da etkiledi. Aralık 1912'den Eylül 1913'e kadar neredeyse bir yıl boyunca dördüncü Duma'da oturan altı bolşevik önceleri Leninle pek anlaşamıyorlardı. Seçimlerden sonra yaptıkları ilk şey, hem *Pravda*'da hem de tasfiyecilerin *L//Amdan* yazı yazmak üzere menşevik Duma üyeleriyle anlaşmak oldu. Bu bileşik grup, *Pravda*'da yayınlanan Ö2Cİ bir kararlarında, “sosyal demokrasinin birliğinin acil bir gereklilik” olduğunu tespit etmişler, *Pravda* ile *Lnfun* birleşmesi lebinde tavır almışlar ve bu yönde bir adım olarak tüm grup üyelerinin her iki gazetede de yazı yazmalarını önermişlerdi, 18 Atalık günü *Liu* muzaffer bir eda ile dört bolşevik meclis üyesinin adlarını (diğer ikisi reddetmişti) gazetenin yazar listesinde yayınlamışlar. Aynı anda menşevik grubun yedi meclis üyesinin isimleri *Pmvda*'nın yazar listesinde

yayınlandı.⁵¹

Aralık sonlarında Cracov/daki bir toplantıda Lenin bolşevik üyelerin L///a yazı yazma kararlarını geri almalarında ısrar etti ve Ocak ayı sonunda Duma yeniden toplandığında bolşevik üyeler bu konuda bir demeç yayınlayarak Lw/tan çekildiler. Ancak Cracow toplantısı aynı zamanda, kendilerinden bir fazla oyu olan ve dolayısıyla sosyal demokratik meclis grubu içinde çoğunluk olan menşevikler ile eşitlik istenilmesine karar verdi. Duma grubu uzlaşmacı eğilimlere son vermek amacıyla *PratdatMn* yeniden örgütlenmesi konusunda tereddüdüydü. Altı ay sonra, Haziran 1913’de, Lenin Duma üyelerine bir mektup yazarak bir kez daha menşeviklerle eşitlik talep etmelerinde ısrar etti ve bunun reddedilmesi halinde menşeviklerden ayrılmalarını önerdi.⁵² Duma’daki bolşeviklerin bu konuda adım atmamaları üzerine, Eylül ayındaki Poronin Konferansında bu konu yeniden hemen hemen aynı biçimde karara bağlandı.⁵³ Bu, Duma üyeleri dahil olmak üzere parti görevlileri İle Merkez Komitesi’nin ortak bir toplantısıydı. Bunun ardından Duma üyeleri kendilerinden istenilen talebi menşeviklere götürdüler, talepleri reddedildi ve sosyal demokratik meclis grubu böylece bölünmüş oldu. Bu olay bolşevik ve menşevik Duma üyeleri arasındaki dostça ilişkileri sona erdirdi.

Bolşevikleri menşeviklerden koparmak konusunda Malinovski önemli bir rol -aslında çift taraflı bir rol- oynadı, jandarma Generali Spiridovjç bu konuda şöyle demiştir: “BİR taraftan Lenin’in ve öte taraftan Emniyet Müdürlüğünün talimatlarını yerine getiren Malinovski Ekim 1913’de.. ‘altılar’ ile ‘yediler’ arasındaki son kavgayı yaratmayı becermiştir.”⁵⁴

Bolşevik meclis üyelerinin menşeviklerden ayrılmaya ikna olmasının neredeyse bir yıl sürmesi, bolşevizmin Lenin’in diktatörlüğü altında totaliter bir örgütlenme olduğu şeklindeki yaygın görüşten çok farklı bir durum arzeder. Aslında, Lenin kendi üyelerini ikna etmek ve tabiri caizse, partisini kazanmak için tekrar tekrar mücadele vermek zorunda kalmıştır.

18

Yükselen devrimci dalga

Ekonomik refah

1909 yılında, ekonomik gerileme yerini refaha bıraktı. Neredeyse her sanayi kolu 1907-08’deki ciddi krizden kurtuldu. Aşağıda, sanayinin başlıca kesimlerin üretimlerini gösteren tablodan anlaşılacağı gibi, krizi takip eden birkaç yıl içinde üretim giderek hızlandı:¹

Üretim (milyon pud*)

Sanayi	1910	1913
Pik demir	186.0	283.0

Demir Çelik	184.0	246.0
Çatı Demiri	22.9	25.3
Demiryolu	29.5	35.9
Bakır	1.4	2.0
Kömür	1522.0	2214.0
Petrol	588.0	561.0
Kok kömürü	168.0	271.0
Pamuk tüketimi	22.1	35.9

(*)1 pud = 16.38 kilo

Devrimci hareket de canlandı. İlk kitlesel karışıklıklar öğrenciler arasında başladı.

Öğrenci olayları

1910 sonbaharında ilk Duma'nın liberal başkanı Muromtsev'ın ve Leo Tolstoy'un ölümleri üzerine öğrenci gösterileri oldu. Trans-Bay-kal'daki Zerentul hapishanesinde siyası tutuklulara yapılan kötü muameleye, Öğrenciler gene aynı şekilde gösterilerle cevap verdiler. Üniversitelerde toplantılar yapıldı, protesto kararları geçirildi ve sokaklarda gösteri düzenleme girişimleri yapıldı. Hükümetin baskı yöntemlerini protesto olarak 1911 başlarında bir genel öğrenci boykotu başladı ve tüm Rusya'ya yayıldı. Lenin öğrencilerin bu uyanışlarını sevinçle karşıladı. Bir grup sosyal demokrat öğrencinin yazdığı ve kitlesel işçi eylemleriyle ilişkisi olmaması nedeniyle öğrenci hareketini küçümsemeye çalışan bir mektubu, Lenin, hiç şüpheye yer bırakmayacak bir şekilde eleştirdi. Öğrencilerin mektubu şöyle diyordu: "Bİ2 öğrenci eylemini ancak genel siyası eylemle eş-güdümlü bir eylem olarak görüyoruz ve hiçbir şekilde bundan ayrı düşünmüyoruz. Öğrencileri birleştirebilecek unsurlar ortada yoktur. Bu bakımdan biz öğrenci eylemlerine karşıyız."2 Lenin'in cevabı şöyle oldu:

"Böyle bir tartışma son derece yanlıştır. Öğrencilerin ve proletaryanın eş-güdümlü siyası eylemine vb. doğru çalışmak yolundaki devrimci slogan burada geniş bir temd üzerindeki çok yanb militan ajitasyonun canlı kılavuzu olmaktan çıkar ve hareketin değişik biçimlerinin değişik aşamalarına

mekanik bir şekilde uyarlanmış cansız bir dogma olur. Devrim derslerindeki gibi 'son sözleri' tekrarlayarak, salt eşgüdümlü siyasi evJem iiantnda bulunmak yetmez. Siyasi eylem için ajitasvon yapabilmek, her olasılıktan, her türlü koşullardan ve herşevden öte, her ne olurlarsa olsunlar, ileri unsurlar ile otokrasi arasındaki tüm kitlesel çarpışmalardan yararlanmak gerekir.

“Öğrenci hareketinin, siyasi hareketin düzeyini düşürdüğü veya onu böldüğü ya da onu başka yöne çektiği şartlan düşünmek mümkündür - ve bu durumda sosyal demokratik öğrenci gruplan tabii ki ajitasyonlarını böyle bir harekete karşı yoğunlaştırmak zorunda olurlar. Takat şu anda nesnel sıvası koşulların başka olduğu herkesin malumudur. Bu öğrenci hareketi, dar bir özerklik ölçüsüne a?.-çok alışmış yeni bir öğrenci kuşağı'nm hareketinin başlangıcının ifadesidir; ve bu hareket, şu anda diğer kitlesel mücadele biçimlerinin ortada görünmediği, sükunetin hakim olduğu bir ortamda başlamaktadır.”¹

Öğrenciler işçilerden daha kolay eyleme atılabiliyoriardı, çünkü İşçiler basla yılları boyunca çok çekmişlerdi. Fakat, öğlencilerin canlanması geniş kidelerin çok daha derin ve yavgm bir uyanışının ifadesiydi.

İşçilerin uyanışı

1911 yılı işçilerin yavaş yavaş atağa geçmesine şahit oldu. 1908 yılında greve çıkan işçi sayısı çok azdı (60.000), 1910 yılında daha da düşmüştü (46.623); fakat 191 Pde 105.110'a çıktı. Ocak 1912'deki bol-şevik konferansı şu tespiti yapıyordu:

“Geniş demokratik çevrelerde ve başlıca da proletaryada olmak üzere bir siyasi canlanışın başlangıcı görülüyor. İÖJ0-11 işçi grevleri, gösterilerin ve proleter toplantılarının haşlaması,şehir burjuva demokratlan arasında bir hareketin (öğrenci bovkotlanının) **boy** göstermesi vb, hep kitlelerin 5 Haziran rejimine karşı yükselen devrimci duygularının işaretleridir.”³

demokratik cumhuriyet sloganının yükseltilmesi ilginçtir. Bu, çara saf bir şekilde dilekçe verilmesiyle başlayan 1905 devriminin başındaki durumla karşılaştırıldığında kitleler arasında çok daha yüksek bir bilinç düzeyini gösterir. Böylece Rus işçileri, Nisan 1912'de, yedi yıl önce, devrimi bırakmış oldukları en yüksek noktadan yeniden başlamış oldular.

Lena altın madenlerindeki kanlı dramın haberi işçi sınıfının kızgınlığını ortaya çıkardı. Ülkenin her bir tarafında sokak gösterileri, toplantılar ve protesto eylemleri yapıldı. Protesto grevlerine 300.000 kadar işçi katıldı. Bu grevler 400.000 İşçinin katıldığı 1 Mayıs greviyle birleşti⁵ ve diğer siyasi grevler bunları takip etti.

St. Petersburg guberniasının işçi seçmen delegeleri, Aralık 1912'deki dördüncü Duma için seçmenleri seçmek üzere kongrelerini yapmadan, çarlık hükümeti, 2 HnIn delegeliklerini geçersiz saydığını ilan etti. Hükümetin bu hareketine cevap olarak St. Petersburg fabrikalarının bir kısmı siyasi grev çağrısı yaptılar. Bu greve 100.000 kadar işçi katıldı.

11 Kasım günü Riga işçileri SivastopoPdaki askeri divanın loann Zlatoust zırhlısından bir grup bahriyeliyi idama mahkum etmesine karşı ve aynı zamanda Algaçinski ve Kutomarski hapisanelerindeki siyasi mahkumlara yapılan işkencelere karşı bir protesto toplantısı düzenlediler.

15.000 işçi devrimci marşlar söyleyerek Riga sokaklarında yürüdüler. Ertesi gün şehrin büyük fabrikalarından bazılarında siyasal grevler başladı. Moskova’da da birkaç fabrikanın işçileri Sivastopol idamlarına karşı 8 Kasım’da greve çıktılar.

Kasım 1913’de Petersburg’daki Obukhov işletmelerinde altı işçi 'toplum için gerekli fabrikalarda' grevleri yasaklayan yasayı ihlal ettikleri için tutuklandıkları zaman şehrin her fabrikasında protesto toplantıları yapıldı. . 100.000 işçi tutuklanan işçilerle dayanışma grevine çıktılar ve mahkeme binası önünde işçilerin örgütlenme hakkını talep eden şiddetli bir gösteri oldu. Bu olaylar karşısında mahkeme tutuklanan işçilere ancak hafif cezalar verdi. Buna rağmen kararın bozulması için başvuruldu ve 20 Mayıs 1914 günü yeni mahkeme başladığında başkent 100.000 üzerinde işçinin katıldığı bir protesto grevi daha yaşadı*

Ve dördüncü Duma’nın açılış günü olan 15 Kasım’da gene 180.000 işçi greve çıktı.

Lenin, *Demmci Grevkm n? Sokak Göstmkmnin Gelişmesi (Sotsial-De-mokrat, 12 Ocak 1913)* adlı makalesinde haklı olarak şöyle diyordu.

“Devrimci kitle grevlerine, devrimci dalganın yükselişine şahit oluyoruz... Devrimci bir sosyal durum olmadan dünyanın hiçbir ülkesinde çok çeşitli nedenlerle yılda birkaç defa yrizbinlerce işçiyi siyasi eyleme kaldırmak mümkün değildir... Bugün devrimci yükselişin başlangıcı ilk devrimden önceki durumdan karşılaşma götürmez bir şekilde daha ileridedir. Dolayısıyla, yaklaşan ikinci devrim daha şimdiden proletaryada çok daha büyük bir devrimci enerji birikimini göstermektedir.., Rus işçilerininin 1912’deki devrimci grevi kelimenin tam anlamıyla ulusal düzeyde olmuştur.”⁷

Devrimci siyasal grevler Birinci Dünya Savaşı’nın patlamasına kadar sürdü. St. Petersburg’daki önemli birkaç örneğe değinmek bunu anlatmaya yeter. ‘Kanlı Pazar’ın yıldönümü olan 9 Ocak 1913 günü 80.000 işçi işi bıraktı. Lena katliamının yıldönümü olan 4 Nisan 1913 günü 85 000’den fazla işçinin katıldığı bir günlük grev oldu. Bundan birkaç hafta sonra, 1 Mayıs’ta, 250.000 işçi greve çıktı. 1-3 Temmuz günlerinde 62.000 işçi, İşçi sınıfı yayınlarınının maruz kaldığı baskıyı, gazetelere sürekli olarak d konulmasını vb. protesto amacıyla grev yaptı. 1914’ün ilk yansında greve katılan işçi sayısı 1.425.000 idi ve bunların 1.059.000’i siyasal grevlere aitti. Bu neredeyse tüm 1905 boyunca siyasal grevlere katılan toplam İşçi sayısına (1.843.000) yakındı. Hatket devrime doğru adım atıyordu fakat savaşın patlaması bu yükselen dalgayı aniden kesti

Bolşevikler parlamentodan yararlanıyor 1912-14 dönemi boyunca bolşevikler çarlık Duma’sından çok iyi yararlandılar. Lenin otzovistlere ve ultimatömcülere karşı, bolşeviklerin Duma’daki faaliyetlerinin, bu çarlık kurumunun dışındaki devrimcilerin faaliyetlerinin bir parçası olması ve ona tabi kılınması gerektiğini savundu. “Bu alanda takım çalışması oluşturmaları gerekiyordu ki”,

“Her sosyal demokrat meclis üyesi partinin kendisinin arkasında olduğunu, partinin onun hatalarına son derece dikkat ettiğini ve yolunu düzeltmeye çalijağırugerçekten hissedebilsin; ve her partili işçi partinin genel Duma faaliyetinde yer alabilsin, bu faaliyetin adımlarının pratik marksist eleştirisini öğrenebilsin, ona yardım etmeyi görevi bilsin ve bu grubun özel faaliyetini partinin tüm propaganda ve ajitasyon faaliyetine uyarlamaya çalışabilsin/*

Ve gene Lenin m dediği gibi,

“Partiyi ve Duma grubunu birbirine daha yakınlaştırmak, grubun kendisini daha geliştirmek için sıkı bir şekilde ve ıstaria çalışmalıyız ve çalışacağız. “Duma grubunun hatalanm düzeltmek için parti mücadelesi Rusya'da daha yetii başlıyor. Şu veya bu *bciirli* konularda taktiklerini düzeltmesini kesin ve açık bir şekilde Duma grubuna söyleyen tek bir parti konferansı bile yapmadık. Düzenli bir şekilde çıkan, tüm parti adına bu grubun her adımını takip eden ve ona vol gösteren bir merkezi organımız henüz yok. Yerel örgütlerimiz bu konuda -sosyal demokratların Duma'da her sözü üzerine kitleler arasında ajitasyon yapılması ve şu veya bu konuşmadaki hataların anlatılması konusunda- çok, çok az şey yaptılar.”⁹

Parlamentar kreteizm'e karşı mücadele etmek ve Duma'nın ancak dışarıdaki propaganda İçin bir platform olarak kullanılması gerektiğini açıklığa kavuşturmak için, LenİN bolşevik Duma üyelerinin tavırları için şu çok kesin kuralları öne sürdü.

“Sosyal demokratik grubun Duma'da önerdiği yasa tasanlanm amaçlarını yerine getirebilmesi için şu koşullar gerekiİdit:

1. Tasanlar çok açık ve kesin bir şekilde sosyal demokratların asgari parti programımızda geçen ya da bu programdan kaynaklanan her bir talebini ortaya koymalıdır;
2. Tasanlar asla hukuksal kurnazlık bolluğuyla doldurulmamalıdır; önerilen yasaların başlıca nedenlerini belirtmeli, fakat tüm ayrıntılarıyla tafsilatlı hukuksal metinler olmamalıdır;
3. Tasanlar sosyal refah ve demokratik değışikliklerin, dar hukuksal ya da salt parlamenter bakış açısıyla bakınca önemli görünebilen çeşitli yanlarına aşırı bir önem vermemelidir. Tam tersine, sosyal demokratik propaganda ve ajicasvonun amacının yolundan yürüyerek, tasarılar işçi sınıfına fabrika (ve genel olarak sosyal) reformları ile demokratik siyasi değışiklikler arasındaki gerekli bağlantının mümkün en kesin fikrini vermelidir Bu olmazsa Stolipin otokrasisinin tüm ‘reform’iari kaçınılmaz olarak ‘zubatovist’ tahriflere maruz kalmaya ve beş para etmez kağıt parçası olmaya mahkumdur. Tabii ki ekonomik reformlar ile siyaset atasındaki ilişkinin bu anlatımını gerçekleştirmenin yolu, her yasa tasarısına tutarlı demokrasinin taleplerinin tümünü dahil etmek değil, her bir reforma denk düşen demokratik ve özellikle proleter-demokratik kurumlan ön plana çıkarmaktır ve köklü siyasi değışiklikler olmadan bu kurumlan gerçekleştirmenin olanaksızlığı yasa tasarısının giriş lx>lümünde önemle belirtilmelidir.”¹⁰

Parlamentar grubun parti içinde hakim bir konumda olması gerektiğini öngören reformist çizgiyi Lenin reddetmiştir. Ona göre, bu grup bütünüyle partiye tabi olmalıdır ve fabrikalarda ve sokaklarda mücadele veren kitlelerin rolünü destekleyen bir rol oynamalıdır.

“Parlamento grubu { ‘askeri’ bir benzetme yapacak olursam) genel kurmay değil... daha ziyade, bir an için bando takımı, başka bir an için keşif kolu, ya da diğer bir yan ‘kol’ örgütüdür.”¹¹

■“Bolşevik'lere göre kitlelerin dolaysız mücadelesi... hareketin en yüksek biçimi ve kitlelerin doğrudan eylemi olmadan parlamenter faaliyet hareketin en düşük biçimidir.”¹²

“Kitlelerin devrimci mücadelesini göiiip, (buna rağmen) sosyalistlerin parlamentolardaki sah yasal,

salt reformist faaliyetlerine tahammül etmek olanaksızdır... Şurasını açıkça ve alenen belirtmek gerekir ki parlamentodaki sosyalistler konularını sadece parlamento konuşmaları yapmak için değil, fakat ayıtı zamanda işçilerin yasadışı örgütlerine ve devrimci mücadelelerine her çeşit parlamento dışı yardımı yaparak kullanmalıdırlar ve kitleler de, yasadışı Örgütleri aracılığıyla, önderlerinin bu faaliyetlerine göz-kulak olmalıdırlar, ”¹³

Duma üyeleri üzerinde partinin kontrolü öylesine sağlandı ki, bolşevik Duma grubunun liderliği polis ajanı Roman Malinovski'nin eline geçtiği zaman bile Malinovski'nin Duma'daki faaliyetinden polisten çok, parti yarar gördü. Grup üyelerinin konuşmalarının birçoğunu Lenin kendisi yazdı. Malinovski konuşma metnini Lenin'den aldığı zaman Polis Müdürlüğü Şefine götürürdü. Önceleri Polis şefi metinde değişiklikler yapmayı denedi. Fakat meclis ütüleri üzerindeki parti kontrolü öyle sıkıydı ki Malinovski bu değişiklikleri yapamazdı. Duma'daki karışıklık yüzünden yanlışlıkla yaptığını iddia ederek, metnin bir paragrafını atlayacak bile olsa Lenin'in yazdığı asıl merin parti gazetesi *Pravda* bütünüyle yayınlanırdı. Malinovski istemese de son derece işe yarar bir bolşevik ajitatör olduğunu gösterdi!

Aslen bir mavnist olan St. Petersburg'dan bolşevik Duma üyesi A.Y. Badaev Duma grubunun nasıl çok sıkı bir şekilde *Pravda* yazı kurulunun ve fabrikalardaki bolşeviklerin faaliyetleriyle içiçe olduğunu şöyle anlatmıştır:

"*Pravda* ve (Duma'daki) grup ekle çalışırdı ve parti ve devrimci hareket tarafından kendisine vecilen görevleri grubun yerine getirmesi ancak gazetenin yardımıyla mümkündü. Duma kürsüsünü çeşitli renkteki parlamenterleri n tepesinden kitlelere seslenmek için kullandık. Fakat bu ancak işçi basınıımızın olması sayesinde mümkündü... Eğer bolşevik işçi gazetesi olmasaydı bizim konuşmalarımız Taunda Sarayı'nın duvarları dışındaki kimse tarafından duyulmazdı. "P/v//v£Alan gördüğümüz tek yardım bu değildi. Yazı kurulu odalarında St. Petersburg fabrikalarından ve işletmelerden delegelerle görüşür, çeşitli konuları tanışır ve onlardan bilgi alırdık. Kısacası, *Pravda*, etrafında devrimci işçilerin toplanabildiği ve Duma'daki grubun faaliyetine destek veren bir merkezdi. ”⁴

Bolşevik Duma üyeleri işçilerin mücadelesine yardım etmekte önemli işler görmüşlerdir. Örneğin Ekim 1913 ile 6 Haziran 1914 arasında, hapisteki ve sürgündeki yoldaşlara, çeşitli fabrikalardaki grevci işçilere ve işçi sınıfı hareketinin diğer ihtiyaçları için 12.819 ruble yardım toplamışlardır (bunun 12.063 rublesi toplam i .295 işçi grubundan gelmiştir)-¹⁵

1912'deki dördüncü Duma seçimlerinde bolşevikler iyi sonuç elde ettiler ve altı temsilcilerini meclise soktular (menşevikler yedi üyelik kazandılar). Tüm bolşevik meclis üyeleri işçi seçim bölgelerinden seçilmişlerdi, oysa menşeviklerin çoğu orta tabaka bölgelc-rindcndiler. Menşevik üyelerin seçildiği *gnbermdlarda* toplam 136.000 sanayi işçisi vardı, fakat bolşeviklerin seçildiği yerlerdeki toplam sanayi işçisi sayısı, 1.144.000 idi. Bir diğer deyişle, menşevik meclis üyeleri % 11.8 işçi seçmenlere dayanırken aynı oran bolşevikler için % 88.2 idi,¹⁶

Tüm bolşevik meclis üyeleri fabrika işçileriydiler; dördü metal İşçisi ve diğer ikisi tekstil işçisiydiler, Malinovski, Badaev, Petrovski ve Muranov metal işçileri, Şagov ve Samoylov tekstil işçileriydiler. Bunlar hep en büyük sanayi bölgelerinden seçilmişlerdi: Badaev *St Pe-tersburg*'dan,

Malinovskî Moskova'dan, Petrovski Yckarterinoslav'dan, Muranov Karkov'dan, Şagov Kostroma gñbern/a'smdan ve Samoylov Vladimir gubermidsmdandÛAt.

Bolşevik bayrak dalgalanıyor

Çarlık otokrasisinin uygulamaya soktuğu seçim sistemi aslında İrideler arasında uzun ve yoğun bir seçim faaliyetine imkan tanıyordu. Köylüleri işçilerden ayrı tutmak için, daha önce gördüğümüz gibi, seçim yasası, işçi seçmen kurullarının kurulmasını ön görüyordu, yani işçi temsilcileri için ayrı bir seçim gerekiyordu. İşçi seçmen kurulundaki seçim kampanyası birkaç aşamadan geçiyordu; önce fabrikalarda ve işyerlerinde temsilciler seçiliyor, ardından seçim kurulu üyeleri seçiliyordu ve sonunda meclîs üyesi buradan ayrıca seçiliyordu.

Seçime katılma nedenlerini açıklarken ne adaylar ne de bunları seçen delegeler temsil ettikleri devrimcî programı saklamamışlardır. Örneğin Petersburg seçim kurulu Ekim 1912 seçimlerinde şu demeci yayınlamışlardır:

“Rus halkının 1905 hareketi tarafından öne sürülen talepleri daha gerçekleşmemiştir.

"İşçiler sadece grev hakkından mahrum olmakla kalmamaktadır, greve çıkakları için işten atılmamalarının garantisi yoktur; sadece sendikalar ve toplantılar örgütlenme hakları yok değil, böyle yaptıkları için tutuklanmamalarının önünde bir garanti yoktur; Duma seçim kuruluna delege olma hakları bile yoktur, çünkü seçilince, birkaç gün önce Putilov işletmeleri ve Nevski tersanesi işçilerinin başına geldiği gibi ya etkileri ‘tanınmaz’ ya da sürgün edilirler.

"*Bütün* bunlardan başka on milyonlarca aç köylü toprak sahiplerinin ve kırsal bölgelerdeki polis şeflerinin merhametine terkedilmişlerdir.

“Tüm bunlar 1905’in taleplerinin gerçekleştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Rusya'daki ekonomik hayatın durumu, yaklaşan ekonomik krizin ve geniş köylü katmanlarının artan yoksulluğunun omdaki işaretleri, 1905’in amaçlarının gerçekleştirilmesini her zamankinden daha acil kılmaktadır.

“Bu nedenlerle biz Rusya'nın belki 1905'dekinden daha da büyük kitle hareketlerinin eşliğinde olduğuna inanıyoruz, Lena olayları (seçim kurulu delegelerinin) yetkilerinin ‘tanınmamasına’ karşı protesto grevleri vb. gibi hareketler bunu doğrulamaktadır.

“1905'te olduğu gibi Rus toplu umunun enderi sınıfı olan Rus proletaryası gene hareketin önderliğini yapacaktır.

“Proleteranın tek dostu, Rusya'nın feodalizmden kurtulmasından büyük çıkarı olan çilekeş köylülerdir.

“İki cephede mücadele -feodal düzene ve eski güçlerle birlik arayan liberal burjuvaziye karşı mücadele- halkın bundan sonraki eyleminin alması gereken biçim budur, Duma kürsüsü mevcut koşullarda geniş proleter kitlelerini aydınlatmanın ve örgütlemenin en iyi aracıdır.

“İşte bu amaçla temsilcimizi Duma'ya gönderiyoruz ve ona ve dördüncü Duma'nın tüm sosyal

demokratik grubuna, taleplerimizi Duma kürsüsünden yayma fakat devlet Duma'sında hukuksal ovanlardan uzak durma görevini yüklüyoruz...

“Duma kürsüsünden sosyal demokratik grup üyelerinin proletaryanın nihai hedefini açıklayan, tüm 1905 taleplerini eksiksiz ilan eden Rus işçi sınıfını haik hareketinin önderi olarak ilan eden ve liberal burjuvaziyi ‘halkın

özgürlüğü’ nün haini olarak açığa vuran güçlü seslerini duymak istiyoruz. “Dördüncü Duma’nın sosyal demokratik grubunu, yukarıdaki sloganlar temelindeki faaliyetinde, birlik içinde davranmaya çağırıyoruz. Duma'nın sosyal demokratik grubu gücünü geniş kitlelerle sürekli ilişkisinden almalı! Rusya işçi sınıfının siyasal örgütleriyle omuz omuza yürümeli.”¹⁷

Seçimlerde kitle faaliyeti

Seçim kampanyası hiç yavan bir olay değildi. Tam tersine, grevler ve kide gösterileri temel bir rol oynadı. Badaev kampanya)! şöyle anlatır:

“Seçim atmosferi ve fabrika delegelerinin yansının acele bir şekilde ‘yetkisiz’ ilan edilmesi St. Petersburg işçilerinin nefretini uyandırdı. Hükümet çok ileri gitmişti. İşçiler güçlü bir protesto hareketiyle cevap verdiler.

“İlk harekete geçen Putilov fabrikası oldu. Seçim günü olan 5 Ekim’de yemekten sonra tezgahlarına dönmek yerine işçiler atölyelerde toplandılar ve grev ilan ettiler. Bütün fabrika -yaklaşık 14,(H)0 işçi* işi bıraktı. Saat üçte birkaç bin işçi fabrikadan çıktı ve devrimci marşlar söyleyerek Naruski kapısına doğru yürümeye başladılar, ama polis tarafından dağıtıldılar. Hareket Ne vs ki tersanesine sıçradı ve burada 6.500 işçi bir toplantı ve siyasi gösteri düzenlediler. Bunlara Pale ve Maksvel fabrikalarından, Alekseyev işletmelerinden vb. işçiler katıldılar. Ertesi günü Erickson, Lessner, Heisler, Vulcan, Duflon, Phoenix, Cheshire, Lebedev ve diğer fabrikaların işçileri de greve çıktılar.

“Grev süratle tüm St. Petersburg’a yayıldı. Grev sadece delege seçimlerinin iptal edildiği fabrikaJatla sınırlı kalmadı, birçok diğer fabrika eyleme katıldılar. Toplantılar ve gösteriler düzenlendi. Birçok fabrika, sendikaların baskıya maruz kalmalarına karşı protestolarını (delege) seçimlerinin geçersiz sayılmasına karşı protestolarla birleştirdiler. Grev tamamen siyasi bir grevdi; hiçbir ekonomik talep öne sürülmedi. On gün içinde 70.000’den çok işçi harekete katıldı.

“Grev hareketi hükümet işçileri seçim haklarından mahrum edemeyeceğine ikna olup söz konusu fabrikalarda yeni ön seçimler ilan etmek zorunda kalıncaya kadar büyümeye devam etti. Daha önce delege seçimlerine katılmayan birçok fabrika yeni listeye eklendi. Sonuç olarak Duma temsilcisini seçen delegelerin seçimleri fesh edilmek ve ilave delegeler seçildikten sonra yeni bir Duma temsilcisi seçimi yapılmak zorunda kalındı. Bu, işçi sınıfı için ve özeli İde, bijylesine devrimci sınıf bilinci gösteren St. Petersburg proletaryası için büyük bir zaferdi-

'Yirmi işyerinden fazla yerden ek delege seçimleri 14 Hkim Pazar günü olacaktı. Pnmbvc parti örgütümüz ilk seçimlerdeki kadar güçlü bir seçim kampanyası yürüttü. İşçilerin seçim hakkından yoksun bırakılmasına karşı protesto hareketi seçimler yapılırken de devam etti vc fabrikalardaki toplantılar devrimci duyguların yükseldiği ve seçim kampanyasına ilginin arttığını gösteriyordu,”

Seçimden sonraki dönem içinde bolşevik meclis üyelerinin ko-ntışmaJarr ve yasa tasarısı duyurulan gene sık sık kitle eylemleriyle haşhaşa gidiyordu:

"Bizim gensorularımızın amacı mevcut rejimin gerçek yüzünü sergilemek ve açığa çıkartmaktı.

"Kara Yüzler'in Duma'sına sosyal demokratik grubun hazırladığı gösteri aynı gün için bir günlük grev ilan eden St. Petersburg işçilerinin eylemleriyle desteklenmiş ve güçlendirilmişti. Biz Duma kürsüsünden Çarlık baskısının son örneği hakkında konuşurken işçiler fabrikalarını ve işyerlerini terk ettiler ve çabucak düzenlenen toplantılarda protesto kararları geçirdiler... "Grev 14 Aralık günü bitmedi, fertesi sabah diğer fabrikalar ve işyerleri greve katıldılar ve bir gün önce grevde olan yerlerde işe dönmediler. Fabrikalar birbirinin peşi stra iş bıraktı ve grev hareketi bir haftadan fazla sürdü. Greve kanlan işçi sayısının güvenilir bir taliminim yapmak zor ama kesinlikle 60.000'den,yani St. Petersburg'daki en büyük fabrikalarda çalışan işçi sayısından az değildi. Buna ek olarak birçok büyük işyeri de greve katıldı;matbaalar, tamirhaneler vb... St. Petersburg proletaryasının bu büyük pntesto grevi kitlelerin temsilcileriyle olan tam dayanışmasını gösterdi... Sosyal demokratik grup üyeleri, işçilerin temsilcileri, mücadelenin en omsındaydılar. İşçilerle sürekli temas içindeydik, taleplerim saptamalarına yardım eder, toplanan paralan verir, çeşitli hükümet otoriteleriyle vb. pazarlık ederdik."*

İşçilerin içinde buldukları koşulları iyileştirmek için verdikleri mücadeleleri, polisin işçi basınına uyguladığı baskıya, çarlığın savaş hazırlıklarına karşı mücadeleleri - bu sorunlar değişik biçimleriyle bolşevik Duma üyelerinin propaganda ve örgütsel faaliyetinin temelini oluşturuyordu.

"Mart 1914'de St. Petersburg'daki bir dizi olaylar işçi hareketinin son derece güçlü bir patlamasına neden oldu. Ayın başlarında St. Petersburg'da bir dizi siyasi grev başladı. İşçi basınının maruz kaldığı baskıya, grubumuzun gensorularının Duma tarafından sistematik reddine, sendikaların ve eğitim derneklerine uygulanan baskıya vb. karşı işçiler birer günlük protesto grevleri yaptılar. Hareket bütün şehre yatıldı ve birçok işyerine sıçradı. Ayrıca işçiler Duma başkam Radzianko'nun silahlanmayı artırmak amacıyla hazırladığı gizli konferansı protesto ettiler biz, halkın parasının gene silahlanmaya harcanmasını açığa vurduğumuz zaman 30.000 işçinin katıldığı bir grev tarafından desteklendik.

"Mart avı boyunca hareket büyümeye devam etti ve Lena işçilerinin kurşunlanmasının yıldönümünde yeni bir ivme kazandı... Yaklaşan yıldönümünü düşünerek biz yeni bir gensoru vermeye karar aldık..

"Tüm parti Örgütleri, yıldönümü gösterilerine hazırlanıyor ve her fabrika ve işyerinde propaganda yapıyordu. St. Petersburg Komitesi gensoruya destek olarak işçileri sokak gösterilerine çağıran bir bildirge yayınladı ve bir dizi fabrikanın işçileri devlet Duma'sına yürümeye karar verdiler. "Gösteri 13 Mart günü için planlanmıştı ve grev ilkönce Vyborg bölgesinde başladı. Novy Aivaz fabrikasında akşam vardiyası gece saat 3'te greve çıktı ve sabahleyin diğer işçiler buna katıldılar. Grev çabucak tüm şehre yayıldı ve eyleme 40.000'i metal işçisi toplam 60.000'den çok işçi kadidi."*

Bolşevik Duma grubu aynı zamanda yasadışı faaliyet dahil olmak üzere tüm parti faaliyeti için doğal bir koordinasyon merkezi olarak çalışıyordu.

“İşçiler bana uğrayıp türlü sorular sorarlardı. Özellikle haftalıklarını aldıkları gün uğrarlar ve grev yardım parasını verirlerdi. Bağış getiren her işçi

birçok soru sorardı. ‘Yasadışı’ kalanlara pasaport sağlanmasını ve gizli saklanma veri bulmayı düzenler, grevler sırasında işten atılanlara iş bulmaya yardım edet, tutuldananların adına bakanlı klata dilekçe yazar, sürgündeki-lere yardım vb. örgütlerdim. Bir grev kötüye gidiyor gibi görünüyorsa grevcilere şevk kazandırmanın yollannı bulmak, gereken vardım sağlamak, bildiri basmak ve göndermek gerekirdi. Ayrıca, pekçok kişisel mesele hakkında **sürekli** bana danışılırdı.”²⁴

Öyle ki, Badaev şunları diyebiliyordu; “En küçüğü dahil olmak üzere benim şu veya bu şekilde temas içinde olmadığım tek bir fabrika ya da atölye yoktu.”²¹

Bolşevikler sendikalarda yer ediniyorlar Çarlık Rusya’sındaki sendikal hareket gerçekten çok zayıftı. Bir sütün karşılıklı yardım gruplarının yanısıra sendikal nüveler 1890’larda ‘işçi komiteleri’ veya ‘grev komiteleri’ şeklinde belirmeye başladılar. Grev komitesi (bunlara grev fonları da denirdi) aslında 1895-97 grevlerinden sonraki başlıca işçi örgütlenmesi biçimiydi. Bunlar sadece bazen bir grevin örgütlenmesi ve grevcilere yardım edilmesine değil, aynı zamanda sanayi içinde kalıcı bir Örgütlenme kurmaya yönelikti. Belli bir bölge ya da sanayi içindeki tüm mevcut işçi örgütlerini birleştirecek merkezi bir yapılanma yaratmak üzere bazı girişimlerde bulunulmuştu, fakat î 905 devrimci dönemine kadar bu hedef başarılama-m[^]şti.<*

Hatta 1905 devrimi sırasında bile Rusya’daki sanayi işçilerinin ancak çok küçük bir kısmı -% 7 kadarı, ya da rakkamla tam 245.555 işçi- sendikalıydılar.²³ Ortadaki sendikalar son derece küçüktü. Yak-

laşık toplam 600 sendikadan 349’unun İ00‘ün altında, 108’inin 100-300 arası üyesi vardı. 2.000’den çok üyeli sendika sayısı sadece 22 taneydi.²⁴ 1908-09 baskı donemi sırasında bunlar hepten yok oldular. Sonraları yeniden belirmeye başladılar, ama bir dereceye kadar. Üi-ke çapında sendika hiç yoktu. Ortalıktaki birkaç yerel sendikanın tüm ülkedeki toplam üye sayısı ancak 20-30.000 kadardı.²⁵

Sendikal faaliyet olanakları her ne kadar kısıtlı bile olsa bolşevik-leı bunlardan yararlanmak için ellerinden geleni yaptılar ve genel olarak ve özellikle St. Petersburg’daki sendikalarda, rakipleri menşevik-lerden ve sosyalist devrimcilerden daha etkindiler. 21 Nİsan 1913’de St. Petersburg Metal İşçileri Sendikası yönetim kurulu se -çimleri oldu. Seçilen 14 üyeden 10 tanesi *Pravda*’nin listesindeydi, yani bolşeviklerin taraftanydılar. 22 Ağustos 1913’de aynı sendikanın yönetim kurulunun yeni seçimleri oldu. Seçimin yapıldığı toplantıya yaklaşık

3.000 metal İşçisi katıldı. Bolşevik liste büyük çoğunlukla kabul edildi ve menşeviklerin önerdiği liste ancak 150 kadar oy aldı.

Haziran 1914’de Lenin, St. Petersburg’daki 18 sendikanın 14’ünün bolşeviklerin, 3’ünün menşeviklerin kontrolünde olduğunu ve bir sendikada iki grubun eşit sayıda taraftarı olduğunu söylüyordu. Moskova’daki 13 sendikanın 10 tanesi *Pravda*cıydı ve 3’ünde kimsenin mutlak çoğunluğu yoktu, fakat bu üçü de *Pravda*clara yakındı. Moskova’da bir tane bile tasfiyeci ya da narodnik sendika yoktu.²⁶

Sosyal sigorta

Her ne kadar işlevi sınırlı olsa da o yıllarda işçi hareketinde emsalsiz bir rol oynayan yasal bir kurum sağlık sigortası kurumuydu. Aslında bu kurum bolşevizmi destekleyen bir işçi ağı kurmak konusunda sendikalardan daha önemli bir rol oynadı.

Sosyal sigortanın başlatılmasının fiili sonuçları çarlık otoritelerinin umduğundan çok farklı çıktı. Devrimcilerin işçi kitleleri arasındaki etkilerini artırmayı önlemek amacıyla otoriteler sosyal sigorta sahasında İş yasalarıyla işçilerin durumunu iyileştirmeye karar vermişlerdi. Polis Müdürlüğü'nün başkan yardımcısı S.P. Beletski, "işçiler mali açıdan ne kadar kollanırlarsa çalışan nüfus kitleleri devrimci propagandadan o kadar az etkilenecektir" diye yazmıştı.²⁷ İşçileri bakanı N.A. Maklakov aynı konuyu gizli bir genelgede şöyle savunuyordu.

"İş yasası bizim için tarihsel emsali olmayan bir olay ve işçi sınıfı, onları kendi amaçları için sömüren devrimci partilerin etkisi altında. Fakat işçi sınıfı daha önceki deneylerinden grevlerin asıl ağırlığının kendi omuzlarına düştüğünü gördü ve devrimci sloganlara artık inanmayı bıraktı. Sigorta yasasını sunarak işçileri devrimci faaliyetten uzak tutmak için, içinde bulunduğumuz an, bu nedenle, çok uygundur... Fakat diğer taraftan sigorta yasası sigorta edilenlerin emrine çok büyük paralar ayıracak ve bu vaizden işin pratik yanlarını devrimci partinin etkinliğini yok edecek bir şekilde düzenlemek çok önemli."**

23 Haziran 1912'de Duma, kaza ve hastalık halinde işçilere ödeme yapılmasını sağlayan iki sigorta yasasını geçirdi. Mevcut 1903 yasasıyla karşılaştırıldığında bu yasalar İleri bir adımdı, fakat gene de tam tatmin edici değildiler. Başlıca eksikliği kapsamının dar kalmasıydı. Ev sanayiinde istihdam edilen herkes, 2.000'den az işçinin çalıştığı yerler, tüm tam ve inşaat işçileri, Sibirya'daki ve Türkistan'daki tüm işçiler kapsam dışındaydılar ve ayrıca yaşlılar ve işsizler ödenek alamayacaklardı. Aslında tüm sanayi işçilerinin sadece %20'si yasaların kapsamı içindeydi. Sigorta fonunun işlerinin yürütülmesinde, işçilerin doğrudan sorumluluğuna izin verilmiyordu, fakat bunun yerine, aday gösterme ayrıcalıkları vardı.

Bolşevikler yasanın tam koşullarını anlatmayı kendilerine görev bildiler, ki İşçiler azami fayda görsünler. Aynı zamanda, yasanın kapsamını genişletmek ve sigorta kurumunda işçi temsilcilerinin sayısını çoğaltmak için faaliyeti geliştirmeyi amaç edindiler. 1912'de hastalık ödeneklerinin dağıtımını yapmak üzere St. Petersburg fabrikalarında sağlık fonları kurulmaya başlandı. Bu kurumlar en az 200 işçi çalıştıran fabrikalarda kuruluyordu. Daha küçük fabrikalar için bir tane ortak fon kuruldu. Aslında sonuç olarak her fon 200 ila t.000 arasında işçiye denk düşüyordu. Bu fonlar işçi ücretlerinden kesintilerle (ücretin % 1-3'ü) ve İşverenlerden tüm işçilerin toplam kesintilerinin üçte ikisi oranında bir katkıyla finanse ediliyordu. Kısmen işçiler tarafından seçilen ve kısmen İşverenin atadığı yönetim kurulları tarafından işletiliyorlardı. Seçilen her beş işçi temsilcisine karşı işveren dört işçi atıyordu. Böylece işçiler belli bir yere kadar özerktiler. Fakat işverenler işten atma tehdidiyle işçi temsilcilerini etkileyebiliyorlardı ve bu durumda işçi temsilcilerinin fon üyelikleri derhal düşüyordu. Bolşeviklerin gazetesi *Pravda* saldırısını ve teşhirlerini fonun yönetimindeki kısıtlamalar üzerinde yoğunlaştırmıştı ve işçilerin tam kontrolü, işçilerden mali katkının durdurulması ve tüm masrafin işverene yüklenmesi için çağa yapıyordu.

Sosyal demokratik Duma grubu Eylül 1912'de fonların yönetimine saldırmaya başladı. St. Petersburg

bolşevik Komitesi bu kampanyayı genişletmek üzere meclis grubunu desteklemek için bir günlük grev çağrısı yapan bir bildiri yayınladı. Bu grev yukarıda Badacv'in anlattığı, 14 Aralık'ta başlayan ve 60.000 işçinin katılımıyla bir hafta süren grevdir.

Bolşevik ajitasyonunun bir diğer biçimi fona katılım ve bunun, sigorta sorununun dar sınırlarının çok ötesinde propaganda yapmak için kullanılmasına yöneliktir. *Pmtcitfnm* 3 Kasım 1912 sayısının ilan ettiği gibi, "Fabrika sigorta fonları herşeye rağmen işçi hücreleri olacak. Binlerce işçiyi kapsayacak. Tüm Rusya çapında bir ağ oluşturmaları gerek."²⁹

Fonlar üzerine bir dizi makale yayımlandıktan sonra *Prmda* 'İşçi Sigortası: Sorular ve Cevaplar' başlığı altında düzenli bir sigorta köşesi ayırmaya başladı. Bolşevikler sigortaya ilişkin sorunları tartışmak üzere işçileri toplantılar düzenlemeye ve fabrikalardaki her gelişmeden Duma'daki bolşevik üyeleri haberdar etmeye çağırdılar. Sigorta kampanyası yaygınlaştıkça bolşevik talepler daha kesinlik kazandı: merkezi bir şehir fonu, fonların tamamen işçiler tarafından yürütülmesi ve sağlık yardımlarının fonlara aktarılması.

Bolşeviklerin Ocak 1912 konferansında Lenin hükümetin yasa tasarısı üzerine bir öneri yapmıştı. Bu öneri, partinin nasıl bir Sigorta Yasası İstediğini çok açık bir şekilde ifade ediyordu:

"(a) İşçilere her türlü maKillük (kaza, hastalık, yaşlılık, kalıcı sakatlık; çalışan kadınlara hamilelik ve doğum süresi boyunca ayrıca ödenek; dullara ve evdeki gelir sahibinin ölümü halinde öksüzlere hak) ya da işsizlik nedeniyle gelir kaybı halinde ödeme yapılmalıdır; (b) sigorta tüm çalışanları ve ailelerini kapsamalıdır; (c) tüm sigortalılar tam gelirleri kadar tazminat almalı ve mm sigorta masrafları işverenler ve devlet tarafından karşılanmalıdır; (d) tüm sigorta biçimleri tek tip bölgesel temelli sigorta kurumları tarafından yürütülmeli ve sigortalı insanların kendilerinin tam yönetimi ilkesine dayanmalıdır."^{1*}

Lenin bolşeviklerin bir sigorta yasası için mücadele etmeleri gerektiğini fakat nihai hedefin devrimin tam zaferi olduğunu bir an bile unutmamaları gerektiğini söylemiştir.

"Konferans en büyük ciddiyetle işçileri, sosyal demokratik ajitasyonu, karşı-devrimin hakim olduğu andaki dönemde t asa! olarak mümkün olan şeylerle sınırlayarak kısıtlamaya ya da tamamen çarpıtmaşa- uinelik tvim girişimlere karşı uyarır; öte taraftan, konferans önemle belirtir ki, bu ajitasyonun başlıca amacı, yeni bir muzaffer devrim olmadan işçilerin koşullarında hiçbir gerçek düzelmenin mümkün olmadığını proleter kitkJete anlatmak olmalıdır,"²¹

Lenirie göre, bolşevikler sosyal sigorta konusunda açık açık kampanya yürütebilmek için her olanaktan yararlanmalıydılar.

"Sınıf bilinç liproletarvanın itirazlarına rağmen Duma'nın tasarısı yasallaşacak olursa, Konferans, yoldaşları, yasanın öngördüğü yeni örgütsel biçimleri (işçi hastalık tazminatı dernekleri) kullanarak sosyal demokrat fikirlerin enerjik bir propagandasını yapmaya, böylece, proletaryayı ' eni zincirlere ve s eni boyunduruğa bağlama aracı olarak icat edilen bu yeni yasayı proletaryanın sınıf bilincini genişletmenin, örgütlenmesini güçlendirmenin ve tam siyasi özgürlük ve sosyalizm mücadelesini yoğunlaştırmanın aracına dönüştürmeye çağırır."²²

Sigorta kampanyasını desteklemek için bolşevikler Ekim 1913'te *Voprosy Strakhovamya (Sigorta Sorunlar)* adlı haftalık bir yayın çıkarmaya başladılar ve bunun dağıtımı 15.000'e kadar çıktı. Lenin bu dergiye sık sık yazmıştır. İçişleri Bakanı Maklakov'un sosyal sigortayı çarlık rejimine istikrar kazandırmak için kullanması yerine Lenin, usta bir şekilde bunu rejime karşı yüzbinlerce işçiyi harekete geçiren bir araca döndürdü. Bu konu üzerine grevler ve gösteriler yapıldı. Fonların etrafında bir bolşevik taraftarlar ağı kuruldu.

“Mart 1914'de işçi hastalık sigortası derneklerinin Tüm Rusya Sigorta Ku-tulu'na ve Başkent Kurulu'na temsilci seçmek üzere St. Petersburg'ta seçim yapıldı. Bunlardan birincisine 5 asıl ve 10 yedek üye, İkincisine ise 2 asıl ve 4 yedek üye seçilecekti. Her iki hâlde de bolşeviklerin öne çıktığı listeler bütünüyle kabul edildiler. İkinci seçimde sandık başkanının ilan ettiği seçim sonuçları şöyle idi: *Pnndu* taraftarları (bolşevikler) 37, menşevikler 7, natodnikler 5, diğerleri 5”⁴

Lenin'in işçilerin büyük kısmını harekete geçirebilecek ve bağımsız bir sınıf olarak birleştirebilecek en küçük konunun bile değerini derhal kavrayabilmekteki dehası, bolşeviklerin bu sigorta fonları etrafındaki faaliyetlerinde çok açıktır. Savaşın patlamasının ardından bolşevik Duma grubunun Sibirya'ya sürüldüğü, partinin yasal günlük gazetesinin kapatıldığı ve sigorta kurumlarının bolşevikler için tek yasal açık kapı olarak kaldığı zaman bu kendini özellikle gösterdi. Konunun burası bizleri elinizdeki bu İlk cildin ötesine götürüyor, ama Lenin'in bu konudaki yeteneğinin önemini göstermek için burada biraz durmak gerekir.

V&ptvsy Strakhoi'ama ilk sayısında politikasının özünü şöyle anlatmıştı: “Hastalık fonlarının başlatılması yasal ve hatta zorunlu bir faaliyet alanı açmaktadır.”⁴ Savaşın başlatılmasından sonra ise savaşa açık muhalefet anlamına gelen şu satırları yazdı:

“Hayat pahalılığı herkesin malumu; hepimiz biliyoruz, hepimiz duyduk, bakar işçi ücretlerinde herhangi bir artışa dair, yüksek fiyatların sıkıntısını hafifletecek çalışma koşullarındaki herhangi bir düzelmeye dair hiçbir şey duymadık.”⁵

Mayıs 1916'da bu gazete Lenin'in "Alman ve Alman Olmayan Şovenizm" adlı bir yazısını yayınladı. Bu yazı bir taraftan açıkça ve keskin bir şekilde Alman şovenizmine saldırıyor, yazının sonunda ise Prusya ve Rusya şovenizmi arasında nitel bir farklılık olmadığını söylüyordu. “Ulusal rengi ne olursa olsun şovenizm hep aynıdır” diyordu.⁵⁴

1915 ortalarında kurulan Savaş Sanayii Komiteleri seçimlerine öngelen kampanya sırasında *Voprosy Strakbomniya* bolşevikler için özellikle işe yarayan bir araç oldu. Bu komiteler işçileri üretimin artırılması girişimine katmayı hedefliyordu. Savaşa karşı olan bolşevikler komiteleri boykot etme çağrısı j/aptılar, menşevikler ise komitelere katılmayı destekliyorlardı. *Voprosy Strakbomniya* Savaş Sanayi Komiteleri'ni açıkça itham etmeye varan şu satırları yayınladı:

“Ancak siyasi ve toplumsal özgürlükler ortamında, kevfî yönetim tehlikesi ortadan kalktığı zaman, proletaryanın özgür -Tüm Rusya birliğinin olasılığı söz konusu olduğu zaman - ancak o zaman işçi sınıfı ülkenin savunması konusunda amirane görüşünü sunabilir.”¹⁷

Savaş yılları sırasında sigorta fonları Lenin'in en büyük rüyalarını aşan kitlesel bir odak noktası

oluşturdu. Şubat 1916'da fonların 2 milyon işçi üyesi vardı.⁵⁸ Ve bolşeviklerin bu işçiler üzerinde çok büyük bir etkinlikleri vardı. Ocak 1916'daki Sigorta Kurulu seçimlerinde 70 temsilciden 30'u *Voprosy Strıtkbovaniydsurı* listesi lehinde oy kullandılar, yani bolşevikleri desteklediler.⁵⁹

Okhrana bu durumun farkındaydı ve ajanlarının Eylül 1916'daki bir raporu şöyle diyordu: "Eski parti üyeleri hastalık fonları yönetiminin üj'eleri olmaya başladılar -bunlar işçiler tarafından seçilmektedir- ve böylece fonlar kesin bil siyasî renk kazandılar."⁴⁰ Hiç şüphe yok ki bu kurumlanıl oynayacağı rol konusunda Moklanov değil, Lenin haklı çıkmıştı!

Bolşeviklerin sosyal sigorta kurumunu ele alışları, insanlığın kurtuluşu dileğinin yanı sıra en küçük mücadelelere bile katılmak için daima çaba gösterilmesi gerektiği üzerine tüm devrimciler için çok iyi bir örnektir. Çünkü biliyoruz ki:

"Ne kadar küçük, başlangıçta ne kadar mütevazı, ne kadar önemsiz olsa da proletaryanın her hareketi kaçınılmaz olarak başlangıçtaki hedeflerini aşmaya ve tüm eski düzenle uzlaşmaz ve onu yıkmaya yönelik bir güce dönüşmeye adaydır.

"Proletarya hareketi, kapitalizm altındaki konumunun son derece önemli özellikleri nedeniyle müthiş bir tam boy mücadeleye, tüm sömürü ve baskının karanlık güçlerine karşı eksiksiz zafer için mücadeleye dönüşmeye yönelik belli bir eğilime sahipti r."⁴¹

19

Pravda

Yasal gazete

Bolşevikler yayın yapabilmek için her yasal olanaktan yararlandılar. Daha önce sözünü ettiğimiz gibi partinin Ocak 1912 Konferansı yasal bir günlük gazete, *Pravda* 'yi, çıkarma kararı almıştı. Bu gazete 1910'dan beri yasal olarak St. Petersburg'da yayınlanan haftalık *Z^{^^}* nıtı yerini alacaku. *Zveçda* Ocak 1911'den itibaren haftada iki defa ve Mart ayından itibaren haftada üç defa çıkmaya başlamıştı. Sık sık yasaklanıyordu. 63 sayısından 30'u toplatılmış ve 8'i para cezasına çarptırılmıştı. *Zveçda* işçi gruplarından kitlesel bağışlar toplayarak *Pravda* 'nm çıkması için gerekli zemini yarattı. *Pravda* nm ilk sayısı 22 Nisan 1912 günü çıktı.

Pravda da düzenli baskı gördü ve sekiz defa isim değiştirmek zorunda kaldı: *Raboçaya Pravda* (*İşçinin Gerçeği*), *Severnaya Pravda* (*Kuyey Gerçeği*), *Pravda Tura* (*Emeğin Gerçeği*), *Za Pravda* (*Gerçek İçin*), *Prokterska-ya Pravda* (*Proleter Gerçek*), *Put Pravda* (*Gerçek Yolu*), *Raboçi* (*iççi*), *Trudova-ya Pravda* (*Emeğin Gerçeği*).

Pravda binası tekrar tekrar basıldı, ceza aldı, yazı kurulu üyeleri tutuklandı ve gazeteyi satan gazeteci çocuklara eziyet edildi. Fakat gazete çıkmaya devam etti. 22 Nisan 1912'den 8 Temmuz 1914'e kadar 645 sayı çıktı. Bu, gazete çabşanlannın yasaları atlatmaktaki yaratıcılıkları, okuyucuların mali desteği, basın yasasındaki gedikler ve polisin beceriksizliği ile mümkün olmuştur.¹

PRAVDA - 36!

Ezop dili kullanılması *Pravda*'nın otomatik olarak toplatılma riskine girmeden günün konularını tartışmasını sağladı. Rus Sosyal Demokratik İşçi Partisi'nden bahsetmek yasak olduğu için 'yeraltından, 'bütün'den ve 'eski'den söz ederdi. Demokratik cumhuriyet, özel toprak mülklerinin kamulaştırılması ve sekiz saatlik işgününden oluşan üç maddelik bolşevik programdan '1905'in eksiksiz talepleri' ya da 'tutarlı marksist' derken kastedilen bolşeviklerdi. İleri işçiler gazeteyi nasıl okumak ve anlamak gerektiğini biliyorlardı.

Basın kuralları her sayının ilk üç kopyasının önce sansüre gönderilmesini öngörüyordu. Ancak *Pravda* yazı kurulu sansür beğense de beğenirse de gazeteyi dağıtmaya kararlıydı. Bu üç kopyanın sansüre gönderilmesi ile çok sık olduğu gibi polisin basımevinde belirmesi arasında mümkün en fazla zamanı kazanmak gerekiyordu ve sonunda soruna delice bir çözüm buldular. İlk üç kopyanın sansüre gönderilmesini öngören yasa yolculuğun ne kadar sürmesi gerektiği üzerine bir şey demiyordu. Böylece bu iş basımevindeki 70 yaşında bir ihtiyara emanet edildi. Yaşı, yavaş yürümesini ve sansür bürosuna varmasının iki saat kadar sümesini garantiliyordu. Gazeteyi teslim ettikten sonra yaşlı adam görünüşte dinlenmek için büroda kalırdı, ama aslında bu, *Pravda*'nın yanısıra diğer gazeteleri de inceleyen sansür müfettişini gözlemek içindi. Eğer müfettiş *Pravda*'yı okuduktan sonra başka bir gazeteyle başlarsa yaşlı adam yavaş yavaş basımevine dönerdi. Fakat eğer müfettiş *Penn-da* basımevinin bölgesini kapsayan Üçüncü Polis Bölgesine telefon edecek olursa, bu defa ihtiyar koşarak odadan fırlar, bir taksiye el eder ve geriye koştururdu. Dönüşünü gözlemek için basımevinin etrafına gözcüler yerleştirilirdi ve bunlar yaşlı adamın koşarak köşeyi döndüğünü gördükleri zaman ne olduğunu hemen bilirlerdi. Alarm işareti verilir ve herkes hararetli bir şekilde işe koyulurdu. Gazeteler ortadan kaldırılır ve saklanır, dağıtım departmanı kapatılır ve baskı durdurulurdu. Polis gelinceye kadar basılan gazetelerin çoğu gitmiş olur, geriye 'protokol' için sadece birkaç tane kalmış olurdu.²

Gerçek yazarların serbest kalması için hapse giren sahte vahi kurulu üyeleri bulunurdu. Bunlardan yaklaşık 40 tane vardı ve bazıları okuma-yazma bile bilmezdi. *Pravda*'nın ilk yılı boyunca bu kimseler toplam 47 buçuk ay hapis yattılar. Çıkan 645 sayıdan polis 155 tanesini toplamaya çalıştı ama başaramadı ve 36 sayı para cezasına çarptırıldı.

Her sayının yarısı, sokaklarda gazeteci çocuklar tarafından ve yansı fabrikalarda satılırdı. St. Petersburg'daki büyük fabrikalarda her bölümden sorumlu birisi olurdu. Bu kimse gazeyi dağıtır, yardım toplar ve yazı kuruluyla teması sürdürürdü. Dağıtım St. Petersburg dışında çok zordu. *Pravda*'nın 6.000 posta aboneliği olduğu doğrudur, ancak dağıtım görüldüğü kadar kolay değildi. 'Bunlar tedbir olarak patiska bezlere sarılır ve pobsi şaşırtmak için her gün altı değişik postaneden gönderilirdi. Ayrıca *Pravda* paket halinde birçok karmaşık yollarla taşraya yollanırdı. Örneğin, demiryollarında çalışan parti üyeleri ve sempatanlar yol boyunca diğer yoldaşların beklediği özel olarak tespit edilmiş yerlerde paketleri trenlerden atarlardı. Bir diğer kasabada gazeteler doğrudan postaneye yollanır ve burada postacılar arasındaki bir yoldaş gazeteleri geldiği zaman bunlara sahip çıkardı.

Özellikle bunu çıkararak partinin yasadışı olduğu hesaba katılırsa *Pravda*'nın dağıtımının oldukça başarılı olduğu şüphe götürmez. Günde 40.000 ile 60.000 arasında dağıtılırdı ve cumartesi günleri en iyi günlerdi. Lenin'in el yazısıyla yazdığı ve sonra dikkatli bir şekilde büyük harflerle kopya edilen dört adet bildiriyle karşılaştırılınca bu dev bir adımdı. *Pravda* 1897'de Lenin'in ilk işbirliği

yaptığı *St Petersburg Rabop Listok* (St. Petersburg İşçi Birliği) adlı gazeteden de çok farklıydı. Bu ilk yayının iki değişik baskısı vardı - Rusya'da balmumlu kağıda teksir edilen birinci baskısı, ki bunun 300-400 kopyası olurdu (Ocak 1897) ve Cenevre'de çıkan ikinci baskısı (Eylül 1897). Şimdiki Batı ölçüleriyle 40.000-60.000 tiraj mütevazî görülebilir, fakat çarlığın baskı koşulları altında bu çok büyük bir başarıydı ve gazetede ki düşünceler yüzbinlerce işçiden karşılık görmüştür.⁵

Lenin herşeye rağmen *Pravdınm* dağıtımından memnun değildi. Nisan 1914'de *Görevimmiş* adlı bir yazısında şöyle demiştir:

“*Put Pravdi* bugünkünden üç, dört ve beş defa daha fazla dağıtılmalıdır. Bir sendika eki çıkarmalıyız ve yazı kurulunda tüm işçisendikalarından ve gruplarından temsilciler olmak. Gazetemizin bölgesel (Moskova, UralJar, Kafkasya, Baltık, Ukrayna) ekleri olmalı... Sınıf bilinçli işçilerin örgütsel, ideolojik ve siyasi yaşamının yayını defalarca bölmelidir.

“*Put Pravdi*, mevcut biçimiyle, sınıf bilinçli İşçi için en önemli bir gazetedir ve daha da geliştirilmelidir, fakat sokaktaki işçi için, hareketin tabanı için, harekete daha çekilmemiş milyonlar için çok pahalı, anlaması çok zor ve çok yukarıda kalan bir gazetedir.

”200.000-300.000 tirajlı, bit köpeklik⁶ *Vttrnaya Pravddya* başlamak gerekiyor...

“*Put Pravdi* okuyucudan »arasında, çeşidi fabrikalarda, bölgelerde vb., şimdiden çok daha iyi bir örgütlenme ve haberleşme, gazeteyi işletme ve dağıtım konularında daha faal bir katılım sağlamalıyız. Yazı kurulu faaliyetinde işçilerin daha düzenli bir kaulımları sağlamalıyız.³

Lenin'in istediği kitlesel bir gazete ancak devrimden sonra gerçekleşmiştir.

Gerçek işçi gazetesi

Pravda işçiler için sıradan bir gazete değil, işçilerin gazetesiydi. Troçki'nin yayınladığı (1908-12) iki ayda bir çıkan ve neredeyse tamamen küçük bir parlak gazeteci grubu (Leon Troçki, Adolf Ioffe, David Ryazanov ve diğerleri) tarafından yazılan aynı isimdeki gazeteden çok farklıydı. Lenin'in dediği gibi, “Troçki'nin İşçi dergisi Troçki'nin işçiler için bir dergisidir, çünkü hiçbir yerinde ne işçilerin inisiyatifinden ne de işçi sınıfı örgütleriyle herhangi bir ilişkiden iz yoktur.”⁵ Bunun aksine *Pravda*da tek bir yıl içinde işçilerden 11.000 mektup ve diğer haberler yayınlanmıştır. Bu günde 35 adet demektir.

Yayın hayatına başlamasından birkaç ay sonra Lenin kendi işçi gazetesi kavramını şöyle ifade etmiştir:

“Rusya'nın her köşesindeki fabrika ve büro işçilerinin mektupları ile lantü olarak işçilerin para yardımları raporlarına baktıkça, Rus yaşamı dış koşulları nedeniyle çoğu dağınık ve birbirinden ayrı olan *Pravda*cuları, değişik işkoşullarındaki ve değişik bölgelerdeki proleterlerin nasıl cadele verdikleri, işçi sınıfı demokrasisini savunmak için nasıl uyandı konusunda bazı fikirler edinmeye başlarlar.

“İşçilerin yaşamının yayını Prag'da daimi bir özellik olarak gelişmeyi ha yeni başlıyor.

Fabrikalardaki suistimaller hakkında, proletaryanın bir kesiminin uyanışı hakkında, işçilerin davasının su veya bu alanı için lanan para hakkında, mektupların yanı sıra, işçilerin gazetesinin, işçiler» rüşleri ve duyguları, seçim kampanyaları, işçi delegelerinin seçimleri, işçinin ne okuduğu, onları özellikle ilgilendiren sorular ve benzeri şeyler kında raporlar alacağından bundan böyle hiç şüphe yoktur.

“İşçilerin gazetesi bir işçi forumudur. Tüm Rusya’nın gözü önünde iş genel olarak işçi hayatına ve özellikle işçi sınıfı demokrasisine ilişkin çö sorulan ardarda burada ortaya atmalıdırlar.”*

Lenin işçilerin kendi yaşamları hakkında kendilerinin yazın gerektiğine inanırdı.

“İşçiler her engele rağmen kendi işçi grevleri istatistiklerini kendileri için tekrar tekrar uğraşmalıdırlar. İki veya üç sınıf bilinçli işçi grevlerinin eksiksiz bir tarifini, ne zaman başlayıp ne zaman bittiğini, (mün olduğu yerlerde cinsiyet ve yaş dağılımı dahil olmak üzere) katılan! sayısını, grev nedenlerini ve sonuçlarını derleyebilir. Böyle bir tarif» kopyası sözkonusu İşçi demeginin merkezine (sendika veya diğer kur lara, ya da sendika gazetesinin ofisine); ikinci bir kopyası merkezi işçi g tesine; ve son olarak üçüncü bir kopyası bilgi için devlet Duma’sındaki sınıfı temsilcilerine gönderilmelidir. Ancak kendileri işe oturarak işçi zamanla, inatçı faaliyet ve ısrarlı gayret sonucu kendi harekelerini dak anlamaları ve böylece bu hareketin daha büyük zaferler kazanması yo da adım atabilirler.”⁷

1

Kim kimi kullanıyordu? Bu sorunun gene ortaya çıkacağı bir diğer an, Rusya’nın savaş çabasını zayıflatmak ve Almanya’nın düşmanlarını bölmek için mareşal Ludendorff’un 1917’de, Lenin’in ‘mühürlü tren’ içinde Almanya üzerindeki Rusya’ya dönmesine müsaade ettiği andır.

2

Troçki’nin, 1917’ye kadar, devrimde partinin rolünü ve tarihte bolşevizmin yerini ne kadar az anladığı herşeyden önce onun 1905 adlı kitabında açıktır. Bu kitabın hiçbir yerinde ne bolşeviklerden ne de Lenin’den bir kere bile bahsedilir. Bu zayıflık, Troçki’nin müritlerinin tekrar tekrar Troçki’nin çok daha az önem taşıyan eserlerini yayınlamalarına rağmen neden Sr. Petersburg Sovycti’nin Önderinin bu çok ilginç kitabını asla yayınlamadıklarının sebebidir. Bu müfitlerin basınında 1905’in lafi hemen hemen hiç geçmez.

3

Nisan 1912’de Lena’daki altın madeni işçilerinin korkunç katliamı harekete büyük bir ivme kattı. Sibiryaya demiryolundan yaklaşık

2.000 kilometre uzaklıkta, Tayga ormanları bölgesindeki Lena altın ocaklarında 6.000 madenci greve çıkmıştı. Bir jandarma subayı silahsız kalabalığa ateş açılmasını emretti ve 500 kadar işçi öldü ve yaralandı. Sosyal demokratik meclis grubu, hükümeti ateş açmakla suçladı ve çarın İçişleri Bakanı A.A. Makarov’dan şöyle küstah bir cevap aldı: “Evet öyle oldu ve öyle de olacaktır!”

Lenin katliamının ardından yapılan gösterilerde daha başından

4

Rusya Polonya’ında ve Letonya’da grev komitelerinden kalıcı bir örgütlenme kurma girişimleri çok daha başarılıydı ve Yahudi işçilerin 1900 yılında % 20-40 kadarı sendikalıydılar. 1897’de ortaya çıkan Btmd, grev komitelerinden geniş destek görüyor ve faaliyetini bunlara dayandırıyor.²²

5

Pravddnm tirajı oldukça istikrarsızdı: koşullara göre değişirdi-Örneğin Nisan ve Mayıs 1912’de 60.000 çıkmış, fakat yaz aylarında 20.000’e düşmüştür.⁴

6

Pravddnm fiyatı 2 kopek idi.

Lenin Pmddda çok sevilen kısa yazılar yazmasını iyi bili

Bunlar hcrzaman kesin verilere dayanırdı ve her yazı tek bir konu üzerine yoğunlaşır, bunu anlatırdı. Aynı konuyu sık sık tekrarladığı olurdu, ama hcrzaman değişik olaylar kullanırdı. Bu tip yazıların nasıl olduğu konusunda örnek olarak burada iki yazısını bütünüyle vermekte yarar var.

"RUSLAR VE ZENCİLER

"Okuyucu bu ne garip bir karşılaştırma diye düşünebilir. Bir ırk nasıl bir ulusla karşılaşanlab-ürr?

"Bu geçerli bir karşılaştırmadır. Zenciler kölelikten en son kurtulanlardır ve hala köleliğin acımasız belirtilerini herkesten çok -ileri ülkelerde bile-taşırlar, çünkü kapitalizmin yasal kurtuluştan başka verebileceği birşey yoktur ve her fırsatta bunu bile kısıtlar.

"Ruslara gelince, tarihe göre bunlar seflik boyunduruğundan 1861'de 'hemen hemen' kurtulmuşlardır. Aynı sıralarda, Amerikan köle sahiplerine karşı verilen iç savaşın ardından. Kuzey Amerika zencileri de kölelikten kurtulmuşlardır.

"Amerikan kölelerinin kurtulması Rus kölelerinin kurtulmasından daha az 'reform edici' bir biçimde olmuştur.

"Bunun içindir ki bugün, elli yıl sonra, Ruslar hala zencilerden çok daha fazla kölelik belirtileri gösterirler. Aslında sadece belirtilerden değil, ku-rumlardan bahsetmek daha doğru olur. Takat bu kısa vazıda kendimizi sözünü ettiğimiz konunun küçük bir örneği, okuma-yazma sorunu ile sınırlayacağız. Bilinir ki, okuma-vazma bilmemek köleliğin belirtilerinden biridir. Paşalar, Purjşkeviçler ve onlar gibilerinin zulmü altındaki bir ülkede toplumun çoğunluğu okuma-yazma bilemez.

"Dokuz yaşının altındaki çocuklar hariç olmak üzere Rusya'nın yüzde 73'ü okuma-yazma bilmez.

"Amerikan zencileri arasında okuma-yazma bilmeyenler (1900 yılında) % 44.5'dir.

"Böyle rezilcesine tdkselen bir okuma-yazma bilmeme oram Kuzey Amerikan Cumhuriyeti gibi uygar ve ileri bir ülke için tüzkarasıdır. Ayrıca genel olarak Amerika'daki zencilerin durumunun uygar bit ülkeye yakışmayacak kadar kötü olduğunu herkes bilir -kapitalizm ne tam özgürlük nede tam

eşitlik veremez.

"Amerika'da beyazlar arasında okuma yazma bilmeyenlerin oranının % 6'dan fazla olmaması çok şey gösterir. Fakat Amerika'yı daha Önceki köleci bölgeler (Amerikan 'Rusya'sı') ve köleci olmayan bölgeler (Rusya'ya benzemeyen Amerika) olarak ikiye bölecek olursak birinci bölgede beyazlar arasındaki okuma-yazma bilmeme oranının % 31-32 olduğunu ve ikinci bölgedeki aynı oranın yüzde 4,6 olduğunu görürüz!

"Daha önceden köleci olan bölgelerde beyazlar arasındaki okuma-yazma bilmeyenlerin oranı iki

misli daha (âzladır. Köleciliğin belirtilerini gösterenler sadece zenciler değildir!

“Zencilerin kötü durumu konusunda Amerika’ya yazıklar olsun!”®

"RUSYA'DA BÜYÜK TOPRAK SAHİPLERİ VE KÖYLÜLER “19 Şubat 1861’in geçtiğimiz günlerdeki yıldönümü^{1**} nedeniyle Avrupa Rusya’ında şu andaki toprak dağılımını hatırlamak yerinde olur.

“Avrupa Rusya’sındaki toprak dağılımının en son resmi istatistikleri içişleri bakanlığı tarafından yayınlanmıştır ve 1905’den başlar.

(*) Rusya'da köleliğin kalkmasının yıldönümü.

“Bu istatistiklere göre yuvatk rakamlarla 500 desiatinden fazla toprağı olan yaklaşık 300.000 büyük toprak sahibi vardır ve bunların toplam toprakları 70.000.000 desiatin tutmaktadır.

“**10.000.000** kadar yoksul köylü hanesinin elindeki toprak aynı miktardadır.

“Demek ki her bir büyük toprak sahibine karşılık, ortalama olarak yaklaşık 330 yoksul köylü ailesi düşer ve her bir köylü ailesinin 7 desiatin toprağına karşılık her bir büyük toprak sahibinin 2.300 desiatin toprağı vardır, “Bunu grafik olarak göstermek için yukarıdaki şemayı hazırladık. “Ottadaki büyük beyaz dikdörtgen büyük toprak sahibinin mülkünü gösterir. Bunun etrafındaki kadetler küçük köylü topraklarını temsil eder. “Toplam olarak 324 kare vardır ve beyaz dikdörtgenin alanı 320 kareye eşittir/”⁹

Bu, karmaşık bir marksist analizin bayağılaştırmadan uzak, çok ilginç ve mükemmel sadelikte bir açıklamasıdır.

Kitleler için marksist terimlerle yazmak, parti kadrolarına yazmaktan çok daha zordur. Kadrolar için tartışmalar analitik bir biçimde geliştirilebilir. Kitleler için bunlar işçilerin kendi deneyimlerine dayanmalıdır ve marksizmi bilmeyi gerektiren tartışmalar kullanılmalıdır. Lenin’in her iki tür okuyucuya göre yazı yazma konusunda üstüne yoktur. Üslubu basit ve dolaysızdır. Kısacası Lenin ikna etmek isteyen birisidir. Edebi biçimler onu ilgilendirmez. Yazı sade, etkin ve tekrardır. Düşüncesinin samimiyetini ve derinliğini gösteren şey üslubunun bu sıklığı ve doğrudanlığıdır. Yazısı süsten ve belirsizlikten, kaçamaktan ve ihtiyattan uzaktır.

Lenin G.N. Çernişevski’ye Rus devrimcilerinin en büyüğü olarak saygınlık duyardı. Bu ikisi arasında, üslup dahil olmak üzere, çok büyük bir benzerlik vardır. Çernişevski kendi *Ne Yapma/ıfsmın* başında okuyucuya şöyle der: “Bende artistik yeteneğin gölgesi bile yoktur. Hatta dilimi bile iyi bilmem. Fakat önemü olan bu değildir: okumaya devam eden, sayın okuyucu. Bunu okumaktan yararınız olacak. Gerçek, büyük bir şeydir; ona hizmet eden vazarm kusurlarını telafi eder.” Bu aynı zamanda Lenin’in tavrıydı. Yazılan ile yazıla-

rın anlattığı gerçeklik arasına bir duvar çeken gösterişçilerden, laf kalabalığı yapanlardan ve süslü üslup meraklılarından hoşlanmazdı. Ne Lenin’de ne de Çernişevski’de üslup zerafetçiliğinin damlasını aramak boşuna olur.

Lenin 1919'da yazdığı zerafetten noksan bir program tasarısını şöyle savunmuştur:

"Birbirine benzemez parçalardan oluşan bir program zarif değildir (ama, tabii ki, önemli olan bu değildir), fakat başka bir program kısacası yanlış olurdu. Ne kadar tatsız olursa olsun, noksanı ne olursa olsun, daha uzun bir süre bu birbirine benzemezlikten, farklı malzemelerle bir bütün oluşturma zorunluluğundan kurtulamayacağız"¹⁰

Gerçeğe dürüst bir şekilde bakmak pahasına süsleme yapmaya hiç tahammülü yoktu. Kendisi, çok karışık sorunları basit bir dille açıklardı. Okuyucusuna tepeden bakmaz, tam tersine ona büyük saygınlık gösterirdi.

"Popüler bir yazar basit ve genel oıatak bilinen verilerden başlayarak okuyucusunu derin düşüncelere, derin bireğidme doğru çeker; basit tartışmaların ve etkileyici örneklerin yardımıyla bu verilerden çıkarılacak temel sonuçları gösterir ve düşünen okuyucunun aklında yepyeni sorular uyandırır. Popüler bir yazar, okurcunun düşünmediğini, düşünemediğini veya düşünmek istemediğini varsaymaz; tam tersine, gelişmemiş okuyucusunun ciddi bir şekilde akımı kullanmaya niyetli olduğunu varsayar ve ona bu ciddi ve zor işinde yardım eder, yol gösterir, ilk adımları atmasına katkıda bulunur ve kendi başına yol katetmesini öğretir. Sıradan bir yazar okuyucusunun düşünmediğini, düşünmekten aciz olduğunu varsayar; ciddi bilgi yolundaki ilk adımlarında ona yol göstermez, aksine, çarpıtılmış ve basit bir biçimde, şaka ve şaklabanlıkla katışık bir şekilde, bilinen bir teorinin tüm 'önceden hazır edilmiş' sonuçlarını sunar, ki okuyucu çığnemek zorunda bile kalmadan kendine verileni sadece yutsun."¹¹

Lenin aynı zamanda büyük bir Öğretmendi. Olimpiya tepele-tinden talebelerine inmez, onlarla birlikte yeni yüksekliklere çıkardı. Onlarla birliktre güçlüklerin üstesinden gelmenin yollarını bulmaya çalışırdı ve dinleyicileri de bu önderin onlar için ve onlarla birlikte yüksek sesle düşündüğünü hissetmiş olmalıydılar. Lenin'in konuşmaları genellikle sloganlarla değil, çok basit cümlelerle bitirdi: "Eğer bunu anlıyorsak, eğer böyle yapacak olursak, o zaman şüphesiz başaracağız demektir." Veya, "bunu yapmak için laf değil iş yapmalıyız" Ya da, daha basit bir biçimde, "sizle söylemek istediğimin hepsi bu."

Lenin'in basit ve gösterişsiz üslubunu en iyi bir biçimde onun *Pravda*'sı sayısız yazılarında görmek mümkündür. Bu yazılar işçi okuyucuya konulan kendisinin kavrayabilmesi, dünyayı anlayabilmesi ve değiştirebilmesi için güven verir. Aynı zamanda bu yazılar bolşeviklerin diğer gruplardan, özellikle menşeviklerden ayıran çizgiyi hiç bulandır-mamışlardır. Açık bir siyasi hat sunmuşlardır. Bu konuda da Lenin'in *Pravda*'sı Troçki'nin *Pravda*'sından tamamen farklıdır. Troçki "siyasallaşmış parti taraftarları yerine 'sıradan işçilere' hitap etmeye, okuyucularına yön değil hizmet vermeye' niyetlenmişti."¹²

Deutscher Troçki'nin *Pravda*'sı hakkında şöyle der:

"*Pravda* düz dili ve parti birliğini savunuyor olması ona belli bir popülerlik sağladı ama kalıcı bir siyasi etkinlik sağlayamadı. Bir hizbin ya da grubun görüşlerini ifade edenler az veya çok karmaşık tartışmalara girerler ve hareketin tabanından çok, üst ve orta katmanlarına hitap ederler. Ote yanda Troçki'nin yaptığı gibi, bütün farklılıklara rağmen parti, saflarını birleştirmelidir diyenlerin

basit, anlatması kolay ve cazibesi kesin görüşleri vardır. Fakat bu cazibe genellikle sunidir. Parti kadrolarını kendi daha karışık tartışmalarına kazananlar sonunda tabanın da kulağına erişmeye namzettirler; kadrolar kendi tartışmalarını basitleştirilmiş biçimiyle daha aşağı taşırlar. Troçki'nin tüm sosyalistlerin dayanışması için yaptığı çağrılar bir an için birçok kimsenin alkışını toplamıştır. Fakat zamanında bu çağrıyı alkışlayan aytu kimseler sonunda ona aldırmmamış, şu veya bu hizibin peşinden gitmiş ve birlik mazını yalnız bırakmışlardır. Bundan başka, Troçki'nin popüler tavrında, düz lafa verdiği önemde ve 'yön değil hizmet' verme vaadinde az deniemiyecek bir demagoji vardır. Çünkü politikacı ve özellikle devrimci, kendim dinleyenlere en iyi hizmeti onlara yön vererek yapar.”¹¹

Lenin'in P/W/daki yazılan sadece tabana değil, parti kadrolarına da hitap etmiştir.

“ABC eğitimi (temel eğitimi kastediyor -ç.n.), temel bilgi ve bağımsız düşünce eğitimi, hiçbir zaman, hiçbir şart altında bu büyük okulda ihmal edilmeyecek. Takat ABC'yi ögre n m e gereği ni daha yüksek bilgi edinmekten kaçmanın bahanesi yapmaya çalışacak olanlar, veya (ABC'vi öğrenenlerden çok daha küçük bir insan çevresi için mümkün olan) bu yüksek öğrenimin geçici, muğlak ve 'dar' sonuçlarını elementler okulun kalıcı, detin, engin ve somut sonuçlarının yerine koymaya çalışacak olanlar çok büyük bir kısa görüşlülük etmiş olurlar. Ve hatta bu büyük okulun tüm anlamını saptırmaya katkıda bulunmuş olurlar, çünkü yüksek eğitimi görmemezlikten gelerek, şarlatanların, demagogların ve gericilerin daha sadece ABC'vi öğrenmiş halk» janltş yola saptırmalarını kolajlaşarmış olurlar.”¹⁴

Praida yi neredeyse tamamen Lenin yönetiyordu. Temel yazı kurulu çizgisini belirleyen o olmuştur. Hergün gazeteye yazı, diğerlerinin yazılarına karşı eleştiri, öneriler, düzeltmeler vb. gönderirdi. Gazeteyi daha kolay yönetebilmek için, *Haziran* 1912'de Paris'ten St. Petersburg'a ekspres tren ile 24 saat uzaklıkta olan Avusturya'nın Cracosv şehrine (Polonya Galiçya'sına) taşınmıştır.

Lenin kadrolar için *Pravda*'nm yanısıra başka dergileri de kullanmıştır. St. Petersburg'da Aralık 19U'den Haziran 1914'e kadar çıkan *Prosteşçeniye* (Aydınlık) adlı sosyo-politik ve edebi dergi bunun bir örneğidir. Lenin bu derginin başlıca yazarıydı ve derginin sanat ve edebiyat bölümlerini Maksim Gorki yazardı. *Prosveşçemydnin* tirajı 5.000'e kadar çıkmıştır.

Kadrolara yönelik partinin çıkardığı diğer teorik dergi *Sotsİal Demokrat* idi. Bu yasa dışıydı ve bu vüzden belli konularla yasal basından daha iyi **uğraşabiliyordu**. Şubat 1908 ve Ocak 1917 arasında bu derginin 58 sayısı çıkmış ve bunlardan beşi çeşitli ekler yapmıştır. Bu dergideki yazıların 80'den fazlası Lenin tarafından yazılmıştır. 1912-13 döneminde *Soİsial-Demokrai* ancak çok aralıklı çıkabilmiş, iki yıl içinde sadece altı sayı yapabilmiştir. Lenin *Soİsial-Demokraft* Rusya'ya sokmakta büyük güçlük çekmiştir. 1913'de yazdığı bir mektupta şöyle der: “Rusya ile doğru dürüst ulaşım kurmak neredeyse İmkansız. 1910 ve 1911 deneyimi gösteriyor ki, içeri sokulan yayınların pudlarcası⁽⁴⁾ depolarda kalıyor ve dağıtım için ne adres ne de buluşma yerleri var.”^{ns} Bu hiç şaşırtıcı değildi, çünkü 1912'ye kadar Rusya'ya sokulan yayınların dağıtımının sorumlusu Brendinski, bir *okhrana* ajanıydı.

Ancak *okhrana* yurtdışındaki bolşevik basının Önemini küçümseme gafletinde bulunmuştu. Ajanlardan birisinin Haziran 1914'deki bir raporu şöyle der:

“Bunlan taşımaya harcanan gayrete ve olanaklara rağmen bunların hiçbir olumlu sonucu yoktur: tamamen göçmen teorisyenler tarafından yazılmış ve Rusya¹⁵'a çok büyük bir aradan sonra ulaşan bu yayınlar tüm güncelliklerini yitirmektedir, yan okur-vazar alt sınıfların anlayacağı bir şey değildir ve sosyal duygulan harekete geçirmekte hiçbir önemi yoktur.”^{1*}

Tam tersine, *Sotûai-Demokrat* ve ondan önceki *Proktari* Bolşevik Parti'nin önde gelen kadrolarına yol göstermekte kilit bir rol oynamıştır. Bu dergiler I^erun'in ve onun etrafındaki bir grup göçmenin düşüncelerini Rusya'daki yandaşlarına ulaştırmanın başlıca kanalı olmuşlardır.

Ayrıca, bolşeviklerin kitap ve broşür yayınlayan, bir de yayınevleri vardı. En tutulan yayınlardan biri *Spuftik Kaboçego {İşçilerin E/kitabı}* adlı 1914 yılı cep takvimiydi. Bu yayında Rus işçi yasaları, Rus ve uluslararası işçi sınıfı hareketi, siyasi partiler, dernekler ve sendikalar, basın vb. üzerine pek çok önemli bilgi vardı. *İşçilerin Elki-tabı* polis tarafından toplatıldı. Fakat aslında polis daha de geçirmeden tüm baskı bir gün içinde satılmıştı. Lenin bu elkitabını ilk eline geçirdikten sonra İnessa Armand'a yazdığı bir mektupta 5.000'inin hemen satıldığını söyler.¹⁷ Şubat 1914'de sansür nedeniyle yapılan kesintiler ve değişikliklerden sonra ikinci bir baskısı çıkmıştır; bu elkitabmdan toplam 20.000 tane satılmıştır.

Lenin tüm siyasi yayınların tamamen parti kurumlarına tabi olmasını savunmuştur:

“Burjuvageleneklerinin, kar peşinde koşan ticarileşmiş burjuva basınının, burjuva edebi profesyonelliğinin ve bireyciliğinin, ‘aristokratik anarşizminin’ ve kar yapma gayretinin tam tersine sosyalist proletarya parti yayını ilkesini öne koymalı, bu ilkeyi geliştirmeli ve mümkün olduğu kadar bütünlüklü bir şekilde pratiğe dökmeîdir.

“Bu parti yayını ilkesi nedir?Sadece, sosyalist proleterya için, yayıncılığın, bireyleri ve grupları zenginleştirme aracı olmaması değildir: aslında yayıncılık proletaryanın ortak davasından bağımsız bireysel bir uğraşı olamaz. Kahrolsun tara biz yazarlar! Kahrolsun edebi süper yazarlar! Yayıncılık proletaryanın ortak davasının parçası olmalı, tüm işçi sınıfının bütün siyasi bilinçli öncüsünün başlattığı tek bir büyük sosyal demokratik mekanizmanın ‘dişli çarkları ve vidaları’ olmalıdır. Yayıncılık örgütlü,planlı ve bütünlüklü sosyal demokratik faaliyetin bir parçası olmalıdır.

“Yavm ve dağıtım merkezleri, kitapevleri ve okuma odaları, kütüphaneler ve benzeri kurumlar - hep parti kontrolü altında olmalıdırlar. Özgür bir basın, sadece polisten özgür değil aynı zamanda sermayeden, kariyerizm-den, ve hepsinden öte, burjuva-anarşist bireycilikten özgür bir basın kurmak istiyoruz ve de kuracağız.”^{*8}

Bundan bir yıl sonra sosyal demokratlar ve burjuva basını üzerine Lenin şu sözlerini eklemiştir:

“Bit sosyal demokratın burjuva gazetelerine yazması mümkün müdür? “Şüphesiz hayır!

“Burada Rusya'da bu kurallardan uzaklaşmaya hakkımız var mıdır? Bazı kimseler, her kuralın bir istisnası vardır diyebilir. Bu doğrudur. Birgazete-

de yazdı diye bir kimseyi sürgüne mahkum e emek yanlıs olabilir. Bira kazanmak için bir burjuva gazetesinin önemsiz bir bölümünde çalışan bir sosyal demokrati lanetlemek bazen zordur. Acil ve iş cinsinden bir tek/ipi vb. yayınlatmak kabul edilebilir””

***Pravdat* örgütlenme aracı**

Gazetenin örgütlenme aracı görevini görmesi binlerce işçinin onu okuması, yazı yazması ve satması nedeniyle değil, bu gazetenin kendisine para toplamak üzere işçi grupları kurulmasını» teşvik etmesindedir. Hem bolşevik gazetesi *Pm*»<*ia* hem de menşevik gazetesi *Lttc* düzen!» para toplama ve bağış raporları yayınlandılar. *Pravâdnın* 12 Temmuz 1912 sayısında Lenin şöyle yazmıştır.

“İşçilerin kendi inisiyatifleri ve gayretleri açısından, örneğin 30 işçi grubunun topladığı **10(1** ruble bir dizi ‘sempatizan’ tarafından toplanan **1.000** rubleden çok daha önemlidir. Küçük fabrika işçi grupları tarafından toplanan beş-kopekle» temelinde kurulan bir gazete sempazitati aydı nların verdiği yüzlerce ruble ile kurulan bir gazeteden (hem mali olarak hem de, hepsinden önemlisi, işçilerin demokratik hareketinin gelişmesi açısından) çok daha güvenilir, sağlam ve ciddi bir girişimdir.”^{2*}

Ve bundan birkaç gün sonra şunu eklemiştir:

“İşçi gazetesine her işçinin maaşlarını aldıkları hergün bir kopek vc-rmesi bit gelenek haline gelmelidir. Aboneler hemmanki gibi devam etsin ve geçmişte gazeteye bağışta bulunabilenler bunu yapmaya devam etsinler. Bunun yaraşıra, ‘işçi gazetesi için bir kopek’ geleneğini yerleştirmek ve »■aymak çok önemlidir.

“Böyle bağışların önemi bunların herşeyden önce aralıksız her maaş günü düzenlilik kazanmasına ve bu düzenli katkıya daha çok sayıda işçinin katılmasına bağlıdır. Hesaplar basit bir şekilde yayınlanabilir: ‘şu kadar kopek’ demek o fabrikada şu kadar işçinin para »'erdiği anlamına gelir ve eğer büyük bağışlar varsa bunlar, ‘ayrıca, şu kadar işçi şu kadar vermiştir’ diye açıklanır.”²¹

1912 yılında *Pravda* 620 işçi grubundan, menşe vildcrin gazetesi ise 89 gruptan para almıştır. 1913 yılında işçi gruplarından *Pravda*'ya 2.181, menşeviklere 661 bağış gelmiştir. 1914 yılında, 18 Mayıs'a kadar *Pravda* 2.873 İşçi grubundan, menşevikler 671 işçi grubundan destek görmüştür. Yani *Pravdariba* İşçi gruplarının 1913 yılında yüzde 77'sini, 1914 yılında yüzde 81 'ini örgütlemişlerdir.¹² *Pravda* ya para toplamak için kurulan gruplar yasal bir parti noksanlığını gidermiştir. Ve LenİN bundan şu doğru sonucu çıkarır: “İşçilerin beşte dördü *Pravda* kararlarını kendi kararları gibi kabui etmişler, *Pravdacûığı* ras-vıp etmişler ve fiilen *Pravda* etrafında birleşmişlerdir.”²³

Nisan 1912'den Mayıs 1914'e kadar *Pravddya* bağış yapan toplam işçi grubu sayısı 3.674'dür (tabii, bazı gruplar birden çok bağış yapmışlardır, fakat bunların ayrıca sayıları elde yoktur; yani aslında gazete etrafında toparlanan gerçek işçi grubu sayısı bundan oldukça azdır). 1 Ocak ve 13 Mayıs 1914 döneminde işçi gruplarından gelen ortalama bağış 6.59 ruble, ya da bir St. Petersburg işçisinin ortalama haftalık maaşıdır.

Pravda hemen hemen tamamıyla işçilerden aldığı mali yardıma dayanıyordu. 1 Ocak ve 13 Mayıs

1914 arasında gazeteye gelen bağışların yüzde 87'si işçi gruplarından ve yazıda 13 u işçi olmayanlardandır (menşevik gazeteye gelen paranın)âizde 44'ü işçilerden, yüzde 56'sı işçi olmayanlardandır).²⁴

Lenin 14 Haziran 1914'de *Trudovaya Pravddâa* şöyle der: "İki buçuk yaldan az bir zaman içinde *Pravdacıht* tarafından biraraya getirilen 5.674 İşçi grubu, Rusya'daki mevcut kötü koşullar gözönüne alındığında, oldukça büyük bir rakamdır. Ancak bu daha işin başı. Binlerce değil, onbinlerce işçi grubu gerekiyor. Faaliyetlerimizi on kat yoğunlaştırmahvız."²⁵ Ne yazık ki bundan birkaç hafta sonra savaş başlamış vc *Pravda* Leniriin hedefine hiç ulaşamamıştır.

20

Bolşevik Partisi kitle partisi oluyor

Plekhanov'un zamanındaki sosyal demokratlar önce tek haneli sayılarla, daha sonra iki haneli sayılarla sayılabilir. Lenin'in dahil olduğu ikinci kuşak (Lenin Plekhanov'dan 14 yaş küçüktür) siyasi faaliyete 1890ların ballarında girmiştir, ki bu zamanlarda artık yüzlerce sosyal demokrattan söz etmek mümkümdü. Lenin'den on yaş daha gençlerden oluşan üçüncü kuşak (Troçki, Zinovyev, Kamanev, Sta-în vb.) yüzyılın dönüşümünde sosyal demokrasiye katıldıklarında, artık sayılar binlere çıkmıştı.

Rus Sosyal Demokratik İşçi Partisinin Aralık 1903'de St Peters-burg'da (bolşevik ve menşevik taraftarları birlikte olmak üzere) sadece 360 üyesi vardı. 1904 kışı boyunca üye sayısı oldukça düştü⁵ ve 1905 başlarında 300'ün altındaydı. Fakat 1905 Üçüncü Kongresi'ne verdikleri raporda St Petersburg Komitesi toplam 737 bolşevik üyesi olduğunu söylüyordu.² Menşevik *Iskra* Nisan 1905'de St Petersburg'da menşeviklerin 1.200-1.300 üyesi olduğundan söz ediyordu.⁵ Yani 1905 ortalarında toplam parti üyesi sayısı 2.000 kadardı. Ocak 1907'ye gelindiğinde bolşeviklerin 2.105 üyesi, menşeviklerin 2.156 üyesi olmuştu -toplam 4.261 parti üyesi⁴. Moskova'da ise Sosyal Demokrat Parti üye sayısı Kasım 1904'te 300'den Eylül 1905'te 8.000'c çıkmıştı- bir yıldan kısa süre içinde 25 kat artmıştı.⁵

Tüm ülke çapında benzer artışlar oldu. İkinci Kongre'ye (1903) sunulan raporlara göre parti üye sayısı, Bund hariç olmak üzere, binden fazla olamazdı.⁶ Ancak Nisan 1906'daki Dördüncü Kongre'ye kadar geçen zaman içinde bol çeviklerini 3.000, menşeviklerin

18.000 üyeye çıktığı tahmin ediliyor.² 1907'de ise toplam parti üye sayısı 15Ö.Ö00 olmuştur Bolşevikler 46.143; menşevikler 38.174; Bund 25.468; Polonya partisi 25.654; Letonya partisi 13.000.*

Artık parti esas olarak bir işçi sınıfı partisi olmuştu, gerçekten çok az aydın vardı: Mayıs 1914'de Lenin, "Genç Rus İşçileri ... artık Rusya'daki örgütlü marksistkrin onda dokuzunu oluşturuyor" diye yazıyordu.⁹ Bundan önce, 1912 yılında, aydınlar hakkında şöyle demişti:

'Toplumun sözde 'eğitim görmüş' ve 'aydınlarının çoğunun... onda dokuzunun ya da belki yiizde doksandokuzunun yaptığı... milyoner olurken görülen başarıdan gözü dönmüş hainliktir, fakat onda

dokuzu, ya da belki yüzde doksandokuzu aynı hainliği, radikal öğtenciler olarak *başlayıp* Şu ya da bu *ofiste*, Şu veya bu dolandırıcılık peşinde ‘rahat iş’ sahipleri haline gelerek yapıyorlar.”¹

Mart sonlarında L.B. Kamanev’e yazdığı mektupta Lenin Şöyle dert yanmaktadır: “Tüm ‘aydınlar’ tasfiyecilerin safında. İşçilerin büyük çoğunluğu bizimle beraber, fakat işçiler kendi aydınlarını yaratmakta büyük güçlük çekiyorlar. Yavaş vç zor oluyor.”^{1*} 20 Aralık 1913’de VS. Voitinsk/c yazdığı mektubunda gene Şöyle der. “Aydınlar ortalıktan çekildi (kalleşlerin yolu açık olsun) ve işçiler tasfiyecilere karşı kendi ayakları üstünde durabiliyorlar.”¹²

St Petersburg Parti Komitesi’nin faaliyetini anlatan Badayev tekrar tekrar partide aydın noksanlığından söz eder: “Bildiri yazmak çok önemliydi, komite bu bildirileri basma ve dağıtma mekanizmasını iyileştirmek için büyük gayret sarf ederdi. Komitenin tümü işçilerden oluşuyordu ve bildirimimizi kendimiz yazardık ama bunlan düzeltmeye yardım edecek aydınları bulmakta zorluk çekerdik.”¹³ 1914’de tutuklanıncaya kadar *Pravddn*ın sekreterliğini yapan S.V. Malişev bir işçi sınıfı gazetesini yürütmenin güçlüğünü Şöyle anlatır:

“Bizim hiç okula gitme olanağımız olmamıŐa Hepimiz yarı okur yazar bolşeviktik -hepimiz hapse girinceye kadar okumaya boş vermiŐtik ve hemen hemen hepimiz hapsi görmüŐtük. Orada, herđün, ismin hallerini, fiilleri, yan cümlecikleri, sıfatlan yazdık, öğrendik. Hapisten çıktıktan sonta parti talimatlarınca sekreter ya da gazete başyazarı masasına oturduk.”¹⁴

Bolşevik Partisi’nin sınıf kompozisyonu partinin sınıf programına tam uyuyordu. Başka yerlerde herđün bölünmeler, birleŐmeler ve yeni bölünmeler oluyordu. Fakat bolşevikler kitleler içindeki derin kökleri sayesinde, 1912-14 döneminde ne bir bölünme ne de tek bir ihraç yaşamadılar. Kitlelerin üstün gücü Bolşevik Partisini bir arada tuttu.

Kitleler içinde kökü olmayan grupların yalpalaması kaçınılmazdır. Lenin’in dediği gibi:

“Bu grupiatda bakım olan Şey, işçileri çeken ve gerçek hayat tarafından doğrulananan sağlam, açık tor çizgi değil, dar çevre diplomasisidir. Kitlelerle temas yokluğu, Rusya’daki kitlesel sosyal demokratik akımlarda tarihse] kökleri olmamaları... ve yıllann deneyim» ile sınanmıŐ, tutarlı, bütünlüklü, açık ve tam kesin bir çizgi noksanlıktan, yani taktiksel, örgütsel ve progra-matik sorunlara cevap yokluğu - işte dar çevre diplomasisinin yeŐerdiđi toprak bodur ve bunun belirtileri bövledir.”^{1*}

Lenin aynı konuya başka yerlerde de değinmiştir.-

“Genel olarak siyasette ve özellikle işçi sınıfı hareketinde, ancak kitlese! etkinliği olanlar ciddiye akıtır.”¹⁵, “Kitleler olmadan siyaset, maceraperest siyasettir.”¹⁶

1905 devrimi partinin büyümesine nasıl büyük bir katkıda bulunmuŐsa, baskı yıllan onu neredeyse tüketmiŐtir. Bu dönem üzerine güvenilir rakamlar yoktur, ama üye sayısı 1910’da herhalde 1905 devrimi öncesinden daha fazla değildir. Ancak ilk devrimin sonu ile yeni devrimci mücadelenin yükselmesi arasındaki süre nisbeten kısa -dört, beş yıl kadar- olduğu için baskı döneminde partiden ayrılan birçok işçi sonradan tekrar katılmıştır.

Ve yeni dönemde bolşevikler yeraltı faaliyetlerinin meyvesini topladılar. Baskı döneminde ayakta

kalabilen bir avuç üye şimdi binlerce yeni üye kazanıyordu. Aslında tarih, 1890 başlarında 10-20 üyeden bin üyeye çıkmaktan, şimdi bin üyeden 10 bin üyeye çıkmanın daha kolay olduğunu göstermiştir. Lenin ve yandaşları, bir an için bile siyasetlerinden ve uzlaşmaz devrimci ilkelerinden taviz vermeden, kitlelere erişme ve yasal olanakları kullanma yeteneklerini göstermişlerdir.

istikrarsızlık' ve bolşevizmin istikran

Bolşevizmin tarihi birçok istikrarsızlık, kesilme örneği gösterir - bunların çoğu partinin faaliyet gösterdiği yasadışı koşulların kaçınılmaz sonucudur.

Eski bir bolşeviğin tahminlerine göre, polis operasyonları yüzünden, yüzyılın başlarında bir sosyal demokratik grubun ortalama ömrü sadece üç aydır.¹⁸ Moskova ile St Petersburg arasındaki demiryolu üzerinde küçük bir kasaba, fakat Rus sosyal demokrasisinin Önemli bir merkezi olan Tver'den 1903'deki bir rapor işçi gruplarında çok hızlı bir üye devri daimi olduğunu anlatır: "Birçoğu düzenli gelirdi ve diğerleri bir-iki kere geldikten sonra uğramazdı."¹⁹ Aynen Lenin'in Kasım 1908'de yazdığı gibi, "devrimimizin ilk döneminde (1905-T.Cliff) devrimcilerin ortalama 'ömürleri' herhalde bir kaç ayı geçmezdi."²⁰

Partinin üst kurumlarında durum farklı değildi. Merkez Komite üyeleri ve parti temsilcileri aslında polis takibine karşı daha büyük tehlike içindeydiler. Yurtdışından döndükten sonra Rusya içinde uzun süre serbest kalanların sayısı çok azdır. Üst düzey bolşeviklerden Dubro-viaski, Goldenberg, Tomski, Breslav, Şvartsman, Serebryakov, Zaluts-ki, Stalin ve Sverdlov hep Rusya'ya dönüşlerinden sonraki üç ay içinde tutuklanmışlardır. Orjonikidze, İnessa Armand, Goloşçekin, Kama-nev, Piyatnitski ve Spandaryan bir yıl içinde yakalanmışlardır. Hiç yakalanmayan dört kişi vardır; Belostotski, Zevin, Malinovski ve Iskra-yannıstov, ki bunların son ikisi polis ajanıdır. Rusya içinde bir yıldan fazla serbest kalabilen sadece onbeş kişi vardır: Rikov, Kostrov, Belostotski, Zevin, Goloşçekin, Spandaryan*, Lobova, Şvartsman, Roz-miroviç ve altı Duma üyesi. Bu durum hiç şaşırtıcı değildir; daha önce de belirttiğimiz gibi en az bir polis ajanının bulunmadığı tek bir bolşevik konferansı olmamıştır!²¹

Parti komiteleri de istikrarsızdılar. Örneğin bir Merkez Komitesi Rusya Bürosu kurmak yıllar sürmüştür-bu ancak 1912'nin başlarında mümkün olmuştur.²² Kasım 1912'ye kadar St Petersburg Komitesi kurulamamıştır.²³ 1912 yazında Moskova'da bir komite kurulmuş, fakat bu 1913 baharında dağılmıştır.²⁴ 1914 baharında Krupskaya'ya neredeyse tüm parti örgütünün dağıldığından yakınmıştır.²⁵ Temmuz 1914'deki St Petersburg parti komitesinin üç temsilcisi polis ajanıdır.²⁶ Ocak ile temmuz 1914 arasındaki tutuklanmalar sonunda, bu komite en az beş misli küçülmüştür. Daha önce gördüğümüz gibi, parti komitelerindeki siyasi farklılıklar da söz konusuydu; bunlar sık sık yalpalar ve Lenin ile ihtilafa düşerlerdi.

Parti önderliğinde de önemli değişiklikler yaşanmıştır. 1896-1900 arasında Lenin'in müttefikleri Martov ve Petresov'du. 1900-1903 arasında önderlik Plekhanov, AkseJrod ve Zasuliç'in elindeydi. 1903-1904 döneminde Lenin tek başına kaldı. 1904 yılında Lenin ile birlikte Bogdanov, Lunaçarski ve Krasin başa geçtiler. Bu üçü sonradan bozuştular ve partiden ayrıldılar (Krasin 1907'de diğer ikisi 1909'da). Bu olaydan sonra önderlik Lenin, Zinovyev ve Kamanev'den oluşuyordu, 1917 olayları sırasında bu ikisi Ekim ayaklanmasına karşı çıktılar ve Lenin'den ayrıldılar.

Önderlikteki bu sık değişikliğin sebebi neydi? Partiyi yönetmek için insan seçme süreci beraberinde birçok tehlikeyi getirir. Yönetime gelen insanlar doğal olarak kendi faaliyet yöntemlerini düşüncelerini ve tavırlarını zamanın belirli, ivedi gereklerine uydurma eğilimi gösterirler. Rus devrimci hareketi sınıf mücadelesindeki değişikliklerden dolayı birçok defalar hat değiştirmiştir. Belli bir aşamada kendini zamanın ivedi görevlerine uyarlayan bir Önder bir sonraki aşamada kendinin zamana uymadığını görmüştür. Örneğin, Bogdanov, Lunaçarski ve Krasin 1905'teki yükselen devrimci dalga dönemine çok iyi uymuşlardır. Fakat bundan sonraki baskı ve yavaş ilerleme dönemine kendilerini uyduramamışlardır Öte yandan Zinovyev ve Kamanev için zor tarafını öğrenmişler, mevcut devrimci olasılıkları abartmanın hata olduğunu, baskı dönemi sırasındaki ve bunu takip eden küçük işler -Duma faaliyeti, sigorta kampanyası vb- dönemi boyunca yavaş fakat düzenli örgütlenme ve ajitasyon faaliyeti yapmanın gerektiğini anlamışlardır. Fakat iş 1917'nin büyük olaylarına geldiğinde Zinovyev ve Kamanev eksik kalmışlardır.

Kadroların önemli politik kararlar alması gerekemeyebilir ama üst düzey önderlik için bu zorunluluktur. Bu nedenle, partideki konumu ne kadar yüksek bir düzeyde ise bir önderanın koşullarına o kadar uymak zorundadır ve o denli de tutucu olmaya eğilim gösterir. Herbert Spencer'ın tespitini tekrarlamak gerekirse, her oluşum kendi mükemmelliği ile doğrudan orantılı bir biçimde tutucudur. Bu aynen siyasi örgütler için de böyledir. Böylece her fazilet bir kusur olur. Bir taraftan usanmadan aynı amacı -işçi iktidarını- takip ederken aynı zamanda mevcut koşullara kendini uyarlama konusunda Lenin parti önderleri arasında benzersizdir.

İstikrarsızlık yaratıcı tüm bu faktörlere rağmen Bolşevik Partisi'nin bütün gücü ile ayakta kalabilmiş olması onun sınıf içindeki derin kökleri, gerçek bir kitlesel işçi partisi olması yüzündendir. Şüphesiz her büyüklük ölçüsü, görelilik zorundadır. 1922'de 22 *Gttberma ve Ob-lasts* i kapsayan bir Bolşevik Parti anketine göre partiye 1905den önce katılanların sayısı 1085'dir.²⁷ Bu anketin dışında kalan bölgeler için aynı rakam kaba bir tahminle bunun yaklaşık iki katıdır. Devrim ve içsavaş sırasında büyük sayıda parti üyesinin halatlarını kaybettikleri hesaba katılırsa, 1915 ile 1922 arasında parti üyeliğinde önemli bir devamlılık olduğunu görürüz. Partiye istikrar kazandıran kadrolar İşte bunlardır. Sanayi proletaryasının sadece 2.5 milyon kadar olduğu bir ülkede yasadışı koşullarda çalışan bir parti için, uzun yıllar boyu ayakta kalabilmiş bir kaç bin kişilik bir kadro Örgütlemesi dikkate değer bir başarıdır.

St Petersburg: Öncü

Sr Petersburg 1912-14 yıllarında -1917'deki gelişmeler için ilk işaretleri vererek, Bolşevik Partisi'nin ve proletaryanın gelişmesinde belirleyici bir rol oynamıştır.

Fakat bu 1905 yılı için geçerli değildir. 1903 devrimi sırasında menşevikler Petersburg'da bol şeviklerden daha güçlüydü ve bol-şeviklerin daha güçlü olduğu yer Moskova'ydı. 1905 devrimin! takip eden yıllar içinde bile bolşeviklerin durumu Petersburg'da İj'i değildi. Şehrin Kuzey Batı bölgesinde, en çağdaş makina sanayisinin merkezi olan Vyborg bölgesinde durum özellikle kötüydü. Lenin 1907'de burası için, "Vyborg bölgesi, menşevik yatağı" diye söz etmiştir.²⁸ 25 Mart 1907'deki Petersburg Komitesi seçimlerinde Vyborg bölgesinden menşevikler 267, bolşevikler İse ancak 155 oy almışlardır. Putilov İşletmelerinin bulunduğu Neva bölgesinde ise durum biraz daha iyidir; menşevikler 231 ve bolşevikler 202 oy almışlardır. Oysa Okrujov'da bolşe-vi kİ erinin oju 300,

Menşeviklerin oyu 50'dir.²⁹

Bolşeviklerin Petersburg'da İşlerini zorlaştıran diğer bir faktör, 1905-1907 yıllarında sanayi işçileri arasında kendilerine rakip çıkan narodniklerin mirasçıları sosyalist devrimcilerdir. 1907'deki 2. Duma'ya üye seçecek seçim kurulu önseçimlerinde 17 sosyal demokrat (ve bir sosyal demokrat sempatanına) karşı 14 sosyalist devrimci seçilmiştir. Sosyalist devrimciler özellikle büyük fabrikalarda çok başarılıydılar -seçim kurulundaki işçi temsilcilerinin 9'u iki dev fabrikadan {*Semyani-kovki Zamt ve Obukbovskî ZatyPdan*) çıkmıştır. En büyük dört fabrikadaki tablo şudur: Toplam 14 seçim kurulu temsilcisinin 11'i sosyalist devrimci, 3'ü sosyal demokrattır. Küçük fabrikalardan ise 15 sosyal demokrat, 3 sosyalist devrimci temsilci çıkmıştır. Sosyal demokratların asıl gücü bu seçimlerde 50-100 işçi çalıştıran orta büyüklükteki fabrikalarda kendini göstermiştir.

Sosyalist devrimcilerin büyük fabrikalarda böyle iyi sonuçlar elde etmelerinin nedeni, işçi sınıfının genel olarak ve özellikle kırsal bölgelerden yeni gelmiş vasıfsız işçilerin yoğun olduğu büyük fabrikalarda henüz olgunluk kazanmamış olmasıdır.

Baskı yılları sırasında Sosyalist Devrimci Parti'nin kadroları, hatta menşeviklerden daha körü bit şekilde, entelektüellerin hastalıklarının -istikrarsızlık, karamsarlık, hizipçilik, tasfiyecilik- kurbanı olmuşlar ve parti neredeyse St Petersburg'da tamamen yok olmuştur. Menşeviklerin sonu da farklı olmamıştır.

Öte yandan St Petersburg işçileri mücadele içinde olgunlaşmaktadır. Lenin'in sık sık tekrarladığı bir köylü özdeyişindeki gibi, "kamçı yiyen birisi kamçı yememiş iki kişiye bedeldir". Devrim ve baskı yılları Rus işçi sınıfının ileri kesiminin bilincini geliştirmiştir ve bu kesimin önünde St Petersburg gelmektedir. Moskova'daki işçi nüfusunun ancak yansını banndırmasına rağmen St Petersburg grev rakamları Moskova'nın çok ilerisindedir. 1905'de St Petersburg'daki grevci işçi sayısı 1.033.000, aynı zamanda Moskova'da 540.000'dir.³⁰ St Petersburg'da ücretler Moskova'dakinin neredeyse iki katıdır. St Petersburg'un en ileri semti Vyborg olmuştur ve bu isim yıllar boyunca tekrar tekrar ortaya çıkacaktır.

Baskı yılları boyunca usanmadan faaliyetlerini yeraldında sürdüren bolşevikler yavaş yavaş işçi sınıfı içinde önderliği kazanmışlardır. 1912'den itibaren St Petersburg işçilerinin önderliğinde en öndedirler. 2 Temmuz 1914'de Lenin *Trudovaya Prawdâ* St Petersburg'u şöyle anlatır;

St Petersburg son birkaç yıldır işçi sınıfı hareketinin en önündedir. Taşranın bazı (artık pek az) yerlerinde proleterya 1907- 1911'in uyuşukluğundan henüz kurtulamamış ve diğer yerlerde St Petersburg proletaryasına daha yeni ayak uydurmaya başlamış olsa bile Petersburg proletaryası işçi sınıfını ilgilendiren her olaya tepki göstermiştir. St Petersburg proletaryası en öndedir."³¹

Sınıf mücadelesinin yükselmesi bolşevizmin St Petersburg'da güçlenmesini hem etkilemiş hem de ondan etkilenmiştir.

1905 devrim aylanmn deneyi milyonlarca insanın kalbinde ve aklında derin bir iz bırakmıştı. Bu özellikleri parti üyeleri için ve hatta baskı döneminde partiyi terkeden ve sonradan yeniden canlılık kazanmakta yavaş davrananlar için bile geçerlidir. Binlerce eski parti üyesi devrimin çarpıcı günlerinden sadece hatıraları değil, aynı zamanda ellerindeki yayınları, broşürleri ve gazeteleri

saklamışlardı. 1912-1914 yıllarında devrimci mücadele yeniden başladığı zaman binlercesi yeniden partiye katıldı. 1905 ve 1906'da her ne kadar menşevikler boî-şeviklerden daha etkin olmuşlarsa da, daha 1907'de bolşevikler durumu kendi lehlerine çevirmeye başlamış, örgütlü işçiler arasında, özellikle St Petersburg'da, üstünlük kazanmışlardır.

Bir önceki bölümde gördüğümüz, *Pravddya* para gönderen işçi gruplar* ve gazeteye gelen mektup ve rapor sayıları açıkça göstermektedir ki, 1912-14 yıllarında bolşevikler (sanayi işçisinin çapı bağlamında) kitlesel bir devrimci parti olmuşlardır. Lenin ağustos 1913'ee parci üye sayısının 30.000 ile 50.000 arasında olduğunu tahmin eder.³² Fakat bu büyük olasılıkla abartılmış bir rakamdır.

Herşeye rağmen Lenin şu sözlerinde haklıdır. "Parti siyasal yaşama faal bir katılım gösteren sınıf bilinçli işçi marksistetin çoğunluğunun bulunduğu yerdir."³³ "İlk defa olarak gerçek marksist bir partinin gerçek, proleter temsilcileri sağlam bir şekilde atılmaktadır."³⁴ "İşçi sınıfı hareketinin tek -ve yenilmez- güç kaynağı işçilerin sınıf bilinci ve mücadelelerinin geniş kapsamıdır, yani, bu mücadeleye ücretli işçi kitlelerinin katılımıdır."^{35*}

Polis müdürlüğü şefi Lenin'in bolşevizmin 1913'deki gücüne dair değerlendirmesini doğrulamaktadır:

"Son on yıl içinde... Usanılmaz bir şekilde mücadeleye, direnişe ve sürekli örgütlenmeye yetenekli, en enerjik ve cesaretli unsurlar... Lenin'in etrafında yoğunlaşan örgütler ve kişiler olmuşlardır... Dikkate değer her parti örgütlenmesinin daimi örgütsel beyni Lenin'dir... LeninistJet grubu her zaman diğerlerinden daha iyi örgütlü, amaç birliğinde daha güçlü, fikirlerinin işçiler arasında propagandasını yapmakta daha yaratıcıdır... İşçi hareketinin güçlenmeye başladığı son iki yıl içinde Lenin ve taraftarları diğerlerine nazaran işçilere daha çok yaklaşmışlar ve tamamen devrimci sloganlar tespit eden ilk grup olmuşlardır... Bolşevik çevreler, nüveler ve Örgütlet şimdi her şehirde vardır. Hemen hemen her fabrika merkeziyle daimi haberleşme ve temas kurulmuştur, Merkez Komitesi hemen hemen düzenli çalışmaktadır ve tamamen Lenin'in elindedir... Bunlar gözönüne alındığında, şu anda tüm yeraltı partisinin bolşevik örgütler etrafında biraraya geliyor olmasında ve aslında bolşeviklerin gerçek Rus Sosyal Demokratik İşçi Partisi olmasında şaşılacak birşey yoktur."^{36*}

Lenin'in bolşevizmin kitlesel köklerinden iyimserlik ve güvenle sözettiği anlarda Martov menşevizmin Örgütsel zayıflığından dert yanmaktadır, örneğin Eylül 1913'de, Metal İşçileri Sendikası seçimlerde bolşeviklerin zaferinin haberini aldığı anda Martov Petresov'a şöyle yazmıştır:

"Zayıflığımızı bizim alıştığımızdan bile daha bariz bir şekilde ortaya çıkaran Metal İşçileri Sendikası olan benî çok üzdü. Çok muhtemelen bu mevsim boyunca St Petersburg'daki durumumuz daha da sıkışacak. Fakat asıl kötü olan bu değil. Daha kötüsü, örgütsel olarak bakınca menşevizmin zayıf küçük bir çevre olarak kalmış olması."³⁷

Pravda mün yansından çoğu St Petersburg'da satılırdı. *Pravda*'yu { Ocak ile 13 Mayıs 1914 arasında toplam 2873 işçi grubu tarafından toplanan 18.934,10 rublenin 13.943,24 rublesi St Petersburg'daki 2024 işçi grubundan gelmiştir. Yani *Pravda* para toplayan işçi gruplarının yüzde 70'i ve toplanan paranın yüzde 74'ü St Petersburg'dan gelmiştir.¹⁸ St Petersburg'daki işçi gazetelerine bağış toplayan bütün işçi gruplarının yüzde 86'sı topladıkları parayı *Pravda*'ya ve sadece yüzde 14'ü menşevik

gazeteye vermişlerdir. Taşradaki işçi gruplarından menşe-vilderi destekleyen yüzde 32'dir.¹⁰

Bolşevik Parti örgütü 1912-14 yıllarında St Petersburg'da imrenilecek güçtedir. Aralık 1911 de *Rttboçaya Ga%e/a*n {Lenin'in Paris'ten yayınladığı sevilen bir gazete) gelen bir mektup çeşitli parti hücreleri arasında bağların kurulduğunu ve St Petersburg Komitesi'nin oluşturulduğunu söyler. Komitenin şehrin şu bölgeleriyle bağlan vardır: Na-ruskı, Vyborgsky, Petersburgsky, Gorodskoy ve Vasili Ostrovskı. Bu örgütlerin en iyisi Vasili Ostrovskı eledir, çünkü burada hem bir bölge komitesi hem de alt komiteler faaliyet göstermektedir.⁴⁰

Ocak 1913 sonunda bir Petersburg Komitesi yönetim kurulu toplantısı yapılmış ve şehir örgülü yapısı için şu plan kabul edilmiştir: Mümkün olan her yerde seçimle gelen, üyelerin en çok üçte biri atama yoluyla saptanan geniş demokratik bir Petersburg Komitesi ve üç kişilik dar, gizli bir yürütme kurulu; emniyet ve süreklilik için yürütme kurulu çoğunlukla koopt edilerek saptanacak, fakat St Petersburg Komitesi tarafından onaylanacak. Bunun ardından St Petersburg Komitesi daha da büyük etkinlik kazandı. Her türlü işçi örgütü bunu RSDİP'in tek yetkili yerel örgütü olarak tanıdı.⁴¹

1913 sonunda bu örgüt daha da sağlam temellere oturmuştu. Artık her ilçenin bir grubu olmuştu ve giderek daha fazla ilçeden temsilciler komitelere katılmışlardı. Petersburg Komitesi artık her iki ya da üç haftada bir düzenli toplantı yapmaya başlamıştı ve yürütme kurulu son derece faaldi. Yürütme Kurulu'nun üç asil iki yedek üyesi vardı ve bunların üçü İşçi, ikisi aydınlı. Haftada iki defa toplanıyor, mevcut durumu ve partinin tepkisinin ne olması gerektiğini tartışıyor. Yürütme aynı zamanda yurtdışındaki Merkez Komite'yle temas sürdürüyor ve onları şehirdeki tüm faaliyetlerden haberdar ediyordu.

Badaev Eylül 1913'de Poronino Bolşevik Konferansına St Petersburg'daki Bolşevik örgütü ve faaliyetinin içeriği hakkında bir rapor vermiştir. Bu rapor mevcut durumun detaylı bir tarifini yapmaktadır. Büyük memnuniyetle karşılanan bu rapor şöyle demektedir:

“St Petersburg Bölgesindeki tüm faaliyet geçen sonbahardan beri işlev kazanan St Petersburg Komitesi tarafından kontrol edilmektedir. Komitenin her fabrikada ve işyerinde ilişkileri vardır ve buralardaki her gelişmeden haberdar edilir. Semt örgütlenmesi şöyledir: Fabrikalardaki parti üyeleri çeşitli atölyelerde hücreler oluşturmaktadır ve bu hücrelerden gelen delegeler fabrika komitesini oluşturur (küçük fabrikalarda üyelerin kendileri komiteyi oluşturur). Her fabrika komitesi veya büyük fabrikalarda atölye hücreleri bir sayman tayin ederler ve bu sayman her ücret günü aidatları ve diğer fonları toplar, gazete abonmanlarını tutar vb. Ayrıca, fonların toplandığı kurumları ziyaret etmek, toplanan miktardan ellerine geçtiğini görmek için parayı toplamak için bir denetmen tayin edilir. Bu yöntem sayesinde para konusundaki suistimallerden kaçınılmış olur/*

“Her semtin komitesi gizli oyla üç kişilik bir yürütme komisyonu seçer. Komitenin bütününün yürütme komisyonunun kimlerden oluştuğunu bilmemesine dikkat gösterilir.”

“Semt yürütme komisyonları, gene tüm semt komitesi tarafından isimlerinin bilinmemesini sağlamaya çalışarak St Petersburg Komitesi'ne delegelerini gönderir. St Petersburg Komitesi de üç kişilik bir yürütme komisyonu seçer. Bazen, gizlilik nedeniyle, temsilcilerin semt komisyonundan seçilmesi uygun görülmez ve St Petersburg Komitesi'nin talimatlarıyla koopt edilirlerdi.”

“Bu sistem sayesinde St Petersburg Komitesi üyelerinin gizli polis tarafından öğrenilmesi zorlaştırılmış ve böylece komitenin faaliyetini sürdürmesi, örgütlerin faaliyetlerine yön vermesi, siyasi grev ilan etmesi vb olanaklı kılınmıştır.”⁴²

St Petersburg parti örgütünün ve aynı zamanda ulusal partinin Örgütsel yapısının odak noktası Duma grubuydu. Bu grubun başında bir polis ajanının -Malınovski'nin- bulunması ve tüm üyelerinin savaş patlak verdikten hemen sonra tutklanması partinin yapısını çökertmiştir. Fakat hikayenin bu kısmını daha ilerde göreceğiz.

St Petersburg dışında parti örgütünün durumu, 1914'de bile, son derece zayıftı. Örneğin, 21 Şubat 1914'de Krupskaya Elena Staso-va'ya şöyle yazar:

“Yasadışı örgüt paramparça. Hiçbir sağlam bölgesel merkez yok. Yerel örgütler birbirinden habersiz ve çoğunlukla her yerde örgütlerde sadece İşçiler var, profesyoneller {profesyonel devrimciler} çoktan kayboldular. Hiçbir yerde gizli adres yok, ne de böyle gizli uygulamalar var.”^{44*}

St Petersburg'daki bolşevikler örgütsel açıdan diğer yerlerdeki yoldaşlarından kat kat ileriydiler. Hatta birçok kasabada Şubat 1917 devriminden çok sonraya kadar bolşevikler menşeviklerden örgütsel olarak ayrı bile değildiler.

“Ekaterinburg, Perm, Tula, Nijni-Novgorod, Sormovo, Kolomna Yu-zovkagibi işçi merkezlerinde bolşevikler menşeviklerden Mayıs sonunda ayrıldılar. Odessa, Ni kolay ev, Elizavetgrad, Poitava ve Ukrayna'daki diğer yerlerde daha haziran ortalarında bile bolşeviklerin bağımsız örgütleri bile yoktu. Bakü, Zlatousc, Bejetski ve Kostroma'da bolşevikler menşevikler-den ancak haziran sonuna doğru ayrıldılar.”⁴⁴

Aslında tam 351 parti örgütü birçok hallerde Eylül 1917'ye kadar birleşik bolşevik menşevik örgütü olarak kalmışlardır.⁴⁵

İleride göreceğimiz gibi, 1917'de yere! örgütler sadece Pccrs-burg'la ilgileniyor diye Merkez Komite'ye sık sık sitem etmişlerdir ve bunda haklılık payları vardır.

Savaşın öngününde devrimci yükseliş

1914'ün ilk yarısındaki siyasal grevlerin sayılarının 1905 ölçülerine yaklaştığını daha önceki sayfalarda gördük. 1914'deki 1 Mayıs gösterisi daha önceki yıllardan çok daha büyük geçti. St Petersburg'da

250.000 ve Moskova'da yaklaşık 50.000 işçi o gün greve çıkarlar ve bir dizi şehirde de grevler olur.

En önemli gericiilerden Duma üyesi Puruşkeviç 2 Mayıs günü şu izlenimi verir “Dikkate değer olaylara şahit oluyoruz; 1904'e çok benzeyen bir dönemden geçiyoruz. Eğer kör değilsek, belli farklılıklara rağmen şimdi olanlarla 1904'te olanlar arasında büyük benzerlik olduğunu görmek zorundayız. Bundan gerekli sonuçları çıkarmalıyız.”^{44*}

St Petersburg bolşevikleri 7 Temmuz günü birkaç gün önceki işçilere ateş açılması olayını protesto

için bir grev ve gösteri çağrısı yaparlar:

“7 Temmuz sabahı şehir avru t905’deki haline benziyordu. Bir iki istisna dışında fabrikalar ve işyerleri kapanmış ve yaklaşık 130.000 işçi greve çıkmıştı. İşçiler sokaklara döküldüler ve polis devriyeleri bunları kontrol etmekten tamamen acizdi; ancak Nevski bölgesinde gösteri yapılmasını önleyebildiler Fransız devlet başkanının huzurunda herhangi bir skandala engel olabilmek için işçilerin şehir merkezine varmalarını önlemek üzere çok sayıda pofis gücü burada toplanmıştı. Hareket sadece gösterilerden ibaret değildi. Normal trafik kesilmiş; tramvaylar durdurulmuş ve vokuiar inmeye zorlanmış, kontrol platformlar? uzaklaştırılmıştı. İşçiler araçlara doldular ve hareket etmelerini önlediler. Daha sonraki saatlerde ıram vay depolarının bir tanesinde işçiler grevcilere katıldılar... İşçiler tüm polis korkusunu yitirmişlerdi; polis zorbalığına karşı amansız bir mücadele verdiler ve birçok yumruklaşmalar oldu.”

“O gece şehrin valisi ve içişleri bakanı günün olavlan üzerine acil bir fikir alışverişinde bulundular ve büyük önlemler almaya karar verdiler. Ertesi sabah vali halkı, karışıklığın sonuçlarına karşı uyaran bir demeç yayınladı ve sonuç olarak, 1905’e Trepov’un verdiği meşhur emri yeniledi: ‘Kurşuna acımayın’.

“Buna rağmen hiçbir duğunlaşma belirtisi yoktu ve 12 Temmuz gününe kadar hareket büyümeye devam etti. Grevcilerin sayısı 150.000'e çıktı ve 9 Temmuz günü St Petersburg sokaklarında barikatlar belirdi- Tramvaylar, fiçilat, direkler vb barikat yapımında malzeme olarak kullanılıyordu ve bunlar genellikle Vyborg bölgesinde kurulmuşlardı. Tüm trafik durdurulmuştu ve birçok yerlerde işçiler sokakları kontrol ediyorlardı.”⁴⁷

Ne yazık ki, Temmuz 1914 hareketi 1 Ağustos’ta Rusya’nın savaş iJan etmesiyle kesildi. Bunun ardından hareket önce geriledi, fakat sonra yeniden yükselecekti. Savaş son tahlilde devrimci hareketi hızlandıracak, güçlendirecek ve derinleştirecekti.

1

1 pud= 16.38 kilo